

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

REVOLUTIUNEA ROMANA

DIN

ANULU 1848 - MUȘATOIUL

de

ALESSANDRU PELIMON

BUCURESCI

Typ. Th. Michaiescu si Vaidescu, Strada Stirbey-Voda Nr. 11

1868

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ROMÂNIA
Biblioteca Universității din Cluj

9(498)"1848"(043)
859-94(9 Selimus 4.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

I

Plaiul și comuna Novacĭ

Trecênd cine-va mărețele maluri ale Olteţuluĭ, d'a merge la Tîrgu-Jiuluĭ, nu póte rĕmânea nemiş-cat de càte i se represintă dinaintea ochilor, ş'a nu se simţi aprins de entusiasmŭ, întêlnind pretutindenĭ urmele eroilor Mircea, Michaĭ Bravul şi Mateĭ Basa-rabŭ... Se lasă aci spre drépta monastirea Polovra-ciĭ, renumită pentru posiţiunea eĭ, dinaintea a doĭ munţĭ scarposĭ, cu peştera cea însemnată: Polovra-ciĭ—; de unde Olteţul ese spre a merge să adape câm-piile Oltenieĭ, cu pădurile seculare ale Ciuturóceĭ, saŭ ale monastireĭ Căluiul, fundată de Clucerul Radu Buzescu, şi de frate-seŭ Spătarul Preda, ilustri căpi-tanĭ cari aŭ însoţit pe Michaĭ în campania din Tran-silvania!.. Olteţul dar curge din gura a doĭ munţĭ a cărora înfăţişare e gigantescă; formédă albia sa p'între dealurĭ şi câmpiĭ acoperite cu pădurĭ, trece p'a-lăturea cu multe orăşele şi comune; salută de departe Brâncoveniĭ: locul nasceri luĭ Mateĭ Aga devenit Domnŭ, şi merge a 'şĭ amesteca apele sale cu a le Oltuluĭ, maĭ sus ce-va de Caracal.

Maĭ departe de acesta vine Jiiul, isvorênd din ni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sce stâncĭ de peste hotarul ţereĭ; duce cursul sĕŭ cotind prin Carpaţĭ, formédă poiănĭ frumóse şi cascade pitorescĭ, trece pe lângă schitul Lainicilor, înconginră cu multe graţiĭ uă parte a oraşuluĭ Tîrgu-Jiuluĭ, revărsându-se împregiurul a maĭ multe insulete verdinde cu aninĭ şi cu uă plăcută érbă de păşune; el oglindesce în undele sale cristaline dealurĭ şi tîrgurĭ renumite; lasă pe şesul ţermurilor sale uă fericită fertilitate holdelor şi grădinelor; se duce ca cum ar' uita la uă mică distanţă pe Craiova, unde atinge antica monastire Bucovĕţul, care şi e jumătate surpată de valurile sale, şi merge a se arunca în Dunăre, la Pechetŭ, în dreptul Rachoveĭ.

De la Polovracĭ dar, maĭ 'nainte d'a ajunge visitatorul la tîrguleţul al căruia aspectŭ sémănă cu numele care 'l pórtă: Piţicu, — ţiind mereŭ ochiĭ pe trîmba munţilor care se redică şi se légă ca un lanţŭ, saŭ ca un pĕrete de ferŭ, înălţând vîrfurĭ pĕnă la nuorĭ, şi înveliţĭ maĭ tot-d'auna de céţă; cu nisce văĭ profunde şi rîpóse, acoperiţi cu imense păduri de făgetŭ şi de bradĭ, şi abea întrerupţĭ icĭ, colo de cursul rîurilor, precum: Galbenul şi Gilortul; privind despre Cernădia şi Baia-de-fer, comune care sunt cu totul aşedate la piciórele munţilorŭ, se vede de uă-datä p'între culminile cele stâncóse de munţĭ, la acea înălţime admirabile, nisce căsuţe construite din bârne de moliftŭ, atât de mititele părĕndu-se din depărtare, precum ar' fi nisce jucăriĭ de copiĭ, în cât abia le póte distinge ochiul pe d'asupra rîpelor de la Baia, de unde curge rîuleţul Galbenul. Acolo dar pe acea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

înălțime unde se vĕdŭ căsuțele, este renumitul și admirabilul munte Mușătoiul, situat la uă culme îndestul de mărétă, dar earăși îndestul de aprópe, pentru ca visitatorul să pótĕ, de pe înălțimea luĭ, contâmpla câmpiile fertile și pompósele plaiurĭ din Gorjĭ.

Puțin maĭ 'nainte de comuna Cernădia, și de tot în faça Pițiculuĭ, se redică uă comună însemnată, numită Novaciĭ. Acésta prin populația eĭ numerósă, și aspectul ce și 'l represintă la piciorul unuĭ munte rîposŭ, se pare ca cum ar' fi centrul plaĭuluĭ cu ast nume.

D'asupra sa se desfășură, cu uă formă maĭ mult de cât colosalĕ, plaiul care se termină la înălțime cu vîrful unuĭ munte numit Cornișul, cel ce se pare a fi cu totul vîrît în cerŭ. Maĭ sus de acolo, și maĭ înlăuntru Carpaților, este dărit de departe un vîrfŭ de uă formă conică; și care, întocmaĭ ca uă deitate carpatină, acoperită de céță și de néoa eternă lângă dînsul, dispută, în înălțime, cu Parengul, care vine în faça sa, ș'a le căruia stâncĭ și vîrfurĭ sunt vĕdute din Tîrgu-Jiiuluĭ; cel ce cu tot dreptul cuvîntŭ s'ar' dice a fi patriarchul munților acestuĭ districtŭ.

Locuitoriĭ din Novacĭ, uă mare parte se numescŭ Ungurenĭ, saŭ Mocanĭ. Eĭ diferă óre cum în costume și obiceiurĭ de restul populației.

Femeia Ungurénca pórtă pe capŭ un fel de turbanŭ albŭ umflat maĭ mult de uă parte și de ceealtă turtit, se légă pe sub bărbie, peste acesta, earăși cu uă legătură albă, care îĭ arată capul de uă mărime desproporționată. Restul îmbrăcămințeĭ sale e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cojocul, peptarul tot asemenĭ din peĭ de óie, fota, ciórecĭ şi opincile, încălţată fiind precum sunt bărbaţiĭ. Bărbatul este cu uă căciulă ca cum arʼ pune pe capŭ uă óie întrégă, cu lîna lăţósă pe din afară, şi tot asemenĭ, precum arătarămŭ despre femeĭ, cu cojocŭ, încinşĭ cu un chimirŭ de pele, latŭ, peste mijlocŭ, cămaşa lăsată afară pĕnă dʼasupra genunchiuluĭ, cu picióre le înfăşurate cu obiele albe gróse de lînă în opincă.

Este óre care analogie între portul acestor ómenĭ cu caracterul lor ceva cam sĕlbatecŭ şi astuţiosŭ. Eĭ sunt dedaţĭ la păstoritul oilor şʼal vitelor şi la comerciul de lînă şi de brânzeturĭ. Eĭ maĭ rar se încuscrédă cu restul populaţii; şi cu tóte că şi uni şi alţi sunt Românĭ, relaţia ce o aŭ între dînşi e numaĭ cât privesce afacerile de comerciŭ.

Costumul Românilor din ţisele comune, constă: femeia avĕnd pe cap uă mărămă albă ţesută de inŭ, saŭ cânipă, pe la căpătîie vărgată cu burangicŭ; o pórtă aşedată dʼasupra unuĭ conciŭ ţuguiatŭ în vîrfŭ, cât se póte maĭ bine pusă, ca căpĕtîile să remâie pe spate; un cojocelŭ lucrat de la tîrgul Cărbunescilor, saŭ de Tîrgu-Jiiuluĭ, cu florĭ colorate de mătase pe la mărginĭ; cu uă catrinţă, saŭ uă fustă învóltă roşie, saŭ civită, care se înfoiadă împregiuru-ĭ; şi cu piciorul desculţŭ, spălat în undele Gilortuluĭ, saŭ cu nisce pantofĭ cu ciorapĭ groşĭ; şi cu furca în brîŭ înfiptă, ea merge pe poiana verde, prin livedile de prunĭ, torcĕnd caerul de lînă albă, spre a face soţuluĭ şi copiilor îmbrăcăminte; saŭ ducĕnd pe creşte-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tul capului vadra plină cu apă, aședată pe un colacŭ format dintr'un șervetŭ, viind de la isvorŭ spre casă. Astfel ea apare plină de grațiĭ și sveltă, și nu lasă nicĭ uă ocasiune d'a se arăta bărbată în menagiul caseĭ și la lucru câmpuluĭ, prășind porumbul alăturea cu bărbatul eĭ, saŭ cultivând cânipa și inul, în grădina de lângă casă.

Bărbatul, — numit de femeiă omul eĭ, pórtă uă căciulă mititică în creștetul capuluĭ, și maĭ adese orĭ pusă cam pe uă parte, cămașa cu mânicĭ largĭ, cusută cu altițe, și cu gulerul fórte îngustŭ, ciórecĭ de uă dimie albă ce îĭ pórtă pré jos caḍuțĭ, lăsându-ĭ desvălite tóte părțile maĭ jos de miḍlocŭ, în cât se pare că-ĭ ar sta să caḍă în tot momentul, și avĕnd uă curea îngustă pe d'asupra brînișoruluĭ; cu un cojocel de óie scurticel la peptŭ, încins fiind numaĭ cu un brîuleț, saŭ cu un chimirașŭ, și încălțat saŭ cu opincĭ, saŭ cu nisce cisme gróse. El are în espresiunea chipuluĭ seŭ multă vigóre, și ochiĭ luĭ sunt înflăcărațĭ. Cea maĭ mare parte din locuitorĭ sunt vînătorĭ și facŭ comerciul cu scândurĭ și cu pescuitul păstrăvilor. Eĭ sunt bravĭ și robustĭ, înfruntă la orĭ ce moment mórtea, sunt prea cutedătorĭ, fórte aprinșĭ, și una din plăcerile lor este când póte a da peptŭ cu ursul, fiind armat numaĭ de un toporașŭ, saŭ de uă măciucă scósă dintr'uă rădăcină de tufanŭ.

Vede cineva în comuna Novacĭĭ, ce este formată din douĕ liniĭ principale de locuințe, trăind aci la un loc Ungurenĭĭ și Românĭĭ; dintre care ceĭ d'âmtĭĭ se bucură de reputația de averĭ însemnate din speculile ce le facŭ cu păstoritul vitelor, eăr ceĭ d'al doilea, se mân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

drescŭ că la 1848 fură eĭ ceĭ d'âmtîĭ cari respunseră la apelul ce le făcuse renumitul Magherul, în tabăra de la Caracal și la Troian, lângă Rŏmnicŭ.

Pe lângă acele posițiuni romantice, acolo este vadul de trecĕtórea vitelor și a oilor în munți precum și în Transilvania, ducĕnd pe nisce drumulețe și pe potecĭ în susul plaiuluĭ muntosŭ. Se arată uă sumă de lucrurĭ importante pe cursul apeĭ Gilortuluĭ, care curge prin midlocul asteĭ comune, precum morĭ, jógăre de tăiatŭ scândurĭ și tot felul de lucrurĭ. Dar ceea ce e maĭ principale, véra găsesce cineva tot felul de fisionomiĭ și fel de fel de costume, în care s'amestecă și chiar moda francesă, a atâtor peregrinĭ de prin orașe: femeĭ și bărbați cari visitédă munții; și uniĭ debilĭ suferinḑĭ, cari rĕmânŭ câte-va ḑile la piciorul plaiuluĭ, pĕnă să se gătéscă de suire, spre a merge să petrécĕ luna luĭ Iulie și jumĕtatea luĭ Augustŭ, pe acel frumosŭ munte Muștătoiul, a le căruia locuințe se vĕdŭ, de pe drumul dintre Polovracĭ și tîrguleț Piticŭ, care e aprópe una cu Novaciĭ.

Pe acest munte, doĭ bărbați însemnați, unul generalul Tel și altul Maĭorul Pleșoianul, ceĭ dântîĭ cari luară parte activă: (unul cu batalionul ce comanda, ca Maĭorŭ, și cela-l-alt cu róta ce comanda, ca căpitan,) în mișcarea și redicarea stindarduluĭ revoluțiuneĭ în 1848, la punctulŭ Islaz, șclt; venind și petrecĕnd eĭ în acest munte, sunt acum vre uă ḑece anĭ, făcéŭ încă pe păstorĭ a vorbi adese orĭ de dînșiĭ, și ĭ provoca, între istoriile cu care se ocupŭ eĭ șeḑĕnd pe lângă focŭ, a nara împregiurărĭ și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fapte din acel anŭ; aflându-se chiar dintre dînşi unii cari aŭ servit în cadrele ostireĭ, saŭ între glótele neregulate de panduri. Revoluţiunea fiind totd'auna făcută de popul şi pentru populŭ, ca faptă a sa, transmitem dar naraţiunea eĭ istorică, în miḑlocul populuĭ păstorĭ şi plugarĭ, în sînul Carpaţilor . . Acésta dete nascere ideeĭ care conţine istoriculŭ ce va urma.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

II.

Muntele Muşătoiul.

Uă serbătóre însoţită de sunete de bucurie umple valea şi tot plaiul, la întîia suire a păstorilor cu vitele, cam pe la Înălţare, din comuna Novaciĭ. Ce mişcare se vede? ce chiote se rĕdică din tóte părţile? Oamenii şi vitele, oile şi copii, cu toţi par'că sĕrbătorescŭ ḑiua acésta, şi pĕnă chiar şi câini, custoḑi aĭ turmelor, daŭ semnalul, prin lătrătura lor.

Păstoriĭ sunt înturnaţi cu oile de la marginea Dunării, saŭ de la bălţi. Femeile şi copii îĭ întâmpină cu multă plăcere, pentru că maĭ revĕḑŭ pe fraţiĭ lor sănătoşi şi vitişórele de care se despărţiră de pe la jumĕtatea luĭ Septembre, anul trecut, când se scoborîră şi plecară spre bălţi. Fumul începe a se arăta de la tulpina vre unuĭ copaciŭ căḑut de vijeliĭ, unde copii păstorilor aprind focurĭ ca să se încălḑéscĕ. Cóstele şi spinarea dealurilor sunt acoperite; caiĭ şi asiniĭ mergŭ înainte, ca uă avangardă cu clopote la gŏtŭ. Câini tot-d'auna pe lângă păstorĭ, nu lipsescŭ d'a 'şĭ face datoria-le, şi se gudulescŭ pe lângă un băiţelŭ ce'l vede cu codru în mâinĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În mijlocul a sute și mii de mânzate, mai mulți samarî încărcați cu găleți și cu cazane, în care se mulgŭ oile și se închiagă laptele la stânî, formédă un fel de centru, unde baciul, ca un general, dă ordine acestor trupe, și păstoreiî, cu fluerul și cu cavalul la gură, mână oile ce mergŭ păscendŭ érbă încă fragetă, după luatul zăpedilor.

Iernile aicî sunt geróse și viscolóse. — Ninge formând marî troienî. Primăvéra cadŭ ploî continue, și mai de multe orî cu spicŭ de zăpadă. Vînturile sunt iuți și aspre; nopțile sunt friguróse; diua timpul variadă pré desŭ, aci s'arată sórele strălucind, și aci de nă dată un nuorŭ negurosŭ învelesce atmosfera.

Dar îndată ce luna luî Cereșarŭ a espiratŭ și intră a luî Cuptorŭ, timpul se restabilesce. Uă plăcută căldură se simte diua; călĕtorulŭ póte gusta plăcerea repausuluî la umbra molifților.

Păstorii cântând doine amoróse, vĕdŭ turma formându-se în grupe marî, făcĕnd oile adăpostŭ una alteia, ear micii, deosebiți de mamele lorŭ, sărŭ cu sburdălnicie pre colnice și prin vălcele.

În August timpul este restabilit de tot; putemŭ acéstă lună a o numi véra munților.—

Ce este însă acea caravană de numeroși bărbați și femeî vestmîntați cu costume de fantasie care ducŭ cu dînși uă suită numerósă, mergĕndŭ toți călărî pe nisce caî mici deprinși pe pétră și suie stâncele cele maî scarpóse și plaiurile cele repedi? În fruntea acesteî întinse trupe se vede Ungurénulŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

stând ghemuitŭ pe calŭ, cu uă saricâ lăţósă, pe de desubt încojocit, şi cu căciula cea straordinare de mare, şi cu pĕrul ce-va sburlit ce îĭ despropoţionédă capul; mergĕnd încet şi cu tactŭ, duce după el, maĭ mulţĭ caĭ încărcaţĭ cu tot felulŭ de bagage şi sacĭ plinĭ cu merinde, de pe la tîrgurĭ.

Visitatoriĭ ceĭ numeroşĭ, cari se dispunŭ de a rĕmânea cel mult pentru lulie şi jumĕtatea luĭ August în sînul munţilor, vinŭântîiŭ la Novacĭ, şi d'acolo, închiriind caĭ d'aĭ Ungurenilor, călărĭ şi muniţiaţĭ cu de tóte cele de lipsă, începe a sui, cu chipul sus dis, plaiul şi munţiĭ unul după altul, pĕnă la acel locŭ unde vorŭ a se restabili pe lângă stânĭ. Uă mare parte din eĭ aŭ şi case închiriate pe Muşătoiul.

Tot urcând maĭ multe ore, în fatigă şi mereŭ asudând, trecĕnd în sus stâncile de nisce forme curióse, pe lângă care drumul se formédă în zigzagurĭ, şi oprindu-se adese orĭ sub crăcile cele enorme a le unuĭ stejarŭ bătrânŭ, călătoriĭ punŭ ochii pe un piscŭ, saŭ vîrfŭ în formă conică, şi ar' dice că acolo se terminĕ călĕtoria lor; fiind că maĭ sus de acolo e numaĭ cerul cu care par'că e împreunat acel piscŭ de munte; dar eĭ când aŭ ajunsŭ acolo vĕdŭ un altul şi maĭ sus, şi maĭ înaltŭ, şi cât s'ar sui de mult mereŭ se repetă vedereĭ lor, acele culminĭ, care de care şi maĭ depărtate şi maĭ anevoióse de suitŭ.

Eĭ sunt tăbărîţĭ la Florile-Albe: un locŭ deschis, a căruia posiţiune se aséměnă pré mult cu numele ce'l pórtă. Parengul se pare de aci aşa de a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

própe, ca cum ar'putea cine-va a întinde mâna spre a'l ajunge.

Pe uă poiană plăcută aci staŭ înşirate câte-va case construite de bârne: acestea sunt casarmele grănicerilor când se retrage cordonul tómna şi primăvéra, şi se face numĕrătórea oilor, a le păstorilorŭ Ardeleni.

Un aerŭ curat se simte aci. Vîntul mişcă cu putere rămurile copacilorŭ din văile care mărginescŭ Florile-Albe. Mai în susŭ, spre drépta, este Cerbul şi Cornişul, nisce vîrfurĭ de munţĭ, pe după care drumul merge în linie curbă, ocolind pe cel din urmă, precum ar' ocoli cineva uă cetate fortificată. Din distanţă în distanţă se găsescŭ fontânĭ cu uă apă escelintă. Érba ce o calcă păstoriĭ cu vitele lorŭ este móle şi alunicósă, ca cum ar' fi unsă, ear coloritul cel verde şi semănat de florĭ, care se vede pe acest tapetŭ, este cu totul încântătorŭ.

Mai 'nainte spre stînga, se lungesce uă vale pădurósă de făgetŭ cu un aspectŭ fórte selbatecŭ, care corespunde cu sînul munteluĭ celuĭ maĭ înaltŭ. P'acolo fiind calea urşilor, când se scobóră eĭ tómna prin plaiŭ, un Român numit Oprea Ursul, ş'a aşedat locuinţa tocmaĭ în calea lor. El e cunoscut ca cel maĭ renumit vînătorŭ de urşĭ, precum în Africa francesă era luliŭ Jerard ucidĕtorul de leĭ.

Peile ce el adună, a le urşilor ucişĭ, se urcă la un însemnat numĕrŭ.

Precum Tudor Vladimirescu, essersânduşi óstea cea de panduri, una din cercările ce el făcea vînătorilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ceĭ maĭ distinşĭ, era d'a lua cĭ cu glonţul un oŭ pus pe creştetul capuluĭ vre unuĭ oşteanŭ, fără a'l atinge cât de puţin, tot asemenĭ şi Oprea este sigur de fie ce glonţŭ eşit dintr'uă puşculiţă ce o are, cu ţeava şi oţelele legate cu vre un curmeiŭ de aţă, saŭ de teiŭ; cŏcĭ altminterĭ periculul nu se póte descrie cât póte fi de mare, în faça feareĭ îverşunate cu care el se luptă, daca nu va fi bine lovită.

Oprea ochesce şi dă focŭ când ursul este şése paşĭ lângă el.

De multe orĭ întâlnesce cineva pe Oprea eşind din vre una din acele văĭ la Florile-Albe, la Rânca, saŭ la Dâlbanul, şi suindu-se spre Păpuşa, saŭ ocolind pe la Tĭtvele, cóstele cele acoperite cu jipŭ şi cu enuperĭ, cu vre un copilŭ lângă el, ţiind puşca la subţióre-ĭ, mergĕnd încet şi puţin cam gîrbovit.

Ajunşĭ visitatori noştrĭ sub Cornişul-Mare şi sub pólele renumiteĭ măguri a Păpuşeĭ, lângă care se ḑărresce zăcĕnd néua eternă, acolo este aprópe terminul călĕtorieĭ ce ş'aŭ propus a face. Se deschide acolo uă vale profundă numită bărcŭ. Acéstă vale este acoperită de braḑĭ înalţĭ şi icĭ colea cu câte un sorbŭ, acel arbore cu fructele ca uă glădărie de mărgéne; şi în fundul eĭ curgĕnd un rîuleţŭ limpede ca cristalul, ş'a le căruia ape se înmulţescŭ prin isvórele ce curgŭ de prin maluri, lăsând uă dulce murmură pretutindenĭ, ear cascadele ce se formeḑă arucându-se aceste ape peste petrele şi peste buşteniĭ arborilor căḑuţĭ de vijeliĭ, scotŭ uă mugire de care resună stâncile şi pădurea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Nu găsesce cineva alte drumurĭ de a pătrunde în aceste adîncimĭ umbróse, de cât nisce potecuțe de piciorŭ, și pe unde calul cel deprinsŭ cu asemenea locurĭ, abia póte umbla călcând cu copita și sprijininduse pe cea maĭ mică petricică, și de multe orĭ stă ca cum ar' rĕmânea spânḍurat în aerŭ. Câte un arbore smuls de puterea crivĕțuluĭ, cu rădăcinile drept în sus, și de uă lungime și grosime estremă, în cât póte coprinde uă parte din fundul văiĭ, servesce de punte, peste apele rîulețuluĭ, și pe care oile și ómenĭĭ în bună voe potŭ trece.

Vede cineva din marginea bărculuĭ, dincolo în partea opusă, jariștea (pădurea cea doborîtă de uraganŭ) aĭ căruia arburĭ uscațĭ, sémĕnă cu catartele uneĭ flote înșiruite pe marginea măreĭ.

Maĭ încóce sunt stânile și casele de locuit. — Acolo este romanticul și pitorescul munte Mușătoiul, unde mergŭ și se instală visitatori nostri, și unde petrecuseră sus ḍișiĭ militarĭ din patru-ḍecĭ și opt...

Mușătoiul are forma unuĭ amfiteatru: uă pantă care ușurel se scobóră pĕnă în pădurea cea de molifțĭ, saŭ cetină, care asemenĭ se numesce tot bărcŭ.

Pe acest costișŭ încărcat cu atâtea lucrurĭ ce le descriserămŭ, în timpul cel îndulcit de căldurile verĭĭ, se adună la un locŭ păstoriĭ și visitatoriĭ, trăind prin locuințele lor, și împreună petrecĕnd cu toți. Câiniĭ apără turmele de fcara deprădătóre ce vine în adîncul nopțiĭ; oile pascŭ prin bărcŭ și pe dealurĭ; vacĭ, boĭ și caĭ staŭ îngrupațĭ pe poiănĭ; copiĭ și câiniĭ se jocŭ pe la stâne; păstoriĭ facŭ a re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

suna văile de cântecul tilincelor și al fluerului, și visitatorii asemeni se preumblă în tóte părțile bĕnd zerul și trăind frugalŭ. Nu lipsesce însă și aci aceea ce se face în capitală și prin orașe, adică a se face mici intrigi, a vorbi politică, a juca cărți ș'a se despuia unii pe alții în stosŭ.

Lîngă femeia săteanului se preumblă dama cea cochetă; și limba francesă, limba universalĕ a salónelor, se aude și aicĭ. Politicĭ de tóte locurile și de tóte ḑilele, cu câte un ḑiarŭ în mână, (ceĭ mai mulți învestiți cu câte un cojocŭ lungŭ și reḑemându-se, ca păstorii, pe câte un ciomagŭ) unii mulțiămiți și alți nemulțiămiți de starea lucrurilor, punŭ țéra la cale, saŭ preḑicŭ vijeliea ce are a se isca între deputați, în sesiunile uneĭ viitóre camere, ș c l t...

Astfel este viața în timpul verii pe muntele Mușătoiul! — acestea sunt florile găsite și culese în câmpii și munții patrieĭ nóstre! . . .

Am ḑis în căsuțele acestea și în cercurile visitatorilor, se petrecŭ galanterii, spiritŭ cheltuit de vorbe și câte și mai câte; la stâne însă se aude cântarea fluerului, a vre unuĭ păstorel care șéde dinnaintea foculuĭ unde baciul, saŭ femeile, curăță gălețile în care se aduce laptele și îl închiagă.

Boiării, ca să ḑicemŭ așa, petrecŭ în felul cum sunt deprinși; păstorii se bucură de un traiŭ simplu, de repaosŭ după lucru, și se adăpostescŭ la stâne, de asprimile timpului.

Dar ceea ce le dă mai mult de vorbă, și ceea ce 'ĭ preocupă adeseorĭ, e câte uă istorióră amoró-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să a vre-uneĭ fete frumóse cu vre un flăcău june, pe care ea îl iubesce.

Acésta nu lipsesce pretutindenĭ și între tóte clasele.

Însă să ne oprimŭ la stână, să observămŭ acele amoruri inocente ale junilor, pe care uă moralitate tradițională și religiósă 'i ține în ordine.

Eĭ privescŭ acésta cu uă sântă datorie, și de care credŭ că nu se potŭ abate, fără a remânea nepedepsiți.

Eĭ vorbescŭ între dînși, șoptind unul altuia, și descoperind prin căutătura ochilor, pasiunile de care sunt înflăcărați.

Unii juni sunt geloși că de peste munți, de peste hotaru, a venit un june Poiănarŭ; de la satul Poiana june instruitŭ care cere a lua în căsătorie pe Maria cea deștéptă și prea frumósă: Maria, unica fiică și nepótă a luĭ Pĕtru, ce e asemenĭ înavuțită în oĭ și în caĭ ca și junele Poiănaru care o cere.

Maria nu s'a putut pronunța într'acésta maĭ nainte de a veni tatăl eĭ ce trăesce retras, ca un sihastru, la monastirea Lainicilor.

Ea a rĕmas mică fără mamă, și fratele mameĭ eĭ, Pĕtru, a crescut-o la casa sa și a adoptat-o de fiica sa, ne-avĕnd el alți fii.

Tata Marii a fost unul dintre pompierii scăpați răniți în lupta din Dealul-Spiri, la 1848. El se numea Constantin.

Nefericit omul că ș'a perdut soția pe care a iubit-o ca viața, însurat îndată în urma aceluĭ eveni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mentŭ, a fost încredințat pe copilul luĭ, cumnatuluĭ seŭ, și el s'a retras la monastire, spre a găsi acolo consolarea durereĭ sale.

Fiind că părinți pompieruluĭ eraŭ originarĭ de la Tîrgu-Jiuluĭ, de aceea și el în urmă, a venit ca să locuiască tot în acele părți..

Maria, fiica sa, tot-d'auna recunoscêndu'l de tată, voia ca numaĭ atunci să se decidă căsătoria eĭ, cu sus ḑisul june de la Poiana, când tătâne-sĕŭ se va afla de față; fiind că ḑiceaŭ cu credință junii și bătrânii: că bine-cuvîntarea părinților întărește casele fiilor.

Acest june Transilvan, viind din comuna Poiana, locul nasceri sale, d'a plăti la Novacĭ, în numele tătâne-sĕŭ, arenda pentru munții Largele, care munți sunt tocmaĭ la hotarul țereĭ, — proprietaruluĭ de la care el îĭ ținea; aci el vede pe juna Maria, nepótă a unuĭ dintre locuitori ceĭ maĭ avuți cum ḑiserămŭ, din plaiul acesta, și începu a proiecta d'a o cere în căsătorie. El căută maĭ întîĭ d'a complace tinereĭ Românce care era de 19 anĭ, care pe lîngă uă talie mlădiósă și sveltă, ochiĭ căpruĭ și amoroși, avea meritul că scie a citi ș'a scrie, prima calitate a uneĭ femeĭ menagere.

Junele Poiănarŭ, născut și trăit într'un statŭ unde instrucția publică e de întîia datorie a guvernuluĭ, sciu a prețui aceste merite ce doria prea mult a le găsi în Românca frumósă, consórtea sa.

El era bine instruit; trecuse clasele gimnasiale la Sibiiŭ, absolvise bacalaureatul într'un colegiŭ din Viena și în urmă se apucase de meseria părinteluĭ seŭ, adică comerciul cu vitele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Viind dar la Novacĭ, și de și arătându-se sub cojocelul de óie cel înfrumusețat cu mătăsurĭ în tot felul de florĭ; brumŭ, robustŭ, frumosŭ cu ochiĭ marĭ, cu mustața mititică abia însemnându-se pe buse-ĭ; sub căciula cea de hârșie și învestmîntat curat românesce, cu îmbrăcămințĭ albe de lînă, frumos fasonate și cu înfloriturĭ de găitanŭ negru p'împregiuru-le; un bărbatŭ dotat cu sciințe, era cu neputință ca cunoscința sa să nu fie căutată de toțĭ ceĭ ce se afla acolo; și tot uà dată a fi priimită cu multă bucurie propunerea ce el făcuse locuitoruluĭ sus ḍis, d'aĭ acorda mâna nepóteĭ sale care 'ĭ-a cerut-o în căsătorie.

Vorbind despre politica țereĭ sale în raportŭ cu imperiul Austrii, el ḍicea: că împeratuluĭ i s'a arătat semne rele cu mórtea fratelui seŭ Massimilian la Mecsicŭ și altele, din ḍiua când a aderat Ungurilor la tóte pretențiunile lorŭ. . .

Eată ce scria junele Ardelean unuĭ colegŭ al seŭ de gimnasiŭ, și care acum se află la Brăila, ocupânduse în comerciŭ.

El îĭ descrise maĭ întîĭ proiectul seŭ de căsătorie cu fiiea unuĭ bravŭ pompierŭ, ce a fost crescută la unchiul eĭ cel ce o și dota.

Lăudă prea mult calitățile juneĭ sale împețite, de virtuțĭ, grație, tinerețe și ce e maĭ presus uă bună menageră. Estragemŭ din acéstă corespondență, partea ce ne intereséḍă, în care el făcea mensiunĭ despre muntele Mușătoiul, de care ne vomŭ ocupa.

Eată ce coprindea letera sa:

„Viind la Novacĭ pentru afaceriĭ, am găsit acolo

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

multe familiĭ ce pleca cu marĭ pregătirĭ, d'a merge să petrécĕ luna luĭ Iulie în munțĭ. După ce făcuiŭ cunoscinţă cu dînsele, ca cu nisce Românĭ ómenĭ bunĭ, îmĭ ḑiseră să 'ĭ însoţescŭ.

„Mĭ-a trebuit atâta numaĭ, şi eŭ fuseiŭ gata, maĭ cu sémă că unchiul Mariĭ este unul din arendaşi munţilor.

„Câtă fericire simţiiŭ ca să mĕ aflu lângă Maria!

„Plecarămŭ dar ca uă caravană de agiĭ când mergŭ la Ierusalim.

„ Urcarămŭ pe la Florile Albe, drept în sus de la Novacĭ, şi merserămŭ maĭ mult de uă jumătate ḑi călărĭ.

„Calea îmĭ era prea bine cunoscută, cŏcĭ p'acolo este şi trecĕtórea spre Ardealŭ.

„Muntele în care ne oprirămŭ se numesce Muşătoiul: este un locŭ prea frumosŭ acoperit cu păduri de cetină şi cu nisce înălţimĭ fórte rĕdicate de pétră, cu isvóre recĭ, şi cu rîuleţe prin fundul văilor.

„La acea înălţime de câte-va sute picióre din faţa mării, el se află închis între alţĭ munţĭ pitorescĭ cu păduri şi cu stâne: despre stânga este Cornişul Mare, spre drépta Cornişul-Micu. Culmea sa e de formă ovală, avĕnd din locŭ în locŭ câte-va momaĭ de pétră. În centrul costişuluĭ seŭ verde de uă órbă minunată, cu florĭ şi cu fragĭ, se găsescŭ aşeḑate în rând casele şi stânele locale. Dinainte-ĭ molifţi formeaḑă un aspectŭ prea plăcut, şi cum sunt eĭ aşeḑaţĭ, sémănă cu un templu. Pe d'asupra pădureĭ, departe prin gura rîpelor despre Baia-de ferŭ, se vede plaiul cu liveḑĭ şi ară-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

turĭ a lecomunelor, cât și drumul cc mare al țĕriĭ, care duce către Tîrgu-Jiuluĭ. Spre drépta se vede maĭ cu sémă munțiĭ ceĭ scarpoșĭ și fórte înalțĭ, pe lîngă care curge Olteț.ul.

„În timpul vereĭ, pe toțĭ acestĭ munțĭ se află nenumĕrate turme a le ciobanilor nostri.

„România este mănósă pretutindenea, în munțĭ ca și în câmpie. Providența a bine cuvîntat acest pămĕntŭ.

„În Mușătoiul se află peste uă mie cincĭ sute de oĭ la patru stâne care sunt așeḍate p'în deosebite puncturĭ.

„Hrana aci e cea obicĭnuită a popululuĭ Român: lapte, brînză, mămăligă și bemŭ apă de prin isvóre.

„În munte este maĭ tot-d'auna frigŭ, și ceĭ maĭ mulțĭ petrecŭ în miḍlocul vereĭ cu focul la sobă.

„Casele, făcute înadins pentru visitatori din timpul vereĭ, sunt construite mititeluțe din copacĭ întregĭ de braḍĭ, și pe la încheĭătura bârnelor se află înḍopate cu muschiŭ, și învalitórea lorŭ este de șiță.

„Pe dinaintea caselor sunt braḍĭ marĭ cărora maĭ de multe orĭ, séra, le dămŭ focŭ, care înfăcișaḍă uă prea frumósă privire de iluminațiune.

„Braḍĭ bătrânĭ de un secul și maĭ mult sunt jucăriea omuluĭ, arḍĕndu-ĭ.

„Îndată ce se simte ce-va maĭ mult frigŭ, facemŭ focŭ mare din copacĭ întregĭ, și noĭ toțĭ, boiărĭ și sătenĭ, ne grămădimŭ p'împregiuru-ĭ, spuind la basne și istoriĭ.

„Obiceiul d'a se aduna visitatoriĭ véra în Mu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

șătoiul, — unii căutându-și sănătatea, alți simplu și curat pentru petrecere, s'a luat de câți-va ani de când veniră (sunt ḑece ani aprópe) doi bărbați renumiți ai revoluțiunei de la patru-ḑeci și optu, ceĭ ce ședură într'uă stână.

„T'ot din acel timpu un proprietaru de pe Gilortu veni, fiind că sănătatea sa fusese atacată; el înfipse întîi aicĭ parul de a-și construi casă, care apoi l'a mai imitat și alții.

„Mușătoiul acum a ajuns curat un bĕlciu;—fel de fel de ómeni de tóte clasele și de tóte etățile se găsescu véra reuniți acolo.

„Cât despre folosul ce 'l află cineva șeḑĕnd aicĭ pe munți, când țéra acésta va fi organisată și cultivată, avĕnd căi de comunicațiune, și va garanta călĕtorieĭ tóte înlesnirile, și miḑlóce visitatorului despre cele necesare ale vieții, ca în Germania și 'n tóte statele civilisate, nicĭ c'ar mai avea nevoe Românii d'a merge să se ruine prin alte staturi, cheltuind pe la băile d'acolo.

„Astfel se petrece véra în munte, și mai ales la Mușătoiul și la Titvele, care sunt învecinați unu de altul, și care ș'au câștigat un renume prin positiunea lor locale și avantagele peisagelor, privite de pe înălțimile lor.

„Ș'afară d'acésta să nu uitămu că munții au fost locul de apărare pentru Români în timpi ceĭ mai greĭ. — În munți au trăit și s'au luptat strămoși nostri. — Muntele a fost vatra libertății românilor; numai in munți elementul Român a găsit refugiu în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

timpi invasiunilor barbarilor.—La anul 1848, Libertatea proclamată cu atâta solemnitate de națiune, ar' fi trebuit din munți să întindĕ aripile eĭ puternice peste toți Românii, și inemicii să tremure de presința eĭ. — Să învățăm dar a cunósce ș'a iubi aceste locurĭ— Termopilele Românilor sub Radu Negru, sub Mircea și sub Michaĭ Bravul.

„La munte dar vomŭ împărtăși cu frați nostri simțirea, păsurile și bucuriile nóstre! În munți părinți nostri ș'aŭ aședat altarul lor de închinăciune, și istoria patrii acolo s'a fost conservat. — Din munți! din munți vomŭ bucina libertatea compatrioților nostri, și vomŭ face a rĕsuna viitorul, de care să căutămŭ să ne facemŭ demnĭ de a ne bucura de dînsul!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

III

MARIA

Treĭ ḍile trecuseră după sĕrbătórea Sântu Ilie, 20 Iulie, şi mulţĭ Ungurenĭ se întorceaŭ de la tîrgulŭ de la Polovracĭ: renumit tîrgŭ unde se desfacŭ marĭ cantităţĭ de lînurĭ şi altele.

În acea ḍi ploa cu torente marĭ. De diminéţă se iviseră nisce nuorĭ fórte negri despre munţi Lotruluĭ, care în curĕnd se prefăcură în cătăţimĭ spăimântătóre de apă. Bărcul urla că s'auḍia uă jumătate postă în depărtare. Apele veniaŭ turburĭ tĕrând în cursul lor copaciĭ desrădăcinaţĭ şi bolovanĭ marĭ de pétrĕ.

Atmosfera era aşa de întunecată, în câtŭ toţĭ munţiĭ din pregiurŭ se făcuseră nevĕḍuţĭ; şi numaĭ fulgerul, de uă frumuseţe admirabilĕ, desfăcea întunericul, luminând din când în când firmamentul, prin nisce trăsăturĭ de focŭ, care mergeaŭ şerpuind pe orisonte; şi după care apoĭ tunetul, isbind în stâncĭ şi în codri, făcea a înfiora tótă suflarea prin nemărginita sa detunare.

După încetarea plóieĭ, douĕ pe-cer-arcurĭ (curcubeurĭ) lega munţiĭ din faça Muşătoiuluĭ, prin luminile sale colorate de cel mai viŭ colorŭ, ca un fenomen

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trimis de Dumnedĕŭ ómenilor de a se cunósce suprema luĭ putere.

Ivirea curcubeuluĭ pe munțĭ e de uă nedescrisă frumusețe și admirațiune, la care ochiĭ muritoruluĭ rĕmânŭ uimițĭ.

La stâna despre laturea stângă, în care aŭ petrecut maĭ 'nainte bărbațiĭ sus menționațĭ, se grămădiră uă grupă de bărbațĭ și femeĭ pe pragul ușeĭ d'a privi acel mărețŭ fenomenŭ; ear un bătrânŭ, dicĕndu-ĭ astfel pentru că capul sĕŭ era maĭ de tot albitŭ, ș'a căruia presență fusese aicĭ așteptată, le esplica arătându-le cu degetulŭ ce însemna acésta, după credința poporuluĭ.

Eĭ intrară în lăuntru, și se aședară care pe paturĭ ce se afla pe lîngă pereți stâneĭ, din nisce blănĭ gróse, care lîngă focŭ, puinduse pe nisce scăunele micĭ formate din trunchiurĭ de bradŭ despintecate și puse în jos cu crăcile, și care pe câte un sacŭ cu făină, să asculte cu mare plăcere istoria revoluțiuniĭ, în care numitul, cel ce le nara acéstă istorie, luase parte, de la început și pĕnă la suprimarea eĭ.

Visita cu care i a fost onorat aceĭ ómenĭ, dece anĭ îndĕrĕt, provocase păstorilor plăcerea d'a întreba într'una pe pompierulŭ aci între dînșiĭ, de tóte cum merseră și ce s'a petrecut atuncĭ.

El privind mereŭ, pe ușa stâneĭ ce era deschisă, culórele cele vii și mărețe, ca și acele ale patrieĭ, saŭ ale stindardelor din acel anŭ, dicea: — Întocmaĭ ca aceste feçe era stégulŭ ce noĭ îl apăramŭ! — Întocmaĭ ca acestea fîlfîia d'asupra nóstră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

când ne băturămŭ în Dealul-Spiri unde eŭ fuseiŭ de mórte rănit, şi numaĭ ca prin minune scăpaiŭ de nu fuseiŭ strivit şi călcat de rótele tunurilor păgânilor care ne asaltase şi ne copleşise cu numĕrul lor peste măsură nepotrivit cu al nostru. — Tot aşa de frumosŭ şi strălucind, ca curcubeul acesta pe cerŭ, era stégul sub care amŭ jurat de a ţine cu credinţă pĕnă la uă picătură de sânge! — Tot aşa fîlfîia pe ḑidurile mitropolii din Bucurescĭ şi din Tîrgovisce, în ḑiua când biată mamă-mea, ah! Dumneḑeŭ să ĭ odichnéscĕ sufletul şi fieĭ ţĕrâna uşórĕ! muri, lovită de glonţŭ, tot în Dealul-Spiri, în faţa casarmeĭ, unde se măcelăreaŭ Crestinii cu Turcii!... Tot aşa de frumosŭ şi strălucitorŭ fusese stégul care fîlfîia pe monastirea luĭ Michaĭ-Vodă, care îndată se preschimbă într'unul negru, precum este norul care întunecă muntele, când aduseră pe răniţi acolo, dintre care unii muriaŭ în agonie şi suferinţă; acolo mĕ puseră şi pe mine între eĭ spre căutare. — Tot aşa de frumosŭ şi strălucitorŭ era stégul ce fîlfîia pe monastirea de la Troian de lîngă Rŏmnicŭ, unde ţéra întrégă trimisese pe fiĭ eĭ, ca să spele ruşinea ce i se adusese prin călcarea străină pe pământurile eĭ. Acolo, după puţine ḑile de zăcere în spitalul militarŭ din Michaĭ-Vodă, din care plecaiŭ în urmă, veniŭ creḑĕnd că de sigur ne vomŭ bate, că de sigur vomŭ fi învingĕtorĭ, şi de sigur voiŭ resbuna mórtea mameĭ mele ş'a fraţilor!... Dar o durere! făcură străini ce făcură, că noĭ ne am risipit fără a da uă puscă măcar!... Tot aşa de strălucitor şi măreţŭ, precum este

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

curcubeul care'l vedeți, fiîfîia stégulŭ Românescŭ, cândŭ făcură Ungurii mare greșélă, de trimiseră pe Hatvani, cu oștirea în munți Abrudului, de a coprinde pe munteni prin înșelăciune. Hatvani a plătit prea scump acéstă cutesare. Peste ḑece mii juni, flórea ósteĭ Maghiare, 'șĭ găsi acolo mormîntarea, și generalul ei fugi scăpând cu câți-va ómeni numai. Ast-felŭ este și va fi tot-d'auna și căderea unor populi din neînțelegerea și setea lorŭ de conchistă. . .

Am fost acolo, am luat parte și în acea bătălie!..

Aci Ionel Poiănarul, ce șeḑuse lîngă Maria și mereŭ o privise prin uă căutătură dulce de ochiŭ, și cu un surîs prea tînĕrŭ, ascultând tot uă-dată cu mult interesŭ la cele ce spunea tata împețiteĭ sale, se repeḑi ca un nebun în brațele bătrânuluĭ acoperindu'l cu sărutărĭ și strigând din tótă puterea: Dumneḑeŭ să fie cu noĭ!.. Și junele începu a plânge, pentru că la Abrud a căḑut un frate al sĕŭ maĭ mare ce fusese sub ascultarea luĭ Iancu ș'a luĭ Assente.

Bătrâniĭ și juniĭ șeḑĕnd împregiurul foculuĭ, ascultaŭ cu mare interes la cele ce veteranul le spunea.

Câte-va femeĭ însă după ce se săturaseră d'a auḑi un cimpocrŭ care cânta la stâna învecinată maĭ sus, se retraseră în chelarul (un fel de căsuță unde pun lucrurĭ spre păstrare Mocaniĭ) cel de lîngă stâna în care eraŭ bărbațiĭ strânși, adică chiar acela unde șeḑuse, cu câți-va anĭ îndĕrĕt, Maiorul și căpitanul dinaintea revoluțiuni.

Femeile, Rosalia și Marica, făceaŭ sfatŭ cu femeia luĭ Pĕtru că ce fel să se facă nunta Marii cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ionel, adică după obiceiul locuitorilor Gorjeni, saŭ după cel ungurenescŭ: mirésa când va merge la biserică să fie purtată în carŭ ornat cu ramure de bradĭ și cu florĭ, tras de nisce boĭ aleșĭ, însovonită și însoțită de colăcerĭ și tinere fecióre, după obiceiul Românilor, saŭ călare pe un calŭ albŭ ca néoa munților, cu mirele și cu nănași lor lîngă dînși, și nuntașiĭ purtând bradĭ și dând din pistóle făcĕnd vivaturĭ cu uă ploscă mare plină cu vin, precum se obicinuesce la ungurenĭ? Fie-care îșĭ da câte uă părere, și în cele din urmă rĕmase să întrebe despre acésta și pe moșŭ popa cel bătrânŭ de la mŏnăstirea din Cernădia; că dicea Marica că tata Marii era din locuitori Românĭ, de și a ținut în căsnicie pe sora luĭ Pĕtru; dar Rosalia ținea una că Maria va lua pe Poiănarul Ionel, care este néoșŭ ungureanŭ, și cată să-ĭ fie și nunta precum îĭ este bărbatul ce 'l ia.

Plóea stând în timpul acesta, tóte 'șĭ reluară cursul lor. Sórele eșind de sub norĭ încălția cu uă deosebită putere munții, și bărcul cu bradĭ, ale cărora vĕrfurĭ se d'auriaŭ la radele bine făcĕtóre ale luminieĭ, resuna de mugirea vitelor ce se adăpostiseră, în timpul vijelieĭ și al plóieĭ, sub ramurele cetinelor.

Maria, frumósă ca uă flóre crescută între munțĭ, cu un ochiŭ scînteind de bucurie, după ce îmbrățișase pe tata al eĭ, și de mulțiămire că a venit și l'a vĕdut sănătosŭ, mersese să culégĕ un mănunchiŭ de merișorŭ înflorit, care cresce între enuperĭ, cu viorele care înfloresc aci târdiŭ și cu micșunele selbatece ce se găsescŭ prin bărcŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fecióra preocupată ast-fel, nu înceta d'a forma în inima eĭ cele maĭ frumóse ilusiunĭ, cele maĭ dulcĭ visurĭ ce e permis uneĭ fiice de etatea eĭ, și maĭ ales în ajunul căsătorii sale.

Tînĕră și frumósă, cu un pĕrŭ împbuclat ce 'ĭ cădea legănându-se pe umerĭ, și pe care 'l da mereŭ la spate cu uă mână albă ca caşul, 'şĭ privea mereŭ catrinţa cea vărgată și cusută cu arniciu, mergĕnd încet și cugetând.

Ea se părea a fi uă soră a fetei de împĕrat, care este adorată de păstorĭ în muntele Ciachlĕul, saŭ ca un geniŭ al munţilor sub forma uneĭ fecióre.

Tot seninul ce înfăçişa lumina unuĭ cerŭ limpedit de nuorĭ reflecta ochi eĭ marĭ și curaţĭ. Și astfel precum cresce un bradŭ tînĕrŭ d'asupra stânceĭ de pétră și se légănă de un uşoru vîntŭ, ast-fel se arăta ea suavă și sveltă legănându-şĭ talia când mergea. Acea céţă care se ridică de prin văĭ când rĕsare sórele după plóie, înfăţişa sprîncéna eĭ, óre cum seriósă când încreţia fruntea, arătând că ea este fiica unuĭ ostaşŭ Românŭ, de un sânge pur și de uă natură forte, ca a militarului neatinsŭ de viciŭ.

Ea câte uă dată se părea tristă. Se asemăna ca turturela ce cântă prin vălcele. Sufletul eĭ era descris în fisionomia sa interesantă, și nu avea alte cugetărĭ ascunse în inima-ĭ de cât acelea care se vedeaŭ zugrăvite în facia-ĭ. Astfel era fiica luĭ Constantin, de care vorbirăm maĭ sus.

Ea între altele avea multă simţire pentru ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fericiţi. Ea vĕduse, la Rânca, pe uă tînĕră ca de două dĕcĭ anĭ, femeia unuĭ neguţiătorŭ din Tîrgu-Jiuluĭ, suferindŭ de peptŭ, ce venise pentru cură de zerŭ. Fusese aşa de debilă şi aşa de delicată, acea femeiă, în cât tînĕra romàncă prinsese simpatie şi interes de dînsa.

Maria admirase trăsăturile cele delicate ale junei femeĭ care cu tóte aceste tuşea şi lepăda sânge. Germenile morţiĭ progresase prea tare pentru acea fiinţă de oraşŭ; şi ca cum mórtea ar' căuta triumfu-ĭ, o făcea frumósă, de a fi compătimită şi iubită de ceĭ cari o vedeaŭ.

Acéstă tînĕră femeie ne maĭ putĕnd lupta cu viaţă, în nisce dile de durere şi de tortură, a încetat d'a maĭ trăi.

Maria se ocupase d'aĭ găti cele orânduite omuluĭ în asemenea casŭ, şi ca pe uă femeie tînĕră şi infortunată, mórtă, o împodobi precum uă mamă îmbracă pe fie-sa când o scóte întîĭ în lume. Pĕnă a veni de la oraşŭ soţul şi rudele celeĭ reposate, ca fusese îngrijită de Maria. Aci se vedea două contrasturĭ, două naturĭ: mórtea şi viaţa!.. Amĕndouĕ ele june, se asemănaŭ ca două surorĭ ce plângea una perderea celeĭ lalte. Nefericita tînĕră era blondă şi pĕrul eĭ se asemĕna cu aurul. Faţa eĭ semăna ca cum ar' fi de ceară; ochi eĭ stinşĭ şi adormiţĭ eraŭ înghe̊ţaţĭ ca şi tot corpul eĭ, şi respiraţia eĭ de când murise era înţelenită nefăcĕndu-ĭ a'ĭ sălta peptul. Maria îĭ împletise cosiţile ei cele ca şi d'aurite, o învelise într'uă pânză nuoă şi o acoperise numaĭ cu florĭ. — Oh!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dumnedeule! Dumnedeule! pe mama mea tot ast-fel vor fi împodobit-o, care muri tînără, dise Maria plângênd, tînără și frumósă, după cum 'mĭ spun alțiĭ, cŏcĭ eŭ n'am cunoscut-o. Tata rĕmase singurŭ, care a iubit-o mult, cŏcĭ îndată după mórtea eĭ s'a și dus la monastire... Ast-fel pe când Maria se preumbla singură pe sub brațĭ d'a culege flori, pentru a le aduce la taică-seŭ, îĭ svîcni têmplele de suvenirile mameĭ sale, aducêndu-și aminte de tînĕra nefericită de la Rînca, femeia neguțiătorului din Tîrgu-Jiului. Purtând în mână-i acel frumos buchet de merișorŭ selbatecŭ înflorit, de viorele și micșunele, și petrecêndu-se în mintea ei acele tablouri, la care ea fusese spectatóre, mergea încet suindu-se pe costișŭ, spre stână.

Iulia, uă junĕ damă, tocmaĭ se găsia în pragul caseĭ proprietaruluĭ de la Gilort, ținând un roman în mână-ĭ.

Ea vĕdênd pe juna românculță fórte preocupată de simplele dar nemărginite în avuție bucuriĭ ale naturei, că venia din dumbravă neturburată, purtând florile atât de iubite de uă inimă inocentă ca a eĭ, se credea prea atinsă că în scóla cochetărieĭ și'a romantismuluĭ, nu învățase a se face maĭ fericită de cât astă țărăncuță. Nicĭ costumul eĭ fantasticŭ, și care îl schimba în tóte dilele, o făcea maĭ frumósă și maĭ plăcută, de cât aceea într'un portŭ simplu; nicĭ tóte apele, pomadele și alifiile cu care 'și ungea neîncetat obrasul, nu îĭ dase acea seninătate a feței spălate cu apă curată din isvorŭ, și nicĭ vĕlul care nu 'l arunca de pe ochĭ, spre a 'ĭ feri fația de lumina

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sórelui şi de ádierea vèntului, nu o făceá mai fragetă şi mai strălucitóre, de cât a Românceĭ ce umblă mai mult cu piciórele desculţe şi cu faţia deschisă şi lăsată în voia natureĭ. Şi fără vre uă altă armă a cochetărieĭ, de cât purŭ amorul eĭ, ea se mărită după acela care 'l iubesce; când cealaltă, căutând tot-d'a-una la nisce consideraţiunĭ de avere şi altele, s'a fost măritat fără plăcerea eĭ, după un bărbat ce nu 'l-a iubit şi de care fusese nevoită a se despărţi; şi în cele din urmă tinḑând la uă viaţă liberă şi independintă, s'a vĕḑut de uă dată dejucată, orbită, amăgită, şi ca cum 'şĭ perduse mintea iubind pe un óre cine, şi cu care se făcuse de vorbă în tótă societatea, prin câte uă festă care a fost păţit-o, cu un jucătorŭ de cărţi! . . Iulii 'ĭ venia, cu tóte romanţele ce le citise şi cu tótă instrucţia şi educaţia ce o avusesĕ, a se duce d'a se proşterne la piciórele femeiĭ simple, de la care să înveţe cum trebue să se facă fericită în viaţă . . .

La uşa stâneĭ unde Maria voia să intre, Nicolae ciobanul o întêmpină cu două găleţi pline cu cel mai dulce şi unturosŭ lapte de oĭ, şi pe urma luĭ mai viind şi alţi asemenĭ, de la tîrla cea aşeḑată din jos dinaintea bărculuĭ. Acesta era semnul abondanţeĭ la care Maria urma a se gŏndi, luând pe Ionel în căsnicie: omŭ liberŭ, laboriosŭ şi inteligentŭ. . . Intrând ea în lăuntru cu cuget d'a face bucurie tătêne-seŭ şi peţitoruluĭ eĭ, cu florile ce le-a fost cules pentru dînşi, găsi pe bătrînul stând în picióre, cel ce narând, întinsese mâna dréptă pe capul cel blondŭ al unuĭ băiă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţelŭ, care asemenĭ sta în picióre lêngă focŭ, şi cu vestmîntul seŭ largŭ de sihastru ca uă mantă ducale, sub care băiăţelul era acoperit, şi cu acea fisionomie imposantă, vorbind rarŭ şi bine înţeles, semĕna ca un patriarchŭ dând bine cuvîntare unuĭ fiŭ al seŭ; acestea eraŭ vorbele luĭ:

— Ómenii din patru-dečĭ şi optŭ nu maĭ sunt pentru ḑiua de aḑĭ!.. Eĭ aŭ aruncat sĕmânţa, aŭ bătut semnalul desceptării; eĭ ş'aŭ făcut datoria, şi apoĭ morŭ ca nisce ómenĭ!... Alţiĭ se vor redica după eĭ: Alţiĭ la rândul lor vor veni să'şĭ facĕ datoria pentru patrie cu sinceritate, şi aşa maĭ încolo.

Bătrâniĭ mergŭ înapoĭ; patimile 'ĭ coprindŭ, sufletul lor este vestedităŭ; eĭ caută maĭ mult spre pămêntŭ gârbovĭ cum sunt, şi cu sângele amorţit în eĭ! Eată viitorul!.. arătând pe copilŭ, vedeţi'l?.. Băiăţelul acesta când se va face mare, daca va avea parte să înveţe şi să scie, să créscĕ sà se împuternicéscă şi să fie luminatŭ, el să se ridice cu nuoile generaţiĭ; cu un suflet june, cu instrucţie, cu lumină, iubitor de dreptate, crescut spre a fi mare şi folositorŭ, va culege ceia ce bătrâniĭ aŭ semĕnat!... Copilul dar este viitorul! pregătiţi-l pe el!... creşteţi-l! educaţi-l, învăţaţi-l a cunósce binele, deprindeţi-l în essemple frumóse, deprindeţi-l a sci ş'a iubi patria! deprindeţi-l a iubi pe Dumneḑeŭ ş'a respecta legile!... El este viitorul, este progresul, înflorirea, viaţa şi virtutea!... Bătrânul este trecutul, căderea, pasiunile, mórtea!.. Pe copil dar formaţi-l, redicaţi-l, spre a forma şi a redica el într'uă ḑi patria nóstră!... Scolĭ dar întocmiţĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pretudindenĭ, în tóte unghiurile ţĕreĭ, spre a instruĭ pe copilŭ. Eată mântuirea!... Eată libertatea şi fericirea nóstră!... Toţĭ sătenii aplaudară scoţênd un sunet de afirmare şi de bucurie în cât s'auḍi pĕnă la estremitatea locuinţelor unde şedea proprietarul de pe Gilort, cel ce şi el alergă auḍind acea larmă şi se amestecă între dînşi.

Terminând Constantin, redică mâna d'asupra băiăţelului trăgêndu-se un pasŭ îndĕrĕtŭ, şi după uă pausă se gătia a şedea şi a re'ncepe continuarea istorii revoluţiuneĭ, la care se adaose doĭ auditorĭ maĭ mult proprietarul sus ḍisŭ şi Oprea Ursul care venise cu băiăţelul seŭ.

Maria apropiindu-se de uă parte şi junele Ionel de alta, acele florĭ ce i se aduseră semânaŭ cu uă cunună pentru meritele sale militare din trecutŭ, ear vorbele eĭ ca un imnŭ, saŭ ca uă musică ce îĭ deştepta dulcĭ suvenire.

El vĕḍênd pe fiica sa alăturea atât de strălucindă prin un zîmbetŭ graţiosŭ şi plinŭ de afecţiune filială, o îmbrăţişă şi o bine cuvîntă, precum şi pe Ionel.

Spectaclu aci era sublimŭ de păstorĭ, plugarĭ, vînătorĭ şi proprietarĭ. — Spectatoriĭ stând p'în pregiurul seŭ, toţĭ cu capetele descoperite şi cu óre care veneraţiune, privind pe tată şi pe fiică îmbrăţişaţĭ, lăudară amorul acesta paternŭ, admirând o rară frumuseţe în miḍlocul acestor munţĭ. Constantin însă bătrânul plânse, repetând de câte-va orĭ numele soţiĭ sale ce o perduse: O! Sora! Sora! tu aĭ fi fost de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mare lipsă în așa momentŭ pentru fiica ta!.. El repetă și pe acela al mameĭ salle, care a căḑut în acea ḑi de durere de 13 Septembre.

Toți îl rugară de a spune ce s'a întêmplat mameĭ sale pe care el o plângea.

El a rĕspuns: puțin, și vĕ voiŭ spune!

Însă întorcênduse către junele ce îĭ venia în stânga și fiica sa cu ghirlanta de florĭ în drépta, și strângêndu-ĭ pe amêndoĭ în brațele sale, după ce acestia 'ĭ sărutară mâinile și 'ĭ surîdéŭ plinĭ de amóre și de respectŭ, el ḑise earăși, plângênd ca un copil:

Maria! Maria! tu semenĭ cu mama ta Sora... Oh! și mama mea!.. adăogă el suspinând.

Și cu aceste vorbe mișcând pe spectatori care din ce în ce se grămădiaŭ prin sosirea ciobanilor de la tîrlă, se auḑi ca uă eco; precum când vĕḑuseră frumosul acela fenomenŭ între cer și 'ntre pămênt, — curcubeul; saŭ ca cum ar' fi repetat împreună cu vocea aceluia: Patria! România!... ḑicênd cu toți:

—Maria! Maria, fiica pompierului de la anul 1848.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IV.

Patriea reclamă concursul nostru.

Ca marturŭ ocularŭ al acestuĭ evenementŭ, nu vomŭ lipsi, descriind viaţa unuĭ pompierŭ, d'a arăta şi óre-care amĕnunte, în interesulŭ istorieĭ, asupra revoluţiuneĭ aceluĭ anŭ ce făcuse, ca într'uă singură suflare, să fie înţelegere de la marginea oceanuluĭ pĕnă dincolo de malurile Nistruluĭ, între popoliĭ carĭ puseseră capetele cele încoronate precum şi corónele lor, ca nisce bile pe palmă. . .

Maĭ mult saŭ maĭ puţin, cu alte vorbe aceste eraŭ espresiunile celuia care nara între păstorĭ—popululuĭ. . .

România asemenĭ a rĕspuns la vocea universalĕ.

Vomŭ vorbi dar maĭ întâĭ de România. — Să începem cu cel d'întâĭ Domn Român şi să terminămŭ cu cel din urmă ales din sînul eĭ.

După revoluţiunea luĭ Vladimirescu fu numit la tronul ţereĭ Grigore Ghica care şĭ atrăsese amórea publică, prin actele luĭ de dreptate. El a domnit pĕnĕ la 1828 când se declară resbelŭ între Rusia şi Tur-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cia, și România fiind teatrul ocupațiuneĭ străine, Domnitorul eĭ nu maĭ putea fonc̦iona.

Regulamentul organicŭ, lege fundamentalĕ a organisaț̦iuneĭ ț̦ereĭ, elaborat de Românĭ cari cunoscĕŭ lipsele și nevoile ț̦ereĭ; și ț̦iindu-se sémă de obiceiurile pămêntenilor, se complectă acéstă șartă după cele sus arătate, care fu promulgată de-odată cu suirea la tronŭ a luĭ Alessandru Ghica, după încetarea ostilităț̦iĭ între ambele puterĭ rivale. Domnirea luĭ A. Ghica, în timpŭ de optŭ anĭ, fu numită uă eră de abondanț̦ă, de organisaț̦iune și reforme pentru ț̦éra întrégă. În Moldova asemenĭ, surora Românieĭ, se dete aceleșĭ legĭ, sub domnirea luĭ Michaĭ Sturd̦ia.

Scolĭ și tot felul de instituț̦iunĭ ce doresce a avea uă naț̦iune însetată d'a se redica la rangul celor civilisate, se organisă sub acestĭ domnitorĭ, și ț̦éra, atât în partea de dincolo de Milcovŭ, cât și dincóce, nu era lipsită de óre care înflorire.

Însă pe lîngă reforme bine făcĕtóre și cultura ce prindea rădăcină într'uă ț̦ĕră vergină ca acésta, nu puț̦in se strecură și veninul viciurilor statelor cu care ea se legase în contactu. — Regulamentul organicŭ linguș̦ea óre cum pe uă clasă a societăț̦iĭ, și acésta într'adins, — care se părea redicânduse ca într'uă pădure nisce copacĭ maĭ marĭ ce înăduș̦e desvoltarea celor micĭ . . .

Din nisce titlurĭ de uă recompensă naț̦ională pentru serviciile statuluĭ, acéstă clasă, ajutată de privilege acordate fórte tare de Regulamentŭ, formase uă óre-care aristocraț̦ie, prin care se aț̦îț̦ase gelosia,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

saŭ se dete pretestŭ unora d'a se plânge în contra altora . . . Pe lângă acésta şi sclavia, urme triste de barbarismŭ şi de durere era încă ca uă rugină, saŭ uă cangrenă susţinută prin lege, şi care neapărat căta să fie stérsă de la un populŭ ce începuse a se cultiva. Despre sclavia, saŭ robiĭ Ţigani, umanitatea striga; lanţurile eĭ cătaŭ a fi rupte, fiind uă ruşine şi uă calamitate pentru România, a maĭ essista un ast-fel de regimŭ.

Şi lupta partitelor asemeni era uă consecuenţă numaĭ a legeĭ care despărţia societatea în douĕ. Dar ce este maĭ mult şi maĭ durerosŭ lupta acésta da pretestŭ consulilor puterei protectriţe, care se numi astfel după încheierea păciĭ cu puterea Suzerană din resbelul ce avuseseră, a se amesteca în tóte afacerile din lăuntru. Îngerinţa consulară ajunsese uă altă opresiune; România şi Domnitorul eĭ adese orĭ eraŭ umiliţi. — Nicĭ uă reformă de îmbunătăţirĭ nu se maĭ putea face fără a fi supusă forfecăreĭ saŭ aspreĭ censure a acelor consulĭ.

Adăogămŭ încă şi dorinţa de a domni care gărgăunea p'în capetele celor maĭ mulţĭ... acésta aduse stingere şi dete locŭ uneĭ şi maĭ marĭ desmoralisărĭ, deselor mişcărĭ şi turburărĭ . . .

Alessandru Ghica fu detronat pentru că a înăbuşit revolta ursită la Brăila de străinĭ, şi cu acésta a desplăcut uneĭ puterĭ. — Nemulţiămiţiĭ însă, saŭ ceĭ ce 'ĭ invidia locul, pregătiseră tĕrêmul acesta.

Ghica însă fu adorat de Românĭ la abdicarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sa, pentru că de la dînsul datează multe lucruri bune în statŭ și pentru că el se arătase mare patriotŭ . . .

Michaĭ Sturdia însă mai domni și după căderea aceluia.

El pórtă și astădĭ blamul, pentru că în timpul domnii luĭ a lăsat să fie Moldova inundată de Israiliți . . .

Bibescu fu ales prin votŭ general în locul luĭ Ghica. Bărbat dotat cu marĭ talente, promise în discursul care 'l ținu la suirea sa pe tronŭ, că va face adevĕrata fericire a pătrieĭ; însă și el, constrêns póte de împregiurările de atuncĭ, însuflat de a face maĭ mult voința străinuluĭ, comise marea și neertata greșală d'a suprima instrucția publică, puind uă tacsă, (maĭ ales în Țéra Românéscă care avea și maĭ mult nevoe de cultură) pentru eleviĭ ce voiaŭ a urma cursurĭ superióre de sciințe. Acésta tindea și maĭ mult la despărțirea în clase a societățiĭ: la órecare fumŭ de aristocrație.

Trecênd într'un rând pe la Brăila și visitând acolo scolile, el rĕspunse unuĭ june student care îĭ ținuse un frumos discurs: Cine sunt părinții teĭ? — Sătenĭ, Măria ta. — Să înveți, îĭ dise Vodă, cât îți trebue ca să te întornĭ la córnele plugului. . .

Evenementul care sgudui europa întrégă în acel anŭ, aduse și luĭ Bibescu uă aceéșĭ sórtă c'a luĭ Ghica. Și el a domnit numaĭ șése anĭ. Datédă în cursul domnieĭ sale, între altele, instituțiunea scóleĭ militare de cadeți și instituțiunea pompierilor.

Anul însă când el căḑu, veni precum vine u-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

raganul pe munții Vulcanului, ce restórnă și spulberă tot ce 'i ese înainte. Tótă societatea dar fu sguduită și prefăcută; și legi și ómeni și regime fură preschimbate și distruse, ne mai lăsând aprópe nici uă urmă din cele ce a fost. Și daca Statul va prospera saŭ nu în viitor, prin nuoile legi, prin nuoile instituțiuni ce și le va crea, suntem datori numai și numai acelii revoluțiuni, saŭ acelor ómeni cari se puseră în capul ei; cŏci ar fi fost de datoria acelor notabili și privilegiați, a se pune dênși în fruntea progresului națiunei, — și chiar Domnitorulŭ: precum se pune păstorul în fruntea turmei spre a o garanta ș'a o apăra; ear nu a o abandona și a o delăsa ca pe uă navă, fără cârmă și fără pilotŭ, în voia vînturilor ș'a valurilor, spre a o purta către stânci . . .

Să vorbimŭ cum promiserămŭ, de evenementul anului acesta, precum se vorbia între păstorii din Mușătoiul, la stâna unde Constatin pompierul nara dinaintea focului, și era ascultat cu uă mare atențiune de toți.

Ne vomŭ face dar organul sĕŭ d'a lumina istoria.

Patru-ḑeci și opt fu precedat de alte evenemente, precum ântêi incendiul Bucurescilor prin focul cel mare din 47, puțin în urmă veniră locuste așa de numeróse, încât acoperiră Capitala, ca nisce nuori, pentru care populul ḑise că e semnŭ de venirea Rușilor; și al treilea revoluțiunea ce s'a preḑis earăși de populŭ, prin vederea unui cometŭ mare ce s'a arătat pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cer, la finele luĭ Ianuarie, tocmaĭ în timpŭ ce în Italia se făcea miscărĭ în contra dominației austriace, și când puține dile după acésta regele Ludovic Filip fu detronat în Paris, proclamânduse Francia în Republică.

Rusia rĕmase numaĭ singură ne atinsă de acéstă suflare ce mergea progresând ca schînteia electrică din stat în stat, pĕnă și în România.

Fiind dar amenințată de populi sub dominarea sa, Rusia căuta să'ĭ intimideze eșind peste graniță, d'a opri torentul revoluționarŭ care se apropiese la hotarele eĭ . . .

La finele luĭ Marte al acestuĭ anŭ, se arăta un agent rusŭ la curtea luĭ Bibescu, consiliindu-l să céră ajutor de armată rusă pentru a menține liniscea în statul Românieĭ. Tot cam pe acel timpŭ se arăta și un comisar din partea Turcieĭ. Misiunea acestor agenți politicĭ nu o putemŭ judeca de cât după cum vĕdurămŭ cursul lucrurilor . . .

Bibescu, rĕspunzêndu-ĭ cu politețe generalului rusŭ, se gôndi și se opri d'a face ceea ce el ziceà.

Un comitet secretŭ și fusese organisatŭ în Bucurescĭ, care vorbea de reforme, cel ce avu legătură cu maĭ mulțĭ bărbațĭ din Paris... La Iași asemenĭ ținéŭ ședințe maĭ mulțĭ bărbațĭ organisați în comitetŭ.

Ómenĭ însă cam de multe culorĭ, și póte de diferite credințe politice fusesĕră inițiațĭ.

General consulu rusŭ din Bucurescĭ era visitat de uni din aceĭ membri cari reportaŭ cele ce se fă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cea, cât şi priiméü instrucţiunĭ. Coţebu făcuse nisce escursiunĭ din Bucurescĭ la Iaşĭ şi vice versa.

Lucrurile merseseră departe, prea departe, tot felul de pregătirĭ şi întocmelĭ se făcuseră spre a aduce cât maĭ curênd pe Ruşĭ în Principate.

Michaĭ Sturdia s'arată prea ostilŭ acesteĭ mişcărĭ, şi prindênd comitetul sus dişŭ în întruniri, maĭ mulţĭ fiĭ de boiărĭ fură bătuţĭ la spete şi daţĭ peste graniţă, ear unul căḑu mort.

Opositia se înarmă în contra luĭ şi se retranşă la satul Bălţăteştĭ şi la Hangu.

Într'aceste generalul Rusŭ, de care vorbirămŭ maĭ susŭ, ameninţă pe Sturdia cu uă comisiune ce va fi însărcinată d'a cerceta care sunt causele ce a provocat acea mişcare de nemulţiămirĭ în Moldova? La Bucuruscĭ, Bibescu-Vodă pus într'uă positie şi maĭ ciudată, prin atâţĭ pretendinţĭ la tronŭ, nu făcu ce făcuse Sturdia, şi mina sta gata să ia focŭ...

Fel de fel de programe se preumbla din mână în mână, care tóte ameţiaŭ pe locuitorĭ şi fie care nu scia ce să créḑă şi la ce să se ţie.

Óre-care témă, óre-care fiorŭ, îngheţa inimile la vorba de anarchie, ce putea aduce acest evenimentŭ.

Bibescu Vodă le cunoscea tóte, dar 'şĭ frămênta mintea cum să facĕ să scape de responsabilitatea încurcăturei şi a se ţine la positia sa.

El avea un amicŭ în Oltenia; se gŏndi dar la dênsul şi creḑu că se va servi cu acela. Îĭ ordonă d'a recruta volontarĭ din panduri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Toți proprietarii din Craiova și din cele-l-alte districte erau pentru a'l menține la putere; și fratele seu Iancu, care se găsia ca un fel de guvernatoru al Oltenii, președênd în Craiova, lucra în acordu.

Tot praful de pușcă și plumbul care se găsia la negustiatorii de vêndare și la particularii, se strânse de poliție, din ordinul prefectului, (ispravniculuĭ) și 'l aședa într'uă magasină, spre a'l da în priimirea aceluĭ amicu al luĭ Vodă.

Lucrurile se simțiau fórte tare, ferbeau și se agitau: se clocea un ce care nimenĭ nu putea a'l înțelege, și chiar Bibescu-Vodă n'ar fi fost în stare a-și da uă sémă despre eșitul lucrurilor, cu tótă dibăcia sa și a ministruluĭ seu Vilara.

Astfel se petrecu aprópe iarna întrégă a aceluĭ anu.

Dar precum se alege aurul din amestecarea metalurilor, adevěratul aurŭ scumpŭ valorosŭ și perfectŭ în frumusețea și strălucirea sa, ast-fel se găsiră între aceĭ ómenĭ însuflați d'a pregăti mișcarea acésta, nisce bărbați cari, cu dorul patrieĭ în inimile lor, cugetară d'a dejuca comedia aceia întocmită de străinĭ, și a aduce țereĭ lor serviciul cel mare, d'a protesta în contra uneĭ protecțiunĭ, care ajunsese a fi cum maĭ arătarăm, apăsătóre și îndĕrĕtnicitóre progresuluĭ cerut de națiune pentru secului XIX,

Eĭ strigară în inimile lor: jos privilegiul boiărilor! jos sclavia! jos regulamentul organicŭ și protecția Țaruluĭ! . . Aceste le găsimŭ stipulate în programul cel cu 21 de articole, dat la lumină, cu re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dicarea stindardului revoluțiuneĭ la 9 Iunie la Islaz și 11 Iunie în Bucurescĭ.

Unii dintre bărbați cari moșteni serviciile patrieĭ de înflorire națională, ca un drept al familii lor, fu ceĭ patru frați Colescĭ, dintre care cel maĭ june, tocmaĭ venise din străinătate și umbla din casă în casă, din familie în familie, spre a propaga ideea cea nuoă, cea mare și importantantă pentru salutul Românieĭ.

Ș'aceĭ militarĭ însemnați, despre care menționarămŭ în capitul precedent, servind ca oficerĭ unul în regimentul (polcŭ numit p'atuncĭ) No. I, și celă-lalt în al II-lea, fură inițiați, și din preună cu compăniile ce comandaŭ eĭ, unul la Giugiu și altul la Islaz, — prin sergenți (unter-oficerĭ) lor însuflați, luară parte activă la pregătirea mișcăreĭ. Tot într'un timpŭ și la Zimnicea, punctŭ la marginea Dunării, unde se afla postat un escadronŭ de cavalerie lănceră, pentru înlesnire de furagiŭ pentru caĭ, comandantele lor fiind inițiat și el prin înțelegere cu un bărbat de littere din Bucurescĭ, se uni cu sus ḑiși oficerĭ; și dintr'acésta uă parte a armateĭ fusese pregătită de rĕdicarea stindarduluĭ revoluțiuneĭ. Scóla militară, în care studia numaĭ fiĭ de privilegiați, fu și dînsa inițiată, ca uă pepinieră a ideilor progresiste. . . Pe lîngă acestia, maĭ mulți funcționarĭ și tot ce se numia inteligința română eraŭ inițiați și asteptaŭ ḑiua destinată!

Pe acel timpŭ, de ḑiua serbătóreĭ Buna-Vestire, maĭ mulțĭ inșĭ merseseră de visită la casa Golescilor. Eĭ tocmaĭ se mutaseră în iarna aceea din casa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cea de véră de la Capul-Podului-de-pămênt, numită Belvedere, și ocupaŭ apartamentele de sus ale caseĭ Clinceanu, de lângă Cisméoa Roșie.

Doĭ dintre eĭ se aflaŭ în camera despre stradă; Nicolae sta cu mâna pe un condeiŭ de a scrie lui Pleșoianu cel ce se afla cu compania la Islaz, ear Stefan privea pe ferestre în stradă, să véḑă pe Radu și pe Alecuță viind din oraș. Era cu dênșii douĕ domnișóre, nepóte din sora lor, care tocmaĭ eșiră din apartamentul unde se afla D-na Zinca, mama acestora, și luară aci locŭ pe uă canapea, convorbind când cu unul, când cu altul.

Dinaintea uneĭ mese rotundă bine lustruită de nucŭ, care era așeḑată în miḑlocul camereĭ, și unde Nicolae scriea, sta în picióre un militarŭ june, învestit în uniforma pompierilor, cu un spenţer civit, cu gulerul și cu bănțile la mâneci de postavŭ roșu, și cu paspalerul pe la cusătura pantalonilor în lungŭ d'asemenea. El avea pe capŭ uă cască de alamă, peste al căreia creștetŭ s'aridica, ca uă omidă, uă țesătură lînósă roșie, ce eĭ o numescŭ pisicuță. La gôtŭ purta uă cravată de postavŭ negru ce eĭ o numescŭ podgalțŭ. La peptŭ era închiăiatŭ cu bumbĭ galbenĭ frecațĭ și strălucind ca aurul. În picióre purta cisme de pele adusă din Rusia, numită tovalŭ. Junele acesta bine periatŭ, peptănatŭ și neteḑitŭ, sta ca uă statue nemișcatŭ, în faça colonelului seŭ.

La capul scăriĭ jos, se găsia un Ungureanŭ din Gorjĭ, așa dupre cum am maĭ descris portul acestora. El venise a solicita, de la Colonelul Golescu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ertarea pentru un frate al luĭ, care căduse în delictŭ de propagantistŭ: crimă pentru un ostaşŭ. Fratele acestuia era felt-febelŭ (sergent-majorŭ) care aparţinea din regimentul luĭ Enghel, şi care fusese dat judecăţiĭ spre a'şĭ lua penalitatea.

Pompierul sus ḑisŭ, stând dinnaintea meseĭ unde scriea Nicolae Golescu, aştepta să ia acea scrisóre ş'a o da în mâna luĭ Stefan Ungureanul, de jos.

Două minute în urmă veni D. I. Heliade, bărbat renumit în cultura literelor române, pe care ambi fraţi Golescĭi îl priimiră îmbrăţişându-l cu cordialitate.

Domnişórele înaintară făcênd reverinţe mareluĭ bărbatŭ, cel ce le întinse mâna şi le adresă politeţele sale.

Golescĭi şi Heliade se salutară, prin nisce gratulărĭ ce e în usul ţereĭ, de ḑile de serbătorĭ.

Îşĭ luară cu toţi locŭ pe scaune şi Heliade şeḑu pe sofaoa cea mare lucsósă, începênd a'şĭ scóte mănuşile din mânĭ.

Pompierul luând scrisórea, salută şi eşi.

Heliade, de uă etate cu Golescul cel mare, şi a căruia afecţiune pentru familia sa o conserva încă de la Golescĭ, unde Dinicul Golescu, tata al acestora, fundase scóla cea renumită, în timpul luĭ Grigorie Ghica Vodă, şi în care se preda sciinţele în limba patrieĭ, şi unde ca să ḑicemŭ adevĕrul, era vatra din care lumina şi înflorirea căta să se împartă pretutindenĭ în tótă ţéra; Heliade şi Dinicu se iubiseră prea mult şi prin urmare căta să fie tot asemenĭ şi cu fiĭ acestuia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ambiĭ fraţi căutaŭ cu ochi mari în aĭ literatorul ĭ; fisionomia acestuia esprimând îndestul focul de care era dominatŭ.

După ce fraţiĭ Golesci îl întrebară ce nuoŭ, modul cu care se începŭ conversaţiile mai ales în timpi evenimentali, Heliade le respunse rarŭ şi energicŭ în vorbă, gŏnditorŭ şi maĭ adese orĭ suriḑênd, şi avênd un aerŭ măreţŭ, prin care impunea celor care 'l asculta:

— Marĭ lucrurĭ, domnilor, ḑise Heliade, se petrecŭ în afară şi în întrul ţereĭ! — Aţĭ auḑit şi D-vóstră că generalul Rusŭ, venit acum pentru chestiunea evenimentelor petrecute de curênd în Europa, cere de la Vodă, să i se dea în cel maĭ scurtŭ timpŭ uă înscriere de câte producte se află în Principatul nostru; acésta a cerut-o şi de la Michaĭ Sturḑia în Moldova.

Stefan, suriḑênd, întórse căutătura la frate-seŭ Nicolae cel ce asculta seriosŭ şi cu multă atenţiune la cele ce ḑicea Heliade.

Pentru ce acésta, domnule Heliade? întrebă unul din ceĭ duoĭ fraţi Golescĭ.

— Pentru că, adaose literatorul, Ungurii aŭ nesocotit pe Ţarul Muscalilor, în discursurile ce ţinură în dieta de la Pesta; şi el voesce să trécĕ p'aicĭ armatele sale, spre a merge ca să'ĭ pedepséscĕ. —

— Aşa! . . ḑise înmirat Golescul Nicolae, cum s'ar putea una ca asta? . . . Rusia nu va face uă asemenea greşală! . . Europa, domnul meŭ! Francia ce va ḑice? . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Veți vedea! veți vedea!.. replică Heliade cu ochiĭ înflăcărați.

Aci se făcu uă pausă de câte-va secunde, în care timpŭ eĭ lăsară ochiĭ în josŭ ca cum ar fi preocupați de ceva, ear Nicolae, făcênd vre uă câți-va pașĭ preumblânduse încet, ḑise: ciudat omŭ! cum îĭ vine să créḑă ast-fel de lucrurĭ?.. Rușiĭ să trécă p'aicĭ, ca să mérgĕ să pedepséscĕ pe Ungurĭ!..

— Iată, domni meĭ, nuvela care trebue să ne preocupe. Iată unde ne găsimŭ!..

Aci fură întrerupți de nisce visite care veni pentru D-na. Zinca.

Ambiĭ frați luară de brațŭ pe Heliade învitându-l să trécĕ într'uă cameră laterală, spre a putea vorbi maĭ în liniște.

Alessandru tocmaĭ venise din orașŭ și intrase maĭ 'nainte în camera cea laterală.

El vĕḑênd pe Heliade împreună cu frați sĕĭ, scóse uă esclamație de bucurie: A! Domnul meŭ! a! Domnul meŭ!..

Alessandru maĭ june, cu uă fisionomie plăcută, chipul smeadŭ, obrasiĭ rotunḑĭ, ochiĭ făcêndu-ĭ totd'auna mititeĭ din causa vedereĭ scurte, cu un barbișon și mustața mică, părênd înălticelŭ fiind că avea talia subțire ca de femeiă, vocea-ĭ armoniósă și tot-d'auna vorbind încet; — însă vorbea puțin românesce fiind că 'și făcuse educația multŭ timpŭ în Francia și 'n Elveția; el asemenĭ, ca și frațiĭ sĕĭ, îmbrățișă pe Heliade care semăna între dênșiĭ, în a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cest momentŭ, ca părintele celor treĭ fraţĭ Romanĭ din antichitate.

Heliade şedu şi fraţi Golescĭ se puseră lîngă dînsul.

Nicolache 'ĭ întinse un ciubucŭ cu ţéva de cireşŭ şi cu emoméoa de ambră.

Heliade luă ciubucul cu politeţe, şi fumând re-'ncepu conversaţia, în chipul urmĕtorŭ.

Golescii 'l ascultară cu óre-care devotamentŭ, şi cu cea maĭ mare atenţiune. Heliade ḑicea:

— Ruşiĭ nu potŭ intra în Principate fără a avea un motivŭ. Şi ca să trécĕ Ruşiĭ, vor face să intre maĭ întêĭ Turciĭ. Eĭ dar caută motivul; vorŭ negreşit a'l avea; caută a se face vre uă turburare aicĭ; eĭ aŭ agenţĭ îndestuĭ, aŭ îndestuĭ ómenĭ cu care se servescŭ. Lucrarea este mult înaintată; complotul ferbe şi aicĭ şi 'n Moldova; eĭ aştéptă numaĭ ḑiua, şi care şi acésta va fi numită din cabinetul luĭ Neselrode.— Francia, Germania şi ceie-lalte state se găsescŭ încurcate prin torentul revoluţionarŭ; pĕnă ele să se deştepte, Ruşiĭ şi sunt peste hotarŭ năbuşind şi sugrumând populiĭ revoltaţĭ. Cŏcĭ Rusia nu póte suferi focularul aprins al revoluţiuneĭ lângă hotarele eĭ; cŏcĭ se póte teme de Polonĭ şi altele. Apoĭ Ţarul e prea mêndru ca să pótă suferi Europa nesocotindu-l . . .

Vedeţi dar în ce stare ne găsimŭ noĭ? Sunt dar organisate complotŭrĭ d'a destrona pe Vodă Bibescu şi a aduce uă perturbare în tot Statul. . . În Moldova n'a isbutit d'a face acésta . . . Ómenĭ plătiţĭ şi agenţĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sunt puși anume cari lucréză d'a aduce anarchie semănând prădarea și masacrul între cetățeni . . . Unora le promite unele, altora altele și ei caută a încurca pe toți, a'i arma cu ura și cu răsbunarea, a'i aduce în tumultul discordiei și ai aţîţa pênă la vêrsare de sânge . . . Viaţa, onórea, averea nu vor mai fi garantate, și atunci de la sine însuși populul va dori și va cere intervenirea Rușilor.

Ce facemŭ atunci noi? Unde ne găsimŭ într'uă asemenea stare de lucruri? — Vodă este amenințat ca și Statul și ca tótă națiunea . . . Bibescu le cunósce aceste tóte, dar nu scie ce cale să ia spre a putea înlătura periculul și a'și menține tronul. Ruși de uă parte, anarchia de alta și societățile secrete sunt nisce inemici teribili ai țerei nóstre! . .

Eșiți numai prin lume, trageți bine cu urechea, vedeți ce se face și ce se vorbesce, și veți cunósce că vulcanul este aprópe d'a irumpe, craterul fumă...

După mine nu e de cât un singur midlocŭ, nu e de cât uă singură ușă pe unde cată să eșimŭ: aceea d'a dejuca complotul agenților, și dintr'uă rebelie ursită de dênși, să facemŭ uă revoluție națională, aceea ce făcu și Tudor Vladimirescu la 821, adică a ne manifesta în contra protectoratului care ni le face tóte acestea, și socotescŭ că și Vodă va fi cu noi. Ce diceți, domni mei? dumnea-vóstră, fii boiărului Dinicu Golescu, a căruia memorie o venereză prea mult; acela care a lucrat, a luptat și s'a sacrificat pentru prosperitatea națională, nu consimțiți și D-vóstră cu mine?.. Eŭ și cu D-vóstră vomŭ fi la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

un locŭ accea ce era Heliade, și cugetul și dorința părinteluĭ D-vóstră. Să strîngemŭ dar aceste mânĭ frățeșcĭ și să mergemŭ de a lupta! . . Îmĭ periculeḑŭ uite capul, ca și D-vóstră, îmĭ sacrificŭ familia și copiĭ, dar voiŭ merge înainte cu curagiŭ. Tocmaĭ pentru acésta am și lucrat ceva, vedeți.

Și Heliade scóse uă chârtie din posunarul dela peptŭ al vestmîntuluĭ, ce o dete luĭ Nicolache să o citéscă.

Acésta era uă proclamațiune.

— Iată însă motul ce am pus pe acéstă proclamațiune.

Și împreună frațiĭ Golescĭ, atinși de vorbele părinteluĭ literaturei românilor, atinși de vorbele sale care le rechema memoria și scopul părinteluĭ lor, citiră și recitiră aceste articole, în fruntea cărora figura motul:

„Urĕscŭ tirania, mi e fricŭ de anarchie!“

Eĭ înțeleseră cugetarea cea înaltă a unuĭ geniŭ și îmbrățișară din nuoŭ pe Heliade, ear Alecuță cel cu uă inimă de Apostolŭ începuse a lăcrima.

Tocmaĭ pentru asta și noĭ căutamŭ ca să ne întêlnim să vorbimŭ, ḑise Alecuță cu vocea sa plăpêndă.

Nicolae eși un momentŭ ca să ia de pe masă uă altă chârtie în care se găsiaŭ stipulate cerințele comitetelor de la Moldova, spre a le confrunta cu cele din proclamația scrisă de Heliade.

Din ușa camereĭ laterale, unde fuseseră maĭ 'nainte, dete cu ochiĭ de un Mocan stând cu mânile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și cu căciula la peptu, care îndată cum îl vĕḍu se și prosternu la pămêntu.

Acesta era Ungureanul ce venise să se róge în chestiunea frăți-seu, și care pĕnă aci așteptase josu.

— Prea milostive domnule! începu omul a ḍice cu un viersu durerosu, am venit la D-ta că te sciu că ești bun și îndurătoru, scapă pe frate-meu care se va osîndi la ocnă, saŭ va fi împușcat, după legea ostășéscă, pentru că de, a greșitu!

— Am scris eŭ pentru frate-teu, nu'ți a dat scrisórea pompieru care a fost mai adineaorĭ aicĭ?

— Iată-o, prea milostive domnule, o am la mine, și Dumneḍeu să vĕ ție sănătoși, ḍise omul arătând scrisórea ce o primise de la pompieru, dar unde să mĕ duc cu dênsa? cuĭ o s'o daŭ?..

— Să o daĭ, la Islaz, în mâna căpitanuluĭ Pleșoianu, și fiĭ pe pace...

— Prea bine, bogda-proste! adaose Stefan Ungureanul, că mĕ sciĭ D-ta am fost și eŭ odată slujbașu militaru, și d'aceea alergu acu la domnia-vóstră...

— Bine, bine, ḍise Nicolae ocupat cu căutarea chârtieĭ, acum lasă-mĕ și te du.

Ungureanul se redică și se întórse să plece, dar Golescu, ca cum îĭ venise în minte ceva importantu, îl chiamă înapoĭ întorcêndu-l aprópe de la scară.

— Din ce loc eștĭ creștine? îl întrebă el.

— Sunt tocmaĭ din Novacĭ lângă Baia-de-fer, rĕspunse omul cu aerul seu umilit din naintea unuĭ boĭaru mare.

Golescu scia că în Gorjĭ partitul contrariu re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

voluțiunei naționale avea rădăcini gróse și era susținutu prin cărmuitorul de Tîrgu-Jiului, un Ruset.

— A! a! dise Nicolae, ca cum ș'ar fi adus aminte vre unu lucru uitat, ești de la Gorji?

— Da, boiărule, să trăescî!

— Vedeți dar, continuă Golescu, daca vor veni la voi ómeni care voescu să vě amăgiască cu vorbe spuindu-vě multe și îndemnându-vě la rěscólă, ședeți liniștiți, nu faceți neorânduelî, nu ascultați de uni ca aceia...

Va veni ḑiua însă, când vě vomu chiăma noi ca să fimu cu țéra întrégă și cu dreptatea ce o dorimu toți... Voi cată să cunósceți pe ceî care vě voesce binele și care suntu Românî adevěrați.. Spune aceste și la frații teî și la prietenî și la cunoscuți, că dreptatea va învia pentru voi și pentru întréga țéră. Te du acum și nu uita cele ce am ḑis.

Stefan Ungurcanul, uimit de cele ce audi, nu sciea cum să mulțiămescě mai bine și să plece pentru a duce scrisórea cea solicitată de la Nicolae Golescu, prin pompierul Constantin, cel ce se înturnase la postul seu la poliție.

Frații Golescî rěmâind cu Heliade, îi descoperi că se și află instituitu unu comitetu naționale, ai căruia membri era uă sumă de bărbați sciuți, civilî și militarî precum: Roseti, Brătianu, Ion Ghica, Bălcescu, Tel, Cesar Boliac, Scarlat Creţulescu, Voinescu, Teologu și alți mulți de prin districte și al cărora scopu era, înțelegênd fie care în felul seu, binele și prosperitatea Românieî. — Eî adăogară că aŭ adunat din oferte date

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe altarul patrieĭ, de la particularĭ avuțĭ, un fondŭ de 6,000 galbenĭ pentru cumpĕrătórea de arme și alte cheltuelĭ. Heliade priimi prea mulțiămitŭ d'a intra în conspirație cu Golescĭi și cu cei-lalțĭ; și acestia asemenea prea mulțumiți d'a avea cu dênșĭ pe Heliade cel ce a lucrat pentru reformă încă de la 1831, și care avea un mare resunetŭ în inteligința țereĭ, lumea cea nuoĕ...

Nicolae aduse programul Moldoveĭ pe care 'l înfățișă luĭ Heliade.

Heliade dîse: Nu cum-va și Bibescu, ca unul ce este Român, ar' consimți ca să fie cu nuoĭ?

Stefan respunse: am mers eŭ la Bibescu să caŭtŭ a 'l iniția.

— Ce a dis Bibescu? întrebă Heliade cu impaciență.

— El a respuns, dise fratele cel mare Golescu, ca să așteptămŭ un timp maĭ avantagiosŭ, când Rusia va fi încurcată în vre un resbel...

— Nu! nu! respunseră împreună Golescii, președintelé republiceĭ din Francia a promis ajutor tutulor populilor ce vor a se emancipa de jugul străinŭ. Patria reclamă concursul nostru!.. Să lucrămŭ! Să lucrămŭ dar, acum este timpul!..

Repetându-se aceste vorbe de către fratele de la monastirea Lainicilor între popolul adunat pe munte, făcură a rĕsuna Mușàtoiul de strigările de entusiasmŭ a le acestor păstorĭ, plugarĭ, vînătorĭ, pescarĭ, proprietarĭ, pădurarĭ și pĕnă și arendașĭ, și care este adevĕratul populŭ românŭ; carĭ maĭ mult saŭ maĭ pu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţin luaseră parte în mişcarea naţionale, unii ca ostaşi, alţii ca volontari, pompieri, grăniceri; şi cu un cuvênt toţi aduseseră serviciul lor, privind revoluţiunea ca uă faptă a lor, şi despre care ascultaŭ vorbinduse cu lacrimile în ochi:

— Da, da, strigară din lăuntrul şi din afara stâneĭ acestĭ ómenĭ, cu toţii vomŭ pune umĕrul ca să ajutămŭ iubita nóstră ţĕră; dar însă să nu fimŭ înşelaţi, să nu fimŭ despuiaţi de fraţii nostri ca ceĭ de erĭ d'alaltaerĭ, care tot mereŭ ne făgăduiau tot felul de îmbunătăţirĭ şi fericirĭ şi în cele după urmă ne lĕsară în sapă de lemnŭ şi cu lacrimile pe ochĭ.... Noĭ dămŭ voioşĭ şi banul nostru şi viaţa nóstră numai pentru binele ţereĭ şi fericirea poporuluĭ românescŭ... Şi eĭ vorbind şi strigând ast-fel făceaŭ un sunet că aprópe nu se maĭ înţelegeaŭ unul cu altul.

— Tăceţi, tăceţi ómenĭ buni, dise Oprea Ursul celor-lalţi óspeţi şi munteni, să ascultămŭ istoria înainte care ne interesédă pe toţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V

Petrecerea publicului sub Cotroceni.

Primăvéra aceluĭ anŭ promitea fertilitatea şi abondanţa în ţéră.

La finele luĭ Ianuarie Dîmboviţa inondase uă parte a capitaleĭ şi locuitoriĭ suferiseră de umiditatea ierneĭ; eĭ aşteptaŭ cu uă nespusă bucurie plăcerile primăverei, ca să véḑă arboriĭ înflorind şi a respira aerul cel căldurosŭ. Însă pe lângă aceste deliciĭ, atât de mult dorite, veni negrul craterŭ al epidemieĭ care îngheţa inimile . . . Ómeniĭ invocaŭ cu căldură depărtarea de la dênşiĭ a acestuĭ reŭ, prin desele procesiunĭ care se făceaŭ scoţênd pe strade pe St. Dumitre, ale căruĭ relicue se află depuse în biserica metropolieĭ şi care este patronul Sânt al Bucurescilor.

Cholera începuse a secera cu furie, din care causă uniĭ, ceĭ avuţĭ, şi începuseră a se gôndi de plecare în străinătate, însă îĭ oprea evenimentele politice. Ceĭ maĭ săracĭ, nepăsătorĭ de fugă saŭ de plecarea boĭăréscă, mergeaŭ de se închinaŭ Sântuluĭ, invocând scăparea şi ajutorul seŭ, şi după aceia da uităriĭ cu uă carafă de vin din nainte, în vre uă gră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dină pe la mărginĭ, spaima despre mórte și cele-lalte supărărĭ.

Unul dintr'aceste locurĭ, frecuentate de poporŭ, pentru frumusețile posițiuneĭ ce are și pentru minunata apă care curge din cisméoa făcută de Constantin Brâncoveanul, este acela de sub monastirea Cotrocenĭĭ.

Ună numerósă întrunire de poporŭ, se găsia maĭ în tóte ḑilele, pe după amiaḑĭ, preumblânduse pe subt umbra nucilor crescuțĭ în vale, saŭ seḑênd pe colnicile dealuluĭ, de unde capitala întrégă este privită, ca 'ntr'uă panoramă.

Aicĭ se află uă ruină de un palatiŭ din meḑiul evŭ, postată în fața dealuluĭ mânăstireĭ, și sub acésta, la uă parte în stînga este cisméoa care, din gura unuĭ leŭ de pétră, face a curge apa, iar în drépta se află un bordeiŭ cu câți-va salcâmĭ pe dinainte. În ast bordeiŭ era uă mică cârciumă avênd un umbrarŭ și cu câte-va laviță de ședut.

Vre uă câți-va militarĭ sta grămădiți la uă mescióră, unde chir Florea, cârciumarul local, le aducea de bĕut. Pe una din laviță ședea uă femeiă trecută de 40 anĭ, care fusese de constituțiune tare; și de și nu frumósă, însă avênd un chipŭ prea interesantŭ, cu nisce ochĭ marĭ negri și cu sprîncenile gróse îmbinate, cu uă statură de miḑlocŭ și cu talia camŭ grósă. Ea purta la capŭ uă legătură de barișŭ cafeniu, uă rochie de lînă vărgată și cu uă boccea pe umere în formă de șalŭ.

Puțin maĭ de lăturĭ, pe érba cea verḑe, și icĭ colea cu cimbru selbatecŭ și cu ismă înflorită, sta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

uă mică grupă — un june în uniformă de pompierŭ, cu uă junĕ ţĕrăncuţă lângă dênsul, care, după curăţenia obrazilor eĭ, pĕrul eĭ cel împletit în două códe lăsate pe spate şi terminate prin cordele roşiĭ de culórea trandafirilor ce ea 'ĭ purta la capŭ, şi vestmêntul eĭ străin de al poporuluĭ capitaleĭ, se vedea că era Olteancă; vedea cine-va întrênsa portul femeiĭ de peste Oltŭ, despre munţĭ.

Pompierul ţinea strâns între mânile luĭ uă mână a femeeĭ, şi vorbinduĭ mereŭ, o mĕsura cu căutăturĭ dulcĭ, pe când dênsa asculta lăsând ochiĭ spre pământŭ şi din când în când îĭ respundea; gura eĭ arătând nisce dinţĭ cu strungăreaţă, albĭ ca mărgăritarul, şi busele avênd culórea bujoruluĭ.

Eĭ însă se păreaŭ ca cum îşĭ luaŭ ḑiua bună unul de la altul, şi d'aceea par'că óre-care semne de tristeţe se amesteca în căutăturile ochiuluĭ juneĭ femeĭ, căpruiŭ şi strălucind de uă raḑă de farmecŭ. El însă, vorbindu-ĭ, părea că voesce a o reasigura despre viitorŭ şi amorul seŭ.

Acéstă grupă ar' fi dat artistuluĭ pictorŭ unul din subiectele cele maĭ romantice, de a face un tabloŭ în care aceste două persóne, însufleţind valea încântătóre din pregiurul lorŭ, să înspire cele maĭ frumóse simţimente, mişcând şi trăgênd atenţiunea fiecăruĭ privitor.

Dênsa, prin acelŭ surîsŭ melancolicŭ, semăna ca cum ar fi ḑis: viitorul stă în mâna luĭ Dumneḑeŭ!.. şi d'aceia îşĭ ţinea căutătura spre pământŭ, fiind cufundată în cugetărĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Femeia care ședea pe laviță dinaintea bordeiului, era mama juneluĭ pompierŭ care se afla absorbit în amorósa conversație cu juna țĕrăncuță.

— Leică felt-febelésă, dise unul din militariĭ ce înconjurase mescióra d'alăturĭ, numit Ghița Iorga, și care era atuncĭ la musica ștabuluĭ, femeeĭ ce sta pe laviță, câțĭ anĭ are Constantin?

— Tocmaĭ douĕ-decĭ de anĭ deplin, și merge pe al șésele an de când a intrat în slujba ósteĭ.

— Da nu sciŭ eŭ! că era numaĭ un copil când merserămŭ la Rusciucŭ cu Vodă Ghica, de priimirămŭ pe Sultanul care a murit, și tocmaĭ atuncĭ te măritaseșĭ de luașĭ în căsătorie pe felt-febelul.

— Așa! respunse Nica, camaradul luĭ Iorga, bunătate de buclucașĭ fel-tfebelul nostru, care l'a strămutat acum, prin înțelegerea căpitanuluĭ Pleșoianu cu un nu sciŭ care altŭ căpitan de la polcul luĭ Engel.

— Eaca, dise felt-febelul din căpătîiul meseĭ, mĕ adun și eŭ cu d'alde voĭ, și daca beaŭ ceva maĭ mult, apoĭ de!..

— Măĭ! beațĭ vinul, iar nu și mințile! adăogă Iorga musicantul, nu vorbi de prisosŭ!

— El a avut parte cu polcovnicul Golescu, la care a alergat fratele seŭ Stefan, care a venit într'adins de peste Oltŭ ca să'l scape, dise de colo Iorga musicantul.

— Și Costantin s'a dus împreună cu cumnatul Stefan la polcovnicu Golescu, să'ĭ dea uă scrisóre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

către căpitanu Pleșoianu de la Islaz, adăogă Catinca felt-febeleasa.

— Ce'mĭ pasă! acum mĕ aflu colea cu voĭ în Bucurescĭ...

— Dar și aicia, prorupse Nica, făcușĭ buclucŭ tu și cu unter-oficerul Iancu, cu nisce vorbe, cu care aţĭ dat de belea pe Căpitanu Teologu, care acum este închis.

— Ce spuneţĭ voĭ? Cum! puseră pe căpitanul la arestŭ? întrebă Iorga curiosŭ.

— Și pentru ce? și pentru ce arestatŭ? Strigară într'una ceĭ ce beaŭ la masă, dar cine la arestat?..

— L'a arestat polcovnicu Odobescu, din porunca luĭ Vodă.

— Și de ce, măre? ca ce o fi?.. întrebară încă uă-dată acestĭ militarĭ, noĭ am audit că căpitanul voia să'șĭ dea dimisia din slujbă?

— Voĭ par'că nu sunteţĭ pe lume, replică felt-febelul cu aerul seŭ flegmaticŭ, par'că nu sciţĭ de ce mĕ didese și pe mine în judecată... Iacă să mulţiămescŭ Sântuluĭ că am scăpat cu atâta, că m'a schimbat într'alt polcŭ.

— Așa! așa! nu sciţĭ că s'a respândit vorba că este să se facĕ revoluţie? n'aţĭ auditŭ voĭ? dise cam pripit și cu ochiĭ ca cum îĭ era închișĭ, Ghiţă musicantul.

— Da, da, am auditŭ de revoluţie!.. rĕspunseră de uă dată cei-lalţĭ.

Nica însă ca cum se temea să nu fie auditŭ de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cine-va de prin pregiur, și tocmaĭ dând cu ochiĭ de nisce nuoĭ visitatorĭ cari se așeḑase la spatele lor și cari cerură de bĕut de la Florea, adăogă către camaraḑi seĭ, să tăcemŭ măĭ! că ne pune și pe noĭ la umbră, pentru vorbe d'al de astea . . . Uite! o să ne auḑă ăĭ străinĭ cari veniră și se puseră lângă noĭ!

Dar felt-febelul ca să schimbe vorba, arătă cu mâna spre un Turcŭ care ședea maĭ la uă parte pe érbă, cu piciórele încrucișate, învestitŭ cu portul seŭ orientalŭ, cu uă legătură turban din un taclitŭ pe capŭ, cam ciupit de vărsatŭ la obrasŭ și cu chipul prelungŭ, cu uă mică barbă și cu mustățĭ lungĭ; — el fuma dintr'un ciubucŭ scurtŭ care 'l ținea cu uă mână, și cu ceelaltă petrecea pe degete bóbele unor mĕtănĭĭ mirosind a rosă; étă, ḑise acela, Turcu ăsta este de pricină; despre el avemŭ noĭ vorbă! . .

Visitatorĭ ceĭ nuoĭ veniță era unŭ pictorŭ numit Iscovescu, și un altul care încă d'atunci călca a ministru, adică aspira la uá asemenea funcțiune. Eĭ veniseră să facĕ propagandă. — Se amestecară îndată p'între ómenĭ și maĭ ales 'șĭ făcură de vorbă cu soldațiĭ sus ḑișĭ ca să'ĭ sondeḑe și să'ĭ catichiseḑe; și maĭ pe urmă cel maĭ junne, cel care 'și da d'atunci aerŭ nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin de cât a ministru, scóse din posunaru-ĭ uă chârtie conținênd 9 articule, stipulate de comitetul revoluțiunarŭ și care apoĭ fuseră rebutate, priiminduse programul cel cu 21 articole.

Acesta dar dete chârtia cu cele 9 articole ca să le copieḑe un profesorŭ de la scóla de musica vocale, care atunci era în monastirea Cotrocenii, și pentru care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

eĭ se puseră la uă parte cu un craionŭ şi cu un portofoliu în mână. Dar Iscovescu pictorul, după ce vorbi mult cu militariĭ, îl vĕḑurămŭ plecând de la acestia, să mérgă a se arunca la picióre le uneĭ frumóse vienese modistă din magasinul luĭ Marcovicĭ din Podu Mogoşóeĭ, care tocmaĭ venise la cisméoa Brâncoveanuluĭ, şi cu care apoĭ pictorul şi propagantistul celă-lalt se perdură p'între mulţime.

Nica, după ce plecară propagantisti sus ḑişĭ, carĭ le vorbise uă sumă de lucruri, se adresă la felt-febelŭ: măĭ! dar ăştia ce fel de ómenĭ vor fi, că prea le toca gura? nu cumva? . .

— Ce aĭ voit să ḑicĭ maĭ adiniórĭ când arătaĭ cu mâna la Turcu de colea? întrerupe Iorga pe Nica şi adresânduse către felt-febelŭ.

Felt-febelul care era cam ameţit şi aprópe că nu scia ce maĭ vorbesce, respunse: Mĕ aude nevasta, şi ea nu voesce să ḑic ce-va reŭ de Ali-baba.

Ast-fel era numit Turcul despre care menţionarămŭ maĭ sus. Acesta era un fel de comerciantŭ de caĭ pentru armata turcă, pe la tîrgul Slobozia şi altele, şi se afla cu şederea când p'afară, când în Bucurescĭ, într'uă cameră la hanul Manuc, de unde venise să respire aerul cel curat, ca toţĭ ceĭ de aci.

— Dar ce daravere aveţĭ voĭ cu Turcul? . . Mie 'mĭ sunt urîţĭ Turciĭ.

— Şi mie tot asemenĭ, afară numaĭ de Ali, respunse pompierul de lângă juna femeiă.

— Catinca de colo, auḑind pe bărbatu-ĭ şi pe fiul eĭ vorbind despre Ali, respunse celor din pregiu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

u-ĭ: Ali-baba este un vechiŭ cunoscut în casa nóstră, încă de când trăia răposatul bărbatul meŭ dântîĭ tata luĭ Constant'n. El a purtat pe Constantin în brațe când era în fașă. Ali nu e așa? dise ea Turculuĭ cel ce rădică ochiĭ în sus auḍind pe Catinca vorbindu-ĭ.

Ali, fără a lăsa ciubucelul seŭ din mânĭ, și care cât a stat de conversație militariĭ cu ceĭ duoĭ visitatorĭ ce plecară, nu 'șĭ a fost luat ochiĭ de la pompierul cel cufundat în întrevorbirĭ amoróse cu juna femeiă; el răspunse la vorbele Catinchi, scoțênd un lung ohtat:

— Alachŭ! când dăruesce omuluĭ ḍile și sănătate, multe ajunge să véḍă și multe petrece; așa și eŭ, vorbi Musulmanul cu vorbe rarĭ și cam împedicat, căcĭ nu scia bine limba țărĭĭ; așa și eŭ am trăit s'ajung c'a să văḍŭ pe Constantin băiatŭ al meŭ voinicŭ ascherŭ; Alachŭ! să ție pe Constantin, băiatŭ alŭ meŭ, sănătosŭ! repetă el rădicând ochiĭ la cerŭ, și apoĭ 'ĭ întórse și 'ĭ opri pe juncle militarŭ.

Uă óre care murmură, aṭîṭată maĭ mult din curiositate, se simți p'între ceĭ de față, care nu înțelegeaŭ de unde și cum Musulmanul acesta să aibă acea afecțiune pentru mama pompieruluĭ și pentru june. Eĭ întrebară pe felt-febelul a le spune cine este Turcul acesta.

— Să vĕ spue nevasta, răspunse felt-febelul care începuse a nu aparține mai mult de pe pământŭ, avêndu-șĭ creeriĭ îngreuiațĭ de fumul băuturilor spirtóse și ochiĭ cam împăenginațĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ali-baba fu chiămat de Catinca felt-febelésa maĭ aprópe de cercul celor de lângă dênsa, și el ascultă ca un copil inocentŭ. El se așeḑă din nuoŭ pe pămêntŭ și'șĭ umplu ciubucul, și Catinca ḑicêndu-ĭ: 'ți aducĭ tu aminte, Ali, de acea nópte când bărbatul meŭ te aduse în casă înghețat de frigŭ, mortŭ de fóme și de fricĕ, când aveam eŭ pe Constantin în brațe? spune tu acésta.

Ali-baba suspină din adêncul inimeĭ, și începu a vorbi rarŭ și abia putênd a face să fie înțelesŭ de ceĭ care'l asculta.

— Alachŭ! a voit, ḑise el, ca să trăescŭ încă doue-ḑecĭ de anĭ, pentru că sunt doue-ḑecĭ de anĭ de atuncĭ!...

— Noĭ ne aflamŭ șeḑênd pe Podulŭ-Beiliculuĭ, adăogă Catinca, unde era nisce case derămate după focŭ, cu uă pivniță mare despre faça poduluĭ, aprópe de biserica Sloboḑia.

— Da, așa este! rĕspunse Turcul, preocupându-și mintea de nisce suvenire ce căuta încet, încet a și le rechiăma.

— Spune Ali! vino maĭ aprópe de noĭ și spune, ḑiseră militariĭ ceĭ binișor chefuiți.

—„Padișachul a făcut bătaie cu împĕratul Moscovilor, continuă Ali, după ce'și re'mputernici memoria prin câte-va momente de cugetare; tóte cetățile eraŭ întărite pe marginea Dunării și în Balcan: Vidin, Rusciuc, Silistra, Șumla, Isacce, Ibraila, Varna și altele fură teatrul sângerosuluĭ resbelŭ.

„Padișachul, ah! Padișachul fusese silit, cu puțin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

maĭ 'nainte, de a sfărâmat cu chiar mânele sale, puterea cea mare care o avusese în Ianiceri.

„La Stambul, pe câmpul Etmeidan, Ianicerii se strânseseră furioși protestând în contra luĭ nizamcedit, adică miliția cea nuoă, organisată cu baionetă la pușcă și cu patrontașŭ, ce Padișachul Mahmut, prin înțelegere cu Șeic-el-islam, și ajutat de credinciosul sĕŭ Husein-aga, Mohamet-pașa, de corpul topciilor, (artileristi) de miliția cea nuoĕ abia formată atuncĭ, cât și de maĭ mulțĭ cetățenĭ din Stambul, armațĭ ca să apere casele și familiile lor; Padișachul încongiură pe Ianiceriĭ revoltațĭ, și puind tunurile într'ênși, nu dete pardon la nicĭ unul; pentru ca să se curme uă-dată tirania și jafurile ce făceaŭ aceĭ ómenĭ nedisciplinațĭ. Întêmplarea acésta a lăsat nisce adêncĭ rane în forțele imperiuluĭ....

„Doĭ anĭ maĭ pe urmă fuse declarația de resbelŭ, și Moscoviĭ trecură Prutul și Dunărea, încongiurară și luară Ibraila; învinseră Silistra și Șumla, și în cele după urmă risipiră tabiile și zidul cetățiĭ de la Giurgiu, bătură Rusciucul și merseră pênă aprópe de Stambul, la Andrianopole....

— Mare putere este puterea muscălésca!... dise de colea Ghiță Iorga care maĭ începuse să adórmĕ ascultând la Ali.

— D'apoĭ vedĭ-bine este creștin și învinge cu Sânta Cruce! replică felt-febelul care era maĭ într'acea stare ca și Iorga; și noĭ dar ținemŭ tot de Ruși, că sunt Creștinĭ ca noĭ, și noĭ suntemŭ ca și dênșiĭ... suntemŭ dintr'aĭ lor!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Suntŭ Creştinĭ, dar periculoşĭ pentru noĭ!.. s'audĭ de uă-dată la spatele lor uă voce străină ce veni să se amestece earăşĭ în convorbirea acestora. Astă voce era a luĭ Iscovescu care eşise ca din pământŭ, şi veni de se aşedă earăşĭ la spatele militarilor.— Noĭ acum avemŭ simpatiĭ cu Sublima Pórtă, al căreia ajutorŭ, după tractatele ce avemŭ încheiate din vechime cu dènsa, între Domnitorĭ şi Sultanĭ, îl ceremŭ spre a ne scăpa de protecţia Crestinilor tiranĭ; şi apoĭ Europa acum, Europa va face totul!... Europa, ómenĭ buni, este rĕdicată!...

Pictorul Iscovescu se aprindea din ce în ce maĭ mult, slab cum era, ócheşŭ cu uă mică barbetă şi învestit în blusă de pînză, făcênd propagandă acestora, aducêndu'ĭ a crede că Turciĭ vor fi cu noĭ la orĭ ce împregiurare...

După uă pausă de câte-va minute, şi în care Nica, fiind ce-va maĭ treazŭ, i se păru că vĕduse pe căpitan Costache de la agie (poliţie) scoborând despre Cotrocenĭ, cu vre uă dece dorobanţĭ după el, îĭ cam perise poĭta d'a asculta la istoriĭ; însă Ali dupe cererea celor lalţĭ, continuă:

„Óstea dar cea nuoă nu era de ajuns Padişachuluĭ, de a se lupta.

Tot Musulmanul era dator să se înarmede de a merge la bătaie cu Moscoviĭ.

„Tata al meŭ împreună cu treĭ fiĭ ne-am luptat pe zidurile de la Rusciucŭ; ear fratele tatăluĭ nostru s'a luptat la Ibraila sub comanda luĭ Soliman paşa lîngă Ciubucciu-Oglu şi Mustafa-Aga pĕnă ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fură siliți a capitula, pentru că Rușii pătrunseseră în Dobrogea și coprinseseră Macinul; ear Ibraila, după ce a respins vitezesce atacurile trupelor moscove, comandate de însuși Ducele Michail, a fost nevoită să capituleze, cu condiție ca tótă garnisona eĭ să pótă trece cu armele la Silistra, ca să urmeze acolo lupta. O sumă de morți și prisonerĭ căduseră de amêndouĕ părțile... De! Alach a voit așa!...

„Căděnd Ibraila fusese un semnŭ reŭ pentru armia Padișachuluĭ; cŏcĭ împreună cu dênsa, împreună cu Macinul, căḑu și Isaccia și Hîrsova, ear despre Marea-Négră, Varna era bătută cu furie, de flotă și trupe comandate de generalul Paschievicĭ.

„Padișacul numise mare vizir pe Reșid-Mechmet-Pașa. Acesta în adevĕr a arătat uă mare activitate în timpul operațiunilor, de la uă margine pĕnă la alta a imperiuluĭ. El organisă fórte repede pe recruții ceĭ nuoĭ, se strânse trupe din Asia; el deprinse pe tinerii musulmanĭ cu tactica, hotărîți de a lupta și a muri în numele Padișachuluĭ. Șumla fu împuternicită cu trupe noĭ; Silistra asemenĭ se ținea bine; Rusciucul era ca și mâna drépță pentru Silistra, d'a opri prin viteḑia și statornica voință a garnisoneĭ sale, pe Rușĭ, d'a nu merge așa iute peste Cogé-Balcan ca să încongiure Șumla.

În adevĕrŭ Rușii, cu tótă slăbiciunea Padișachuluĭ în urma tăierii Ianicerilor, și cu uă armată nuoă și nedeprinsă încă cu mirosul prafuluĭ de pușcă, întêmpinară împrotiviri marĭ și aflară pedicĭ necreḑute, din partea unor cetățenĭ musulmanĭ, ca să pótă is-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

buti a trece Balcanii. — Sumă nenumĕrată de Moscovĭ nu se maĭ întórseră în ţéra lor,—îşĭ aflară mormîntul acolo...

Afară de acésta molima ciumeĭ care pustiise satele şi oraşele, murind pe tóte ḑilele cu sutele şi cu miile în tóte părţile, nenorocirile, fómetea, sângele vărsat, spaima şi mormêntul pentru toţĭ, ah! Alach era mâniosŭ pe norodul seŭ şi voia prin acésta ca să ne pedepséscă...

„Bre! baiaţĭ, adăoga Ali scoţênd uă lungă ohtare, Dumneḑeŭ să feréscĕ sĕ vedeţĭ voĭ cĕ a vĕḑut ochiĭ meĭ! oh!...

„Într'una de ḑile tată-meŭ se bolnăvi greŭ şi ceĭ-l-alţĭ fraţi aĭ meĭ se însărcinară cu căutarea luĭ în miḑlocul acestor lupte sângeróse. Eŭ aprins de datoria sântă către ţéră şi către părintele meŭ, am urmat pe confraţi meĭ de arme, a îmbrânci asaltul duşmanuluĭ care venise ca nisce câinĭ turbaţĭ asupra cetăţiĭ nóstre.

„După uă luptă crâncenă, uă orta întrégă căḑu prinsă în mânile adversaruluĭ.

„Cozaciĭ ne a fost încongiurat de tóte părţile şi nu maĭ era chipŭ de a scăpa.

„Eĭ trecură Dunărea nóptea cu prisonerii făcuţĭ, şi pe când inima mea era sfâşiată de durere că lăsam pe tatălŭ meŭ în agonie, mĕ vĕḑuiŭ de uă-dată închis într'uă închisóre la Giurgiu şi strejuit de Moscovi.

„Cinci-spre-ḑece ḑile am fost acolo închis şi pe nimenĭ nu vedeam ca să cercetedŭ de tata al meŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„În a șése-spre-dece di, ne-a pornit spre Bucurescĭ, robĭ, desbrăcațĭ, jefuițĭ, murind de foame și într'uă stare de plâns.

— V'a adus în Bucurescĭ? întrebară de odată Iorga și cu felt-febelu, ceĭ ce începuseră a se maĭ trezi ascultând la Ali cele ce el spunea, și unde v'a adus când aț intrat în Bucurescĭ? pe Podul-Beilicului aț fost intrat, că p'acolo vine drumul despre Giurgiu?

— Eŭ am scăpat; m'am făcut nevĕdut p'între mulțimea ómenilor ce se strânsese ca să ne véde...

— Aĭ scăpat? și unde? și cum?... întrebară d'uădată ceĭ ce ascultaŭ plinĭ de curiositate.

— Mĕ gŏndeam la părintele meŭ; vedeam pe Alachŭ mustrându-mĕ;— mĕ uitaiŭ în tóte părțile și mulțimea dușmanilor ce mĕ duceaŭ ca robu lor, se făcuse ca cum era nimicŭ dinainte-mĭ; scârba ce aveam despre uă asemenea sórte, jélea și durerea că eram depărtăt de tată-meŭ aprópe la mórtea sa; lacrimile ce vedeam curgênd pe obrazul confrațiloi meĭ robĭ ca si mine, mĕ făcu ca să'mĭ doresc maĭ bine mórtea... M'am aruncat într'uă grópă între ruinele unor case surpate după focŭ care o vĕquiŭ de marginea podului pe unde mergeam. Ca uă clipă am făcut acésta și nimenĭ nu-mĭ luă séma. Acolo am rĕmas fără simțire și maĭ mult mortŭ. — M'am deșteptat într'uă pivniță ca și în închisórea în care fusesem aruncat la Giurgiu... Uă di și uă nópte am rĕmas acolo flămând și tremurând, fără să sciŭ un-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de mĕ aflu, şi fără să găsescŭ unŭ chipŭ, saŭ fără a cuteza să caut un midlocŭ ca să esŭ.

„Uă nópte şi o dĭ trecu, şi a doua dĭ diminéţă a intrat din întêmplare un om acolo care m'a găsit plângênd şi îngenuchiat de a'mĭ face rugăciune luĭ Alachŭ.—Acestuĭ omŭ i se făcu îndurare de mine după ce îĭ spuseiŭ cum m'am aruncat acolo. El eşi fără să'mi dicĕ ceva, şi maĭ pe urmă veni de-mĭ aduse pâne şi apă. Am credut vĕdêndu'l că acesta era proorocul Mahomet care mĕ visita!... Tocmaĭ nóptea mĕ scóse din acea închisóre şi mĕ duse în casa luĭ, mĕ arătă femeeĭ sale care era lăhuză, cu un copil în braţe. Am credut că acésta este mama mea, sora mea!... Acel omŭ n'a spus nimuluĭ nimicŭ despre mine; m'a luat, m'a hrănit, m'a încălzit, mĭ-a făcut tot binele putincios, şi numaĭ când pacea fu declarată am plecat de la el.— Acel omŭ însă a murit precum a murit şi tată-meŭ, dar soţia luĭ, precum mama mea, precum sora mea, pe care o respectezŭ cât şi pe copilul eĭ, iat-o, este aci, şi copilul eĭ este de faţă! Copilul s'a făcut omŭ; eŭ am îmbătrânit petrecênd multe necazurĭ şi însuşĭ pênă astădĭ cum mĕ aflu tot în trébă pentru ţéra mea şi pentru Padişachŭ, ear cât pentru mama mea şi sora mea, acéstă femeiă, repetă Ali cu ochi mufaţĭ în lacrime, Dumnedeŭ să 'ĭ dea bine cĭ şi luĭ Constantin fiuluĭ eĭ.— Cŏcĭ un adevĕrat Musulman, un adevĕrat Musulman nu uită nicĭ uă-dată uă binefacere, orĭ cine va fi acela de la care o priimesce! Şi când va fi timpul este gata chiar şi cu pre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ciul sângelui său să arate recunoscință, cŏcĭ Alachŭ vrea așa!...

Ali terminând lăsă capul în jos după ce se uită la Constantin cel ce nicĭ că'l vedea în momentele acelea.

Ghiță Iorga se uită la felt-febelul si-ĭ făcu semnŭ din frunte prin care arăta mirarea sa pentru ast Musulman, și dise: sĕracul!...

Nica însă care mereŭ ținuse ochi spre cărarea care ducea de la monastire spre cismea, cunoscu îndată că s'a fost înșelat numaĭ pe jumătate, ca în loc de Căpitan Costache, ce i se păruse că vinea cu dorobanțiĭ, era căpitan Gheorghe, un ajutor al seŭ, tot așa de temut ca și cel d'întîĭ.

Căpitan Gheorge, omŭ ce-va plăviță, cu nasul cârnŭ și cu ochi mititeĭ albastri, fu întêmpinat, dinaintea cismeleĭ, de vre-uă doĭ din spioniĭ Poliției care mereŭ se preumblaseră p'între adunătura ómenilor și trăgeaŭ cu urechea cine ce vorbea. Aci eĭ daŭ raportŭ însemnând pe cutare și pe cutare, pe care îĭ și arătaŭ agentuluĭ polițienescŭ.

Nica de când cu cele petrecute p'în casarmă, și cele ce i se întêmplase felt-febeluluĭ, semăna cu acela care, pentru că s'a fript în ciorbă, suflă și în iaurtŭ.

— Să mergemŭ! dise camarazilor seĭ: noĭ nu stămŭ bine aicĭ!...

Catinca asemenĭ făcu cunoscut luĭ Constantin că ce întârdie, și că este timpul a merge la datoria sa, la serviciŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Constantin uitând că trece timpul pentru că era lângă sora lui Pĕtru, căriia îĭ promisese a o lua de soție pe curênd, nu se maĭ îndura a pleca ș'a o lăsa singură ; saŭ ar' fi voit ca ḑilele să trécĕ ca minuturile și maĭ iute, să împlinéscĕ parola sa dată asteĭ fecióre, care după douĕ ḑile voia să plece cu fratele eĭ și cu fratele felt-febelului, Stefan Ungurénul, la Novacĭ, unde apoĭ aștepta și pe Constantin să vie acolo, fiind că așa promisese el, luând congediŭ de la comandantele seŭ de pompieri.

Cu tóte acestea el îșĭ adusese aminte că de vre uă lună maĭ în tóte nopțile venia un unter-oficerŭ de la scóla militară, care avea uă secretă înțelegere cu unter-oficerul Dincă Bălșan, la care participa și Constantin.

Comitetul revoluțiunarŭ nu lipsise a iniția și scóla militară în planurile sale, și pĕnă a avea și înțelegere cu maĭ mulți unter-oficerĭ, d'a catichisa pe soldații din regimentul de garnisonă, ce să facĕ eĭ la ḑiua destinată...

Constantin se despărți de sora luĭ Pĕtru adresându-ŭ unul altuĭ căutăturĭ amoróse, strângèndu-șĭ căldurosŭ mânile, și'șĭ împărțiaŭ dulcĭ îmbrățișărĭ pĕnă se depărtară spre pórta din josŭ.

În curênd plecând unĭĭ după alțiĭ, valea de sub Cotrocenĭ, spre séră, rĕmase deșertată de ómenĭ. Căpitan George, după datorie, cât și căpitan Costache, împreună cu toți agenții și spionii poliției, mergeaŭ la Aga (prefectulŭ poliției) de raportaŭ cele ce se petreceaŭ și cele ce se vorbeaŭ de ómenĭ în ac-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pitală. Aga se ducea la Coconu Alecache Vilara, Vornicul cel mare (Ministru de interne) de i le raporta; și coconul Alecache mergea d'a dreptul la Măria sa Vodă să i le înconosciințede.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VII

Vodă Bibescu și Ministru Vilara

Vodă Bibescu era tare supĕrat, în cabinetul seŭ, la palatul de sub Mitropolie, în urma uneĭ visite ce avusese de dimineață, și aștepta pe Marele Vornicŭ, după care trimisese un adiotantŭ ca să'lŭ chiăme.

Vodă era impacientŭ în așteptare. Se preumbla mereŭ în apartamentul care era și cabinetul seŭ de lucru, ale căruia ferestre cu perdele de mătăsărie, draperiile de catifea săpată, galeriile d'aurite și cu florĭ numaĭ bronsurĭ, respundea în grădina din dosŭ spre Dîmboviță.

Privea din când în când cu ochi sĕĭ marĭ în grădină; ear frnntea sa, făcênd adesc-orĭ creturĭ, de câte orĭ privea în sus, arăta în destul turburarea și preocuparea sa. Vodă priimise uă scrisóre de la Craiova, de la frățîni-seŭ Iancu, care îĭ îmmulți supărarea prin nuvelele ce i le aducea; cŏcĭ, după ce o citi de vre uă douĕ orĭ, o aruncă pe masă, și începu a se preumbla d'a lungul apartamentuluĭ cu pașĭ rarĭ, din când în când mușcându-și busele și fruntea-ĭ făcênd marĭ creturĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Un minut încă și Marele Vornicŭ, Coconu Alecu Vilara, intră.

Vodă se întórse de la feréstră și-lŭ privi cu ochi ceĭ marĭ, pe care avea obiceiŭ, când vorbea cuĭva, a-ĭ ține ficsațĭ în susŭ.

Ministru era un bărbatŭ miteteluțŭ de talie, și făcea pe Vodă, care din contra era prea 'naltŭ, să'și plece ochiĭ în josŭ.

Vilara era învestmîntat cu îmbrăcămințĭ lungĭ, după moda boiărilor din timpul domnilor fanarioțĭ, și purta sub căciulă, în creștetul capuluĭ, unŭ fesŭ roșu, pe care îl ținea și în casă și la Vodă, ca să nu rĕmâie cu capul golŭ, cu care mereŭ fiind deprinsŭ, îl garanta de receală.

Bibescu cel ce'și făcuse educația și trăise mulțĭ anĭ în Paris, și portŭ și obiceiurĭ și traiul îĭ era după moda francesă.

El invită pe Vilara să ședĕ.

Ministru, după ce salută pe Domnŭ, rĕmase câtva în picióre și vorbi despre deosebite afaceri, și maĭ ales de starea lucrurilor.

Vodă se puse pe un fotoliŭ și încreținд mereŭ fruntea carăși pofti pe Ministrul seŭ să ședĕ.

Capul îĭ era atuncĭ un vulcan de cugetărĭ simțind grelele împregiurărĭ care făcea nesiguranța posițieĭ sale, și care îl neodihnea atât de mult.

— În câte avemŭ astădĭ cocóne Alecule? întrebă Vodă pe Ministru.

— Mária Ta, respunse Vornicul, 7 Iunie.

— Ia de citesce scrisórea care este pe masă, a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dăogă Bibescu Ministrului, într'uă nópte a venit curierul de la Craiova. Îmĭ scrie Iancu, frate-meŭ.

Vilara luă letera de pe masă și o citi.

— Am priimit și eŭ, dise Vilara, raportul ispravniculuĭ de Doljŭ, Tache Bibescu, vĕrul Mărieĭ Tale; negreșit că de asta vĕ scrie Coconu Iancu, fratele Mărieĭ Tale, cum și mie îmĭ scrise ispravniculŭ.

— Ce încurcăturĭ!, ce încurcăturĭ!... Îmĭ vine să crăp de necazŭ!... Trebue încât vomŭ putea să ținemŭ populația Bucurescilor în frîŭ și disciplină în oștire.— De aceea te-am chiămat, să spuĭ luĭ Odobescu că astădĭ merg să visitedŭ casarmele, și o să asistŭ la essercițiul pompierilor, pentru care am ordonat să iasă la casarma St. George de la Malmeson; pe urmă vomŭ eși împreună pe șosea, să arătămŭ populațieĭ că suntemŭ liniscițĭ. Credŭ însă că Odobescu va scie și mĕ va aștepta.— Să dicĭ luĭ Iancu Manu, Agăĭ, multă îngrijire, multă privighere să aibă cu agenții seĭ. Însă să lase poporul liniștit să petrécĕ în cercul buneĭ cuviințe, fără turburare, fără escesurĭ; cŏcĭ poporul este blĕnd ca mielul, și tóte intrigile, tóte conspirațiile și secăturile se uneltescŭ de dinafară.... Ce faceți cu căpitanul care este arestat?

— Neîncetat se luptă coconu Iancu, Aga, să'l facĕ să vorbéscĕ. El însă tace.

— Eĭ bine, adăogă Bibescu, cată să alergămŭ la metóde, să căutămŭ vre un chip a'l face să spue ce scie . . . cu tóte că acum aprópe este pré târdiŭ!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ḑise Vodă dând din umerĭ. Orĭ cum ḑiĭ luĭ Manu, să'ĭ facĕ din parte'mĭ cunoscut că îĭ confer rangul de maiorŭ, va avea o gratificaţie, şi'l voiŭ face adiotant domnescŭ; dóră cu acestea el va vorbi din cele ce scie... Dar felt-febelul care se corespundea cu unter-oficerul de la scóla militară, ce s'a făcut cu el?

— Ca să nu se prea facĕ vîlvă, să nu se prea întindĕ sgomotul în regimentele din ţéră, Spătarul (Ministru de resbelŭ) a găsit cu cale a'lŭ lăsa liberŭ, dar la permutat, precum era să facĕ permutaţie la oficieri superiorĭ chiar.

— Prea bine! prea bine! dar Heliade? dar fraţiĭ Golescĭ unde se găsescŭ eĭ acum?

— Aga va avea tóta îngrijirea... Dar sciţĭ, Măria Ta, ce făcură ăştĭ nesocotiţĭ complotiştĭ, puseră pe un ţigan să jóce ursul la pórta general consului Coţebu, unde este tras şi însu'şĭ generalul Rus Duhamel, căruĭ îĭ făcură uă satiră ce 'ĭ-o cântă ţiganul bătându'ĭ toba.

— Am aflat asta, că mi s'a plâns de la Coţebu... dar era de datoria Agăĭ să pue mâna pe ţiganŭ şi pe cel care l'a adus acolo... Mĕ cam gŏndescŭ eŭ de cine este făcută acea scadalósă satiră— orĭ cum, vede cine-va geniu într'ênsa... Vomŭ vedea, vomŭ vedea!.. Acum la casarmă să cunóscem în ce stare de disciplină şi de moralitate se găsesce oştirea! Acolo să vedemŭ pe Odobescu! . . Daca el n'ar fi un partisan al luĭ Ghica.. alt-fel este cu capŭ! . . Banov, cu tot devotamentul ce-mĭ arată îĭ este inferiorŭ, cŏcĭ l'aşĭ fi făcut pe dênsul Spătarŭ... La casarmă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acum să vedem ce e, acolo este totul!.. cŏcĭ de peste Oltŭ se bănuiesce că acolo s'a făcut cuibul conspiraţieĭ, la punctul Islaz... Norocire că ast punct vine în dreptul Caracaluĭ, unde am pe Magherul omŭ devotat...

Vilara tăcu, ca un om ce voesce a menagea pe stăpânul seŭ, el nu respunse nimicŭ la cele ce spuse Vodă.

Uă pausă de câte-va minute se făcu între Domn şi ministru, după care cel din urmă prorupse.

— Măria Ta pe generalul Duhamel l'aĭ vĕḑut de curênd? întrebă Vilara Ministru.

— Veḑĭ aci este chestiunea cea grea pentru mine! generalul Duhamel, agentul împĕratuluĭ Nicolae, trimis cu uă 'naltă misiune în Principatele Dunărene,— el chiar acuma eşi din palatŭ. El a fost de diminéţă ca sĕ mĕ vĕḑĕ, şi tot-d'auna îmĭ dă să înţelegŭ că potŭ dispune de armate rusescĭ care sunt gata, când le voiŭ cere, să intre, spre a menţine liniştea... Dar ce creḑĭ? cine încuragézĕ turburarea?...

— Vodă Sturzia, naşul Mărieĭ Tale, sciĭ ce a făcut la Iaşĭ?... replică Vilara.

— Da, dar noĭ ăstia prin posiţiunea nóstră cată să privimŭ lucrurile de susŭ. Sciĭ cine este Duhamel? sciĭ al cuĭ instrumentŭ şi agentŭ este?... Impĕratul Nicolae al Rusieĭ, vĕḑênd Europa în ce stare se găsesce, în superbia sa cea mare, potinte Autocratŭ al tutulor Rusiilor, voind să arate tutulor că nici un minut nu se teme de mişcarea cea generalĕ, caută să impue tutulor, şi chiar a da ore-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care spaimă în afară... Scoțênd armatele sale peste graniță, crede că îl va ajuta la acésta, cu tóte vorbele din manifestul ce a dat Europeĭ, la mișcarea revoluțiunilor, că el va fi neutru și va sta numaĭ cu arma la peptŭ păzind hotarele imperiuluĭ sĕŭ.

In politică veḑĭ, unde e numaĭ calcule, ear promiterĭ, simpatiĭ și antipatiĭ rĕmân numaĭ vorbe, de multe orĭ una se ḑice și alta se face...

Împĕratul dar trimite pe agentul sĕŭ în Principate ca negrețit să facĕ, cu orĭ ce chip și cum va scie, să pótă a trece armatele sale într'un locŭ ce'ĭ e prea cunoscut, și de unde apoĭ să amenințe Europa... El este aliatŭ cu Prusia, și cât pentru celel'alte state: Francia, Englitera și Austria este sigur că în starea acésta de lucrurĭ nu vor ḑice nimicŭ... Cu tóte astea cată ca trecerea trupelor în principate să fie justificată prin vre un motivŭ.

El trimite aicĭ un agentŭ care să'ĭ completeḑe opera, puțin îĭ pasă prin cine și cum, de unde și pĕnă unde va afla acel motivŭ...

Nu isbutesce la curtea Domnitoruluĭ, încurageaḑă pe nemulțiămițĭ și pe capiĭ partitelor...

Spre essemplu, vine la general Mavru; acolo găsesce pe boiariĭ nemulțiămiți de guvernul meŭ,— el le ḑice numaĭ uă vorbă, uă singură vorbă, și este îndestul ca aceia să ia acea vorbă să o tălmăciască și să o restălmăciască în o mie de felurĭ... În altă parte aruncă indirect, earășĭ prin agenți, vre uă vorbă celor adăpați cu ideile din Occidentŭ, îĭ încuragiaḑă óre cum și p'aceștia, tot indirect; apoĭ vine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cară la curte, cum ar' semăna că ar' face tocmélă cu curtea... arată acolo neasiguranța și anarchia, și-ți amintédă ca să ceri ajutorŭ străinŭ!... Ast-felŭ mergŭ lucrurile și pas de te ia réŭ cu agentul Țaruluĭ...

Dar maĭ 'nainte de tóte cată să ne gŏndimŭ și la acela că suntemŭ Românĭ, precât ne-am gŏndi la posițiune!... A cere intervenirea Rusă s'ar chiăma uă trădare patrieĭ; a lăsa perturbația nemulțiămiților a-și lua avèntŭ și a prinde rĕdăcină, va să dică a te ucide singurŭ... Ce este dar de făcut în asemenea circumstanțe critice, nimenĭ nu e în stare de a ne spune... Sturdia în Moldova a avut însuși pe fiul sĕŭ cap al armateĭ, dincóce însă nu e tot așa!... Sturdia a 'năbușit prin ostilitate clubŭrile cele organisate și a bătut pe fiĭ de boiărĭ carĭ luaŭ parte în acele clubŭrĭ. Să vedemŭ pĕnă la ce punctŭ a garantat prin acésta stabilitatea posițiuneĭ sale? Sciĭ cu ce l'a amenințat Duhamel? că îĭ va trimite uă anchetă să cercetede motivul rescólceĭ...

A trimis și Turcia pe Talaat... Turcul este slab și jócă cum îĭ cântă agentul Țaruluĭ...

Noă nu ne remâne de cât curagiul ce ne susține încă și câți-va amicĭ aĭ meĭ și aĭ patrieĭ pe cari compteduŭ... Vomŭ merge acum în Dealul-Spiri.

— Măria Ta, dise Vilara cu óre-care hesitare dinaintea luĭ Vodă, mie îmĭ daț voe să merg la ministerŭ ca să puiŭ să scrie un ordin către toțĭ cârmuitori din județe, e de neapărat a se face acum acésta; trecênd timpul apoĭ va fi pré târdiŭ...

— Prea bine! prea bine! dise Bibescu preocupat,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

daca găsesci cu cale, fă acésta, nu uita însă că Magherul, cârmuitorul de Romanaţi, este al meŭ; luĭ îĭ voiŭ scrie însu-mĭ... Vino pe urmă la casarma St. George, şi d'acolo vomŭ eşi amêndoĭ pe şosea ca să arătămŭ, înţelegĭ, să arătămŭ publicului şi străinilor că liniştea domnesce în ţéră, este linişte şi garanţie pentru toţi...

Ministru Vilara salută şi plecă.

Bibescu îşĭ puse uniforma cea cu epolete marĭ d'aurite, îşĭ luă pălăria şi manta sa cea albă, şi ḑise unuĭ adiotant să tragĕ trăsura.

Trăsura fu îndată dinaintea scării; Vodă se urcă. Doĭ adiotanţi se puseră într'uă altă trăsură, ca să urmeḑe careta domnéscă. Un oficerŭ de ordonanţă, cu doĭ soldaţi de cavalerie lăncerĭ, în uniformă ca a lăncerilor Polonĭ, se ţinea p'alăturea lângă trăsura Măriei Sale; asemenea şi câţi-va dorobanţi d'aĭ Agieĭ făceaŭ escorta alergând unii înainte şi alţii în urmă, abătênd la uă parte trăsurĭ şi ómenĭ, spre a face locŭ, d'a trece fără împedicare echipagiul care luă calea spre Michaĭ-Vodă, şi apoĭ în Dealul-Spiri, la casarma de infanterie.

Vodă intră pe pórta casarmeĭ. În curte se afla statul maior compus de oficerĭ superiorĭ, în fruntea cărora era Polcovnicul Odobescu şi Polcovnicul Solomon, şi uă mulţime alţĭ în mare ţinută.

La apropierea Măriei Sale garda dete semnalŭ şi tótă miliţia eşĭse şi se înşirase în douĕ liniĭ marĭ cât ţinea curtea casarmeĭ, şi musica stabuluĭ, în căpĕtêiŭ, cânta marşŭ ceremonialŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La intrarea Măriei Sale în curte, soldații presintară armele și un ura! se audi de uă-dată din gurile tutulor, de care resună tot coprinsul astuĭ locŭ. Uă mulțime de ómenĭ se strânseră în stradă ca să véḑĕ acéstă revistă a Măriei Sale pe oștire.

Vodă Bibescu se dete josŭ, și urmat de adiotanții și oficerime trecu pe dinaintea trupelor de douĕ orĭ adresându-le salutarea sa și priimind, spre rĕspuns, frenetice strigărĭ de ura! trăiți Măria Vóstră!..

Apoĭ Vodă voi să intre și în casarme ca să inspecteḑe ce se afla înlăuntru lor.

Polcovnicul Odobescu, în calitate de Spătarŭ, și Polcovnicul Solomon, capul regimentuluĭ III, amêndoĭ ómenĭ grași, chipoși, amêndoĭ vechĭ militarĭ și semănând óre cum unul cu altul, însoțiaŭ pe Vodă pretutindenĭ.

Casarma acésta era lăturată de douĕ rônduri de case josŭ, cu curtea la miḑlocŭ, în formă de paralelogram; despre strada Spireĭ, închisă cu nisce ulucĭ din scândurĭ de bradŭ, cu un șanțŭ pe dinainte-ĭ, și cu uă pórtă maĭ de uá parte, ce se deschidea în douĕ laturĭ. Fundul casarmeĭ se mărginesce de uă rîpă care descinde pĕnă în grădinile caselor din mahalaoa Postovari, biserica Albă.

Vodă și tot stabul intră în rôndul din mâna drépta al casarmeĭ. Aci înlăuntru se vedea douĕ rônduri de paturĭ, împreunate prin nisce stîlpĭ și cu poliță pe d'asupra, în miḑlocul salelor, pe care se afla nisce rogojinĭ așternute, unde se culcaŭ soldații.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe policióre atêrnaŭ eĭ armele și spênzuraŭ pătrôntașele.

Vodă dupe ce trecu în maĭ multe sălĭ, ḑise adresându-se către Polcovnicul Odobescu: Polcovnice! soldaţiĭ se învălescŭ nóptea cu mantalele lor? ar' trebui să le facemŭ nisce plăpomĭ, saŭ păturĭ cu care să se învăléscĕ și' să-și aștearne.

În ast timpŭ Bibescu se uită cu ochiĭ sĕĭ marĭ pretutindenĭ în largele aceste sale și pe păturile cele lungĭ așternute cu rogojinĭ.

— Măria Ta, respunse Odobescu, plapome, saŭ păturĭ, costă mult..

— Ce Dumneḑeŭ! atâta costă cât ar fi leafa unuĭ Polcovnicŭ într'un an!.. Și Bibescu ḑicênd acestea pâșĭ înainte ca să-și urmeḑe inspecţiunea. Odobescu însă rĕmase uimit necutezând a maĭ ḑice uă vorbă și aprinḑĕndu-i-se obrasiĭ de uă roșaţă estraordinară.

Când fu în curte, Vodă ḑise să se comande soldaţilor mișcare de marșŭ și evoluţiunĭ. Musica cânta; trupele se înșiruiseră și treceaŭ pe dinaintea ochilor seĭ; lumea se grămădise în stradă ca la tîrgul Moșilor.

După un cartŭ de oră, Vodă ordonă să se formeḑe un careŭ în care să figureḑe numaĭ elitul soldaţilor și toţĭ oficerĭ regimentuluĭ.

Careul îndată fu format.— Vodă Bibescu cu oficeri superiorĭ se găsia la miḑlocŭ.

Soldaţiĭ Românĭ, cea maĭ mare parte de prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

județele de peste Oltŭ, aveaŭ o positură cu totul marțială, ținŭd armele la peptŭ.

Bibescu se uită la dênșii cu ochĭ marĭ, ca cum ar' fi voit să mĕsóre la un loc devotamentul și curagiul lor.

Cu acel aerŭ măreță și cu uă elocuență, de care era dotat de la natură, Bibescu vorbi ast-fel soldaților și oficerilor seĭ:

— Soldați bravĭ, și credincioși meĭ oficerĭ! voĭ care ațĭ jurat sub stégurĭ credință Domnitoruluĭ și patrieĭ, vedeți în mĭdlocul vostru pe suveranul și părintele vostru care vĕ amintesce datoriile și jurămîntulŭ ce i l'ațĭ depus. Tot-d'a-una am fost mulțĭămit de conduita și credința vóstră; acésta îmĭ dă dreptul să sper că și pe viitor veți fi patrieĭ și Domnitoruluĭ vostru fidelĭ. Și când, în urma unor vorbe rĕspândite, voitoriĭ de reŭ patrieĭ se vor încerca a veni ca nisce inemicĭ asupra nóstră, voĭ, bravi meĭ, veți fi gata a vĕ supune ordinilor nóstre, de a pedepsi pe aceĭ turbură-torĭ; voĭ, flórea și brațul țerĭĭ, îĭ veți opri de a înținde prea departe uneltirile lor? Inemicĭĭ patrieĭ și domnitoruluĭ sunt inemicĭ vostrĭ! Jurați dar din nouŭ devotamentŭ și credință aceluia căruia îĭ sunteți supușĭ!..

— Ura! Trăéscă Măria Sa!.. fu rĕspunsul soldaților și a maĭ multor oficerĭ.

Făcênd uă pausă, privea acele fisionodeamĕnuntul spre a putea citi

Se comandă soldaților de a se retrage la locul lor, și să procédě la un noŭ juramêntŭ.

Atunci uă grupă de oficerĭ înaintă către Bibescu în deputațiune, din partea oștireĭ, și vorbind eĭ s'arătară un organ al voințeĭ generale. În fruntea acestora era căpitan Fărcășanul.

Bibescu îĭ priimi și'ĭ ascultă cu plăcere.

— Măria Vóstră, ḑiseră acestia, venimŭ a Vĕ înfățișa din partea regimentuluĭ îrtregŭ, în care avemŭ onóre a servi ca oficerĭ, devotamentul și credința ce o datorimŭ. Dar maĭ 'nainte d'a depune încă odată juramêntul care l'am maĭ făcut, rĕspundemŭ Mărieĭ Vóstre, ca în casŭ când străiniĭ, inemiciĭ Mărieĭ Vóstre și patrieĭ nóstre, vor veni din afară, atunci jurămŭ pe credința nóstră, d'a ne face datoria pên' la uă picătură de sânge; ear altfel, în contra Românilor, în contra fraților nostri, vie eĭ cum vor veni, maĭ ales cerênd eĭ îmbunătățirĭ patrieĭ, noĭ nu putemŭ a le fi ostilĭ.

Vodă rĕmase ca lovit de trăsnetŭ și voi ca cât maĭ iute să reteḑe acéstă convorbire.

— Așa, bravi meĭ! adaose Vodă, în contra străinilor am ḑis, când eĭ se vor încerca să calce pămêntul patrieĭ nóstre!

— Să trăiță Măria Vóstră!.. rĕspunseră într'una oficerii. Ne dăm viața pentru patrie și pentru Măria Vóstră!

Vodă, ca să scurteḑe discuțiunea, ḑise să tragĕ trăsura, se urcă și plecă tot cu acea escortă cu care a fost venit.

La casarma de la Malmeson oficerii s'aŭ pronunțat cu totul pentru Domnitorul.

Essercițiul pompierilor la care voise să asiste cu ministrul sĕŭ, s'a fost amânat pentru uă altă ḑi.

Cât a ținut calea Podului-de-pământ, spre a merge

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la casarma St. George, într'una s'a gândit la vorbele oficerilor, din care înțelese limpede și curat, că oștirea este convertită, și că puțini ómeni rĕmăsese pe care putea să compteḑe.

La casarma de la Malmeson, a doua ḑi eraŭ adunați pompierii cu machinile și cu tot echipagiul lor.

Îndată ce ḑărîră trăsura și escorta Domnitoruluĭ, începură jocurile și mișcările machinelor de operațiunĭ. Pompele trase de caĭ și mânuite de soldați și unter-oficerii lorŭ inteligenți, se așeḑară în rónd, cu sacalele pline cu apă lângă dênsele. Scara cea mare purtată pe rotile și alte scărĭ maĭ micĭ fură rezemate pe părețiĭ de la al doilea catŭ al casarmeĭ. Fringhiĭ gróse și cu cârlige la căpătêiŭ se aruncară și se acățară de férele de la ferestre și de strașină. Pompierii la comanda oficeruluĭ lor, începură a scalada din tóte părțile, precum la un incendiŭ s'ar' sui ca să taie cursul foculuĭ, saŭ să dea ajutorŭ nenorociților coprișĭ de flacărĭ la catul de sus. Cum se suiaŭ și cum se scoboraŭ pe scărĭ saŭ pe fringhiĭ, eĭ aveaŭ agilitatea veveriților când se urcă pe copacĭ.

Pompele aruncaŭ uă plóie de apă pe învălitórea edificiuluĭ, și ceĭ înarmați cu topóre umblaŭ și alergaŭ pe înaltul acel acoperișŭ, cum s'ar juca nisce copiĭ pe uă poiană.

Comanda se făcea prin fluerăturĭ, și eĭ esecutaŭ fără greșélă cele ce li se ordona.

Unter-oficerul Dincă Bălșan, se urcase ca fulgerul pe scara cea mare pĕnă d'asupra învălitóreĭ, și d'acolo, ca să arate uă bravură, saŭ să atragă mi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rarea spectatorilor, între care era și Măria Sa, și însuși ministru Vilara, care venise îndată după Domnitorul, dete cu ochiĭ de un ovreiŭ care atuncĭ dregea ferul la unele părțĭ ale învălitóreĭ; el îl luă în brațele sale de atletŭ și se scoborî cu el, pe acea scară, repede ca uă visiune; ear ovreiulŭ palidŭ la față, surprins, amețit purtat de brațele aceluia, într'una striga și se svîrcolea ca un copil fricosŭ, aceea ce provocase rîsul general, pĕnă ce fu dat jos viŭ, neatinsŭ, nevătămatŭ, tot pe mânile luĭ Bălșan. Dincă a fost aplaudat de publicŭ, și însuși Măria Sa Vodă admiră adresa pompieruluĭ Bucurescian, ce fel scóte el, uă victimă din pericolul incendiuluĭ.

Cât despre curagiul și adresa luĭ Bălșan era cunoscut de când cu catastrofa incendiuluĭ, întêmplat în ḑiua de Pascĭ, cu un an îndĕrăt.

Iordache pompierul asemenea s'a scoborît, de la una din ferestre, cu un coșŭ în brațe, în care era un manchin înpăĭat în formă de femeiă, cu care s'a dat josŭ; și vĕḑênd publicul acea baborniță înpăĭată și urîtă ca un diavolŭ, începuse asemenea a rîde, ca și de omul care țipa în brațele luĭ Bălșan.

Maĭ de lăturĭ atrăgea mirarea un june pompierŭ care părea fórte tînĕrŭ și bine essersat; cel ce după ce făcuse maĭ multe jocurĭ gimnastice, în urmă începuse a se sui pe uă frînghie prinsă de crucea uneĭ ferestre, țiinduse, cu uă singură mână adică tot corpu-ĭ atârnând în aerŭ, și voia cu uă singură mână, să misce repeḑinduse în sus, să pótĕ a se urca pe frînghie, pĕnă la catul al doilea. Acésta era prea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mult, prea anevoe de essecutat. Dar ceia ce 'l încuragea, ceea ce îĭ da forțe brațuluĭ și'ĭ mișca inima era ca fu vĕdut de jos, din poporŭ, de uă junĕ femeiĕ și care îl iubea. Maĭ d'năparte Ali-baba Turcul, cu ciubucul înfiptŭ pe sub vestmîntu-ĭ după gŏtŭ, și Catinca felt-febelésa se uitaŭ admirând ce măestrie, ce putere în brațŭ și în tot corpul arăta pompierul sus ḑis. Uă mulțime de ómenĭ bărbațĭ și femeĭ scóseră un țipĕt credĕnd ca el va cădea de la acea înălțime. Însuși comandantele sĕŭ ar' fi observat acésta, dar scica cine e acest pompierŭ, cât curajiŭ și câtă vîrtute conținea brațul seŭ. El merse înnainte în aplausul și mirarea tutulor, și mereŭ cu ochiĭ spre iubita sa, părea ca îĭ ḑicea: pentru tine tóte acestea!.. Acesta era Constantin cel ce cu câteva ḑile înainte, fusese cu sora luĭ Pĕtru pe valea de sub Cotrocenĭ, car în acea diminĕță maĭ nainte d'a se face representația la casarmă St. George, obținuse, de la comandantele Maiorŭ Boteanu, congediŭ de 15 ḑile, spre a merge peste Oltŭ.

Comanda pompierilor urmă înainte manoperile și mișcările sale, în admirațiunea și aplausul publiculuĭ care din ce în ce se grămădia și se înmulția.

Vodă însă preocupat maĭ mult de cugetările și mâlnirea în care se afla aruncat, luă pe ministru în trăsură, și numaĭ cu un adiotantŭ după el, ordonă cucieruluĭ să mâie spre Podu Mogoșóeĭ, și a eși afară pe șosea.

Pe drum spuse Juĭ Vilara resultatul de la casarmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Alecachè Vilara, bărbatul care a vĕḍut şi a petrecut multe în viaţa luĭ; şi în timpul venireĭ luĭ Tudor Vladimirescu fusese închis, împreună cu maĭ mulţĭ boiărĭ, în casa luĭ Dinicu Golescu la Belvedere, şi abea după uă mare rugâminte obţinu de la Tudor, un pitacŭ de trecerea liberă a familieĭ sale în Transilvania, făcu ca Tudor negreşit să 'l respecteḍe pentru capacitatea sa; — el a servit pe Grigore Ghica, întîiul Domn Român după Fanarioţĭ, cu demnitate. În timpul ocupaţieĭ ruseşcĭ în Principate el a fost luat parte ca membru al Logofeţieĭ ţereĭ de sus preşedatŭ maĭ întîĭ de comitele Palin, generalul Ialtuchin şi după mórtea acestuia, de înţeleptul bărbat Chiselefŭ. — A elaborat la redacţia regulamentuluĭ organicŭ, reformele d'atuncĭ. A mers, împreună cu Michaĭ Sturḍia, maĭ 'nainte d'a se numi Domn Moldavi, la Sant-Petresburgŭ, spre a se înfăţişa înpĕratuluĭ Nicolae şi a solicita ajutorul seŭ în causa ţereĭ. — Apoĭ sub Alessandru Ghica, apoĭ sub Bibescu fusesĕ Logofĕt al Dreptăţiĭ atât timpŭ, şi în cele după urmă Mare Vornicŭ, demnitarŭ notabilŭ, recunoscut de capabilŭ şi energicŭ, activŭ la serviciŭ, probru şi avutŭ, stimat de vodă Bibescu, stimat de toţĭ boiăriĭ ţereĭ şi care cunoscea societatea întrégă în cât póte şi cât nu póte ea în intrigă şi altele; ascultă pe Domnitorŭ plângênduse că numaĭ póte compta nicĭ pe militariĭ sĕĭ, ca cum Vodă nu era maĭ mult sigur nicĭ de viaţă, nicĭ de tronŭ, şi-ĭ rĕspunse cu un surîsŭ óre cum ironicŭ.

— Măria Ta n'aĭ temă, nu te aştepta la niscaĭ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

va lucruri așa mari din partea acestor domnișori înmănușați...

Trăsura domnitorului trecuse de barieră înainte și Vodă ḑise că voesce să mérgĕ pĕnă aprópe de pădurea Bănésa.

Însă atunci surîsul cel ironicŭ pe busele luĭ Vilara luă un caracterŭ pré seriosŭ; el se schimbă într'uă căutătură spăimântătóre a ochilor și într'uă înfiorare care 'ĭ înghețа inima. Schimbarea era prea repede, în cât nicĭ el însușĭ nu putu prinde de scire când se petrecu acésta.

Un glonțŭ din tufișul grădinceĭ anunța descărcătura unuĭ pistolŭ, și care a lovit în epoletul Măriei Sale. Aci era primejdie, aci viața le fusese amenințată la amêndoĭ. Acest mĕrșavŭ atentat, ḑiua nameḑia mare, îĭ aduse aminte vorbele de maĭ 'nainte a le luĭ Vodă, și el tocmaĭ atunci putu a 'ĭ da dreptate.

Vre uă câțĭ-va patrioțĭ, din aceĭ ultra patrioțĭ, și de care Dumneḑeŭ să ne ferésca d'a avea prea mulțĭ în țéra nóstră, a fost pândit în armaț, pe vodă Bibescu, când eșise cu ministrul seŭ afară la șosea, și aț intând în caretă făcu ca glonțul din întêmplare să lovéscĕ drept în epoletul Domnitoruluĭ, stând alăturĭ cum ḑiserămŭ cu ministrul Vilara.

Acésta a provocat indignarea publică, și a fost causa a uă sumă de arestărĭ ce făcu poliția, în acele câte-va ḑile.

Vodă întórse trăsura la palatŭ, fără a se turbura nicĭ de cum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vilara însă se jură că nu va mai eși cu Bibescu la șosea.

După două dile uă nuvelă, și mai teribilă de cât cea coprinsă în stafeta lui Ioan Bibescu, a venit de la Caracăl.

Ea anunța, prin uă nouă stafetă, redicarea stindardului revoluțiunar la Islaz, și că capiĭ mișcăreĭ s'aŭ constituit în guvernŭ provisoriŭ, încunoscințând intențiunile ce eĭ aveaŭ, și invitând și pe Domnitorŭ d'a lua parte cu dênșiĭ. Iancu Bibescu îĭ scrisese că a luat tóte precauțiunile, a înarmat pe orășaniĭ Craioveĭ.

Bibescu și Vilara de acésta remaseră isbiți mai mult de cât atentatul de la șosea.

Aci coconu Alecache numaĭ dise nimicŭ.

Vodă după ce 'și frământă mintea îndestul, după ce confruntă depeșa trimisă din Caracăl cu cea trimisă de fratele sĕŭ din Craiova, după ce o citi și o reciti de multe orĭ, dise: în fine vomŭ vedea!..

Luă repede condeiul și începu a scrie. El redige uă epistolă luĭ Magherul cârmuitoruluĭ de Romanațĭ, să dispue în numele sĕŭ de oștire, de dorobanțiĭ din districte și chiar de volontarĭ panduri ce se vor fi adunat în numele sĕŭ, să înăbușéscĕ acea mișcare, să prindĕ pe revoluțiunarĭ, și chiar de aĭ da morțiĭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VIII

Proclamarea constituțiunei în România

Sórele răsărind în ḍioa de 9 Iunie, lumina uă mulțime de fapte petrecute cu solemnitate pe un șesŭ, în comuna Islazŭ, aprópe unde Oltul dă în dunăre; care tóte acestea, făcênd uă mărĕță sărbătóre, va remânea memorabilă în anale. Ceĭ maĭ curagioșĭ bărbațĭ și tóte capacitățile eraŭ adunate acolo, spre a aduce cunună patrieĭ și a 'ĭ pregăti viitorul, în miḍocul poporuluĭ și al oștireĭ care le didese ascultare . . .

Între acestia, cum am maĭ ḍis, Heliade care se bucura în tótă țéra de reputația unuĭ regeneratorŭ, Golescĭ doĭ frațĭ, cunoscuțĭ prin tradițiunĭ a le familieĭ sale, Cristache Tel, reputat pentru caracterŭ și voința luĭ de ferŭ, Pleșoianu care ținea de voința luĭ Tel, și alțĭ maĭ mulțĭ oficerĭ precum: Serurie, Zalicŭ si Racotescĭ doĭ frațĭ. Toți acestĭ aveaŭ cu dênșiĭ pe soldațiĭ ce eĭ comandaŭ, și aĭ cărora sub-ofițerĭ fuseseră inițiați. Afară de militarĭ, popolul se aduna și venia de prin comunele învecinate, cât și de maĭ departe, pe care influența

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lui Heliade, prin profesori și învățători sătenĭ, fĭ chemase.

Miliția și volontarii erau așeḍați în mai multe linii și parați în mare ținută, si presintând deosebitele feluri de arme cu care erau armați, și stindarde tricolore naționale.

Preotul Ión Șapcă de la Celciŭ, uă conună care e numaĭ la uă oră de distanță aprópe de Islaz, tot pe marginea Dunării, sânția solemnitatea aceasta cu Crucea și cu Evangelia, rostind către cel a Tot-Putente rugăciune; ca să întăriască și să măriască fapta cea națională pentru prosperitatea patriei ș'a națiunei întregĭ.

Totul era în solemnelă pregătire. totul înfrumusețat, și bucinarea serbătorésca a rĕsunat în tóte părțile coprinsului acesta. — Stégurile tricolore a le țerii fĕfĕiaŭ pe tóte casele, pe edificiurĭ și pe tóte bastimentele ce se găsiaŭ în schela Islazului, fiind acoperite cu mare pompă.

Când preoții învestmîntați cu felóne și cu odajdii arḍênd tĕmâia în cădelnițe și făcliile cu uă cerésce lumină, întonând imnurĭ Dumneḍeescĭ și bine cuvîntând sânțirea apeĭ, cu care apoĭ va stropi poporul și ostirea, ca cu un darŭ al vieții și al puterii, preotul Șapcă redică mânile și ochiĭ spre cerŭ însuflețind ruga aceasta în tóte inimile celor cari eraŭ presinți.

Salvĕ de puscĭ și de tunurĭ a le ostireĭ ș'ale navelor staționate aci salutară cu un resunet puter-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nicŭ; cŏcĭ botezul era pentru toți ceĭ ce recunoscŭ Libertatea! Învierea luĭ Cristŭ și sfărâmarea sclavieĭ!.

Ast-fel răsunară în câte-va rŏnduri armele ostașilĕr și a le voluntarilor și tunurile de la nave, proferând cu aceasta toți jurământul de credință și priimind botezul sub stindardul revoluțiuneĭ, în acel locŭ și cu acea solemnitate și cu ruga către cel Prea Înaltŭ.

După ce rugăciunea fu terminată, ceĭ maĭ însemnați bărbați, saŭ capiĭ mișcăreĭ, veniră în mĭ-locul poporuluĭ și al oștenilor de a le vorbi.

Se împărțiră aci proclamațiunĭ pentru care alergaŭ ómenĭ de tóte etățile și de tóte condițiunile, prinșĭ de setea curiosităților a le lua.

I. Heliade alăturea cu Tel și cu Golescu, ceĭ ce se constituiseră în Guvernŭ Provisoriŭ, citi în auḍul tutulor proclamațiunea aceasta esplicând fie ce articol numeroșilor spectatorĭ — poporuluĭ și ostireĭ.

Programa uneĭ nuoĭ șarte a Românieĭ conținea articole de forma constituțiunelor statelor Occidentuluĭ, adică: responsabilitatea ministrilor; representație națională pe uă basă largă de alegere; gardă națională; libertatea preseĭ și a vorbeĭ; emancipărea monastirelor închinate de sub jugul celor din orientŭ și a fi înturnate clerului românŭ; desființarea sclavieĭ Țiganilor din tótă România prin despăgubire către proprietariĭ lor; desființarea rangurilor și a privilegelor; îmbunătățirea sórteĭ țeranilor prin abolirea clăciĭ și altor împovărărĭ vicióse, și înpropriindu-ĭ pe uă părticică de pământ, tot cu despă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gub're către proprietarĭ; ear capul Statuluĭ. Domnitorul, să fie ales pe cinci anĭ, din tóte clasele societățiĭ. Și termina ast-fel: „Fraților Românĭ, respectați proprietatea și persónele. Întruniți-vĕ și vĕ adunați în mulțime; înarmați-vĕ; dară urmați pe frațiĭ vostri din Transilvania. Vedeți cum s'aŭ adunat ei cu ḑecele de miĭ. fără a causa cea mai mică neorânduială. Nu aveți fricĕ, de cât frica de Dumneḑeŭ, și atunci veți putea cânta fără să vĕ rôșiți:

„Că cu noĭ este Dumneḑeŭ!

„Dumneḑeŭ este cu noĭ fraților! sculațivĕ în numele luĭ, și Angelul dreptățiĭ dumneḑecescĭ va sfărâma pe tot neamicul, el va resturna pe calŭ și pe călăreț; calul și armele neamiculuĭ vor fi prefăcute în pulbere, cugetările luĭ se vor împrăștia ca fumul... La arme, Românĭ! la armele mântuireĭ!..

Sub-scrișĭ: Preutul Șapcă, Heliade, Tel, Stefan Golescu și Pleșoianu.

În cercul acestor bărbați și în midlocul aceĭ solemnități mai lipsia unul, a căruia reputație era câștigată prin fapte lăudate țereĭ sale, acesta era Magherul prefectul de Romanați.

Magherul fusese la Bucurescĭ, chiămat de Vodă Bibescu, și avênd mai multe întâlniri cu Golescĭ și cu Heliade, nu rĕmăsese străin și tocmai așa rece, cu tóte ordinile și măgulirile care i le făcuse Bibescu, la cele ce lucraŭ aceĭ ómenĭ.

El cu uă reputație superbă în cele cinci județe: de vînătorŭ celebru, de pandurŭ curagiosŭ, de militarŭ bravŭ, dotat de la natură cu uă rară frumusețe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în chipu-ĭ; bărbat cu multŭ bunŭ simțŭ pentru binele și fericirea patrieĭ, cum el, tocmaĭ el aicĭ să lipséscĕ?

Din ceea ce însă se scie, cu ocasiunea tîrgului din luna luĭ Maiŭ la Caracal, în acelŭ an, el dedese un balŭ în casa sa, la care poftise tinerimea strânsă la acel tîrgŭ și fel de fel de ómenĭ, într'adins, de a arăta popularitate și a se pune în contactŭ cu dênșiĭ, aceea ce era numaĭ uă pregătire a tĕrêmuluĭ revoluțiuneĭ. El democrat, din natură și din sângele părinților seĭ Român, nu putea fi alt-fel de cât cum îl credură aceĭ bărbațĭ cari îĭ desvăliseră secretele lucrăriĭ lor âncŏ maĭ din érnă, la Bucurescĭ.

Unul dintre oficeriĭ armateĭ îl prenumĕrase și pe dênsul de membru al partituluĭ revoluțiunarŭ. Tel cu tóte acestea, a căruia cugetare este tot așa de forte ca caracterul seŭ, luă tot felul de precauțiunĭ pentru a sonda pe Magherul, când tabăra revoluțiunarilor ajunsese aprópe de Caracălŭ, unde el era prefectŭ, cum am ḍice ca și cum s'ar fi temut de dênsul.

Cei-lalțĭ bărbațĭ, precum Pleșoianu, Heliade și Stefan Golescu, tocmaĭ pe el îl alesese de mediatorŭ pentru a scrie luĭ Bibescu de succesul lor.

Daca dênșiĭ, adică guvernul Provisoriŭ proclamat la Islaz, voind a atrage și pe Vodă Bibescu către dênșiĭ, cum era să fie alt-fel cu Magherul, omul cel cu simțŭ pentru patrie și care tot d'auna s'a arătat bravŭ în faptele și apucăturile sale?

Eĭ dar îĭ scriseră de la Islaz îndată după proclamarea mișcăreĭ. Îĭ alăturară uă epistolă și către Bibescu, scriindu-ĭ că națiunea voesce a se rege-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nera, și sub-semnații, temânduse c'a nu acéstă mișcare să degenereze în anarchie, eĭ se puseră în fruntea-ĭ spre a menține ordinea, și daca Măria Sa consimte, ca Român și ca patriotŭ, națiunea îl proclamă de capul statuluĭ, sub legile cele nouĭ.

Tóte mĕsurile furĕ luate ca tabăra de la Islaz să se misce spre Caracal și Craiova. Locotenentuluĭ Zalic i se dete ordine d'a rĕdica compania sa de la Celeĭ, unde se aflase postată, și a merge către sus disele capitale. Căpitanuluĭ Racotă asemenĭ, să vie cu escadronul sĕŭ de la Zimnicea.

Tabăra mișcânduse de la Islaz, care și priimise numele de: Locul Regenerăriĭ, și înaintând spre Caracăl care e patru poste spre nordŭ, ea se adăoga și se mărea din ce în ce de trupe de locuitorĭ cari alergaŭ din tóte părțile cu preuțiĭ satelor în frunte și înarmați cu cóse și cu tot felul de unelte, la apelul ce li se făcu.

Copiĭ și feciórele eșiaŭ cu stâlpărĭ înainte, precum în Sion aŭ întîmpinat pe Salvatorul lumeĭ; ear preuțiĭ conducênd trupe de sătenĭ sub arme și umbriți sub stindardele ce le purtaŭ, umpleaŭ câmpiile de cântarea psalmistuluĭ:

Dómne al Puteriĭ fiĭ cu noĭ...

Mergênd dar cu tactică militară pĕnă aprópe de Caracăl, după douĕ dile, guvernul Provisoriŭ fu priimit cu solemnitate de popolul astuĭ oraș; și Magherul, bravul Magheru, nu lipsi d'a veni în fruntea a 200 dorobanțĭ, de a da, cu lacrimile în ochĭ, înbrățișare frățiascĕ cu confrați seĭ, și a recunósce,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

după cele ce îi scrisese guvernul de la Islaz, întru deplin, rădicarea stindardului revoluțiuneĭ, ca un faptŭ Sântŭ.

La Craiova se făcea óre care încercări de opositie.

Iancu Bibescu, care nu încetase d'a depeșa mereŭ luĭ Vodă la Bucurescĭ, întrebuințase tótă influența sa de frate al Domnitorului, de a înarma pe cetățeniĭ, și cu militariĭ garnisónei ceĭ comandate de căpitan Vlădoianu, să spargĕ trupa de insurgenți, și să nimicéscĕ orĭ ce mișcare a lor îndreptată asupra Craioveĭ.

Pe lângă el se maĭ unia și proprietariĭ nemulțiămiți de articolul emancipăriĭ Țiganilor și împroprietăririeĭ țeranilor, cari, împreună cu arnăuțiĭ și cu uniĭ din slugile lor, promiseră d'a susține pe Bibescu Iancu.

Populația Craioveĭ însă inteligintă: negustorĭ, profesioniștĭ, profesorĭ și preuți, ceĭ ce aveaŭ uă opiniune formată, citind proclamația de la Islaz care se rĕspândise pĕna și la dênșiĭ, cunosceaŭ cine sunt aceĭ ómenĭ, ce voiaŭ să facĕ și pentru ce veniaŭ, nu ascunseră luĭ Bibescu simpatia ce o avea pentru eĭ.

Bibescu, cu tóte vorbele care le rĕspândise că revoluțiunariĭ vin pe jafŭ și pe ucideri, cunoscu în curênd că el nu maĭ avea niciŭ uă putere și că e desarmat.

El părăsi într'uă diminéță capitala Olteniei, și pĕnă ca revoluțiunea să ajungĕ la porțile Craioveĭ, el dimpreună cu câte-va familiĭ surnumite aris-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tocraţi, şi trecu graniţa pe la Vorciorova, de a se opri la Orşova, în Banat.

Căpitanul Vlădoianu se trase cu militarii din Craiova spre Ţînţărenî.

Într'acésta găsimŭ pe Bibescu Iancu maĭ cu minte de cât un unchiŭ al seŭ Stefan, ispravnicul de Cerneţi la 1821, când se arătase ostilŭ luĭ Tudor Vladimirescu şi se închise în monastirea Motrul, cu arnăuţiĭ şi cu alţiĭ, de a se bate cu acela în curs de 8 dile.

Populul Craioveĭ se organisă în gardă naţionale spre a menţine liniscea, după unul din articuli constituţiuneĭ, şi trimise uă deputaţiune înaintea Guvernuluĭ Provisoriu cel ce trecuse în sus de Caracal cu tabăra şi venia spre Craiova. Scarlat Turnavitu, bărbat reputat pentru simţimentele sale patriotice, cel ce p'atunceĭ se găsia profesorŭ la scólele de aci, fu învestit cu însărcinarea d'a merge să salute pe guvernŭ, în numele poporuluĭ acestuĭ orașŭ.

A doua di, 12 Iunie, Guvernul intră în Craiova unde fu priimit, ca şi la Caracal, cu tótă parada şi cu strigărĭ frenetice din partea poporuluĭ: Ura! Trăiascĕ România! trăiascĕ Constituţia şi Guvernul Provisoriŭ !..

De aci, ca printr'uă minune, nuvela cea mare fu bucinată în tóte districtele Olteniеĭ, şi la vocea luĭ Magherul munţiĭ şi câmpiele îĭ rĕspunseră; prefecţi, sub-prefecţi şi alţi funcţiunarĭ cătară să i se plece.

Magherul fu înălţat de Guvernul Provisoriŭ la

ROMÂNIA Biblioteca Universităţii din Cluj
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gradul de general al trupelor neregulate din tótă România, și la apelul sĕŭ toți veteranii ostași, panduri și toți junii sătenĭ alergaŭ să se înscrie sub drapelul națiunale.

Păstorii își lăsară vitele și unii dintre sătenĭ chiar lucrul câmpului, de a alerga ș'a umplea cadrele deschise în lagĕrul seŭ.

În Gorjĭ însă unde este locul nascerii sale, se simția și mai mare emulațiune între sătenĭ.

Din Cojan, din Bengescĭ, din Baia și din Novacĭ toți eraŭ mișcați de un resunet și de uă voință.

Acolo un june învestit cu uniforma pompierului din Bucurescĭ, și care tocmai atunci și sosise, avênd congediu de la comanda luĭ, cel ce căuta a se înrudi cu Pĕtru luând pe sora sa, Sora, în căsătorie, el vorbea tutulor sătenilor ca un bun propagantistŭ, și punea în mișcare uă sumă de ómenĭ, pentru a merge spre tabăra de la Craiova. Verilor, cuscrilor, rudeniilor și însuși cumnatului seŭ vorbi de aceasta, și ca să le dea un essemplu, le promitea că va merge el însuși cu eĭ. Din maĭ mulți munți, și chiar din Mușătoiul, se unirĕ cu trupele acestor voluntarĭ maĭ mulți ciobanĭ de la oĭ; ast-fel era de mare entusiasmul locuitorilor și al păstorilor, deșteptat prin pompierul sus-dis.

Acesta era Constantin, fiul Catinchi felt-febelesi, cel ce și în aste momente de entusiasmŭ pentru patrie, în acele părți muntóse, fiul poporuluĭ ca și în capitală unde îl vĕdurămŭ; stăpânit de un amorŭ, de un amorŭ care îĭ dicta inima sa pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

glorie, femeia pentru care venise el acolo era Angelul care îi ordonase înainte mereŭ! pentru ca într'uă di să'l vedem, cu uă mare bărbăție înfruntând pe inemicĭ.

Stefan Ungureanul, vĕdĕnd acele figurĭ maĭ mult selbatece ale pandurilor care plecaŭ de pe la casele lorŭ, își aduse aminte vorbele luĭ Nicolae Golescu, și le dicea: mergeți băieți liniștiți și fără a face desordine pe unde veți trece, pentru că așa ne-a spus nuoă un domnŭ mare, la Bucurescĭ, că e bine, și va fi de folosŭ pentru noĭ....

Să lăsămŭ un moment Guvernul Provisoriŭ și tabăra revoluțiuneĭ străbătênd înlăuntru Craioveĭ, și să ne întórcemŭ căutăturile la capitală, de a privi cele petrecute în ea.

Comitetul națiunale, însciințându-se de succesele din Oltenia, alergă la uă stratagemă, după ce împărți programe ale constituțiuneĭ prin capitală, să facĕ pe populŭ să s'adune la palatul luĭ Bibescu.

Ceĭ cari eraŭ însărcinați cu împărțirea programelor ce eraŭ tipărite în tipografia luĭ Heliade, și s'a păstrat în cele d'ântîiŭ dile în casa generalŭ consuluĭ Britanicŭ, Colcum, eraŭ frați Moșoĭ.

În diua de 11 Iunie, pe la orele 3 și jumĕtate, doĭ cadeți de la școla militară, unul nepotul Magheruluĭ, Niță, și celă-lalt fiul acestuia, Ghiță, secundați de sergentul Andreescu și de maĭ mulți junĭ, eșiră în Podu Mogoșoi în façia caselor luĭ Baron Meitani; aci se urcară pe uă scară îndoită ce aŭ cerut-o de la magasinul de mode a luĭ Marcovicĭ; pe care su-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

indu-se Niță începu a citi programa acésta cu uă voce tare. Trăsuri și ómeni pe jos, care cum veniaŭ, se opriră în locŭ ca să asculte, și în câte-va minute mulțimea era fórte numerósă.

După ce Niță termină de citit, se adresă către spectatorĭ dicêndu-le că Măria Sa Vodă a subscrnnat programa acésta de constituție și d'accia îĭ îndémnă să mérgĕ cu toțiĭ pentru a'ĭ mulțiami.

Alți asemenĭ din strada Lipscăniilor a imitat essemplul seŭ.

În câte-va minute nuvela acésta s'a respândit în tot orașul, și populul alergând din tóte părțile, îngroșa numĕrul celor care mergeaŭ spre palat fără arme și făr' de nicĭ uă pregătire de apărare, în casŭ de vre uă ostilitate.

Populul numĕra vre uă câte-va sute de inși când apucară de intrară în curtea palatuluĭ. Garda de la scară de uă-dată fu surprinsă, ca și însuși Măria Sa, vĕdêndu acea mulțime de ómenĭ că înainteadă cu mânile góle, și că ceĭ din frunte căutaŭ a se urca pe scară.

Magherul nepotu se ureă de din afară pe balconŭ călcând cu piciórele peste capetele ómenilor, și cu chipul acesta se sui susŭ.

Vodă se afla în acele momente în grădina palatuluĭ sĕŭ repaosânduse sub umbra arborilor și respirând profumul plantelor, după amiadĭ.

Uă sumă de bărbați ceĭ ce compuneaŭ comitetul revoluțiunarŭ se vĕdură îndată umplêndu salele și galeria palatuluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe lîngă acestia alergară și dintre cei cari eraŭ nemulțiămiți de guvernul luĭ B'bescu.

— Ce este? ce voiți?.. întrebă Domnitorul intrând pe partea din dos în palat, și viind în fața lorŭ.

— Măria Ta, rĕspunseră cei care eraŭ aprópe de dênsul, în numele poporuluĭ venimŭ să vĕ rugămŭ să subsemnați sarta constituțiuneĭ Românieĭ.

Unii de pe balcon făceaŭ semne la populŭ să strige precum ei cereaŭ de la Vodă înlăuntru.

Populul neînțelegênd, în mare parte, nimicŭ din cele ce era să se petrécĕ, saŭ cele ce era să se córă, striga fie-care cum se pricepea.

Cei din lăuntru ânsĕ, se îndesa mereŭ dinaintea Măriei Sale, ḍicêndu-i că poporul strigă afară.

Lingușitoriĭ curțiĭ grăbiră a se arăta cu slujbă ḍicênd că daca Măria Sa voesce să ordónc a veni miliția ca să împrăscie glótele. Aceasta póte că nu ar' fi fost cu neputință la începutŭ. Pĕnă însă să alerge gendarmiĭ poliției și armata, populul care la început era într'un numĕrŭ nu atât de însemnat, cât stătură de vorbiră cei din lăuntru palatuluĭ cu Vodă, agenții și propagantistiĭ revoluțiunarĭ redicară și aduseră cu dênșiĭ cetele de tabacĭ, precupeți și măcelarĭ care umplură curtea cea spațiósă a palatuluĭ; ei intrară și în grădină pe din dosŭ, și maĭ remaseră și pe strade, care din ce în ce se înmulțiaŭ și se adăogaŭ la numĕr, și uniĭ fiind chiar cu arme.

Nicolae Golescu se afla acolo, Roseti, Brătianu, nepotul și fiul Magheruluĭ și uă sumă alțiĭ, cari cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

toţiĭ rugară pe Bibescu să subsemne şarta şi să se pue în fruntea naţiuneĭ.

Bibescu petrecu repede în minte-ĭ tóte împregiurările care 'ĭ făcea posiţia sa anevoiósă.

În ast timp şi sosi în fuga mare un batalion de infanterie şi maĭ în urmă un escadron de lănceriĭ care se înşiruiseră şi luaseră posiţie la spatele poporuluĭ.

La întrebarea ce făcu luĭ Vodă uni din oficeriĭ să ordóne ostireĭ, ce să facĕ, să încépĕ a împrăştia glótele?.. Bibescu ş'aduse aminte rĕspunsul ce 'ĭ-a fost dat oficeriĭ la casarma din Dealul-Spiri, cât şi depeşa din urmă ce a fost priimit-o de la Magherul, împreună cu epistola guvernuluĭ constituit la Islaz; şi cugetând bine la tóte astea, privind dinaintea sa aceĭ ómenĭ 'cari insistaŭ puindu-ĭ în faţiă programa ca să o sub-semne, precum şi acel populŭ adunat în curte, inocent la tóte câte se petrecea acolo, ordonă ca miliţia să se întórne la casarmă. Atuncĭ ceĭ grămădiţĭ în palat luară sufletŭ, şi solicitară cu multă speranţă luĭ Bibescu, în numele poporuluĭ, cele maĭ sus coprinse.

Bibescu aderă. Sancţionă sub-scriind cu însuşĭ mâna sa programul constituţiuneĭ din 1848, pentru care fu aclamat de tótă populaţiunea.

Generalul Duhamel, martur ocularŭ la cele ce s'a fost petrecut în acea dĭ în capitală şi la curtea luĭ Bibescu, îndată ce-à audit conduita Principeluĭ în astă împregiurare, şi terminarea lucruluĭ fără vre uă turburare, fără conflicte şi fără a se cere ajutorŭ de armată străină, plecă necăjit luând drumul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spre Buzeŭ și Focșanĭ, însoțit de generalŭ consulul Coțebu, spre a merge la Galați.

Manifestațiile de bucurie acelora care asudară înlăuntru palatuluĭ, pĕnă să se véḑĕ decisiunea luĭ Bibescu, nu se potŭ descrie.

Cadetul Niță a fost trimis de Măria Sa la arestŭ pentru călcare de disciplină, insistând prea mult și silindu-l peste mĕsură de a sub-semna programul.

Vodă însă îl grație maĭ târḑiŭ, și populul îl purtă pe brațele sale prin tóte stradele, strigând cu frenesie ura!... trăiască Constituția! trăiască Libertatea!..

Actul ântîĭ al acesteĭ marĭ representațiuni, saŭ al acesteĭ tragediĭ a mișcărĭĭ naționale din Romînia, era început prin sub-semnarea programuluĭ; acum remînea ca actoriĭ eĭ să procédĕ în jocu lorŭ să ne facĕ a ne bucura, a rîde, a sălta, a ne întrista, și chiar a plînge în cele din urmă; și al cărĭia desnodămênt nu vomŭ trăi ca să apucăm a'l vedea în curînd.

Vodă Bibescu numi un nuoŭ ministerŭ, și Guvernul Provisoriŭ fu însciințat la Craiova.

Tóte se regulară în cele dântîĭ ḑile; garda națională începu a se organisa; miliția fraternisă cu populul; Bibescu era Domnitorul și capul Statuluĭ aclamat de popul, și aplicarea constituțiuneĭ urma a se începe.

Costache Roseti fu numit Prefectŭ al poliției capitaleĭ, în locu luĭ Ioan Manu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi toţi ceĭ arestaţi pentru causă politică fură liberaţi chiar în acea ḑi la 11 Iunie.

Cât despre biciul luĭ Căpitan Costache fu lepădat; ear Căpitanu George, înspăimîntat de cele ce se petrecuse, merse cu vre uă câţi-va dorobanţĭ de se ascunse în pădurea din drumul Tîrgovisceĭ.

In numirea ministeriuluĭ de către Bibescu urmă óre care nemulţiămirĭ. — Capiĭ revoluţiunceĭ voia a pune pe Teĭ ministru de resbel în locu luĭ Odobescu, şi asemenea maĭ vedeaŭ óre care nepotriviriĭ şi în persónele celor-lalţĭ miniştri.

Bibescu îşĭ cunoscuse óre cum micşorată puterea-ĭ de a lucra cu revoluţiunariiĭ; saŭ póte cum se ḑice, că în corespondenţa ce a fost avut-o cu Duhamel, acela îĭ ḑisese să se retragĕ, promiţêndu-ĭ a'ĭ înturna peste puţin Domnia, daca va face voinţa împĕratuluĭ; saŭ alte împregiurărĭ care nu se potŭ scie, îl făcură că după treĭ ḑile el abdică şi pleca cu familia în Transilvania.

La plecarea sa îĭ căḑuse din întêmplare portofoliul în care se ḑice că a avut corespondenţa sa diplomatică şi se maĭ ḑicea că era întrînsul chiar corespondenţa ce a fost avut-o cu Duhamel, actu de cea maĭ mare importanţă pentru istorie şi pentru naţiune. Acest portofoliŭ intrând în mânile prefectuluĭ poliţieĭ, acesta merse şi îl dete luĭ Bibescu drept semn de politeţe şi de amicie.

Mulţĭ aŭ fost în contra acesteĭ urmărĭ a prefectuluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ceea ce putemŭ însă ḍice de aceasta e că Dumneḍeŭ și Viitorul va judeca...

Populul dar, acest copil uitat pènă aci de vechiul regimŭ, ca un toiagŭ aruncat, nesocotit și înzilizit, prinse viață, și numaĭ în puține ḍile matori, învățâ de a trăi, și chiar vĕḍêndu-se de odată părăsit de capul Statuluĭ căută să și facĕ singur tréba, lua puterea în mânile luĭ înarmânduse și organisându-se în gardă națională, de a păzi orașele și comunele; el se făcuse și politic și autorități, ținênd ordine și povățuind pe ceĭ cari eraŭ abătuți, și de la sine el arăta supunere la legĭ și dedea ascultare autorităților; și prin urmare în tótĕ țéra, de la uă margine pènă la alta, toți petreceŭ într'uă manifestație de bucurie. Statul întregŭ era într'uă serbătóre. Tóte edificiurile publice și casele particulare în Capitală, în Craiova, în Tîrgoviște, în Brăila, în Focșanĭ precum și în tóte cele-l'alte orașe și comune eraŭ acoperite de stindarde, și locuitoriĭ lor benchetuiaŭ în numele Constituțiuneĭ și a Guvernuluĭ Provisoriŭ.

Guvernul acesta însă de la plecarea luĭ Bibescu luase uă óre care preschimbare.

Metropolitul Neofit era președinte, membri: Ștefan Golescu, Heliade, Tel, Magherul și Scurti, secretarĭ: Alecuță Golescu, Nicu Bălcescu, Costache Roseti și I. Brătianu. Costache Filipescu ministru la finanțe, ear colonelul Odobescu tot la resbelŭ.

Nuvela plecăriĭ luĭ Bibescu și aceste preschimbărĭ în numirea persónelor guvernuluĭ în curênd fuseră aflate în tabăra dela Craiova.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acolo s'a fost petrecut în cursul acestor puține dile nisce turburări.

Proprietarii ceĭ nemulțĭămiți căutaseră a surprinde pe Guvernul Provisoriŭ pênă nu era încă bine întărit, și care era tras la edificiul scólelor. Uă mulțime de reacționarĭ cu ómenĭ veniți în tumultŭ: servii și sclavii lor amăgiți, pe cari 'ĭ aduseră de a face aicĭ uă resturnare cum dișerămŭ lucrurilor, încongiuraseră scóla. Magherul, simțind de aceasta, eși pe uă feréstră a edificiului din dos, alergă îndată la corpul dorobanților seĭ, în a cărora frunte puinduse, și ajutat de ceĭ-l-alți cari compuneaŭ tabăra, isbuti a înăbuși și a risipi pe reacționarĭ cari se strânseseră pe piața gimnasiului.

Heliade după aceasta, pentru că se temea de voitori de rĕŭ aţâţaţi de machinăriile străine, chipsui cu uni din coleghi seĭ, să nu consimță la conpunerea aceluĭ guvernŭ numit din Bucurescĭ, ci să facĕ apelŭ la districtele țerii întregĭ, fie ce orașŭ saŭ comună să trimitĕ nisce delegați; și intăriți prin un lagărŭ mare de ostași și de populŭ, să înainteḑe cu toțiĭ spre capitală, și acolo, în miḑlocul asteĭ puterĭ, să proceadă la alegerea uneĭ camere adevărat naționale, care să lucreḑe apoĭ în cele de nevoe: în împregiurările d'atuncĭ, a forma legile și chiar a alege pe Domnitorŭ, după cuprinderea programuluĭ, ca așa să se minicească intrigile.

Ceĭ-l-alți membri nu se uniră cu părerea luĭ Heliade.

Eĭ trimiseră în curênd pe dorobanți și glótele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe la casele lor și schimbă cu acésta faça populară a revoluțiuneĭ.

Espediția dar a puterei ce venia de la Craiova spre capitală, se compunea numaĭ din două róte de soldațĭ, una a luĭ Pleșoianu și alta a luĭ Zalic, din escadronul de cavalerie a luĭ Racotă și un óre care numĕrŭ de voluntarĭ.

Membri Guvernuluĭ căta să se afle îndată în capitală, de a lua cârma Statuluĭ.

La 16 Iunie dar, cĭ sosiră la Bucurescĭ, unde și aci lucrurĭ îndestul de grave îĭ așteptа.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VIII

Jurământul de la 16 și reacțiu de la 19 Iunie

Acele familiĭ care se bucuraseră de prerogative ce le dedea maĭ 'nainte legea, speriațĭ că perdŭ aceste dreptur̆ĭ, se întruniaŭ în cluburĭ, se consultaŭ, și așa se formase un pactŭ ce ajungea a fi ostilŭ maselor, lucru ce este prea naturale între ceĭ ce perdŭ cu ceĭ care câștigă.

În societatea română acestia cum maĭ ḑiserămŭ însemnând totul sub scutul legilor, și restul populațieĭ agricultorĭ, meseriașĭ și comercianțĭ numaĭ ca niște supușĭ, îĭ făcea a crede că eĭ sunt Statul. Revoluțiunea venită de uă-dată ca un trăsnetŭ le sfărâma essistența.

Pe lângă aceasta, ținênd seamă de posițiunea trecutuluĭ, uă óre care înflorire nu putemŭ nega că țéra era datóre concursuluĭ boiărilor, prin educația de care eraŭ învestițĭ din miḑlócele materiale care le aveaŭ eĭ, — capacitatea și cunoscința lor de lucru prin rutină a fost de multe orĭ de mare folosŭ; — eĭ aŭ luptat prin manierile și politica lor în contra opresiuneĭ străine; aŭ ajutat la regenerare și cultura

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

literilor; aŭ îmbrățișat pe dascăli folosind populul din luminile lorŭ;— aŭ împărțit pâinea cu cel săracŭ și aŭ dat ospitalitate celuĭ care a venit din țéră străină pentru a le solicita ajutor; — acestĭ ómenĭ dar se credeaŭ părinți și stâlpi țerĭĭ, prin atâtea fapte suscitate. Cu tóte acestea legea care de și nu oprea și pe alțiĭ d'a se urca la un nivel cu dênșiĭ, prin capacitate și meritŭ, era prea mult în favóre-le, și ar fi putut cine-va dice că din acésta decurse gelosia și maĭ în urmă lupta...

Pe de uă parte tradițiunile sus dise, și pe de alta legea trecutuluĭ, făcea pe aceĭ ómenĭ a se întrŭni spre a se arma în contra nouluĭ regimŭ: prin urmare în contra ómenilor revoluțiuneĭ.

Și șarpele amăgitorŭ purtase d'asupra sa cele maĭ frumóse nuanțe când se' însînui pe lèngă omŭ de a'l face a greși...

Uitase omul ordonul luĭ Dumnedeŭ, preceptele și sacrificiul Fiuluĭ Sĕŭ Iisus care a priimit mórtea de a sfărâma sclavia...

Tóte tradițiunile cele frumóse se denegreaŭ órecum pentru aceĭ ómenĭ cari nu voiaŭ a se deslipi de legea care le acorda privilegiul d'a menține sclavia; când abolirea sclavagiuluĭ, adică desrobirea Țiganilor în România, era fapta cea maĭ măreață a secululuĭ XIX.

Țiganul de la natură inteligintŭ, cu tipul interesantŭ, cu alegrețe pe buse și în fisionomia sa, cu ochiĭ viĭ și frumoșĭ, trăsăturĭ regulate pe obrasŭ, dinți albĭ ca mărgăritarul, talica svelță și robustă, deș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

țeptŭ, ingeniosŭ,— artistŭ poetŭ, musicant, industriosŭ lucrătorŭ; — el a legănat pe boiărŭ în pruncia sa desmerdându-l cu cântecele luĭ cele melodióse și atingĕtóre; — femeia țigancă asemenĭ servă, confidentă, copila de casă a boiăresiĭ, a cocoaneĭ,— la tipŭ și la frumusețe ca și dama cea renumită, ea ș'a sacrificat copilăria și junețea, a sfărâmat și a înăbușit câte uă dată înclinările inimeĭ, de a se supune la alegerea ce i o făcea stăpânul după voia luĭ, își omora chiar amorul sub presiunea jugului sclavieĭ, și de multe orĭ ș'a vĕdut copilul eĭ vêndut altuia pe argintŭ, tot-d'auna devotată cocoaneĭ, cuconilor și cuconului boiărului cel mare;— Țiganiĭ care aŭ încântat pe săteanŭ în durerile sale, 'l a inspirat cântându-i în doine istoria strămoșilor soĭ, care la ajutat făurindu-i uneltile plugului și a 'i drege carul; Țiganul era în Țéra-Românéscă robŭ, sclavŭ, era uă unealtă, uă mobilă purtată și aruncată, dreptatea divină era revoltată de aceasta și consciința omului căta a fi bătută; Țiganul căta a fi emancipatĭ, — păcatul trecutului căta a fi șters!.. Cât despre cele lalte paragrafurĭ care le conținea șarta cea nouĕ a Constituțiuneĭ s'a cunoscut maĭ târdiŭ că nu eraŭ necompatibile cu datinile pământului, după care s'a guvernatŭ țéra în vechime. Cât despre împroprietărirea săteanului, se scie că și maĭ 'nainte, sub regulamentŭ, țĕranul cu boiărul, Românĭ și unul și altul, trăiaŭ prin lege chiar, într'un fel de dăvălmășie, drépturile lorŭ fiind reciproce pe moșie, țĕranul având dreptŭ pe una din douĕ părțĭ; Constituțiunea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dar nu ataca nici decum proprietatea, ci din contra, s'a constatat, prin împroprietărirea săteanului, a sporit veniturile proprietăţii,— şi aceasta făcênduse cu despăgubire. Cât despre abolirea servagiului, adică a clăcei, nu scimŭ daca se găsesce vre un omŭ cu bunŭ simţŭ care să dicĕ că nu trebuea a se face. Cât despre cele-lalte articole e deprisos d'a mai discuta.

Prin urmare dar şérpele însînuitorŭ care ducea la perdare uă clasă a societăţii, nu era atâta motivul prefacerei legei; aceia ce o făcea d'a se aduna în societăţi ascunse, ca cum arŭ conspira ca să dicem aşa, în contra Constituţiunei, ci uă însînuire străină, uă promisiune înşelătóre... Duhamel fusese trimis cu însărcinare în România ca, saŭ pe lêngă Domnitorul ei, saŭ pe lêngă boiări, saŭ pe lêngă reformatorĭ să şi împlinéscĕ acea misiune pentru care era venit. La plecarea sa, când eclată revoluţiunea, nu uitase d'a o califica acésta — tendinţă către comunismŭ, — şi promise boiărilor indirectŭ, prin alţi agenţi d'aci, că drepturile lorŭ vor fi restituite îndată ce vor face uă adresă către împĕratul, prin care să cérĕ intervenire de armată.

Nenorocire şi păcatŭ!.. acea adresă ce-va mai târdiŭ o şi primi generalul la Galaţi, în care eraŭ subsemnaţi vre uă trei-decĭ de persóne. Negreşit aceasta prin amăgire, şi mai ales spăriindu-i cursul lucrurilor d'atunci.

Cluburile acestora se ţineaŭ într'uă casă tot boiărésca din Podul Caliţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Și acești stâlpi țereĭ, părinți poporului, mecenațiĭ literaturei, ómeniĭ ceĭ bine crescuți, și care aveaŭ scrise în familiĭ faptele strălucite împlinite de părinți și străbuni lor, boiariĭ se lăsară a fi amăgiți pentru că Constituțiunea, în contra căriia protestară așa de tare, nu isbea de cât ceea ce era viciosŭ în legĭ; când din contra, o maĭ repetămŭ, ar' fi fost de a lor datorie, proprietarĭ și nume celebre, d'a se pune eĭ în fruntea opereĭ celeĭ marĭ a regenerațiuneĭ, și a scăpa póte națiunea de suflarea cea impestată a demagogiilor;— și eĭ cu sinceritate lucrând, împreună cu concursul Domnitoruluĭ, să fi condus națiunea pe uă cale adevĕrat de mărire.

La 16 Iunie dar, la orele 10 de dimineață, poporul află că uă mulțime de boiarĭ s'aŭ dus la Metropolitul Neofit, cel ce ședea peste drum de biserica Măgureanul,— luânduse de uă întrunire politică. Din acea ḑi vĕḑurămŭ cu mare durere națiunea despărținduse.

În fruntea notabililor se afla Bașŭ-boiărul, bărbat cu uă figură respectabilă pentru ani seĭ, cât și pentru serviciile din copilărie ce adusese patrieĭ. Se aflaŭ cu dênsul și alți maĭ mulțĭ de acestia, învestiți cu vestminte de gală și purtând decorațiĭ pe peptu-rile lor.

Prefectul poliției se însciință despre aceasta și alergă ca să preîntêmpine d'a nu se face niscaĭ-va neorânduelĭ din partea poporuluĭ.

În acea ḑi se dedese ordinŭ armateĭ și cetățenilor ca să mérgă la câmpul Filaretuluĭ, de a de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pune toți acolo jurământŭ în numele Constituțiunei și Guvernului.

Prefectul făcu aceasta cunoscut și Prea Sânției Sale; și adresânduse către Baș-boiărul, care se găsia aci cu cei-lalți boiări strênși, acesta rĕspunse cu óre care acrŭ de popularitate: să nu 'mi mai ḑiceți cocóne, nicĭ boiărule, ci să 'mĭ ḑiceți moșŭ Iordache...

Mulțimea se rĕspândi din curtea metropolitului, ĕnsă unii tot ḑiceaŭ că boiării s'aŭ adunat de a complota.

De aci Prea Sânția Sa, cu doĭ diaconi, și încongiurat de mulțimea boiărilor precum și de populŭ, merse pe jos la câmpul Filaretului, sub Metropolie, unde era pregătirea de solemnitate. Tóte corporațiile ce represintă populația capitalei, cu stindardele isnafurilor, funcționarii și tóte clasele; lume multă în care se vedeaŭ și femeĭ și copiĭ; junimea tótă înarmată care atuncĭ se organisa în gardă națională,— miliția câtă se afla în capitală, de tóte armele și cu musicile se aflaŭ adunați aci. Prea Sânția Sa, viind în fruntea numerosului clerŭ, era așteptat și 'ĭ eș. înainte proprietarii boiări, negoțitorĭ, arendași de prin pregiurul capitalei, și uă mulțime de țeranĭ chemați într'adins umplênd câmpul și grădinile dintre dealurile Filaretului. Toți purtând cocarde triculore la peptŭ, ducênd stindardele triculorate și înfrumusețate cu cordele și cu ciucurĭ de mătase, și pe lângă stégurile corporațiilor uninduse și aceste stindarde triculore, tot câmpul strălucia tricoloratŭ. Funcționarii și starostii precum și membri guvernului și oficeri armatei fiind în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cinși cu eșarpe, se însemna prin acésta toți capii cari luaseră parte la mișcare. Presa mai cu sémă, căria i se deschidea viitorŭ, presa era represintată prin o fecióră vestmîntată cu costumŭ romanŭ; ar fi ḑis cine-va că era însăși Romania într'un carŭ triumfalŭ. Ea era dusă într'un carŭ cu un teascŭ alăturĭ, ornată cu cunună pe fruntea eĭ, și toți lucrătoriĭ Typographieĭ se grupaŭ împregiuru-i, vestmîntațĭ de serbătóre.

Parada, saŭ acea serbătorésca întrunire, era arangeată cu chipul următorŭ: În midlocul câmpuluĭ se afla un cortŭ și pregătire pentru serviciul divin; boiării în frunte-le cu Baș-boiărul, întocmaĭ ca un părinte cu fiĭ luĭ, se afla lângă Prea Sânția Sa din preună cu uă mulțime de preuți. În partea stângă, spre grădinile de legumĭ, era înșirată óstea în doue linii fórte întinse. În partea drépță și de tot subdealul cel cu vii sta junimea armată, organisată în companiĭ de gardă. La intrarea în Filaret, poiana acea largă, precum și stradele care duce spre grădinĭ eraŭ pline de spectatorĭ. La capul dealurilor și în marginea laculuĭ stufosŭ se afla un chioscŭ, uă ruină mare de stilŭ bisantin: operă din secului XVIII, aĭ căruia pilastri de pétră sculptațĭ ajurŭ în tot felul de florĭ, represinta și rechema Românilor memoria Metropolitului Filaret fundatorele eĭ, bărbat venerat pentru faptele sale patriotice și luminele susținute în țéră cu sacrificiurile sale, și omul cel cu gustul artelor, tot asemenĭ ca și Metropolitul Antim. De desubtul astuĭ edificiŭ, curgeaŭ isvóre cu uă apă escelintă, ca și aceia a cismeleĭ făcută de Brâncoveanul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

D'asupra la al doilea etagiŭ, era uă galerie care atuncĭ se afla acoperită de mulțimea ómenilor cari puteaŭ privi solemnitatea în tótă întinderea eĭ.

Prea Sânția Sa Metropolitul făcu rugaciune către Cel a Tot Putinte, precum făcuse și preutul Șapcă la Islaz, și procesiunea avu un acelaș tipŭ de strălucire. Acéstă rugăciune fu salvată de focul sinetelor, atât ale óstcĭ, cât și ale gardeĭ celeĭ nuoĕ organisate, și de artilerie.

Îndată după accasta, chiar în fația Metropolituluĭ și a membrilor cari represinta guvernul, se pronunță marele jurămêntŭ redicând óstea, garda și toțĭ oficeri eĭ, mânile în susŭ, și salvele întăriă, în audul tutulor, jurămîntul de credință depus legilor celor nuoĭ și guvernuluĭ.

Era de lipsă însă a se proceda chiar aci, în câmpul acesta și cu tótă solemnitatea, la alegerea capuluĭ gardeĭ naționale, căruia să se încredințede pacea și ordinea publică a capitaleĭ.

Îndată se vĕdu doĭ candidați aleși și proclamați de populŭ, unul căpitanŭ Teologu pe care 11 Iunie îl găsise închis la poliție, cŏcĭ fusese trădat de nisce sergenți cărora el le desvălise secretul mișcăreĭ, și celă-lalt Scarlat Creţulescu, fost Maiorŭ în oștire, cel ce a fost luat parte în comitetul națiunale.

Aci sub ochiĭ publiculuĭ s'a fost petrecut ca un fel de jocŭ: Uă parte din gardă și cu populul aclama sus pe unul din acești doĭ, când uă alta striga jos; ast-fel că a ținut aprópe uă jumătate-oră aclamarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

populuĭ, strigând când pe Teologu când pe Creţulescu, sus saŭ josŭ.

Înfine Creţulescu rĕmase ales cel ce se și așeḑă îndată călare pe un frumosŭ calŭ, în fruntea Bucurescenilor gardiști, ceĭ ce îl aclamă mult timpŭ în resunetul strigărilor de entusiasmŭ.

Creţulescu era ginerile luĭ Vilara și d'aceea ne însuflând par'că îndestulă încredere la unii dintre votanți, acestia aclamaseră pe Teologu.

Terminându-se jurămêntul făcut în acéstă ḑi cu chipul și cu solemnitatea sus ḑisă, plecară d'aci populu cu armata, cu Metropolitul și cu toți notabilii, și veniră la palatul din Podu-Mogoșóeĭ, iar câmpuluĭ Filaretuluĭ i s'a dat numire de Câmpul Libertăţiĭ.—

S'e respândise un huet, neîntemeiat ĕnsă, că Colonelul Odobescu voise să facĕ atuncĭ uă lovire de Stat, prin care să schimbe facia lucrurilor, și maĭ cu sémă persónele guvernuluĭ ce nu 'ĭ impunea prea multŭ; dar acésta nu s'a putut efectua din causă că nu fusese îndestul de pregătitŭ, și prin acésta, cum aŭ fost arangeaţi în câmpul Filaretuluĭ, ar' fi periculat persóna Prea Sânţieĭ Sale ș'a boiărilor cari se aflaseră coprinși din façiă și din spate, de gardă și de populŭ.

Treĭ ḑile în urmă uă catastrofă veni ca să dea mișcăreĭ un caracterŭ sângerosŭ.

În acest intervalŭ s'a urmat uă mică neînțelegere între secretariĭ și membriĭ guvernuluĭ, după care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și vĕdurămŭ pe D. C. Roseti și I. Brătianu că își deteră dimisiunea de secretarĭ.

Causa a fost din ceea ce se ḑicea că, unĭĭ din ceĭ junĭ voiaŭ ca revoluțiunea să imiteḑe pasŭ cu pasŭ faptele revoluțiuneĭ din Francia, când alțiĭ, ceĭ maĭ bătrânĭ, maĭ potoliți și cugetătorĭ serioșĭ, se opuseră arătându-le că Țéra Românéscĕ nu e Francia, și să nu căutămŭ a da motive străinilor și neamicilor carĭ ne tacseaḑĕ cu numele de comuniștĭ și altele... De aci se născu polemice, și par' că uă órecare fracțiune s'a urmat între persónele acestea.

Este uă ḑicĕtóre veche și prea adevărată, când ḑice unul oisa și altul ceală nu merge carul bine.— Cu tóte aceste după juramêntŭ se vĕḑu un maĭ mare avênt de entusiasmŭ în populŭ și în clase pentru revoluțiune.

Un ḑiarŭ cu titlu Prunca Român bucina în drépta și 'n stânga actele ḑileĭ și a le guvernuluĭ, căruia îĭ maĭ urmă și alte ḑiare. Pe fie ce oră circula pe uliți câte uă fóie volantă de câte un nuoŭ ordinŭ. Vedea cine-va numaĭ alegreți și sperançe în tóte fisionomiile și 'n tóte inimile; toți săltaŭ, se felicitaŭ, și toți se credeaŭ fericiți. Poeții cântaŭ scriindo-de și cântece înflăcărătóre, și maĭ multe cluburĭ se deschiseseră de bărbați inteligințĭ.

A doua ḑi după depunerea juramêntuluĭ se vĕḑu sărind pe colnicele Curteĭ-arse uă mulțime de militarĭ, aprópe tot regimentul, fără arme și numaĭ cu stindardul revoluțiuneĭ ce veniaŭ cu oficerĭ lor să salute pe guvernul la palatŭ. Essemplul lor la urmat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tótă populația capitalei, și aprópe tóte comunele și orașele districtelor mai cu apropiere.

Membri guvernului eșiseră în capul scării, saŭ în balconul despre curtea palatului, de priimeaŭ aceste felicitații.

Pentru soldați cari umpluseră spațiul curței, acești membri se scoborîră în curte. Heliade cel dântîi, vestmîntat în costumŭ de parada și cu uă mare eșarpă care îi acoperea peptul, Stefan Golescu, bărbat cu statura de midlocŭ brunŭ și cu chipul melancolicŭ, asemenea vestmîntat ca și Heliade, cu costumul modei și cu eșarpă, Nicolae Golescu, tipul bojărului și militarului Român: statura înaltă, chipul prelungŭ, gura și busele subțiri, ochi vii, căutătura mărétă și cu uă barbetă francesă, vestmîntat ca și fratele seŭ; generalul Tel, în uniformă militară, bărbatŭ cu statură de mijlocŭ, chipul smeadŭ, obrazi rotundi și cu mustăți lungi, și căutătura ochilor a unui omŭ determinat în acțiunile sale; Scurti bărbatŭ înaltŭ, ócheșŭ și cu obrazi încadrați în nisce favorite mari negre, el era negutitorŭ și represinta între membri guvernului clasa aceasta; Magherul cu înfățișarea unui eroŭ din antichitate, înaltŭ, spătosŭ și cu trăsăturile fisionomii regulate, cu ochii mari și fórte vii, cu pĕrul capului negru, lăsat ca uă chică la spate, nasul proporționat și gura prea bine tăiată, vestmîntul lui de pînză, și asemeni cu eșarpă pe după gótŭ, presința lui era îndestul ca să însufle espectŭ celor care îl vedea. El avea cu sine patru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căprarĭ cei maĭ aleșĭ dintre dorobanți districtuluĭ seŭ și un albanesŭ armatŭ, care mereŭ umbla lângă dênsul.

Heliade lângă cesti-lalți colegĭ, ținu un discursŭ patrioticŭ soldaților cari veniseră a felicita guvernul, după care urmă nenumărate strigărĭ de ura și altele.

Guvernul între cele-lalte lucrărĭ d'a institui comisiunĭ pentru redigérea legilor, cugetă de a elabora și uă adresă d'a o trimite către puterĭ, pentru mișcarea acésta nationale și a însărcina pe Ión Ghica să mérgĕ la Constantinopole, ca să obținé consimțimêntul Porții, pentru programul Constituțiuneĭ; căci Românii în manifestarea lor, nu se depărtaŭ de la relația lor cu Turcia, ci din contra cereaŭ aceea ce dicta tractatele stipulate din vechime.

Aceste lucrărĭ a trebuit însă să fie întârdiate prin isbirea fatale de la 19 ale corenteĭ. Și iată cum:

Propietariĭ cari se credură loviți în proprietate dând sătenuluĭ uă părticică de pământ, prin despăgubire cum arătarămŭ, după coprinderea programeĭ Constituțiuneĭ, ținiră clubŭ în sala luĭ Momulu, propriétate a luĭ Slătineanu, în Podul Mogoșóieĭ, și aci desbaterile fură prea înferbîntate.

Eĭ aprinși, se duseră de se plânseră în mulțime, la capiĭ armateĭ Odobescu și Solomon, și asemenĭ trimiseră uă deputațiune și la guvernŭ.

Odobescu nedeprinsŭ d'a privi cu ochĭ bunĭ un asemenea regimŭ, ca unul ce servise în armata rusă; și care credu că va face un serviciŭ publicŭ dând ascultare celor cariĭ veniseră de se plânseră, ca unor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

proprietarĭ boiărĭ și notabilĭ; și voindŭ a pune uă dat capĕtu acesteĭ revoluțiunĭ, ceea ce credu că ar' fost de datoria sa, ordonă luĭ Solomon a veni c tot regimentul la palatŭ, și el încingêndu-și sabia, plecă cu câți-va oficerĭ după el, cu intențiune d'a suprima aceste lucrărĭ și pe membri guvernuluĭ cura și limpede a'ĭ aresta.

Odobescu ĕnsă, ca ministru de resbelŭ, se aflase tot-d'auna deliberând împreună cu membri guvernuluĭ în lucrările sale.

Solomon sosise cu oștirea, din care uă parte încongiură palatul despre spate, pe strada bisericeĭ St. Ionică, ear uă parte o băgă înlăuntru palatuluĭ, viind el ênsuși în persónă d'a essecuta planul.

Membri guvernuluĭ, aflânduse strânși în sala de deliberațiunĭ, fiind surprinși de uă-dată prin tumultul ce venise și declararea ce li se făcu că eĭ sunt arestați, voiră unii să se ascundă de uă cam dată în câte vre uă cameră a acestuĭ vastŭ edificiŭ. Alergând eĭ și cercând în drépta și 'n stânga, găsiră tóte ușile închise. Partea ĕnsă despre intrare și era baricadată de ostași cari avuseră ordinŭ d'a nu lăsa pe nimenĭ să iasă. Și așa eĭ, membri guvernuluĭ, se vĕdură de uă dată prinși ca într'uă cursă și siliți d'a sta în acea sală lipsiți de orĭ ce apărare, dinaintea Odobesculuĭ și a luĭ Solomon, capiĭ armateĭ.

Se înțelege că ușile camerilor din palat a fost închise într'adins: tóte precauțiunile fuseseră luate de ceĭ ce pregătiseră lovirea.

În desperarea cea maĭ amară, membri guvernu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

luĭ, secretarĭ și cu tot ce se găsia în lăuntru palatuluĭ, se vĕdură cu chipul acesta arestațĭ, ear Odobescu, aprins la față și mânios ca un leŭ, ordonă luĭ Tel de a descinge spada și de a merge la casarmă între baionete. Solomon în fruntea soldaților essecuta aceasta; dar el căuta să pue mâna și pe Magherul, vechiul seŭ rivalŭ. Teologu, care a fost înnălțat de Guvernŭ la rangul de Maiorŭ, și care și dĕnsul se găsise în sală, vĕdĕnd că nu e chipŭ de scăpare, și ca să desarmeze óre cum furia celuĭ venit de a face lovirea, începu să strige din tótă puterea, la care apoĭ îl imită și alțiĭ: „Odobescu la guvernŭ! Odobescu sus!...“ Și cu acéstă strigare se grămădiseră toți înpregiuru-ĭ așa de aprópe și așa de strâns; toți cu mânile întinse, toți strigând, în cât ar fi ḑis cine-va că Odobescu acum era prisonerul lor.

Magherul apucând de intrase într'uă cameră laterală, și care da cu ferestrele spre strada St. Ionică, neperdĕnd câtuși de puțin curagiul, se baricadase în ușă cu armele încărcate.

Cu tóte aceste Solomon apucase de pusese pe Tel între soldați, de al trimite la casarmă a fi arestat; și tumultul soldaților, urcându-se și scoborânduse pe scărĭ, d'a essecuta ordinul căpetenii lor, era un ce spăimântătorŭ. Strigările din lăuntru de desperație acelor surprinșĭ, urletul, tropăiturile și loviturile în ușĭ cu paturile puscilor și altele semănaŭ cu rĕscóla desperată a uneĭ cetățĭ în care se bate alarmă că este surprinsă de călcarea inemiculuĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

E peste putință să pótă cine-va descrie îndestul turburarea acestor ómeni cari se vĕdură ast-fel într'un minut arestați, și succesul câștigat de uă lucrare de mai mult timpŭ, și cu atâta luptă, anulânduse, ĕar dênșii, căduți prada intrigeĭ și persónele lor de a fi aruncați tortureĭ și răsbunăriĭ inemicilor. Aci era vorba nu numaĭ de perdarea lor, dar de perderea causeĭ și de perdarea patrieĭ prin un conflictŭ care se putea aprinde. Cu tóte astea ei se găsiaŭ încă ca nisce victime în facia leuluĭ inemicŭ.

Cam de fricĕ, dar și cam cu scopŭ ceĭ maĭ mulți strigaŭ așa cum ḑiserămŭ, aclamând pe Odobescu la guvernŭ și furia acestuia par-că începuse a se potoli.

Un singur omŭ ĕnsă făcu cum făcu și isbuti să iasă din palat, sărind prin uă ferestră din fundŭ despre biserica-cu-Stejarĭ; acesta era Nicu Bălcescu, unul din secretariĭ guvernuluĭ, care alergă să dea alarma, să chiăme populul ca să scape pe guvernŭ, să scape revoluțiunea.

Uă grupă de bărbați, întêlnind pe Tell fiind prisonerŭ, îl liberară din mânile escorteĭ, ear populul sili pe Solomon a se refugi în strada St. Ionică.—

Nu trecu cinci-spre-ḑece minute și se audi detunând fuciliada pe strada acésta. Soldații, o! durere! împușcaŭ pe populŭ și populul se bătea cu soldații.

Uă baricadă se redicase iute de trăsurĭ, lemne, petre și fel de fel de lucrurĭ la rĕspântia dintre hanul Crețulescu și colțul palatuluĭ, de din dĕrĕtul căriia luptătoriĭ aruncaŭ proiectile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe loc tóte oblónele magasinelor fură închise, în țipetele femeilor și ale copiilor din întréga capitală.

Populul venia ca grindina și ca plóia înarmat cu tot ce apucase în mâni. Pericolul era mare și putea merge fórte departe.

Populul ênsă câștigă, lăsând în câmpul luptei mai mulți morți și răniți.

Acum revoluțiunea cea pacinică și evangelică, al cării scopu era reforme în țéră și desrobirea Țiganilor scit, cum diserăm mai sus, se roșia de sângele populului inocentu. Intriga triumfase; sângele cursese pe stradele Bucurescilor, și motivul era dat ca Turcii să trécĕ Dunărea și Rușii Prutul în Moldo-România.

Dar ce este și mai dureros, din acea nefericită di, din acea fatală catastrofă, — s'a vĕdut societatea Română despărțită, și mai mult aprinsă, în două tabere: una de poporu și una de proprietari surnumiți aristocrați...

Ca prin uă minune, tocmai în acea di și tocmai la orele când se băteau pe strada de lêngă palatu, cele două róte de militari de peste Oltu, conduse de Paicul cel înălțat la gradu de sub-locotcnentu (praporcicu) și de alți oficeri tot asemeni înălțați din soldați, scoboraŭ în Bucuresci, pe lângă monastirea Cotrocenî, de pe drumul Craioveî.

Cu dênșii eraŭ și ce-va voluntari, tot armați, ceî ce, însciințați de comflictul de la palatu, alergaŭ să ajungĕ mai iute în ajutoru; mai ales că eî auḑiseră cum detuna fuciliada soldaților. Între cî se afla uă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

femeiă și un june pompieră cel ce se întorcea la comanda sa. Acesta era Constantin și juna femeiă sora lui Pĕtru. Terminul congediului seŭ nu espirase, dar el venia împreună cu Stefan Ungurénul, fratele felt-febeluluĭ, și cu alțĭ Gorjenĭ panduriĭ.

— Înainte copiĭ! striga Paicu înferbântat de drum și de cele ce audia, adresânduse la soldațiĭ ce el comanda și arătândule, de pe colina de la Cotrocenĭ, palatul care prea bine se vedea.

— Înainte și cu Dumnedeŭ! răspunseră aceĭ voinicĭ cari rĕdicaseră stindardul la Islaz, mergemŭ, mergemŭ inainte pentru guvernŭ!...

Sora inspirând pe Constantin prin căutătura cĭ dulce și bărbată, tot într'un timpŭ dicea omuluĭ cĭ: mergemŭ Constàntine, grăbesce maĭ curênd!...

Femeia este tot-d'auna pentru bărbat un stimulentŭ la fapte curagióse.

Constantin ascultând viersul cĭ, ca un haiducŭ cântecul din codru al privighĕtóreĭ, audind că ea singură îĭ dicea să mérgă maĭ curênd la datoria sa:

— Voiŭ fi îndată la palatŭ unde mĕ voiŭ afla cu fraț meĭ Pompieriĭ!... dise junele, grăbind pași pe sub salciile din marginea potecilor care duce maĭ curênd la palatul poliției, în Gorganĭ, unde era și casarma comandeĭ pompierilor.

Puțin lipsise d'a nu se întîlni, chiar în dreptul poliției, cu regimentul de soldațĭ ceĭ ce se retrăgeaŭ cu Solomon între dênșiĭ, spre casarmă, făcênd versunațĭ și desperațĭ, vînătóre, împușcând pe orĭ-cine le ar' fi eșit înainte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX

Arestați și unul și altul, ceĭ doĭ capĭ aĭ armateĭ

Nicĭ uă dată Bucurescĭĭ n'a rĕdicat din vastele luĭ mahalale, un maĭ mare numĕrŭ de ómenĭ, ca aceĭ ce s'a vĕdut în acea ḑi pe strada Podului-Mogoșóeĭ, înarmațĭ. Pe lângă sineţe, secure, furcóie și ciomege, uneltele cu care lucraseră sătenĭĭ în cele șése ḑile de lucru, după regulamentŭ, la formarea grădineĭ Cismegiul, și care unelte: lopeţĭ de ferŭ, tîrnăcópe și tot felul de fére ce se găséŭ grămădite la casa cea mare din marginea heleșteuluĭ, a Cariboluĭ, a contribuit la înarmarea glóteĭ care rĕdică și alte baricade, afară de cea de la colţul palatuluĭ, pentru a se apăra de armată, daca ar' maĭ fi făcut încă uă călcare.

Nicĭ urletul vijelieĭ din Vŭlcanŭ, nicĭ detunarea trăsnetuluĭ în stâncele Parenguluĭ nu se potŭ asemĕna cu mugetul care scotea mulţimea glótelor, în sînul capitaleĭ. Între acestia se vedeaŭ și uă mulţime de sclavĭ.

Solomon, spăimêntat de aceasta, în miḑlocul soldaţilor cu care venise, priimi ordine de la capul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

armateĭ, să se întórne înapoĭ la casarmă, dar aprópe că n'avea pe unde.

După conflictul sângerosŭ ce se petrecuse maĭ mult căutând să pătrundă în lăuntru palatuluĭ, ca să scape pe superioru-ĭ, aceea ce era de datoria sa ca militarŭ, Polcovnicul găsind marĭ împedicărĭ, din partea poporuluĭ, se retrase îndĕrĕt şi se închise în casa . . . din strada St. Ionică, pe care regimentul seŭ o strejuia. În acest intervalŭ două sineţe ţinute de nisce mânĭ abile, şi luase la cătare, din ferestrele palatuluĭ, pe Solomon care se retrăgea între soldaţĭ; şi maĭ cu seamă una era şişineaua cea lungă a Albanesuluĭ luĭ Magherul, fórte sigurŭ de arma sa. Partea militaruluĭ fu că, Heliade intrase în camera unde era Magherul, şi, deconcertat şi galben la faţiă ca turta de ceară, vĕdĕnd că Albanesul dirigea cătarea şişineleĭ drept în Solomon, se repedi de a 'l opri. Acum Solomon, şi maĭ ales după ordinul care îl priimi de la Odobescu din palatŭ, nu căuta maĭ mult să atace, ci căuta vre un chipŭ să se pótă retrage în siguranţă la casarmă. Abea putu isbuti a 'şĭ face locŭ prin strada cea dosnică de lângă hanul Zamfirescu; eşi la casele domniţeĭ Nastasia, trecu puntea de la poliţie, şi spre Michaĭ Vodă, în dreptul caselor Buzuianu, soldaţi seĭ, beţĭ de vărsarea sângeluĭ de populŭ, maĭ trimiseră doĭ pe lumea ceelaltă, să spue celor rĕposaţĭ maĭ 'nainte, succesul aceĭ dile.

Consórtea ministruluĭ Odobescu, uă damă respectabilă, blestemând în inima sa pe ceĭ cari adu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sese pe bărbatul eĭ într'uá așa posițiе, aflând de cele ce se petrecu, luă disperată pe fiĭ eĭ încă pruncĭ, și alergă ca să găséscĕ pe soțu-ĭ, să 'l róge d'a nu face vre-uă greșală maĭ mare; ea însă sosise prea târdiŭ. Conflictul și fusese început, se petrecuse lupta și vărsarea de sânge, ear soțu-ĭ era prins în lăuntru palatuluĭ.

Ea merse chiar acolo, fără ca cine-va să o supere, saŭ să atace pe fiica unuĭ vechiŭ medicŭ care adusese în ḍilele sale serviciĭ țereĭ; și vĕḍênd că nenorocirea turnase de ajunsŭ cupa amărăciuneĭ pentru dênsa, se înturnă în sînul familieĭ, cu lacrimile în ochĭ.

Ceea ce e de observat ĕnsă, în timpul conflictuluĭ, uă femeiă ócheșă, înaltă cu uă eșarpă tricoloră pe peptul eĭ și înarmată ca cel dântiĭ luptătorŭ, susținea ca un bun oficerŭ, curagiul popululuĭ, în timpul lupteĭ.

Femeia aceasta a făcut pe mulțĭ bărbațĭ a roși, cari în locŭ să iasă d'a'șĭ face datoria-le în nisce asemenea momente, se ascunseseră și eșiră maĭ târdiŭ și dênșiĭ, să se arate că aŭ participatŭ la luptă împreună cu populul.

Furia glótelor crescea precât șuerarea glónțelor li se părea că o aude încă și sângele aburia caldŭ pe strade. Din ce în ce Bucurescenii veniaŭ strigând rĕsbunare, vĕḍênd la piciórele lorŭ atâtea victime, pe care frigul morțiĭ îĭ învinețise, și sângele inunda pe sub dênșiĭ. Mulțimea se împedica de acest oribilŭ spectaclu și călca peste sângele fraților eĭ ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să mérgĕ a 'l rĕsbuna. Lacrimile femeilor cari se însărcinaseră d'a veghea lângă acestĭ martirĭ, se îndoiaŭ de raza făclieĭ ce o aprinseseră la capul lor, în mijlocul aceleĭ turburărĭ şi cu atâtea gemete dureróse. Aceĭ răniţi, şi cari eraŭ în maĭ mare numĕrŭ, se rĕdicaŭ care pe uă rênă, care se târaŭ gemênd şi cerênd ajutorŭ. Părinţiĭ, fraţiĭ şi rudeniile lor alergară la dênşiĭ plângênd şi 'ĭ rĕdicară pe braţele lor, dându-le ferbinte îmbrăţişare şi sprijinŭ.

Uă damă nobilă Polonă, proprietara scóleĭ de înotat de lângă Sf. Elefterie, care a scăpat din Varşovia la 1830, unde vĕduse fraţiĭ eĭ căḑênd asemenea pe strade; luând cu dênsa, ca uă sororă de caritate, tóte albeturile ce le-a fost avut, alergă însoţită de câte-va alte femeĭ, pentru a veghea pe ceĭ morţĭ, şi a lega ranele celor vulneraţĭ; ea învĕţa pe ceĭ care trebue să înţelégă că populiĭ se simpatiséḑă în nenorocirĭ. Sora luĭ Pĕtru era din numĕrul acestora.

Cel dântîĭ care-l redicară dintre morţĭ era un arnăut străpuns de baionetă. Lângă el se aşeḑă un june 'naltŭ ca un eroŭ; el fusese înpuşcat drept în frunte şi creeriĭ i se vĕrsaseră amestecaţĭ cu sânge. Acesta fusese un nepotŭ de frate cu tata luĭ Constantin pompierul, pentru care mama luĭ, Catinca, alergă îndată de a 'l redica într'uă căruţă şi a 'l duce să 'l scalde la casa eĭ.

Alţiĭ eraŭ străinĭ ne-avênd pe nimenĭ; uniĭ numaĭ nisce copiĭ de 17—18 anĭ, cari sunt ceĭ maĭ curagioşĭ de a se espune. Orĭ cum un acelaşĭ funera-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

riŭ, tot atâtea lacrime, binc-cuvîntărĭ și îngrijirĭ de cele crescinescĭ se pregătiaŭ pentru toțĭ. Dar ceea ce ar fi mulțiămit sufletele lor era cununa martirilor care le o împleti națiunea, pentru că eĭ aŭ căḑut pentru causa libertățiĭ. Patria le rĕmânea datóre recunoscință, și omenirea întrégĕ conserva laude pentru essemplul și curagiul lor.

Dar maĭ 'nainte ca mormêntul să coprinḑĕ corpurile acestea, sfâșiate de glonțŭ și de baionetă, vederea cadavrelor înșirate pe strade, acoperite cu câte un petecŭ de pênză aci pe dată, și arḑênd câte uă lumînărică de ceară, pe care o plântase acele femeĭ la capetele lor, ațîțaŭ și maĭ mult furia populuĭ care cerea de la guvernŭ, desarmarea soldaților de la casarmĕ, și pe Solomon. Mulțimea ómenilor chiămă pe Magherul ce le însufla maĭ multă încredere la asemenea întreprinderĭ, să vie cu dênșiĭ de a asalta casarma, și chiar de a 'ĭ da focŭ, daca soldații nu se vor supune; și cu aceasta glótele nu înceta d'a striga: „la casarmă să mergemŭ, fraților! la casarmă să mergemŭ!...“

Tocmaĭ sosind și cele două róte de militarĭ cu Paicu, cum maĭ arătarămŭ, cel ce purta cocarda și eșarpa revoluțiunară, curagiul populuĭ crescu, avênd cu dênsul și baionete, care 'l va susține.

Comanda pompierilor se aflase tótă strânsă în curtea palatuluĭ, care era devotată causeĭ popululuĭ. Pompierii formaseră uă linie din fața stradeĭ și pĕnă în fundŭ de treĭ rânduri, dinaintea popululuĭ; ear

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

puțini dintre dênșiĭ rămăseseră pe la Comisiĭ, pentru pază de vreun incendiŭ.

Un boiărŭ bătrânŭ, ce avea uă fisionomie respectabilĕ cât și uă inimă patriotică, se întîlni cu un Țiganŭ care avea uă talie marțială, cu uă căutătură de ochĭ aprinsă, și muschi brațuluĭ seŭ desvălitŭ se vedeaŭ prea bine; el era armat de uă grindă veche, ast-fel ca cum ar fi fost în stare el singurŭ a se lupta cu un regimentŭ; îl întrebă acela: unde mergĭ Stane?

— Merg uite la guvernŭ să daŭ ajutorŭ, că pre Christos din Cerŭ! numaĭ voiŭ să fiŭ robŭ ca pênă acum, respunse sclavul cel cu ochiĭ inondați în sânge și guraĭ scoțênd blesteme pe ceĭ care maĭ voiaŭ a întroduce earăși sclavia.

Particularul acela, sosind din 'naintea curteĭ palatuluĭ, dete cu ochiĭ de un june pompierŭ din fruntea linii, și fiind că dênsul, ca omŭ bătrên, nu a fost eșit din casă, de cât după ce se terminase conflictul, nu sciea cum mersese lucrurile, de și vĕdu cu mare spaimă spectaculul înfricoșătorŭ al morților; el se adresează către pompierŭ, ca la un soldatŭ: — Tocmaĭ voĭ, băieți, să faceți așa? să ucideți pe frațiĭ voștri? să vărsați sângele lor, nu vĕ fu păcat de Dumnedĕŭ?... dise acela.

— Ce vorbescĭ dumneata, boiărule? rĕspunse Constantin indignat de vorbele și de morala ce i o făcea particularul, dumneata par'că nu vedĭ bine? m'așĭ afla eŭ aicĭ daca a 'șĭ fi dintre aceia?.. numaĭ acum sosiiŭ de pe drum și alergaiŭ într'un su-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fletŭ de 'mĭ luaiŭ flinta și 'mĭ încinseiŭ pătrontașul, ca să viŭ aicĭ cu compania nóstră.

Particularul înțelese atunci că pompierii eraŭ cu populul și cele douĕ róte care numaĭ atunci sosiseră de pe cale, și plinĭ de prafŭ și obosiți cum eraŭ, se așeḑaseră în diferite punctuarĭ de pază.

Norul de fumul silitreĭ și norul pulbereĭ ce o rĕdica glótele viind, se lăsase ca un vĕlŭ negru între palatŭ și mulțimea care striga făcênd mare sgomotŭ.

Guvernul eșise ca să mulțiăméscă și să asigure satisfacerea populuĭ, dar îĭ ḑicea să se liniscéscĕ, să fie pacientŭ. Cei care nu vedeaŭ pe guvernŭ, din causa fumuluĭ și a pulbereĭ, sub uă arșiță apăsătóre a ḑileĭ, repetaŭ strigând, că să nu 'ĭ apuce seara fără a prinde pe Solomon.

Guvernul simțiа uă mare greutate, după cele ce se petrecuse, d'a putea îmblênḑi furia glótelor.

Sclavul cel armat încât se deossibea de toți, ḑicea că va merge el să pue casarmeĭ focŭ, ca să nu maĭ cuteḑe ostași și Solomon d'a re'nființa earăși sclavia. Sclavul cunoscea scopul revoluțiuneĭ. Stefan Ungureanul aducêndu-și aminte de vorbele luĭ Golescu, că cu liniște se vor împlini tóte, se împrotivi cu vorba sclavuluĭ celuĭ înfuriatŭ. — Nu, băietc, nu așa! cu liniște să mergemŭ!...

Populul dar se adună în așa mare numĕrŭ în cât, ne maĭ avênd locŭ în curte, începu a se grămădi și în lăuntru palatuluĭ.

Atunci Magherul, însoțit de căprari seĭ ceĭ din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Romanaţi, se scoborĕ în mijlocul poporului de a 'l conduce. Magherul într'unia în sine tot aceleaşi simţimente care înspira furia poporului, armat fiind de spada sa orientalĕ şi cu pistóle la cingătóre încărcate, ear căprariĭ purtând carabine încărcate cu glónţe şi cu sburătură: — „Mergemŭ acum unde voiţi, fraţilor!“ dise Magherul determinat.

Câţi-va cetăţenĭ ĕnsă temêndu-se a nu eşi din acésta vre-uă catastrofă şi maĭ mare, năvălind poporul la casarmĕ, propuseră luĭ Magherul că va fi îndestul d'a ţine în diua aceea casarma încongiurată pe din partea despre dealŭ şi despre vale, şi de a însărcina pe Prea Sânţia Sa părintele Metropolitul, să meargĕ împreună cu câţi-va delegaţi numiţi de guvernŭ şi de poporŭ, să consiliedze pe Solomon d'a depune armele, şi a trimite tunurile la palatŭ.

Acéstă părere se aprobă.

Mulţime glótelorŭ se despărţi în douĕ colóne, una d'a merge să strejuiască casarma despre Curtea-Arsă şi alta despre Biserica-Albă şi Dealu-Spiri, să nu ésă cum-va soldaţiĭ şi Solomon nóptea.

Prea Sânţia Sa merse la casarmă în diua aceea cât şi a doua di, să dicĕ luĭ Solomon d'a se preda cu oştirea, promitêndu-i-se ertare de cele petrecute.

Solomon temêndu-se, şi cu dreptŭ cuvînt, de furia poporului, întârdie treĭ dile d'a rĕspunde la propunerile Prea Sânţieĭ Sale şi ale delegaţilor. Treĭ dile casarma fu închisă de Solomon şi cu tot regimentul împregiuru-ĭ, fortificându-se înlăuntru fără a lăsa pe nimenĭ a pătrunde din ceĭ străinĭ, şi cerênd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de la Soldați a depune jurământu că vor ține pênă la uă picătură de sânge cu dênsul; la care ênsă uă mare parte dintre dênșii, luminându-se prin nuvelele care le aducea soția felt-febeluluĭ despre care am maĭ vorbit, și care avea casă tocmaĭ peste drum de pórta casarmeĭ, refusară d'a face acest jurământu.

Treĭ ḑile dar pacea și liniscea nu fusese restituită, în cât timpu casarma era închisă cu regimentul luĭ Solomon înlăuntru-ĭ. Ea ênsă era încongiurată și bine străjuită de pe dinafară.

A doua ḑi după evenementu, s'a procedat cu multă splendóre înmormêntarea victimelor de la palatu. Maĭ multe care funerariĭ, pregătite cu mare ceremonie, ducea la îmmormêntare sicriurile acelor victime, așeḑațĭ câte doĭ într'un carŭ. Numĕrulŭ celor morțĭ era un-spre-ḑece.

Clerulŭ, populŭ și garda însoțiaŭ cortegiul care fu trecut pe Podul-Mogoșóeĭ pe dinaintea palatuluĭ, pe strada Francesă și pe Podul Caliți, dirigêndu-se spre Metropolie, unde fu înmormêntarea.

Prea Sânția Sa Metropolitul citi ecteniile și serviciul înmormêntării.

Membriĭ guvernuluĭ și toți funcțiunariĭ însoțiră acest cortegiŭ lângă care se vărsaŭ lacrimile părinților, a le fraților și consângenilor celor ce 'ĭ înmormêntaŭ.

Heliade, ca unul ce vedea lucrurile dintr'un punct maĭ 'nalt de vedere, ținu un discursŭ dinaintea popululuĭ și dinaintea consângenilor acelora. El plânse și îngenunchiă cerênd grația pentru faptele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

celor culpabilĭ: grație luĭ Solomon și Odobescu, precum și tutulor militarilor căduțĭ în rătăcire ; — grațiă lor, ca unor fraț, de și aŭ greșitŭ.

Heliade nu se redică de jos pĕnă ce nu audi pe populŭ, consângeni celor rĕposațĭ și garda: ertare lor, și trecutuluĭ uitare!...

Ceremonia se împlini după tóte formele și garda salută cu treĭ rŏnduriĭ de focuriĭ din sineţe, la aruncarea pămêntuluĭ peste mormintele acelora, și spre bună memoria lor, diseră cu toți: Dumnedeŭ să-ĭ erte!

A treia di Solomon ceru a se înțelege cu guvernul. El voia a deșerta casarma cu uă condițiune, d'a i se da voiă să se retragĕ cu óstea afară din orașŭ, ca d'acolo el să plece unde va voi liberŭ, garantându-i-se p in acéstă persóna. Se înțelege, numaĭ era în casarmă provisiune...

Urma a se termina uă-dată cu istoria casarmeĭ.

Guvernul îĭ rĕspunse că póte să fie sigurŭ de viață: persóna și viața sa vor fi garantate.

Solomon ĕnsă tot voia să se țină de proiectul seŭ. El eși cu tactică pe pórta casarmeĭ, cu armele încărcate, ca să pótĕ merge pĕnă afară din orașŭ.

Populul simțind acésta, voi a 'lŭ opri. Alarma se dete din nuoŭ în Bucurescĭ: lumea veni în mulțime numerósă spre casarmă.

Un preutŭ cu epatrachirul după gâtŭ și cu crucea în mână, se repedi asupra artilerii când eșia, și încălecă pe un tunŭ, populul asemenĭ urmă essemplulŭi seŭ, aruncându-se între rŏndurile militarilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de a ’i opri. D’atunci acelui preutŭ i se dise: Popa tunŭ.

Guvernul alergă d’a aduce aminte populului că el ertase pe Solomon d’a nu-i atinge viața.

Solomon fu rĕdicat de guvernŭ; și populul fraternisă cu oștirea. Acéstă fraternisare începuse încă din lăuntrul casarmei, prin óre-care raporturi ce aducea, soțului ei, Catinca felt-febelésa, mama lui Constantin, ce se afla cu șederea precum mai diserămŭ, în casă cu chirie, tocmai în față cu pórta casarmei, și din când în când găsise ocasiune d’a intra.

Solomon a fost dus în timpul nopții la monastirea Cernichi, unde îl păzi câți-va soldați și câți-va gardiști, în timp ce Odobescu era păzit la palat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

X

Deicos promite că chiar căḑênd Guvernul, el nu va abate stindardul revoluţiuneĭ la Comisia de Negru

Uă căsuţă de partea céstă-laltă a malului Dîmboviţi, cam în dreptul punteĭ de la Poliţie, prin a le căreia ferestre, despre apă, avea vederea cursuluĭ încântătorŭ al albieĭ rîuluĭ care curge prin capitală, ce e lăturat de vegetaţie şi o mulţime de sălciĭ plantate, ca un aleiŭ pe marginea sa. În faţă-ĭ se redică edificiul poliţieĭ cu un turnŭ 'naltŭ de lemne, pentru observatorŭ de focŭ, şi tocmaĭ în vîrful seŭ fîlfîia uă bandieră mare tricoloră. Cine-va cată să cunóscĕ Bucurescіĭ şi grădinile luĭ, aşeḑate pe lângă cursul cel neregulat dar prea frumosŭ al Dîmboviţiĭ, ca să 'şĭ pótă face uă idee de posiţiunea localităţiĭ şi a perspectiveĭ ce avea dinaintea sa căsuţa sus numită. În dreptul eĭ, pe partea opusă a rîuluĭ, era uă salcie mare pletósă, sub a le căreia ramure, lungite pĕnă la jumĕtatea rîuluĭ şi atingênd undele apeĭ, s'ar fi putut prea bine ascunde uă grupă amorósă, cel puţin de a convorbi fără a fi vĕḑută de ceĭ care privescŭ de pe punte, saŭ din curţile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vecine. În acea căsuță ședea locotenentul Dănescu, vechiŭ militarŭ care a fostŭ trecut de la regimentŭ la comanda pompierilor, când se înființase, din soldații dați de la tóte regimentele, ca ceĭ maĭ îndărĕtnicĭ. Pompieriĭ ĕnsă sub nisce oficerĭ ca Deivos, Zăgănescu, Dănescu și Stărostescu, și sub sergenți ca Dincă Bălșan, pe care revoluțiunea îl rĕdică la gradul de sub-locotenentŭ (praporcicŭ,) deveniră arma cea inteligintă și puternică a poliției capitalei.

Câteșĭ treĭ dar oficerĭ, camarazii luĭ Dănescu, se aflaŭ cu dênsul jucând țintarŭ, pe uă mescióră aședată la ferestra despre górlă.

Dănescu, în a căruia fisionomie vedea cine-va tipul unuĭ omŭ din populŭ, cu un chipŭ maĭ mult blondŭ, cu ochiĭ spălăciți albastri, statura scurtă, talia fără proporție și capul puțin pleșuvŭ, domolŭ la tóte apucăturile sale și tot-d'auna vorbind rarŭ; tocmaĭ acéstă fisionomie și caracterul seŭ contribuind la uă originalitate de care era el cunoscutŭ, și care îl făcea a fi dorit prin societăți și la petreceri, unde maĭ cu sémă era femeĭ. El la serviciul seŭ era essactŭ; după acésta îĭ plăcea jocul și instrumentul în care adesea orĭ cânta, uă ghitară ce o avea atîrnată în cuiŭ, între arme, pe un covorŭ, alăturĭ cu portretul seŭ.

Deivos era seriosŭ și bun militarŭ. Stărostescu, maĭ june de cât acestia și cu uă talie maĭ avantagiósă însoțită de uă fisionomie dulce a obrazilor seĭ, avea aspirațiunĭ d'a înainta în rangŭ, s'a triumfa în amorŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe când câțeși treĭ acestia terminară câte-va partite de joc, în care timpŭ s'audĭ din când în când numaĭ gura luĭ Dănescu, vorbind rarŭ și cu tonul sĕŭ originalŭ: bine căpitane!... așa boĭărule!... așa neicuță! și altele, intră un al patrulea oficerŭ, în camera unde se aflaŭ eĭ, și pe care Dănescu îl priimi scoțênd uă lungă esclamație: Ho! ho! ho! bine aĭ venit căpitane!...

Acesta era un vechiŭ oșténŭ, căpitan Dumitrescu; un bărbat redicat din populŭ.

— Ce maĭ noŭ pe la casarmă, căpitanul meŭ? întrebă Deivos pe cel noŭ venit.

— Pe D-ta te permută la regimentŭ, rĕspunse acesta luĭ Deivos.

— Ce Satana! observă de colea Deivos, eŭ am înbătrênit tot permutându-mĕ, fără să înainteḑŭ; de la poliție la Comisia de Galben, de la Galben iar la poliție și apoĭ la Comisia de Negru; — acum sunt de lipsă la regiment, nu 'mĭ pasă! militarul n'are de cât să și plece capul orĭ unde îl va mâna căpitenia sa; ș'apoĭ eŭ de una am să vĕḑŭ, bandiera aceea tricoloră, arătând cu degitul spre turnul poliției, să nu se dea cu nicĭ un chipŭ josŭ.

— Vomŭ vedea, rĕspunde oficerul cel nuoŭ venit, se ḑice că Rușiĭ aŭ călcat în Moldova.

— Pe Christos! declar în facia D-vóstră și facŭ jurămêntŭ, că orĭ ce se va întêmpla, stindarul meŭ de la Negru nu se va da josŭ; îl voiŭ strejui cu băiățiĭ, uite, ca și ăl de lângă acea salcie, arătând cu ochiĭ spre salcia din față, unde un pom-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pierŭ ședea vorbind alăturĭ cu uă femeiă; îl voiŭ străjui cu armele încărcate!

— Veḑ, este greŭ, căpitane, rĕspunse oficerul, a intrat desmoralisarea între soldaţĭ, nu suntemŭ ascultaţĭ. Soldaţiĭ aŭ crescut cu Solomon bătrênul, numaĭ de el sciaŭ de fricĕ. Odobescu are simpatiĭ între oficerĭ, uite, este lucru ciudat că nu se găsesce nimenĭ dintre advocaţĭ de a se face acusatorul luĭ; şi apoĭ te uită că nimenĭ nu cutéḑă a lucra seriosŭ la judecata sa, pentru că el este susţinut de uă putere maĭ mare... A şi declarat-o cu acea *liniştită* nepăsare, când fu adus la interogatoriŭ, dinaintea consiliuluĭ constituit de oficerĭ, pentru a 'l judeca; ḑicea el: În considerarea vêrstei mele, în considerarea serviciilor ce am adus ţereĭ şi în considerare că am fost numit capul armateĭ de uă autoritate mult maĭ superióră ca D-vóstră, creḑŭ a nu fi dator şi nicĭ nu mĕ veţĭ constrânge d'a rĕspunde interogaţiilor D-vóstră; atât şi nimic maĭ mult! —

— Ce a ḑis consiliul la acésta? întrebă Stărostescu impacientŭ.

— Aŭ amuţit cu toţiĭ închiḑênd gura la aceste declaraţiunĭ.

— Eĭ bine guvernul? întrebă Deivos cu violinţă.

— Guvernul!... adăogă oficerul, guvernul îşĭ leagĕ geamantanul să plece, că a auḑit că trecurĕ Muscaliĭ Prutul.

— Eĭ bine dar, eĭ bine noĭ să ne facemŭ datoria! replică Stărostescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Putemŭ s'o facemŭ, îĭ respunse oficerul, dar să v'aduceți aminte de vorbele mele, mâne o să vedĭ pe Odobescu la putere, și o să fimŭ siliți să mergemŭ a 'l saluta la locuința sa.

— Comedie! comedie!... dise Deivos după ce stătu cât-va în gânduri.

— Dar uite ce este și maĭ greŭ, n'avemŭ miliție, nu este disciplină, soldații cât și oficerii scie ce aŭ apucatŭ, nu vor să înțelégĕ că Pleșoianu este polcovnicu lor și Tel Spătaru lorŭ. Aŭ început a murmura în casarmă să cérĕ jimblă și să le mărească porția de carne și de rachiŭ; se făcea d'al de astea sub Odobescu? ferésce Dumnedeŭ!

— Așa este, așa este, rĕspunse cu tonul seŭ Dănescu, Odobescu este Disciplina incarnată.

— Da, adaogă Deivos tot gânditor, Rușii în țéră!...

— Noĭ! noĭ! dise pripit Stărostescu, ne facemŭ ĕnsă datoria...

— Da, respunde Deivos, la un casŭ așa, chiar trăgêndu-se guvernul de la cârma Statuluĭ, eŭ nu voiŭ părăsi cu flăcăi meĭ stégul pe care am jurat în Câmpul Filaretuluĭ, îl voiŭ susține arborat, în midlocul curteĭ la Comisia de Negru...

— Audĭ, dise încet și înghînat Dănescu, soldații nu vor să mănânce pâine!... și cer jimblă ca cocónele!... maĭ vorŭ să li se adaoge bĕutură și cerŭ să li se dea porția îndoită de carne!... Drace!.. și de la cine le cer eĭ astea?

Deivos tresărind, par'că ar' fi voit să depăr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

teḍe de la dênsul nisce neplăcute cugetări, ḍise: să lăsămŭ asta acum, haide, căpitanule, să facemŭ uă partită de proferanță, ear D-ta Dănescule, să ne cânți uă doină acompaniată de chitară precum cânți când te rógă cocónele de la Michaĭ-Vodă...

Dănescu luă ghitara în mâni murmurând încă între dinți cele de maĭ 'nainte; Deivos se puse a juca cu oficerul venit în urmă, ear Stărostescu deschise feréstra de a rĕsufla recórea adusă de cursul Dîmboviței, în mirosul și essalarea vegetației ș'a florilor. El tocmaĭ putu audi convorbirea celor așeḍați la umbra sălcieĭ de peste gârlă, distança nefiind mare pĕnă la căsuța ce o numirămŭ. Eată vorbele ce le ḍicea femeca junelui pompierŭ care asculta la dênsa, precum asculta pe când învăța teoria regulamentului ostășescŭ de la oficerŭ.

— Da, iubite Constantine, acum te iubescŭ maĭ mult de cât altă dată! Par'că sunt fermecată de tine și par'că sunt nebună! Mĭ-e fricĭ și de uă buruiană când se lipesce de tine, ca să nu te schimbĭ, saŭ să înceteḍĭ d'a fi al meŭ. Uite, cât maĭ aĭ tu pĕnă veĭ eși din ostire? sunt numaĭ câte-va luni pên' la anul noŭ, și atunci, iubitul meŭ, veĭ fi liberatŭ... veĭ fi atunci de sine, veĭ fi stăpân, veĭ fi bărbatul meŭ, aceia ce mĕ rog luĭ Dumneḍeŭ în tóte diminețile și 'n tóte serile! Și cum veĭ voi atunci, saŭ să trăimŭ lângă maica ta și cu felt-febelul, saŭ plecămŭ daca tu vreĭ, peste Oltŭ, la Tîrgu-Jiului, la Novacĭ, saŭ la Cojan, unde sciĭ că am destule neamurĭ care ne vor ajuta și ne vor iubi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Spune-mĭ acum câte ḑile maĭ sunt pĕnă la St. Ilie când se face tîrgul cel mare la Polovracĭ? spune Constantine? Alaltă-erĭ avurămŭ St. Ioan, ḑiua Drăgaici, cât maĭ este dar?

Constantin numĕră pe degete câte ḑile maĭ rĕmăsese pĕn' la capul luneĭ și maĭ adăogă și 20 ḑile din luna luĭ Iulie. Îĭ spuse că la 20 Iulie cade St. Ilie.

— Eĭ bine, continuă Sora luĭ Pĕtru din Novacĭ, ce frumosŭ e! ce avuție! ce de folóse află cineva mergênd la acel tîrgŭ! acolo noĭ vomŭ aduna vite, vomŭ avea moșie; tu cu păstoritul oilor și al mânzatelor, cu prăsirea cailor și cu tot felul de vite, vomŭ fi înstăriți, vomŭ merge la tîrgŭ de St. Ilie, să ne cumpĕrăm cele de lipsă pentru casa nóstră, și vomŭ vinde cele ce ne prisosescŭ, pentru a face banĭ.

Ĕnsă avuția cea maĭ mare pentru tine și pentru mine este iubirea nóstră! viața nóstră va fi numaĭ o sĕrbătóre, uă viață plăcută, dulce, uă fericire cum nu va maĭ fi alta pe lume!..

— Așa este! rĕspunse pompierul afirmând cu uă căutătură a ochilor ceea ce 'ĭ ḑicea sora luĭ Pĕtru.

Stărostescu auḑind tóte aceste de la feréstra unde ședea, arătă luĭ Dănescu grupa acelor junĭ iubiți, și ḑise:

— Eĭ!.. ce ḑicĭ, Dănescule? ce fericire ca să fie cine-va iubit de uă femeiă precum iubesce limbuța aea de ţĕrăncuță pe soldatul tĕŭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cine e? cine e? întrebă oficerul cel ce juca cu Deivos, auḍind pe Dănescu că pompierul de care e vorba este un bravŭ militarŭ.

— Heĭ! heĭ! cu ăsta am să păzescŭ cŭ stégul la Comisia de Negru, adăogă Deivos, daca reacţia îşĭ va maĭ rădica capul în capitală.

— Şi eŭ tot cu el voiŭ merge ca să morŭ când voiŭ fi faţă 'n faţă cu inemicu în luptă. Dănescu ḍicênd acestea era seriosŭ, şi fiind că nu prea eraŭ deprinşĭ ceĭ de faţiă d'al vedea ast-fel, îĭ coprinseseră un hohot de rîsŭ.

— Ha! ha! ha!... Dănescu ḍice că va merge să móră în luptă!

— Da, da, rĕspunse Dănescu totŭ seriosŭ, întrebaţĭ pe Stărostescu ce fel suntemŭ noĭ hotărîţĭ; ne vomŭ bate uite pĕnă la unul şi vomŭ ţine pĕnă la uă picătură de sânge, fie în contra Muscalilor, fie în contra Turcilor, nu ne pasă!

Şi cu cât Dănescu vorbea serios cu atât camaraḍiĭ luĭ d'aicĭ rîḍéŭ fiind-că Dănescu nu arăta după fisionomie şi dupĕ vorbele sale, acel curagiŭ şĭ'aceă inimă d'a merge ca să móră în bătaie cu inemiciĭ patrieĭ.

— Şi cu Turcii? ḍise oficerul. Eĭ sunt fraţiĭ noştri, după direcţiunea ce ia la noĭ revoluţiunea...

— Nu sciŭ eŭ, cine-o fi, fie!.. rĕspunse Dănescu. Dar ĕnsă ochiĭ luĭ par'că se înflăcăra, par' că un ce de óre care ambiţiune se descepta în inima luĭ. Dănescu era seriosŭ, maĭ mult de câtŭ seriosŭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cŏcĭ el voia a afirma din tótă puterea că la ḑiua aceia se va vedea.

În ast timpŭ Ali-baba Turcul, cu ciubucelul înfiptŭ dupĕ gótŭ precum îĭ era obiceiul, dedese pe la puntea de la St. Ilie din Gorganĭ, și o luase pe marginea Dîmboviţeĭ, d'a eși spre puntea de la poliție, ca să mérgĕ la cafenéoa de la Michalache Ghica în podŭ.

El se oprise din 'naintea sălcieĭ pe malul apeĭ, fără a vedea pe Constantin.

Stărostescu, arăta oficerului pe Ali-baba, uite cu cine vomŭ fraternisa, uite Turcul de colo!..

— În politică, veḑĭ așa mergŭ lucrurile, adăogă Deivos, ca să nu o înghită șérpele, bróscа merge să s'ascundĕ în culcușul șopèrleĭ.

Constantin vĕḑênd pe Ali-baba aprópe de eĭ:

— Eată și Ali-baba Turcul! ḑise amanteĭ sale.

— Veḑĭ, ḑise Sora, îmĭ place și pe el să-l vĕḑŭ pentru bătrĕneţele sale, și maĭ ales că mĭ-aĭ spusŭ că el a legănat copilăria ta purtândute în brace și era așa de credincĭosŭ părinților teĭ.

Abia Sora termină aceste vorbe și de uă-dată s'auḑi un urletŭ rĕdicându-se despre Dealul-Spiri, precum urlă Dîmboviţa în inundaţiunĭ.

Ea ĕnsă ţinea strâns pe Constantin la peptul eĭ, ca cum n'ar fi voit a'l lăsa să se depărteḑe, și el asemenĭ ţiind-o cu uă mână pe după gótŭ, semăna ca un părinte, saŭ ca un frate ce pune uă mână protectóre peste capul surorii sale.

Sora ĕnsă începuse a tremura, devenind palidă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la față și par' că vorbele-i amuțiseră rămâind înghețată auḑind acel urlet ce amenința vre-un pericul pentru Constantin. Ca cum ar' fi voit a 'l scăpa, ea 'l strângea mai mult la sine.

Ali-baba cunoscênd în cele din urmă că era Constantin pe care el îl numia tot-d'auna fiul lui,— acela care se absorbise în vorbele cele dulci și primea ferbinți îmbrăcișări de la frumósa țerăncuță, ar' fi găsit cea mai mare plăcere, dupe ce își spălă mânele pênă în cóte dupĕ obiceiu-i, și 'și făcu rugăciunea de amiaḑi pe marginea gorlei, să rĕmâie cu dênșii câte-va momente; ĕnsă sgomotul care s'auḑia viind ca uă vijelie înfricoșătóre; și mai ales că la 11 ale lunei, găsindu-se p'între populŭ amestecat, aprópe era să fie călcat de caii cavaleriei care alergase la palatŭ, și la 19 puțin lipsise că n'a priimit un glonțŭ; de aceea dar socotind ca un semn rĕŭ urletul ce auḑi, se grăbi a merge mai curênd d'a se retrage în hanul Manucŭ. Trecênd puntea de la poliție, el întâlni toți soldații regimentului care se revoltase la casarmă și alergaŭ, ĕnsă, nearmați turburați, și scoțênd rĕcnete pe strade, de a merge să cérĕ cu violință, de la guvernŭ, fel de fel de adaosuri în nutrimentŭ și altele; care revoltă făcu pe bătrênul Musulman a 'și aduce aminte de lanicerii la Constantinopole, când resturnaŭ căldările cu bucate, semnŭ de rĕscólă în contra chiar a Padișachului.

Ceĭ patru oficerĭ remaseră ca loviți de trăsnetŭ când veni servitorul lui Dănescu, a le spune că s'aŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

revoltatŭ soldaţiĭ la casarmă şi că se ducŭ, în grupe neregulate şi cu turburare, la guvernŭ.

După cinci minute şi auḑiră sunând alarma în curtea poliţiei ca pompierii să ia armele.

Pe când ceĭ treĭ oficerĭ îşĭ încingeaŭ spadele tăcênd, cel d'al patrulea prorupse către camaraḑi seĭ:

— Nu v'am spus eŭ? Când oştirea vre uă dată a mai cutezat d'a face ast-fel de neorânduelĭ? a mai fost asemenea desmoralisare?...

Eĭ plecară de a merge la posturile lor.

Cele douĕ róte venite de peste Oltŭ, care se aflaŭ postate la palatŭ, şi pompierii căuŭ a înfrâna pe ceĭ revoltaţi, cari în trécĕt, făceaŭ tot felul de neorânduelĭ. — Eĭ umpluseră stradele strigând şi blasfemând, de la casarmă din Dealŭ şi pĕnă aprópe la palatŭ, sforţând pe ceĭ cari i întêlnia din militarĭ, ca să mérgĕ cu dênşiĭ.

Aprópe şi în acea ḑi era să se întêmple uă ciudată serbătóre pe stradele Bucurescilor, între soldaţi regimentuluĭ cu ceĭ de la palat şi cu pompierii.

Maĭ tot uădată ĕnsă cu guvernul, se înscliinţase şi populul care alergă din tóte părţile, mâniat de acea revoltă.

Masele de populŭ şi oştirea amenințând pe revoltaţi, că va merge în urma lor la casarmă, să le ia armele, eĭ se spăimântară şi o rupseră d'a fuga îndărĕtŭ, cu maĭ mare larmă, ca să vie înarmaţi.

Guvernul şi uă deputaţiune din popul, rugă pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Prea Sânţia Sa părintele Metropolitul, de a merge la casarmă d'a promite ceea ce cerea oştirea, şi a o sfătui spiritualmente, de a se linişti, să numaĭ facĕ asemenea neorânduelĭ.

Acéstă rĕscólă, petrecută ca a dorobanţilor în ḑilele luĭ Mateĭ Vodă, când el ajunsese în adînceĭ bătrêneţe şi cu slăbiciune, s'a repetat carăşĭ de vre uă douĕ orĭ, cu tótă stăruinţa P. S. S. şi cu tóte promisiunile ce li se făcu soldaţilor; pentru că guvernul, lipsindu-ĭ miḑlócele, nu împlinea acele promise de cât pentru douĕ treĭ ḑile.

Guvernul ĕnsă, paralisatŭ în lucrările sale prin nuvela ce o priimi la 27 Iunie de la Prefectul din Focşanĭ Filipescu, că aŭ intrat Ruşi în Moldova şi înaintéḑă spre Focşanĭ, rĕmăsese ca lovit de trăsnetŭ, şi cea maĭ mare neînţelegere se petrecea între membri seĭ; nu putea dar a se ocupa seriosŭ d'a înfrâna pe soldaţĭ, cari cu cât el adera la pretenţiunea lorŭ, cu atât eĭ cereaŭ maĭ multe.

Pentru ca să scurtămŭ, priimind guvernul acea nuvelă care 'ĭ însufla panica, de intrarea Ruşilor în Principate, (nuvela neadevĕrată, cŏcĭ Filipescu fusese înşelat de aghenţi seĭ cari luaseră de Ruşĭ contingentul ce Michaĭ Sturḑia îl îmbrăcase căzăcesce, spre a înfrâna pe oposanţi seĭ cari se fortificaseră la Bălţătescĭ, aprópe de Hangu, în contra sa,) Guvernul dar se într'uni la 28 séra spre a delibera ce urmare să facĕ. Ţinêndu-se conferinţa a rĕmas la palat aprópe uă ḑi şi uă nópte.

Tot într'un timpŭ începu şi murmură între po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pul, simțind că guvernul este hotărît a lăsa capitala în mânile inemicilor.

Odobescu se afla închis la palatŭ, și el înțelese prea bine slăbiciunea unor ómenĭ cari în starea în care se găsiaŭ, nu sciaŭ ce facŭ. El rêdea...

Alăturĭ cu camera sa se afla de sentinelă un soldat și un sergentŭ, care semăna a 'ĭ fi maĭ mult de ordonanță.

Oficerul care păzia în acea di pe fostul Ministru de resbel era Paicu, Paicu sincerŭ și bun militarŭ. El nu avea nicĭ de cum acel aerŭ fragetiŭ și gentilŭ al oficerului de salon; cŏcĭ în chipul luĭ, în portul și chiar după călcătura sa se cunoscea că era unul dintre aceĭ veteranĭ cari aŭ crescut din copilărie în casarmă. Rĕdicat la gradul de sub-locotenentŭ, el nu avusese midlóce d'a 'și face uă uniformă nouă, ci învestit cu mondirul sĕŭ modestŭ, de postavŭ grosŭ, îĭ adăogase numaĭ epoletele. Era încălțat cu nisce cisme marĭ și largĭ ca soldațiĭ, și pantalonii sĕĭ albĭ, de pênză de Rusia, fiindu-ĭ prea lungĭ, când eraŭ călcațĭ dindĕrĕtŭ de tocurĭ, când îĭ resfrângea de două degite în sus; — încheiat strâns la peptŭ cu bumbĭ galbenĭ, și legat bine cu podgalțŭ la gôtŭ, lăsa a se vedea puțin un guler de pânză grósă ca a soldaților de rond; în ochiĭ seĭ ĕnsă vedea cine-va tótă fermetatea a unuĭ militarŭ de caracterŭ care nu scia alta de cât: armele, patria și Dumnedeŭ... El jurase pe Constituțiune, era dar devotat legilor și guvernuluĭ, ca și populul care alerga

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tot-d'auna pentru a'l scăpa din fel de fel de încurcături.

Populul se grămădise afară ca să afle ce lucréză guvernul în acele lungi conferințe pentru care era într'unit; și Paicu stând de gardă la renumitul prisonerŭ, cu mirare priimi, târdiŭ nóptea, ordine de la guvernŭ, de a ridica sentinelele de la ușa celuĭ pe care 'l păzia. — El se supuse.

Populul mulțimea stând pe stradă dinaintea palatuluĭ, cu maĭ multă mirare vĕdu că de la 12 nóptea începuse a fi împrăștiat de aghenții uneĭ alteĭ autorități, dicêndu-ĭ: — numaĭ e liberŭ d'a vĕ într'uni; s'a dus timpi de revoluție; mergeți pe la casele vóstre acum!...

Aceĭ cari împrăștia populul era ómeni uneĭ poliții nouă.

Vorbirămŭ maĭ sus de inteligința, de bunul simțŭ de ordinea și de entusiasmul în care se găsia populul, ĕnsă populul trebue condus, și arta d'a guverna, din partea ómenilor chiămați pentru acésta, este fórte grea; — se cere mare dibăcie și multă prevedere...

Populul dar rĕmase ca uimit vĕdênduse comandat de uă a treia autoritate, care, ca un al treilea cercŭ, venea de a îl constrângea cu guvernul sĕŭ la midlocŭ, adică pe popul și pe guvernul provisoriŭ...

Mulțimea se supuse. — Câți-va rĕmase lêngă guvernŭ tótă nóptea.

La treĭ ore despre diuă, guvernul și soldații

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

deşertară palatul şi în gemetul poporului, în plânsetele mulţimei, cât şi în huiduirea celor care se bucuraŭ de acésta, eşi din oraşŭ pe strada Podului-Mogoşóei, luând cu acele cete de militarĭ, cu bagage, cu familiĭ şi cu copiĭ, calea Tîrgoviscei, spre a se refugi în munţi, şi chiar în acea cale, răsnindu-se câţi-va unii de alţĭi.

Oficeriĭ de la casarmă, plecând guvernul cu un chipŭ óre cum umiliторŭ, veniră în grupă şi luară pe Odobescu de la palatŭ, în mijlocul lor, şi îl duseră acasă, aclamându-l de căpetenia ósteĭ, ca şi maĭ 'nainte.

Ziua de 28 Iunie, se ivi sub apăsarea cea ostilă a uneĭ mânĭ de ferŭ, pre populul capitaleĭ, precum şi pe ţéra întrégă.

Douĕ proclamaţiĭ, una din partea Metropolitului, şi alta sub-semnată de doĭ boiarĭ, anunţa publicului, ună nouĕ caimăcamie preşedată de Prea Sânţia Sa Metropolitul, cel ce presedase şi în ziua trecută, pĕnă séra cu guvernul provisoriŭ, care lua cârma ţereĭ; şi acestea fură lipite la tóte rĕspântiile, cât şi împărţite.

Eată coprinderea celeĭ dântîĭ:

„Rebeliĭ aŭ fugitŭ din capitală în nóptea de 28 spre 29 Iunie, îndată ce eĭ s'aŭ înscinţat că armatele înaltelor curţi suzerane şi protectóre se apropia de mărginile ţereĭ nóstre.

„Noĭ ne grăbimŭ de a anunţa astă plăcută noutate la toţĭ locuitoriĭ ţereĭ.

„Tot ună-dată noĭ înscinţămŭ că în unire cu bo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

iării ce se află în capitală, amŭ luat mĕsurile cuvenite, pentru restatornicirea liniștei publice, și la acéstă ocasie, lŏcuitorii de orĭ ce clasă, și de orĭ ce rangŭ sunt poftiți a priimi, cu simțire de recunoscință și de iubire, pe mêntuitorii țereĭ.“

Neofit Metropolitu.

29 Iunie 1848.

A doua Proclamație;

CAIMACAMIA VALACHIEI.

În urmarea întêmplărilor din 11 Iunie, cunoscute publicului, principele Donitorŭ, Gheorghe Dimitrie Bibescu, prin retragerea sa în Austria, încetând de a cârmui țéra, noĭ în puterea articolului al opt-spre-ḑecelea din regulamentul organicŭ, luând în mână frânele cârmuireĭ, aducemŭ, prin acésta, împregiurarea de față la cunoscința tutulor locuitorilor țereĭ. Tot uădată însciințămŭ pe toți funcționariĭ velhĭ cari n'aŭ luat parte directă la resturnarea cârmuireĭ legale, de a re'ncepe funcțiile ce li s'aŭ fostŭ încredințat de Domnul Stăpânitor.

Banul Teodor Văcărescu.

„ *Emanuil Băleanul.*

București 29 Iunie 1848.

În fine C. Herescu, în noul guvernŭ, ca secretarŭ de Stat, adresă uă notă consulitor puterilor străine, coprinḑênd următórele:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Vechea stare a lucrurilor fiind în totul restatornicită, după cum se afla mai 'nainte de neplăcuta întêmplare de la 11 Iunie, ne grăbimŭ a vĕ înscinţa, că uă căimăcămie s'a numit acum, şi că totul are a intra în starea normalĕ.

Ca să scurtămŭ dar şi aci, şi ca să ne putemŭ face uă ideie de starea lucrurilor după aceste proclamaţiunĭ, a le nouluĭ guvernŭ, adăogămŭ că maĭ întêĭ luĭ Căpitanŭ Costache se ordonă d'a lua eară biciul sĕŭ înădit cu treĭ sfîrcurĭ, puindu-ĭ plumbĭ pe la fie care vîrfŭ; arestările începu în tóte părţile prin mahalale care făcea a se audi numaĭ ţipete de desperare; — capitala dar întrégă ca şi tótă ţéra, se părea ca cum s'ar găsi învelită cu un vĕlŭ de mórte.

Ḍiua acésta, ḍiua Sânţilor Apostolĭ 29 Iunie, era sĕrbătorită cu lacrime şi cu blesteme.

Populul se dete afundŭ, ca cum remăsese oraşul pustiiŭ; pompieriĭ ascultaŭ de alte căpeteniĭ care le dete ordine contrariĭ celor pĕnă atuncĭ, şi armata priimi de capĭ eară şĭ pe vechiĭ lor superiorĭ, Odobescu şi Solomon.

Tóte drapelele şi bandierile revoluţiuneĭ, rĕdicate sub guvernul provisoriŭ, fură date josŭ de pe edificiurile publice şi de la casele particularilor.

Destituirea funcţionarilor numiţĭ de revoluţiune în capitală cât şi în tótă ţéra, fu întîia ocupaţie a caimacamilor, uă-dată cu abolirea stindardelor triculore de pe edificiurĭ.

Eraŭ ordinĭ date şi se luară mĕsurĭ severe în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

privința Țiganilor ca nu cum-va vre unul să deserteze de la stăpânii lorŭ.

Cu un cuvîntŭ legea cea veche cu tóte viciurile eĭ fu restituită în întregimea literei; ce-va încă și maĭ mult, rĕsbunarea și ura personale a ómenilor cari făceaŭ maĭ mult de cât dicta legea.

În acest timpŭ oficerul care jurase că nu va asculta de uă altă autoritate de cât de aceea consânțită prin jurămêntul de la câmpul Filaretuluĭ, și că stindardul seŭ nu-l va da josŭ; acest oficerŭ, care desprețui ordinile căimăcămieĭ și a le capilor armateĭ, fu Deivos care înconjurat de un numĕrŭ de pompieri cu armele încărcate cu glónțe, strejuia neatins și fêlfêind falnicul seŭ stindardŭ tricolorŭ, la Comisia de Negru.

Orĭ cine va veni, declară el, ca să smulgĕ stindardul acesta, va avea maĭ întîĭ să trécĕ peste cadavrele a 15 pompieri din preună cu dênsul.

Să nu uităm̆ŭ și aceea că, el îșĭ ținu întru tot parola ce a fost dat camarazilor seĭ, când fusese adunați la Dănescu; Constantin pompierul care se aflase în acea di sub salcie, lângă gôrlă, dimpreună cu femeia cea tînĕră, era dintre numerul sus disŭ. Ear Sora care cu cât se deprinsese a iubi maĭ mult pe Constantin, dominată de óre care témă d'a nu se întêmpla vre-un accidentŭ iubituluĭ eĭ, îl urma pretutindeni, și prin urmare era și ea aci; ca cum ar' fi voit a împărți cu dênsul bucuriile sale, întristarea și orĭ ce accidentŭ i s'ar fi întêmplat.

Pênă și Ali-baba Musulmanul care alt-fel era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nătêngŭ la trebĭ de politică; vĕḑêud și el atâta întristare pe feçele ómenilor, trecu cu ciubucelul sĕŭ și cu uă mică ghebă pe el, de vre uă câte-va orĭ, pe din 'naintea Comisieĭ de Negru, unde se găsia Constantin pe care el îl numia fiul luĭ; semănâd ca cum ar' fi voit a se încredința că el este bine și se află sănătosŭ.

Deivos dar, acela numaĭ uă mână de omŭ, cu statura mică, dar cu inima mare în el, blondŭ și cu ochiĭ ageriĭ; fiind cu totul determinat, în acea ḑi nu s'ar fi jucat, și n'ar fi glumit într'uă așa împregiurare, daca chiar 'ĭ ar' fi fost venit vre uă essecuție, d'aĭ smulge stindardul străjuit de băiățiĭ seĭ devotați.

XI

Călmăcămia ține numai 24 de ore, și cade.

Tîrgoviscea, măreţŭ tesaur al istorieĭ patrieĭ Române, conţine în sine strălucirea şi fama faptelor celebre de libertate şi naţiunalitate, împlinite de acele familiĭ şi atâţĭ domnitorĭ, ale căror nume se găsescŭ scrise pe edifice monumentale, cât şi în archivele cele maĭ vechĭ ale statuluĭ. Tîrgoviscea este un museŭ întregŭ de admiraţiune şi de uă civilisaţiune trecută.

Palaturile cele vechĭ reduse în ruine, şi cu biserica domnéscă alăturĭ, reclamă de la naţiunea întrégĕ fama de care s'aŭ acoperit strămoşi eĭ înmormêntaţĭ acolo... Găsesce, cine-va pe fie ce pétră, pe fie ce ḑidărie semnele acestuĭ mare adevĕrŭ, pe care timpul şi evenementele nu cuteḑă a 'l sterge, precât grămeḑile acele marĭ se susţin de atâţĭ seculĭ, legate de nisce pilastri groşĭ, de bolţile cele acoperite de muschiŭ şi cu arcurile cele minunat întórse de mâna architecţilor şi meşterilor d'atuncĭ.

Turnul acela de uă formă cilindrică şi îndestul de înaltŭ, tot d'inaintea palatuluĭ ruinatŭ, se asé-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mână cu turnurile aședate lângă mare, care spune de departe navigatorilor că suntŭ aprópe de un portŭ; astfel chindia domina tot orașul, dealurile și câmpia d'impregiurul capitaleĭ în care domni Mircea, Vladŭ, Neagoe cu fiul seŭ, Radu de la Afumați, Michaĭ Bravul și Mateĭ Basarab, cel ce emancipă națiunalitatea, prin emanciparea limbeĭ de sub jugul străin, în biserică și la curte... Dar, acolo este portul mântuireĭ națiuneĭ unde faptele acestor bărbați strălucescŭ ca un farŭ pentru a lumina nava cea mare, patria și viitorul eĭ, conduse tot-d'auna de fiĭ eĭ Românĭ. Numaĭ pe drepturile câștigate cu mintea și cu sângele lor se baseadă drepturile națiunalităței, drepturile Țereĭ românilor!.. Edificiul Metropolieĭ, locașul acela sânțit nemărginitŭ de gustul arteĭ și stilŭ, în care intraŭ eroiĭ de mulțiămiaŭ Provedințeĭ după lupta, de învingerea asupra inemicilor, rĕspândesce credința cea adevĕrată, și spune populilor străinĭ de civilisațiunea română, luând în ajutoru-ĭ stabilimentul cel de typographie care pe aceĭ timpĭ în puține state din Europa se găsia. Biserica Steleĭ cu locuința în care a petrecut Patriarchul Nifon, luminată și înfrumusețată de preceptele Sântulŭĭ bărbat, precum și de sperança și de bucuria reîntregireĭ elementuluĭ Român, prin reînfrățirea Românilor din țerile surorĭ; fiind că chiar numele ce 'l pórtă acestŭ sânțitŭ locașŭ, este al unuia dintre boiărĭ Suceaveĭ care a fost luat în căsătorie uă rudenie a Domnuluĭ din Tîrgovisce...

Aceste edificiurĭ, ca și tóte cele l'alte arată în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

destul virtuţile cele marĭ ale eroilor, şi tot uă dată şi pĕcatele de care eraŭ eĭ atinşĭ. — Luptele civile, gelosia, intrigile care 'ĭ sfâşia, precum şi atâtea evenimente şi catastrofe ce a venit peste acestŭ oraşŭ, le vede cine-va privind pe fie-care din aceste monumente...

Aci la Stelea, din 'naintea anvonuluĭ bisericeĭ, se află petrele pe mormintele acelor boiărĭ rĕsculaţĭ, pe care Ţepeşĭ 'ĭ a fost ucisŭ în ḑiua de Paşcĭ... În faţa oraşuluĭ, dincolo de rîul Ialomiţa, se rĕdică spre nord, un şirŭ de dealurĭ cu viĭ care seamănă, cu monastirea cea falnică, edificată pe unul din acele piscurĭ, că ar' domina tot şesul Carpatin şi întregŭ oraşul, prin posiţiunea sa pitorĕscă. Acĕsta este Monastirea Dealuluĭ, fundată de Radul cel Mare, acela care a făcut legătură cu Bogdan, fiul luĭ Ştefan cel Mare, între Rômnicul Sărat şi Focşaniĭ, ca Moldoveniĭ şi Munteniĭ în viitor să numaĭ redice armele unĭ în contra altora... În acest Sânt locaşŭ se găsescŭ preţióse relicue ale duoĭ marĭ bărbaţĭ: duoĕ capurĭ, unul al luĭ Michaĭ Viteazul, adus din Transilvania, şi celă-lalt al luĭ Radu cel Mare, fundatorele monastireĭ. Ş'afară d'acestea oraşul plin de ruine a maĭ multe case din vechime, numele luptătorilor pentru patrie, se pronunţă cu respectŭ de locuitorĭ: Văcărescĭ, Filipescĭ, Golescĭ, Buzescĭ şi uă sumă altele care numaĭ essistŭ. Acele familiĭ dar acolo trăiaŭ; născute în căminele lor părintescĭ, botezate prin bisericile sus ḑise, petrecênd la ospeţele Domnitoruluĭ şi ale consângenilor, danţând plinĭ de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bucurie în horă cu fraţiĭ şi cu surorile lor; şi când ḑiua luptei era înscinţată prin sunarea cornuluĭ, eĭ cu toţiĭ, cu toţi Românii şi cu ţérra întrégă încingeaŭ spada d'a merge a încununa patria pe câmpul luptei; ast-fel eraŭ eĭ pĕnă la ḑiua nefericită când cel din urmă Domn Român căḑu, spre a deschide calea domniei fanariote...

Cu căderea acelora căḑu şi faptele cele marĭ ale Românilor!

Nisce străinĭ de la Fanarŭ şi tot felul de amestecătură, veniră de se însînuiră prin familiile românescĭ, semănând în sufletele şi viaţa lorŭ corupţiunea de care eraŭ adăpaţi eĭ. Slugile lor, apoĭ copiĭ acestora, nu rĕmaseră maĭ pre jos de stăpânii maisteri lor, în arta înjosireĭ şi a depravaţiuneĭ. Aceia rĕsplătiră cu chipul cel maĭ degradatorŭ ospitalitatea ce le-a fost dat vechea capitală a Românieĭ.

Tóte slugile dar boiărescĭ, linguşitoriĭ, mişeiĭ, parasiţiĭ, instrumente ale sclavagiuluĭ ş'ale intrigeĭ, numiţi cu alte cuvinte ciocoiĭ, se grămădiseră acolo ca şorecĭĭ într'unŭ cuibŭ, îndată de cum a sunat în ţĕră regenerarea sa, prin revoluţiune.

Aceştia dar în Tîrgovisce trăsneaŭ şi fulgeraŭ în contra guvernuluĭ Provisoriŭ şi a actelor sale.

Acolo reacţiunea se părea că 'şĭ găsise un refugiŭ de unde să pótĕ să redice capul când va putea.

Îndată ce eĭ aflară de retragerea guvernuluĭ către Tîrgovisce, deteră alarma prin un agentŭ numit Ispas, calificând astă retragere: fugărirea tâlharilor carĭ aŭ jefuit casa vistieriei din Bucurescĭ; şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aţîţînd prin acésta pe locuitoriĭ orașuluĭ, îĭ aduse în turburare făcêndu-ĭ a eși în cete armate, spre a le tăia calea când vor trece aceia. Un subcârmuitorŭ, ca să se arate cu zelŭ partituluĭ reacţionarŭ, asemenea a dat tot concursul seŭ barbarŭ, puind în rătăcire pe Ţiganiĭ lucrătorĭ de la fabrica de la Dragomirescĭ a Băleanuluĭ, rĕdicêndu-ĭ și aducêndu-ĭ armaţĭ cu ciomege, d'a prinde pe tâlharĭ, cum le ḑicea el. Și la un locŭ în drumul cel mare, numit Viișóră, membriĭ guvernuluĭ, afară de Heliade care apucase pe uă altă direcţiune și fusese urmărit tocmaĭ la Puciósa de sbirĭ; membri guvernuluĭ, părăsiţĭ la ceа dântîĭ postă de cea maĭ mare parte a soldaţilor cu care plecaseră de la Bucurescĭ, acestĭ bărbaţĭ cu familiĭ și cu copiĭ: precum aĭ luĭ Tel, se vĕḑură de uă dată arestaţĭ, în marginea Tîrgovisceĭ, de numeróse cete de dorobanţĭ, Ţiganĭ și alţiĭ. Acestia, ca să încoroneḑe mișelia, căutară d'aĭ constrânge să se dea prinșĭ, prin uă sete sfâșiitóre în timpŭ de arșiţă și sub nuorŭ de pulbere; coprinseră tóte puţurile străjuindu-le, și refusară d'a da apă maĭ ales copiilor, care cereaŭ, în ţipete și în lacrime de desperare ale mamelor, să bea.

Acolo era uă tabără de inemicĭ: ómenĭ mulţĭ cu familiĭ, copiĭ, bagage și puţinĭ militarĭ; și în faça acestora, dorobanţiĭ cu sub-cârmuitorul, Ţiganiĭ de la fabrică cum ḑiserăm, și Ispas cu ciocoiĭ!...

Tîrgoviscea dar, acest orașŭ de mărire strămoșască, și aceĭ ómenĭ cărora revoluţiunea le sfărâma férele sclavieĭ, refusaŭ de a da apă copiilorŭ și fa-

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

miliilor sdrobite de călătorie și însetate în arșița ḑileĭ, ale acelorŭ bărbaț a cărora culpă fusese numaĭ că s'aŭ rĕdicat pentru libertate și cu preceptele evangelieĭ...

— „Apă, pentru Dumneḑeŭ, că murimŭ!“ strigaŭ femeile și copiiĭ ceĭ însetaț, suferind uă aceiașĭ sórtĕ ca Agara cu fiul eĭ în deșertul cel arḑĕtorŭ al Asieĭ.

Aceĭ ómenĭ ignoranț ascultaŭ de ordinile unor ciocoĭ înrĕutățiț cari le ordonase a strejui puțurile ș'a nu da apă, și eĭ 'ĭ imita pe dênșiĭ respunḑênd cu injurióse vorbe acelora care se rugaŭ de eĭ în aste momente.

La uă asemenea insultă, adusă guvernuluĭ revoluțiuneĭ de ómeniĭ partituluĭ reacționarŭ, la uă asemenea tortură copiilor și femeilor ce se rugaŭ cu lacrimile în ochĭ pentru uă picătură de apă, și care ținu, aprópe de uă ḑi, numaĭ Magherul, ar fi fost în stare d'a face să se pue capĕtŭ.

Magherul dar indignat de acéstă neomenósă purtare a acelora, ordonă soçilor seĭ d'a se așeḑa în linie de bătaie, lăsând la spatele lor familiile și bagagele, și să spargă ceata opresorilor, cu armele în mânĭ.

Ceĭ maĭ mulț începură a încărca armele și a se așeḑa în linie de bătaie.

Alessandru Golescu declară cu lacrimile în ochĭ, că maĭ bine voesce a muri, de cât a vĕrsa sânge de frați.

Se unirĕ și alțiĭ cu părerea luĭ Golescu, ḑicênd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că tocmaĭ accia voescŭ și ciocoiĭ, ca să-ĭ încrimineḑe de turburătorĭ.

Golesciĭ dar cerură a negoția cu capiĭ celor cari 'ĭ constrângea.

Se ḑice că subcârmuitorul despre care vorbirămŭ, a cerut de la Golesciĭ suma de 300 galbenĭ ca să le rĕdice presiunea blocăriĭ, care sumă a și dat-o eĭ, numaĭ și numaĭ ca să nu móră copiĭ și familiile de sete.

Eată ce s'a fost petrecut și în Bucurescĭ în ḑiua de 30 Iunie.

Pe când ordinile căimăcămieĭ circulară prin capitală și ajunseră a fi cunoscute în tóte părțile țereĭ, ciocoiĭ și lingușitoriĭ alergaŭ din tóte unghiurile ca să se facĕ plăcuțĭ stăpânilor lor. Căpitan Costache dupĕ ordinile ce a priimit umbla, însoțit de dorobanțĭ seĭ, bătênd cu uă furie nespusă în drépta și în stânga pe orĭ cine 'ĭ eșia înainte.

Uă murmură atuncĭ, uă voce de desperare chiămă pe populŭ din tóte părțile de a merge în masc ca să céră socoteală căimăcămieĭ, de faptele aci descrise, căriia președinte era Metropolitul.

Nóptea orașul se aflase ca într'un fel de acedie, preumblânduse patrulele pe tóte stradele în centru și prin mahalale, și arestările se urmaseră fără cruțare pe ceĭ denunțiațĭ. Spioniĭ, uniĭ chiar dintre ceĭ care purtaseră cocardă maĭ mare la peptŭ cu revoluțiunea, îșĭ făceaŭ meseria, chihotând de bucurie, și în tocmaĭ ca strigoi sorbind din sângele umanŭ. De diminеață piața era baricadată de rônduriĭ de os-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

taşĭ cu armele încărcate. Despre Podul Beilicului eĭ făceaŭ faţă spre Tabacĭ carĭ la ḑiua de 11 şi 19 alergaseră ceĭ dântîĭ. În Lipscăniĭ câţĭ-va neguţitorĭ aŭ fost bătuţĭ chiar în uşa magasinelor, de dorobanţĭ. Comercianţiĭ cât şi populul nu puteaŭ a se într'uni duoĭ treĭ la un locŭ fără a fi împrăştiaţĭ şi bătuţĭ cu bice. Fie ce oră, fie ce minută aducea cu sine uă maĭ mare apăsare pre capitala Românieĭ. Negreşit că funcţiunariĭ şi agenţiĭ căimăcămieĭ essageraŭ, prin purtarea şi caracterul lor mârşavŭ, essecutarea ordinilor ce priimiseră.

Orĭ-cum, la uă atât de repede lovitură, la un jugŭ aşa de apăsătorŭ, după câte-va septĕmânĭ de libertate, populul era să se rĕscóle: craterul colcăia, îndată era să irumpă focul vulcanicŭ al întregeĭ capitale.

Acésta s'a şi întêmplat cu perderea şi cu căderea sguduitóre a căimăcămieĭ ş'a ómenilorŭ eĭ.

Între orele ḑece şi un-spre-ḑece, cete de neguţitorĭ se mişcaŭ agitaţĭ în strada Lipscanilor cari făcuseră pe Căpitan Costache a fugi cu dorobanţiĭ seĭ. Stindardul revoluţiuneĭ tot nu fusese dat jos la Comisia de Negru! — Aceste cete începuseră a arăta murmura şi nemulţiămirea lor pe faţă şi cu uă voce tare. Oratoriĭ eşiseră ca din pămêntŭ. Maĭântîĭ un june fórte curagiosŭ, urcânduse pe uă scară care uă găsi dintr'uă magasină din capul stradeĭ Şelarilor, în Lipscanĭ, începu, în auḑul tutulor, a condamna cu tótă puterea elocuenţeĭ sale, faptele încriminate a le căimăcămieĭ, şi a deştepta amorul propriŭ al popu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lului și al comercianților, d'a numai suferi uă asemenea stare de lucruri, ci cu toții împreună să protesteze și chiar cu viața lor; amintind pe lângă acésta, că proclamația și guvernul revoluțiunei garanta dreptul și persóna fie-căruia cetățén neatinse, și că biciul și terorismul cu care se înarmase căimăcămia, era uă insultă și uă isbire pentru populŭ, mai grea și de cât însuși mórtea...

La audul acestora, ómenii părĕŭ că se deșteptaŭ ca dintr'un visŭ, par'că începeaŭ a se trezi; eĭ vedeaŭ, se luminaŭ și par'că luară putere la cugetarea și voința lor. Alții oratorĭ făcură asemenĭ în diferite distanțe, și mai ales pe la rĕspântiĭ.

Tótă piața Lipscanilor fu rĕdicată în picióre, și de la dênsa, ca prin uă scînteie electrică, se înșciință întréga capitală.

Cel dântiĭ stindardŭ abia eși dintr'uă magasină de Lipscănie, și uă sumă altele începură să curgĕ de prin tóte părțile. Acelea ĕnsă care veniră mai iute a se însoți cu al Lipscanilor, craŭ a le Oborenilor, locuitorii din colórea de Negru, electrisați de bandiera care fêlfêise și chiar în timpul greleĭ presiunĭ, strejuită de Deivos și de pompieriĭ luĭ.

— Ura!... începu strigările pe tóte stradele centruluĭ capitaleĭ de glótele care alergaŭ însoțite de copiĭ și de călfile meseriașilor ce lăsară magasinurile și merseră în mulțime, de a rescula piața: precupeții, măcelariĭ și cu tabacii, a veni cu toți în curtea Metropolituluĭ, unde eraŭ adunați și caimacamiĭ. — Ura! ura!.. se repetaŭ aceste strigărĭ care semănaŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu urletul ce precede cutremurarea pământuluĭ, maĭ adăogând: să trăiască Constituţia! să trăiască Libertatea!...

De uă-dată începură a răpăi oblónele şi uşile prăvăliilor din piaţă, ale meseriaşilor, amestecându-se pe lângă acésta şi ţipetele femeilor spăriate şi a le copiilor de pe pragul uşilor, nedeprinşĭ, şi înspăimântaţĭ de asemenea spectacole.

Toţĭ dar din tóte părţile, curgênd precum curge Dunărea în valurĭ, umplură curtea Metropolituluĭ. La orele douĕ-spre-ḑece nu se maĭ vĕḑură dorobanţiĭ poliţieĭ, miliţia şi orĭ ce autoritate a boiărilor, pe stradele Bucurescilor.

Metropolitul Neofit se afla într'uă stare de plâns. El se găsia între Scyla şi Carybdia. — În timpul reuniuneĭ în câmpul Filaretuluĭ a fost jurat cu toţi pentru Constituţiune, în timpul căimăcămieĭ, care ţinu numaĭ 24 ore, deslegase pe populŭ şi pe funcţionarĭ de acel jurământŭ, şi invocase regulamentul şi căimăcămia ca uă stare legală de lucrurĭ; acum earăşĭ populul îl încongiură, îĭ impută ce a făcut, şi óre cum îl constrânse de a revoca ordinile acestea şi a invoca earăşĭ jurământul dântîĭ, şi a chiăma guvernulŭ la locul seŭ; cerênd prin acestea un fel de dare de sémă despre lucrurĭ şi uă satisfacere naţiuneĭ, de neajunsurile ce a fost suferit din actele căimăcămieĭ.

Ca delegaţĭ din partea popululuĭ, ceĭ ce intrară în casa P. S. S. a fost vre uă doĭ comercianţĭ, Scarlat Turnavitul care organisase garda în Craiova

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe timpŭ când se apropia guvernul despre Caracal, Florian Aron cel ce fusese numit Prefectŭ la Doljĭ, Ioan Comăneanu și alțĭ junĭ fiĭ de boiărĭ și boiărĭ ce nu compatisaseră cu partitul reacționarŭ. Acestia vorbiră Metropolituluĭ în terminĭ cuviincioșĭ; la care, cu tótă simpatia ce acesta ar' fi avut-o ca să dicem așa, către rusofilĭ, îșĭ plécă capul dinnaintea națiuneĭ care striga în curte: — Fă dreptate Prea Sânte Părinte!..

Metropolitul se supuse voinței popululuĭ, care de asemenea respectă persóna sa.

El se puse în trăsură împreună cu boiărul I. Câmpineanul, pe care, pĕnă la venirea guvernuluĭ, mulțimea îl aclamă de capul Statuluĭ împreună cu P. S. S.; de a merge la palat, a da ordine în contra celor dictate de căimăcămie, și a trimite îndată uă deputațiune să mérgĕ să aducĕ pe guvernŭ înapoĭ.

Mulțimea popululuĭ cu numeróse stindarde ce se găsia în curte și pe strade, deshamă îndată caiĭ trăsureĭ, și luară pe mânile lor de a purta, pĕnă la palat, careta cu personagele sus dise.

Manifestațiile de aci se făcură și maĭ eclatante de cât altă dată; dar și maĭ amenințătóre la furia popululuĭ, indignat de cele ce se petrecuse.

În câte-va minute casele acelora care aŭ luat parte activă la ultragiul și apăsarea descrisĕ maĭ sus, fură sfarâmate cu tot ce se găsia întrînsele, lăsând numaĭ nisce ruinĭ. Casa luĭ Căpitan Costache în Podu-de-Pământ a suferit greŭ de tot; a luĭ Zosima,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ce era secretarul Metropolitului, și care redigease circularea ce s'a dat după fuga guvernului, de asemenĭ a luĭ Emanuil Băleanul, Caimacamul, și a luĭ C. Herescu fură maltratate.

Cine ar' fi cutezat a se opune furieĭ celeĭ órbe a poporului? și cine ar' fi fost în stare a 'l opri de la nisce escese aţîţate și provenite din rĕsbunare și din ură? Uá-dată incendiul furieĭ glótelor aprins așa de tare, ar' fi mersŭ prea de parte, daca nu s'ar fi găsit ómenĭ cu óre-care influență, care să caute mid-lóce de a 'l potoli. Ceĭ maĭ cu minte, ceĭ maĭ bătrânĭ și desbrăcaţĭ de pasiunĭ, potolcaŭ din ce în ce furia glótelor, vorbindu-le.

Mulțimea mișcânduse în tóte direcțiunile, cu stindardul revoluțiuneĭ în frunte, se asemăna cu acele haite de lupĭ cari în mediul iernelor caută, înverșunaţĭ, victime de a le sfâșia.

Din starea de jéle în care se aflase capitala, în decurgerea acelor douĕ dile, se schimbă în amenințărĭ, în grințare de rĕsbunare și de venin ce amărîse tóte inimile, într'un amestecŭ de turbare.

La palatŭ se făceaŭ manifestărĭ. Populul Striga: să vie guvernul! trăiascĕ guvernul și Constituția!... ear pe strade scoteaŭ uă mugire înfiorătóre cerênd mórte sbirilor și ciocoilor...

Pentru păcatele sale, Căpitan Costache se află în palatul poliției. El nu se așteptase la uă schimbare atât de repede în lucrurĭ.

Mulțime de fel de fel de ómenĭ, între care eraŭ amestecaţĭ și Ţigani, se strânseseră înverșunaţĭ sbe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rând în curtea poliției și cerênd pe Căpitan Costache a 'l sfâșia.

Prefectul poliției, care a fost numit atunci îndată, ajutat de câți-va ómeni mai înțelepți și cu concursul a câți-va pompieri, opri năvălirea poporului d'a intra înlăuntru să ia pe Căpitan Costache ș'a termina actul grozavŭ; el făcu prin diferite manopere a se mulțiămi populul cu atâta, a 'i arăta pe sus ḑisul la una din ferestre. Aci beția de sânge se schimbă într'uă sete de batjocurire, de rîsuri și de comedie. Căpitanul dorobanților Agiei, omŭ micŭ de statură, schiopŭ puțin de un piciorŭ și cu un ochiŭ tras în josŭ, grasŭ, bine legatŭ, fórte energicŭ în serviciul reclamat în nisce timpi de un guvernŭ despoticŭ, se afla acum tremurând și înghețatŭ auḑind ce cerea glótele pentru dênsul. El cu tóte aceste a fost silit a se arăta la una din ferestre, după cum condiționase prefectul cu populul, numai să 'i scape viața, a se arăta la ferestre și a sta câte-va minute dinaintea mulțimei de a 'l încărca cu injurii, cu batjocură și a fi scuipat de toți. Hohotele de rîsuri, fluerăturile și câte espresiuni triviale, cum și vorbele și gesticulațiile amenințătóre, adresate bietului omŭ care sta la feréstră umilit și ca mortŭ, nu se potŭ descrie. Glótele adăogaŭ: — Să iasă bine afară, să 'l vedemŭ! că destul ne a bătut și ne a torturat, că de unde nu, venimŭ de 'l luăm de sus. Ear omul acesta, victima unui regimŭ de guvernămêntŭ viciosŭ, ce el servise, prada acum furiei populației eșia cât putea mai mult pe feréstră, de a fi espus celor mai sus

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

descrise. Și acéstă comedie în rîsuri, și răcnete, în tocmaĭ ca ună musică infernală, se repetă de maĭ multe orĭ, strigând: Căpitan Costache să se arate ear!... Nefericitul, plătise prea scumpŭ greșala ce a fost comis d'a asculta de ordinile căimăcămieĭ. Acéstă scenă abia se terminase, și populul tot nu se ducea. Prefectul a fost nevoit a ține pe Căpitan Costache arestat maĭ multe dile, ca să 'l pótĕ scăpa a nu cădea victimă.

La palatŭ se lucrară ordinile și se subscriseră de membriĭ numiți provisoriŭ, pĕnă la sosirea Guvernuluĭ, și cari eraŭ: Părintele Metropolitul, I. Câmpineanu, Crețulescu, Mincu, negoțitoru, și I. Brătianu. Uniĭ din secretarĭ, ceĭ ce aŭ fost ascunșĭ prin capitală, în timpul persecuțiunilor, — veniră îndată de și luară postul lorŭ, spre a espedia ordinile în județe. Maĭ multe trăsurĭ plătite de Statŭ plecară cu delegațiĭ, în fruntea cărora era ministru controlului Nițescu și prefectul Florian Aron, însărcinați de a ajunge pe membriĭ guvernuluĭ orĭ unde se vor afla și a i întórce înapoĭ.

Acestĭ delegați îĭ ajunse pe uniĭ prin munți, pe alțiĭ gata d'a trece hotarul.

La nuvelele aduse de aceia, eĭ priimiră a se înturna înapoĭ, dar ceĭ maĭ mulți își trecură familiile în Transilvania.

Înturnânduse membriĭ guvernuluĭ pe unde merseseră și fuseseră persecutați, acum eraŭ priimiți cu onóre și cu aclamațiunĭ.

Orĭ pe unde ajungeaŭ membriĭ guvernuluĭ din-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

preună cu delegații trimiși după dênșii, populul le eșia înainte cu urări. La intrare-le în capitală s'a petrecut cele mai mari sĕrbători de priimire.

Populul dar cu acéstă ocasiune, a dat probe de inteligință și de bun simțŭ, dând și tot-uădată uă lecțiune prin purtarea sa, acestor ómeni ce luaseră asupră-le uă sarcină așa de grea, cât le era și responsabilitatea despre Sórtea și viitorul luĭ...

Căimăcămia se stinse de tot, și capiĭ armateĭ ceĭ ce aveaŭ paspórtele în posunarŭ, îșĭ dideseră dimisiunea.

Serbătorile începură cursul lor care apoĭ ținiră aprópe douĕ lunĭ și jumătate. Uă sĕptămână întrégă s'a petrecut manifestațiile populuĭ în Bucureseĭ. Și aceste serbătorĭ se 'n augurară prin depunerea la locŭ a stindardelor triculore pe tóte edificiurile publice și a le particularilor, aceea ce se coprinsese în ordinile date de guvernul numit în pripă, pĕnă la sosirea membrilor. Culórele stindardelor roșiĭ, galbene și albastre, arborate din nuoŭ, se priveaŭ cu bucurie de populŭ: ele semănaŭ cu culórele arculuĭ din Cerŭ: simbolul sperançeĭ pentru omŭ. Danțurile și bucuria în tótă capitala semăna cu concertul mărețŭ al natureĭ după trecerea uraganuluĭ; cŏcĭ aceste câte-va ḑile de despotismŭ și de tiranie, semăna, în viață astuĭ populŭ, aceia ce ar' fi câte-va minute de vijălie în atmosferă, după care apoĭ rĕsare sórele și pasările începŭ concertele lor amoróse. Bucuria și manifestațiile era de datoria fie-căruĭ Român, a fie-căruĭ cetățianŭ.

Orașul dar strălucia de serbare, edificiurile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

erau acoperite cu stindardele patriei; la Câmpul Libertății (Câmpul Filaretului) căta a se întrunii mulțimea poporului și garda a relua armele. Ea însă a fost descurageată, că capul pe care la fost ales și aclamat în acestu câmpu de mult îșĭ dedese dimisiunea, și D. C. Aristia, aclamat prin electie îl înlocuise. La retragerea acea umilită și mai mult de cât umilită a membrilor guvernului, chiar și garda fusese lipsita de căpetenia ei. Acum dar toți lucrau, toții dedeau concursul lorŭ, de a repara relele venite din întêmplare, dintr'uă înșelăciune...

Populul a doua ḑi întruninduse la palat și pretutindeni, pe strade și la Câmpul Libertății, spre a'și manifesta bucuria și a se felicita de fapta sa, se opresce înmirat dinaintea Dealului locașului celuĭ Sânțit, în care se găsescŭ depuse relicuele Sântului Dumitru, patronul apărător al Bucurescilor.

Populul vede uimit că lipsesce tocmaĭ pe cupola domeĭ de la poarta Metropolieĭ, stindardul triculorŭ, pe care îl dedese jos ordinul căimăcămieĭ.

— Cum de nu este drapelul națională pe vîrful edificiului al Sântului locașŭ? întrebă populul cu mirare.

— Aicĭ căta să fie, adăogară unii dintre ómenĭ, un stindardŭ și maĭ mare, și maĭ falnicŭ în onórea Sântului Dumitru, care ne a scăpat de choleră!.

— Cât și de nenorocita căimăcămie, rĕspunseră alțiĭ cu ironie surîḑênd.

— Ba și frațiĭ noștriĭ sunt îmormêntațĭ aci, fie-le memoria bine cuvîntată! prorupseră alțiĭ de dincolo.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acolo dar d'asupra clopotniței metropoliei se cade să ne urcămŭ vre unul din noi și să arborămŭ un stindardŭ al nostru, pe care să 'l plătimŭ noi. Cine se însărcineadă a se sui sus acolo?

Mulțimea ómenilor se uita unii la alții, și nimeni par'că nu cuteda a se însărcina cu acésta. Era prea înaltŭ turnul, și urcarea acolo sus fórte periculósă.

— Dați bani D-vóstră de cumpărați pênză să se facĕ steagul, și mĕ voiŭ însărcina eŭ să mĕ urcŭ acolo tocmai sus la cruce ca să 'l aședŭ. Eŭ sunt deprins din munte, că mĕ urcamŭ în vêrful braților drepți ca lumînarea și 'nalți de douĕ țecĭ și cinci de stânjeni. Ochii mulțimei adunate se opriră pe un Ungurcanŭ care vorbea. Acesta era Stefan care venise cu volintirii, și în timpŭ cât a fost persecuțiunea, se refugise în casa cumnatei sale felt-fébeleasa.

Pe dată se împliniră tóte.

În adevĕrŭ un stindardŭ de lustrenŭ de lênă, triculorŭ, fu adus curênd din piață, în lungime ca de patru stânjeni.

— Dómne ajută! ajută Sânte Dumitre! dise Stefan luând în brațe-i lemnul cel grosŭ pe care era înfășurată pênza tricolorŭ cusută, am să mĕ urcŭ tocmai acolo în vêrfŭ, acolo sus voiŭ lega steagul acesta!

— Lasă pe mine că mĕ însărcinedŭ eŭ cu acésta! rĕspunse un june militarŭ învestit cu uniforma de pompierŭ, cel ce veni mai în urmă, însoțit de uă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

femeiă jună ce se opri lângă el; eŭ mĕ urcŭ acolo, neică Stefane!

— Daca este așa amêndoĭ să ne suimŭ!

Și amêndoĭ apucară în brațe-le, cu uă putere erculeană, acel drugŭ de lemnŭ care cu pênza de pe el venia uă sumă de ocale. Eĭ pâșiră maĭ âmtîĭ a intra în clopotniță, și mulțimea se oprise aci, curiósă d'a privi pe ceĭ doĭ ómenĭ: pe civilŭ și pe militarŭ, ca doĭ frațĭ aĭ poporuluĭ, redicând bandiera patrieĭ lor, la culmea cea maĭ înaltă, cu multă greutate și nu cu puțin periclu.

Clopotnița de la pórta Metropolieĭ, un edificiu fórte înaltŭ, prin posițiunea sa locale, are uă boltă solidă din josŭ, cu porțĭ de stejarŭ și căptusite cu ferŭ; la al doilea etagiu patru ferestre marĭ arcuite și cu cornice privescŭ în patru părțĭ ale Bucurescilor; învelitórea rĕdicată, de formă ovalĕ și acoperită cu ferŭ albŭ, mergea de jos din fația pămêntuluĭ, la înălțime de cincĭ-decĭ de picióre. Spre partea bisericeĭ Slobodia, eșia afară la arcul de sus al ferestreĭ treĭ grinzĭ gróse, pe care se forma un fel de podŭ cu blănĭ de stejarŭ pe el; strașina învelitóreĭ era fórte repede și cu un sgheabŭ de forma olanelor. De la acel podŭ și pênă la strașină n'ajungea un omŭ d'a atinge cu mâna. Crucea înfiptă în vîrfŭ, tare și legată cu patru lanțurĭ, ce uă susținea în contra vêntuluĭ de patru părțĭ, avea de desubtu-ĭ un globŭ pe care sta ea aședată, și împregiuru-ĭ doĭ ómenĭ ar' fi putut umbla ocolind-o. N'ar' fi găsit cine-va estra-ordinară acéstă înălțime daca nu era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

povîrnișul dealului în dreapta și în stânga, cum și spre partea ce o numirămŭ a ferestreĭ, unde era acel podŭ de grinḑĭ, ce domina cu privirea tótă valea și dealurile ca un plaiu în pregiurul orașuluĭ. Acolo era singurul locŭ și chipŭ pe unde ómeniĭ noștri, cu zelul lor cel aprinsŭ, cătaŭ să se urce ca să împlânte stindardul acela, tocmaĭ la cruce în vîrful învălitóreĭ.

După ce că, eĭ căta să se suie cu multă anevoință la acel podŭ, și aceasta se făcea numaĭ după ce ar' fi pus piciorul pe coróna de la clopote, ca să pâșiască la grinda cea de la feréstră, apoĭ pe podŭ acolo se așeḑa uă scară care să se réḑeme pe învălitóre, lucru ce înfățișa uă sumă de greutățĭ d'a se împlini.

Acest lucru abia se făcu, și ceĭ doĭ ómenĭ se nevoiaŭ a așeḑa cum ḑiserămŭ scara drept pe sgheabul de la strașina turnuluĭ, ca să se pótĕ sui.

Stefan volontarul, voi să privească de sus, mulțimea ómenilor care se uita curiósă de pe dealul acoperit cu teiĭ și cu stâlpișoriĭ albĭ aliniațĭ pe demarginea aleiuluĭ, dar Constantin îĭ striga: nu te uita în jos că amețescĭ, este prea înaltŭ aci! Veḑĭ de ține bine scara că mĕ urcŭ cŭ întîĭ cu bandiera pĕnă la cruce. Eŭ sunt învĕțat cu lucrarea asta. Ține-te numaĭ bine pe grinḑĭ!...

Amêndoĭ eĭ se luptaŭ să împlinească aceasta precum nisce furnicĭ se nevoescŭ a tĕrâ cu ele un paiu mare cu grîŭ.

Constantin apucase de se suise pĕnă la strașină, și Stefan ținea binc de scara cea așeḑată la căpĕ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tîiul a două grinḑĭ afară din podŭ, cŏcĭ alt-fel nu era cu putinţă a sta.

Călcătura pompierului era forte, şi scara tremura sub piciórele luĭ. Ungureanul ţinea bine ca nu cum-va să se întêmple să alunece şi să se pericule amêndoĭ; dar el nu băgă de seamă că un căpĕtîiŭ al grinḑiĭ era putreḑitŭ.

Aci un uşure vêntŭ care abea era simţit de jos, veni de isbi violinte, care contribuea la mişcarea scărĭĭ.

Constantin aruncă d'asupra învelitoareĭ drapelul şi căuta a pune un piciorŭ pe straşină; pe Stefan îl furnica să se urce maĭ curênd şi el, ca să vie să privească d'acolo întrégă capitala, tóte cartierele şi tóte stradele, cu tóte stabilimentele şi cu tóte virtuţile şi cu tóte defectele şi păcatele lorŭ, în nisce ḑile de încurcăturĭ şi de lupte; dar de uă-dată uă voce care le striga de jos îĭ surprinse şi 'ĭ făcu un minut a se înfiora.

Ali-baba Musulmanul intrase pe din dosŭ în grădina metropolituluĭ şi se aşeḑase, după cum îĭ era obicieiul la umbra copacilor, d'a fuma ş'a privi, cu mulţimea, urcarea stindarduluĭ; dar interesânduse maĭ mult pentru băiatul luĭ, Constantin, observase că scara se aplecase mult într'uă parte şi din ce în ce se povêrnea maĭ mult.

Ştefan pênă să ia seama că alunecase un piciorŭ de pe căpătîiul grindeĭ care era putreḑitŭ şi scăpase scara din mâinile luĭ, Constantin remăsese spânḑurat în aerŭ, palidŭ la faţă ca mortŭ şi acăţat îu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tocmaĭ ca uă lipitóre la marginea învălitóreĭ a înaltuluĭ edificiŭ.

Ali-baba striga din tóte puterile sfâșiinduși peptul: Constantine curagiŭ! băiete ține-te bine acolo sus! ține-te bine Constantine!...

Scara căduse și se oprise de marginea cornicelor ce eraŭ în pregiurul ferestreĭ; și pĕnă să apuce Stefan d'a o aședa ear la locŭ, alergară câțiva din spectatori de josŭ care se urcară pe scara din làuntru, cea de la clopote, pentru a da iute vre un ajutorŭ. Constantin, câte-va minute în asemenea situație, căuta cu ochiĭ a vedea lanțul care este legat de basa cruceĭ, să pótĕ a'l apuca cu mâna, dar lanțul lipsea despre partea aceea. Se părea că ómeni căimăcămieĭ, când abătură jos stindardul care fusese maĭ 'nainte arborat, aruncaseră într'adins lanțul pe partea opusă a cupoleĭ, să nu se maĭ pótĕ lesne sui cine-va acolo.

Momentele aceste fură atât de isbitóre pentru militarŭ și pentru civilŭ, încâtŭ amêndoĭ rămâseseră deconcertați și spăimêntați. Ómenii strigaŭ, se mișcaŭ, alergaŭ și se văitaŭ; cĭ eraŭ josŭ, ear ceĭ doĭ espuși prea sus. Ast-fel se întêmplă unc-orĭ și într'un statŭ când se perde echilibrul guvernamêntuluĭ... Dar să ne ferimŭ d'a face politică din situația a doĭ ómenĭ cari luptaŭ a arbora un stindardŭ pe care reaoa voință a altora îl didese josŭ.

Mișcarea ĕnsă cea simpatică a luĭ Ali, care a fost vĕdut pe Constantin făcênd minunĭ, într'uă represintație de essercițiŭ gimnasticŭ ca acesta, fusese

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

uă lovire de trăsnetŭ pentru el, că junele era atêrnat la marginea învĕlitóreĭ, fără punctŭ de sprijinŭ şi fără nicĭ un ajutorŭ, de cât singure forţele braţelor sale. Acela striga pentru a'l încuragea, pĕnă ce camaradul luĭ Constantin, ajutat de ceĭ cari alergaseră la dênşi, a putut să aşeḑe din nuoŭ scara pe care să pue piciorul, când altminterĭ ar' fi fost sdrobit, precum s'ar' sparge un geamŭ, căḑênd de acolo.

Pompierul, ca tot ostaşul, familiarisat cu mórtea, a putut vedea chiar în acele momente nefericite, cum Angelul şi partea luĭ, Sora, îngenuchiată la uă cruce dinaintea templuluĭ, se ruga ferbinte pentru scăparea sa din periclu.

Începu a striga şi el celor ce alerga pe scărĭ. — Câte-va momente trecură şi scara fu reaşeḑată de nisce tabacĭ, doĭ ómenĭ cari s'aŭ fost urcatŭ susŭ pe podŭ. Junele neperḑênd curagiul când a trebuit să 'l aibă, puse, asudând, un piciorŭ pe straşină, când cu celălaltŭ era reḑemat pe capul scărĭĭ, şi se putu ast-fel trece periclu urcânduse d'asupra turnuluĭ, mergênd cu fruntea către cerŭ, legănânduse în aerŭ şi îmbrăţişând stindardul... Când el fuse la jumătatea învălitóreĭ a cupoli întinse mâna şi camaraduluĭ sĕŭ care se urca binişorŭ, d'a ajunge unde era crucea.

Stindardul în curênd fèlfêia falnicŭ şi strălucitorŭ acolo, pe care eĭ îl legară de cruce stând cu piciórele d'asupra globuluĭ ce servea de basă.

Aci se găsiră unite la un locŭ Credinţa, Patria şi entusiasmul fiilor eĭ, cari luptară pentru dênsa...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Spectatorii, uă mare parte junime negu̧ițori din piață, ceĭ ce se aflară presinți la acest faptŭ, scóseră uă esclamație de bucurie, și făcură propunere d'a se strânge din contribuțiune, uă colectă, spre a gratifica pe ceĭ cari așȩdaseră bandiera pe clopotnița Metropolieĭ; di̧cênd toți într'una că St. Dumitru, Protectorele Sânt al capitaleĭ, a scăpat pe pompierŭ. În fruntea listeĭ colecteĭ figurau frații librarĭ George și Simion Ioanide și cismarul Antim.

Dar din înălțimea edificiuluĭ Metropolieĭ, ceĭ doĭ ómenĭ, puteă vedea tótă întinderea capitaleĭ, și tot ceremonialul pregătit d'a priimi pe guvernul provisoriŭ ce se înturna de la Tîrgovisce. Eĭ dă̧riau maĭ departe, marginile, suburbielè, și câmpul Filaretuluĭ care urma a deveni un Atheneŭ pentru a învăța pe popul ideile secululuĭ. Priveaŭ d'acolo eĭ câmpia și cele dântîĭ sate marginașe; priveaŭ cum sătenii corespundeaŭ cu cele ce se lucra în Bucurescĭ. Eĭ vḝdură pe drumurile cele marĭ, care scobora despre munți și venia despre bălți, sumă de cară cu bĕtrânĭ și cu copiĭ, viind să felicite și să salute revoluțiunea și pe guvernul eĭ. Cele maĭ apropiete oraş̦e precum Ploescii, Giurgiu și Tîrgoviscea fură cele dântîĭ ce trimiseră deputațiunĭ. Munții păreaŭ că se apropieaŭ și aplecaŭ bra̧dĭ lorŭ spre a saluta, împreună cu valurile Danubiuluĭ ce purta rĕsunetul din locŭ în locŭ, de di̧ua cea din nuoŭ rĕsărită pentru aceĭ bărbați cari veniaŭ a'și relua posturile și cursul lucrării lor. În scurt tóte bucuriile și pregătirile de serbătóre le vḝdură eĭ, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care rĕmaseră înmiraţi. Stând âncŏ acolo eĭ îşĭ deteră mâna, ca cum ar' fi jurat, civilu şi militaru, în faça atâtor lucruri marĭ, în faça capitaleĭ şi în faça Ţereĭ întregi, de a fi împreună şi în câmpul de bătălie, precum se ajutară şi se sprijiniră unul pe altul aci. În urmă se scoborâră încetinel pe unde s'aŭ fost urcat, ca să vie în mijlocul popululuĭ, de a privi bandiera ce falnicŭ fêlfêia d'asupra edificiuluĭ pe care îl descriserămŭ, şi unde laude şi uă recompensă îĭ aştepta...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XII

Armata turcă intră pe la Giurgiu. — Soleiman-Paşa şi Locotenenţa Domnească. — Banchetul. — Fuad şi Duhamel.

Va cunósce lectorul din cele ce relatarămŭ pĕnă aci, aceste triumfărĭ populare nu satisfăceaŭ de locŭ dorinţele cabinetuluĭ de la St. Petresburgŭ. Els'a vĕdut în cele din urmă nevoit de a da uă lovire făţişă acestuĭ cursŭ de lucrurĭ, şi locul unde el căta să lovéscĕ era Constantinopole, acel câmpŭ deschis la tot felul de manopere ale diplomaţieĭ ş'ale intrigeĭ.

Pórta avea cunoscinţă de mişcarea din România, ce voise astă ţéră a manifesta prin revoluţiune; maĭ cu sémă că Ioń Ghica, însărcinatŭ de guvernŭ d'a obţine de la cabinetul Porţiĭ, sancţionarea legilor celor noĭ, el informase bine pe divanŭ.

Şi Sultanul era bine dispus pentru reformele acestea, pre cât timpŭ Româniĭ îĭ recunoscea suzeranitatea. Resid-Paşa, acel bărbatŭ maĭ mult Francesŭ după intenţiunile şi luminile cu care era dotat, făcu cunoscut Sultanuluĭ, că mişcarea din România mergea de acordŭ cu dorinţa ce o avea Pórta d'a se emancipa de influenţa ce puterea Norduluĭ ingera asupră-ĭ. Dară Reşit căta să fie mult pru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dinte în urma evenimentelor din Iunie petrecute la Paris, şi căuta numaĭ atâta a rupe bunele relaţiunĭ cu puterea protectóre din România, pre cât se putea basa pe ajutoru ce 'ĭ-ar fi dat Francia şi Englitera. Pénă atunci el ţinea în suspensie planurile ce ar' fi avut d'a sancţiona cerinţele României, care de locŭ nu plăceaŭ Rosieĭ. El căuta a urma cu tactŭ şi a face concesie, a umbla cu politică pentru politică.

Acéstă din urmă putere ceru cu tot dinadinsul la Pórtă uă intervenire cu putere armată în România, spre a restabili ordinea, în urma celor petrecute pénă aci, şi maĭ cu seamă a i se face reparaţie la injuriile şi atacurile ce nisce nesocotiţĭ jurnalişti în revoluţiune, 'ĭ aduceaŭ, prin desele lor loviriĭ în colónele foilor lor publicate... Rosia ameninţă pe Turcia că va socoti ca uă declaraţie de resbelŭ daca nu va fi ascultată.

Pórta rĕdică earăşĭ ochiĭ spre Occidentŭ ca să véḑĕ cât sunt dispuse Francia şi Englitera d'a o ajuta când ar' da un respunsŭ negativŭ aceleĭ puteriĭ care 'ĭ amintise, că şi în timpul Sultanuluĭ Mahmud, resbelul petrecut, cu atâtea perderiĭ pentru Turcia, nu fusese provocat din cât de nisce atacuriĭ.

Pórta înţelese că armonia nu era tocmaĭ stabilită între puterile Occidentale, d'a face sacrificiĭ pentru dênsa în asemenea casŭ, şi maĭ cu sémă că Francia o ducea într'uă turburare, după căderea preşedinteluĭ republiceĭ Lamartine, în urma conflictuluĭ din Iunie; se cam góndi d'a nu arunca mănuşa Ru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sieĭ, ce susținea cu uă amenințare de resbelŭ, pretențiunile sale.

În contra dar a voinței și a intereselor eĭ, Turcia se vĕdu nevoită a da la uă parte cererile Românilor, care nu eraŭ în contra sa, și a trimite un corpŭ de armată pe lóngă un Comisarŭ al divanuluĭ, d'a intra în România. Reșid nu lipsise din parte-ĭ d'a da instrucțiunile sale luĭ Soleiman-Pașa, Comisaruluĭ ce era trimis d'a cerceta causa Românieĭ.

Comandante al trupelor Otomane care trecu Dunărea, era Omer, cel ce pĕnă atuncĭ nu era tocmaĭ cunoscut pe teatrul luptelor care le avea Turcia.

Pe la finele luĭ Iulie dar Comisarul imperial intră pe la Giurgiu, fără a se amesteca câtu-șĭ de puțin în cele din lăuntru, și aședă lagărul armateĭ pe câmpia din sus, pe marginea apeĭ, la Slobodia.

Secretarul luĭ Soleiman Tanghèr-Efendi, veni în Bucurescĭ, trăgênd la Momolu, casa Slătineanu.

Astă dată guvernul cerca earăși uă lovire... Puterea pe care se putea rĕdema era numaĭ a poporuluĭ.

Manifestările acum urma să fie și cu maĭ multă aprindere, de ochiĭ óspeluĭ care venise.

Guvernul protestă de intrarea Turcilor și maĭ cu seamă învinovăția venirea acestuĭ aghentŭ, care călcase legile țereĭ nefăcênd carantina ce era stabilită la marginea Dunărieĭ.

Secretarul luĭ Soleiman arăta că este venit cu ordine și nu póte el rĕspunde de venirea sa. El

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aducea uă scrisóre adresată la tótă populaţia şi boiărilor ţereĭ.

Să nu uitămŭ ca uă-dată cu intrarea trupelor Otomane în România, circulă un manifestŭ al imperatoruluĭ Nicolae, ce represintă revoluţiunea română, ca fapta uneĭ minorităţĭ turburătóre, ale căreĭ ideĭ de guvernămêntŭ nu este de cât curat uă imitaţie împrumutată de la propaganda democratică şi socialistă a Europeĭ Occidentale.

Românii dar eraŭ amenințaţĭ de maĭ multe părţĭ d'uă dată.

Ceea ce ênsă era maĭ perniciosŭ, fu cearta şi inemiciile din întru iscate între sătenĭ şi proprietarĭ, la care nu puţin contribuise uă comisiune ce s'a fost întocmit, după ce guvernul se înturnase de la Tîrgovisce, care fusese întrunită de maĭ mulţĭ delegaţĭ din amêndouĕ aceste părţĭ, spre a regula chestiunea proprietăţiĭ, şi în care s'a dat locŭ la maĭ multe discuţiunĭ nefolositóre, şi maĭ mult la atacurĭ şi atingerĭ pasionate. Multe începute de uă dată nu puteaŭ duce uşorŭ la resultatul doritŭ!.. Şi în acésta, ca în alte multe lucruri, se vĕḑu pedantismul unor ómenĭ necapabilĭ d'a lucra în asemenea trebĭ; eĭ încurcară şi maĭ rĕŭ lucrurile, şi pe uniĭ şi pe alţiĭ, adică puind pe ţeranĭ d'a cere prea mult şi pe proprietarĭ d'a da prea puţin; şi uă neînţelegere complectă isvorê din acea comisiune, care aprinse focul ureĭ între Românĭ. Şi proprietariĭ dar eraŭ de acordŭ cu manifestul imperatoruluĭ; strigând eĭ în drépta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și 'n stânga că socialiștiĭ vorŭ a sfâșia țéra atacând proprietatea, șclt.

Atitudinea ce o luă, Comisarul divanuluĭ în România, la care alergă uă mulțime de sus-ḑișĭ proprietarĭ d'a se plânge, se părea óre-cum ne 'mpăcătóre și amenințătóre la început cu ómeniĭ revoluțiuneĭ.

Eată ce coprindea scrisórea adusă de secretarul Tanghêr-Efendi, al înaltuluĭ Comisarŭ divanuluĭ din Constantinopole.

„Un numĕrŭ de indivi ḑĭ, dându-șĭ nume de Valachĭ, s'a ivit fără veste în acest principatŭ, și după ce aŭ ademenit miliția țereĭ și rĕsturnat guvernul, eĭ s'aŭ folosit de astă ocasiune pentru a impune Domnitoruluĭ, sub nume de instituțiĭ nouĕ, condițiunĭ în neputință d'a se împlini, în cât Domnitorul, nefiind în stare d'a se opune silnicieĭ, și vĕḑêndu-se într'uă posițic periculósă, a fost nevoit a-șĭ părăsi reședința. Atuncĭ, tot aceștĭ indivi ḑĭ, folosindu-se de astă împregiurare atât de favorabilĕ în ochiĭ lor, aŭ avut cutezanța d'a forma uă nouĕ administrațiune nelegale subt nume de Guvernământ provisoriŭ...“

Acésta s'a citit într'un fel de adunare publică în sala de la Metropolie.

Era lesne de înțeles, din aceste rônduri și din maĭ multe altele, că scrisórea fusese dictată de ambasadorele puteriĭ sus-ḑise din Constantinopole, ajutat de adresa ce Duhamel o a fost priimit, din partea proprietarilor boiărĭ, în care subsemnaseră ca vre-uă treĭ-ḑecĭ de indivi ḑĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Scrisórea termina prin a ordona Românilor, d'a pune capĕtŭ guvernămêntuluĭ provisoriŭ, şi de a numi după datine, uă căimăcămie, saŭ alt-fel ḑisŭ Locotenenţă.

Aci atacul era prea tare; lupta urma a fi fórte crâncenă între Guvernŭ şi partitul opusŭ...

Însă Guvernul provisoriŭ respingênd nedreptele acusaţiunĭ ale manifestuluĭ Turco-Rusescŭ, nu voia a intra în luptă cu puterea Suzerană; asta nu ar' fi fost de cât a rĕspunde la calculele cabinetuluĭ Ţaruluĭ. Îndată făcu a circula pe stradele Capitaleĭ decretul următorŭ:

Cetăţenĭ Românĭ!

„Inemiciĭ fericirĭĭ nóstre, în agonia lor aŭ scos un ţipĕtŭ de turbare ce a răsunat pĕnă la porţile Stambululuĭ; şi divanul, auḑindu-l, se rĕtăci el însuşĭ, şi cugetă un momentŭ că guvernămêntul vostru nu ar' represinta pe poporŭ.

„Rĕutatea lor a mers pĕnă la aceea de a da un înţelesŭ criminalŭ titluluĭ de provisoriŭ ce aţĭ dat guvernămêntuluĭ ales de voĭ.

„Sciind că revoluţia română este gata a face marĭ sacrificiĭ pentru a asigura pe Înalta Pórta, despre devotamentul şi iubirea sa pentru augustul Padişachŭ, liberatorul Orientuluĭ; noĭ depunemŭ puterea în mânele popululuĭ, şi reḑemându-ne pe spiritul de ordine ce vĕ însufleţesce şi pe încrederea ce aţĭ pus în noĭ, vĕ îndemnămŭ a vĕ într'uni şi a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

proceda fără întârdiere la alegerea unuĭ altŭ guvernŭ, care, după cererea trimisuluĭ, va lua nume de Locotenența Domnéscă a Țereĭ Românescĭ, și va fi recunoscută oficiale de Înalta Pórtă.“

Membri guvernului provisoriŭ.

25 Iulie 1848.

Populul ce învĕțase acum a privi actul revoluțiuneĭ ca actŭ al sĕŭ, se într'uni cu liniște pe câmpul Libertățiĭ al Filaretuluĭ, și alese de membri aĭ Locotenențeĭ pe I. Heliade, Nicolae Golescu și Cristache Tel. Comisarul Porțiĭ, din parte-ĭ, se grăbi prin uă notă oficiale, a încunosciința corpul diplomaticŭ al capitaleĭ, cum că el recunósce în numele Sultanuluĭ, Locotenența domnéscă de guvernŭ legalŭ, și 'l îndémnă a intra în relațiunĭ cu ea.

Acésta fu uă învingere și maĭ mare a popululuĭ asupra partituluĭ contrariŭ.

Soleiman, bărbat distins și cu uă statură înaltă, bine făcut, și pe lèngă acea atitudine elegantă de fiŭ al Orientuluĭ, nu era lipsit de cunoscințe, maĭ ales în ceea ce privea interesele imperiuluĭ Turcŭ în Europa.

Cu tóte vorbele sale cele aspre ale întîiuluĭ sĕŭ manifestŭ, maĭ pe urmă, prin uă mĕsură de energie și politețe, ómeniĭ partituluĭ liberale, îl făcură d'a da și el pe față simpatiile sale, și că este dispus a ajuta mișcarea națiunale a acesteĭ țerĭ... Uă comisiune fiind numită pentru a aduce la Constantinopole proiectul de constituțiune, Soleiman o priimi cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mulțiămire în tabăra sa de la Giurgiu, și învită pe toți membrii Locotenenței la un strălucit prânsu.

Golescu și cu Tel fuseseră și mai 'nainte la Giurgiu, acum veni și Heliade.

Ei se aflaŭ la ospețul ce 'l a dat Soleiman. Mai multe toasturi închinară în sănătatea Sultanului.

Soleiman rădicând un pacharŭ se esprimă în stilŭ alegoricŭ al Orientului, cu următórele vorbe:

„Vĕdŭ uă grădină frumósă. — Între ea și sóre, care ar' trebui să învieușede florile și arborii sĕi, nuorĭ geloșĭ se întrepuseseră; grădina întârdiase de a rĕspândi în universŭ profumul florilorĭ și bine facerea fructelor sale. Eŭ închinŭ un toastŭ pentru împrăștierea acestor nuorĭ! Sórele, este Sultanul; grădina este România; eŭ m'așĭ simți fericit de a 'ĭ fi grădinarŭ.“

Unul dintre membri comisiuneĭ îĭ rĕspunse tot în acest stilŭ alegoricŭ.

„Eŭ închin un toastŭ în sănătatea grădinaruluĭ. Brume de la Nordŭ căduseră peste grădină, uă earnă siberiană acoperea earba și arborii ca cu un giulgiŭ de mórte; nu se vedea acum nicĭ cel maĭ micŭ semnŭ de viață saŭ de vegetație. Un noŭ sóre de Orientŭ, îndoindu-și rațele, topi neaoa și 'gheața; pămêntul priimi bine-făcĕtórea luĭ căldură; tótă planta surise, și se deschise la vederea grădinaruluĭ. Dară vaĭ! plante parasite năbușescŭ în grădină; pămêntul are nevoe de căldură; el cere a fi curățitŭ de mărăciniĭ ce 'l înăbușescŭ oprindu-ĭ rodirea. Grădinarul este chiămat a deosebi plantele bune de cele para-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

site și veninóse; el trebue să taie ramurile uscate de earna cea lungă și de vînturile arḑętóre. — Vivat grădinarului!...

Și asemenea uă mulțime de parabole fură repetate în miḑlocul aclamațieĭ comeseniĭlor.

Omer făcu onórele tabereĭ membrilor Locotenenței... Cea maĭ bună înțelegere dar domnia între guvernămêntul românescŭ și trimișiĭ Înalteĭ Porți.

Soleiman, însoțit de uă escortă de cavalerie, veni de petrecu treĭ ḑile în Bucurescĭ, unde fu priimit cu strălucire și cu aclamațiunĭ din partea popululuĭ.

Acestea ĕnsă nu mulțiămiaŭ nicĭ de cum pe Rusia, și ea căută cu orĭ ce chipŭ, a împedica înțelegerea și armonia între Românĭ cu Poarta.

Adăogând earăși isbirile de publicitate prin gazetele din Bucurescĭ, în care se aducea dese atacurĭ Rosii; nisce cluburĭ în care se țineaŭ discursurĭ pline cu veninŭ în contra partituluĭ oposantŭ și celeĭ de maĭ sus; uă óre care gelosie și neînțelegere între ceĭ cari represintaŭ puterea Statuluĭ, defecte și micșorimĭ omenescĭ; — maĭ multe personalităț fuseseră desvălite ca uă monstruositate în fața poporuluĭ; pe Heliade unĭĭ îl acuza că tinde la domnie purtând manta albă și umblă însoțit de adiotantŭ; apoĭ puțin în urmă nisce certurĭ se iscară din causa schimbărilor de funcțiunarĭ; — pe Moșoiu, care fusese prefetŭ al poliției, îl depărtă ḑicênd că se rudesce cu membrul Locotenenței, și în locu-ĭ se numi Brătianu; tóte acestea produseră oare-care nemulțiămirĭ și deteră curat semne de slăbiciune. La

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

câmpul Filaretului, în tóte Duminicile și sĕrbătorile era chiămat populul care venia în mase. Aci, de pe uă catedră aședată într'un chioscŭ, pe lângă multe lucruri folositóre, se vorbea și multe în auḍul publicŭ care nu 'și prea aveaŭ locul, și contribueaŭ de a desmoralisa și a aduce mai multă perturbaţiă, Apoi în cele după urmă una și mai mare de cât tóte, maltratarea originaluluĭ Regulamentuluĭ organicŭ și volumele în care eraŭ înscrise numele celor boiăriţi, numite archondologie, cu despreţŭ, cu batjocură și rîsuri purtândule într'un carŭ funebru, învĕlite cu postavŭ negru, cu musică; cu chiuiri și cu hohote ca uă comedie, saŭ ca uă mascaradă, oprinduse din locŭ în locŭ cum se face cu morţiĭ, — și din naintea consulatuluĭ rusescŭ, pĕnă ce le duseră, pe patul de moarte, în curtea metropolituluĭ, unde le arse într'uă procesiune cu totul comică burlescă, și dândule rĕilor cu blasfeme și cu anatheme; care toate aceste lucruri nu potŭ fi judecate de cât ca nisce copilăriĭ, neputênd a susţine un actŭ ca acesta, prin care se atacaŭ două puteri Rusia și Turcia, cu armele în mână, și după care a trebuit să urmeḍe uă sumă de miseriĭ și persecuţiunĭ, fructe a le faptuluĭ de mai sus.

Acéstă urmare nu ajuta întru nimicŭ consolidarea actuluĭ umanŭ, represintat prin uă statue mare așeḍată în façia palatuluĭ administrativŭ. Libertatea, Libertatea sclavilor!... singură poate pentru care ceĭ mai mulţi eraŭ cu revoluţiunea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Uă comisiune fusese întocmită aĭ căreia membri D. Petrache Poenaru și părintele Iosaf Snagoveanu împărțiaŭ bilete de liberarea Ț'iganilor din sclavie; cari după ce priimeaŭ acea chârtie, veniaŭ cu grămedile în faça statueĭ ce ținea sub piciórele eĭ lanțurile și catenele sfărâmate, și mulțiămiaŭ lovindu-și peptul cu mânile pentru câte aŭ suferit; aceasta adevĕrat a atras compătimirea și admirațiunea mulțimeĭ, și ar' fi făcut însuși pe stăpâni lor, reacționariĭ chiar, a remânea cu gura închisă. 1)

Și urmarea de maĭ sus, a batjocurireĭ Regulamentuluĭ, nu era în armonie cu scopul Guvernuluĭ, care trimisese comisarĭ într'adins, propagantistĭ în tótă țeara, d'a instrui pe sătenĭ esplicându-le articolele coprinse în proiectul de constituțiune și dicându-le d'a se ține tot-d'auna în ordine.

Daca Regulamentul-organicŭ ava rele lucrurĭ, avu ĕnsă și bune; și pentru acésta, diseră unĭĭ din cetățenĭ, nu trebuea să atragemŭ pe capul țereĭ calamitatea care a fost adus-o batjocurirea și arderea luĭ.

Ca judecătorŭ imparțialŭ putemŭ dice, că relele de care a suferit populația sub Regulamentŭ a fost uumaĭ réoa aplicare a luĭ și abusurile ce s'aŭ comis de funcționari statuluĭ... Cât despre cărțile în care se înscriaŭ rangurile boiărescĭ de sinele eraŭ cădute și desființate.

1) Nu scimŭ ĕnsă de ce și 'n acéstă împregiurare se p sese uă tacsă la liberarea biletelor, â plăti fie care individŭ câte un sfanțichŭ. Și la ce óre se întrebuința acéstă sumă de bani?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aşa dar nu scimŭ daca prin acéstă urmare nu ne am aseměnat cu aceĭ călătorĭ pe munţĭ, într'un timpŭ negurosŭ, cari nevěḑěnd pe unde calcă, din causa céţeĭ întunecóse, de a eşi la culme în susŭ, caută a trece, în impacienţa de care sunt dominaţĭ; pe uă potecă îngustă, între stâncĭ şi rîpă, şi pentru că n'aŭ cunoscut bine calea se pomenescŭ căḑuţĭ în fundul prăpastieĭ.

Dumneḑeŭ şi viitorul va judeca acésta...

Populul imitând tot-d'auna pe ceĭ care scie a vorbi maĭ multe şi iaântîĭ iniţiativa la lucrurĭ, aclamă la arderea nefericitului şi pentru păcatele luĭ Regulamentul, şi după ce se terminŭ acest auto-da-fe, în curtea P. S. S. se repeḑi pe colina Metropolieĭ unde sfărămă cu furie, nisce table cu inscripţiunĭ, de pe un monumentŭ aşeḑat acolo în memoria acestuĭ Regulamentŭ.

Eĭ bine daca am lua-o acésta ca un actŭ de curagiŭ, apoĭ am fi voit ca aceĭ cari aŭ terminat acest actŭ, să nu fie abandonaţĭ de ast curagiŭ pĕnă la fine; şi era chipŭ, precum o să vedemŭ înainte.

Rusia ţinênd socoteală de tot ce se făcuse şi se petrecuse, şi maĭ mult înfuriată de actul cel din urmă, al arderei Regulamentuluĭ-organicŭ, ca operă elaborată subt influenţa sa şi recunoscută de dênsa şi de Turcia, găsi un pretecstŭ forte d'a cere imediat la Pórtă, prin ambasadorele sĕŭ în Constantinopole, suprimarea revoluţiunei şi a Guvernuluĭ ce ea recunoscuse în România.

Soleiman a fost chiămat înapoĭ de Divanul Por-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ții, și se trimise un alt comisarŭ: Fuad-Efende, pus ca un instrumentŭ subt ordinile directe ale lui Duhamel.

Idra reacțiuneĭ începu a redica unu după altul capetele sale multe, lovite de revoluțiune.

Armata turcă pe pămêntul Românieĭ se ranforța cu trupe și cu muniții aduse pe la Rusciucŭ, și capiĭ eĭ, precum comisarul turcu și generalul rusŭ Duhamel, cel ce era instalat în mijlocul tabereĭ de la Giurgiu, nu voiaŭ a intra în nicĭ un fel de relațiune cu Guvernul din Bucurescĭ.

Guvernul Locotenenței domnescĭ se părea că 'și terminase cariera sa în privința diplomației în afara; acum ce mai putea face era a se fortifica în lăuntru, a se pune în fruntea națiuneĭ și, saŭ d'a o preface într'un mormênt, saŭ a o redica triumfătóre.

Guvernul ales de națiune — de populŭ, avea a se lupta cu doĭ inemicĭ puternicĭ: Rusia și Turcia; pentru că uă-dată cu schimbarea din urmă a faseĭ lucrurilor, armata rusă și trecuse Prutul în Moldova, și formase douĕ marĭ lagŏre, unul la Iași și altul la Bărlad.

Să nu uitămŭ ĕnsă că orĭ cât de anevoiósă și periculósă era posițiunea unde sta Guvernul, avea și marĭ avantage: epoca aceia, simpatica populilor și decisiunea întregeĭ națiunĭ Române, care ar' fi alergat din tóte ungiurile spre a 'ĭ da concursul seŭ de a'l susține...

Al mult a avut a plânge Guvernul că n'a sciut a se folosi de împregiurărĭ, și pentru că n'a avut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îndestulă credință în forțele sale și 'și perdu timpul priinciosu nefăcênd nimica, când ochiĭ seĭ căta a 'ĭ îndrepta unde era partea cea maĭ tare, de a lupta și de a combate pe inemicĭ; și așa dar, saŭ că el a fost trădatŭ de aceĭ cari l'a consiliat, de a lepăda armele din mânĭ, saŭ că a fost incapabilŭ de fapte marĭ pentru națiune.

Un singurŭ omŭ, de essemplu prefectul de Focșanĭ numit în urma luĭ Filipescu, Scarlat Turnavitul, puind în faça hordelor de cazacĭ pe graniță, numaĭ stindarde triculore și nisce sătenĭ, aceia nu cutesară a călca peste hotarŭ pre câtstindardul revoluțiuneĭ era arborat; ast-fel stindardul revoluțiuneĭ al aceluĭ anŭ însufla temere și însușĭ armatelor Țaruluĭ... Apoĭ Turnavitul a vĕdut viind la dênsul nenumĕrate cete de voluntarĭ, cari desertaŭ din aceste armate, cerênd a se înrola lângă trupele din România, de a combate armatele despoților. Guvernul greși că n'a sciut a se servi de brațele Polonilor și a le Rușilor democrațĭ cari alergară vĕdênd în acéstă țĕră arborat stindardu-l Libertățiĭ, de brațele și simpatia atâtor străinĭ cari, negăsind aicĭ energiea epoceĭ, trecură în Ungaria si 'n Transilvania, unde făcură ca Europa întrégă să fie gelósă de ilustrația faptelor și de resunetul armelor maghiare... Guvernul în nehotărîrea sa, clătinându-se, lăsă a se perde timpul, și infortunațiĭ ce alergaseră în România, dupa ce trecură de la Focșanĭ la Buzeŭ, și aci așteptând voința acestuĭ Guvernŭ, fură în cele din urmă masa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

crați de soldații Țaruluĭ intrând, la Lopătarĭ, în dreptul lui Vintilă Vodă, în munții Buzĕuluĭ...

A! guvernul căta să aibă prevederĭ și să fi înțeles maĭ bine ajutorul ce putea să 'l aibă de la posițiunile locale, de la națiunea întrégă și de la simpatiile populilor precum ḍiserămŭ, într'uă epocă ca aceia, — epoca revoluțiuneĭ universale!...

Ce făcu Bucurescii, suveranul actelor și al voinței sale, într'uă asemenea împregiurare, după ce aruncă mănușa la două puterĭ prin arderea Regulamentuluĭ? Nimicŭ... S'a destinat și s'a redicat uă sumă de treĭ miĭ galbenĭ din casa statuluĭ cu titlul de cumpărătóre de arme. Armele nu s'aŭ adus și baniĭ nu se maĭ sciu de căpĕtîiul lorŭ... și din contribuțiunĭ din Capitală, oferite patrieĭ, era strâns un fondŭ cu care se ḍicea că să se organiseḍe uă legiune sacră; fondul a dispărut pe mânile celor cari fuseseră însărcinați cu organisarea luĭ, și nicĭ un legionarŭ măcar de poftă nu s'a vĕḍut.

Generalul membru Locotenenței, făcu apel la junime ca să se înroleḍe în óste; uă mulțime de junĭ din tóte clasele societățiĭ, respunseră la apelul acesta și intrară în cadrele armateĭ.

Bucurescii ĕnsă ne-avênd nicĭ de cum uă posițiune strategică, și învechitŭ în păcatele luĭ, ca și Regulamentul pe care copiĭ îl arseră, nu era locul de operație pentru apărarea țereĭ călcată de inemicŭ.

Locul cel tare, locul care ar' fi dat brațul de apărare G.vernuluĭ naționale era muntele, precum o ḍise junele Român din Mușctoiul; și locul unde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

stindardul revoluțiuneĭ, după călcarea inemiculuĭ cu mâna armată în întrul țĕreĭ, ar' fi putut sta arborat ĕncă un anŭ, era numaĭ munțiĭ, munțiĭ Vâlceĭ și aĭ Gorjuluĭ... Să învețe dar ca să scie aceĭ ómenĭ cărora națiunea le încredințeadă puterea, precum o încredință Guvernuluĭ de la patru-ₔecĭ și opt; să scie că faptele cele marĭ împlinite de Românĭ sub Mircea, Vladŭ, Michaĭ și Mateĭ Basarab, se petrecură sŭb apărarea munților, o maĭ repetămŭ, Termopilele Românеĭ!...

Încongiuratŭ numaĭ de șépte opt sute ómenĭ determinațĭ, ómenĭ de inimă și adevĕrațĭ patrioți, echipațĭ cu arme și cu provisiune atuncĭ în muțiĭ Vâlceĭ, saŭ aĭ Gorjuluĭ, unde stindardul patrieĭ să stea arborat, Guvernul ales de populŭ ar' fi guvernat de acolo țéra întreagă, și ar' fi însuflat fricĕ inemicilor, ceĭ ce n'ar fi avut curajul d'a maltrata precum aŭ făcut, populul și tótă România. Acolo eĭ, aceĭ bravĭ Românĭ, de s'ar' fi ținut ast-fel numaĭ treĭ lunĭ, Generalul Bem, acel sóre al armelor libertățiĭ populilor, după ce curăți Transilvania de armate austriace și rusescĭ, ș'ar fi fost dat negrești mâna cu Româniĭ din Carpați. Ungurиĭ atuncĭ ar' fi înțeles maĭ bine interesul lor, și neapărat că eĭ ar' fi învățat să prețuiascĕ pe Românĭ, d'a combate împreună, armatele Țaruluĭ ș'a le Turcieĭ, precum combăturĕ odinióră sub Matias și sub Michaĭ... Cu tóte că și Turcia e de creḍut, ș'ar fi schimbat tactul...

După opt anĭ veni chestiunea resbeluluĭ de O-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rient, şi Europa ar' fi ţinut seamă de eroismul românescŭ, când se închieiă tractatul din Parisŭ...

Acéstă mare operă o putea împlini numaĭ un singurŭ omŭ, un singurŭ bărbatŭ, ca şi acel ce organisase uă tabără de regimentele ostireĭ cu panduriĭ ceĭ bravĭ, recrutaţĭ din districtele Olteniei, pe locul unde marele Traian îşĭ aşeḍase castrele sale, lângă Romnicŭ.

Vomŭ vorbi maĭ în urmă de lagŏrul de la Traian; acum să vedemŭ ce făcea Locotenenţa în Bucurescĭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIII

Turcii la porțile Bucurescilor, nu țin nici uă relațiune cu Guvernul Locotenenței.

Guvernul Locotenenței, în durerea sa vĕdênd schimbarea lucrurilor, prin care se ataca drepturile de autonomie a țereĭ, se aseměna cu un omŭ confusŭ de grele împregiurărĭ și care este ocolit de uă mulțime de inemicĭ, cu care are a se lupta.

La palatŭ și pretutindenĭ unde se vedea vre unul din membriĭ eĭ, se arăta tot-d'auna îngrijeatŭ, tot cugetând, și pĕnă că și domiciliul nu și 'l avea stabilŭ; saŭ uniĭ dintre dênșiĭ dormiaŭ nóptea prin suburbiĭ, între populŭ. Avênd eĭ dese întruniri și deliberând, făceaŭ fel de fel de planurĭ, își mĕsuraŭ puterea cu împregiurările amenințătóre, și fără a arăta câtu-și de puțin la populŭ téma și descurageareа lor, eĭ cunoscură că misiunea-le era aprópe să se întrerupĕ; și că daca maĭ făceaŭ ce-va era numaĭ de ochi popululuĭ, care și începuse a întreba ce se va face cu Turciĭ intrați pe pămêntul Țereĭ Românescĭ? Scopul Guvernuluĭ ĕnsă era d'a înlătura în orĭ-ce împregiurare, orĭ-ce conflictŭ cu armata Suzeranuluĭ.

Se decise dar a maĭ face uă încercare, a tri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mite uă deputațiune la Giurgiu, care să presinteḍe nouluĭ comisar, Fuad, omagele Românilor către Înalta Pórtă, și a intermedia restabilirea bunelor reațiunĭ între ea și un Guvernŭ recunoscut de dênsa și aclamat de populŭ.

Îndată către finele luĭ Augustŭ se și închirie de poliție, uă sumă de birji, în care porniră din capitală maĭ mulți bărbați distinși de capacitate și merite. Acestia ajungênd la Giurgiu veniră în grămadă la cartirul Comisaruluĭ, care era într'uă casă din naintea aleiuluĭ, la marginea Dunăriĭ, și d'acolo putură vedea lagórul Musulmanilor, așeḍat cu nisce tinte maĭ, ca un câmp cu momâĭ verḍĭ, ce coprindea un mare spațiŭ maĭ din sus de orașŭ, la Sloboḍia; și dinaintea aleiuluĭ sus ḍis se afla de gardă uă companie de pedestrași, cu armele puse în piramide. Vederea lagóruluĭ acesta însufla óre care oróre spectatorilor d'aci.

Fuad însciințânduse de deputațiunea care a venit, voi a face dificultățĭ pentru priimirea sa; dar el fu silit în cele din urmă, prin insistarea acelora, d'a eși în balconul caseĭ unde ședea. Slabŭ și ócheșŭ la chipŭ, cu aerul cel seriosŭ care 'l caracterisa, Fuad se aseměna după înfățișarea sa, ca uă femeiă mâniósă, saŭ ca un copil îmbufnatŭ...

Deputațiĭ îĭ ținură un discursŭ prin care eĭ óre cum îl flata; dar el maĭ 'nainte ca aceștia se termine discursul, îĭ întrerupse ḍicêndu-le: — Mergeți la casele D-vóstră că vom veni noĭ acolo ca să vedemŭ; fiți în raat! fiți în raat!.. (linisciți).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Duhamel în acest timpŭ se afla în casă la Fuad privind cu nisce ochĭ marĭ deputațiunea acésta și atitudinea ce Turcul ținea în faça eĭ.

Deputațiĭ cum ḑiserămŭ, numĕrŭ mare de bărbațĭ și tot ce capitala Românieĭ avea de inteligințe, se înturnată prea nemulțiămițĭ de purtarea comisaruluĭ, ear Guvernul rĕmase ca lovit de trăsnetŭ auḑind că a eșit așa de rĕŭ încercarea sa cea din urmă, d'a se reconcilia cu comisarul Divanuluĭ.

După câte-va ḑile, la începutul luĭ Septembre, uă scrisóre adresată către Metropolitul, anunța mișcarea armateĭ Musulmane de la Giurgiu spre capitală, prin care se anula cu desăvêrșire fapta revoluțiuneĭ; și 'l îndatora a lua frênele guvernuluĭ țĕrriĭ, d'împreună cu câțĭ-va boiărĭ, pĕnă la intrarea armateĭ.

Aci maĭ mult de cât tot-d'auna aceĭ ómenĭ orbițĭ de urĭ personale, bătură în palme de bucurie, că vedeaŭ fapta revoluțiuneĭ nimicită, și un guvernŭ, cât și națiunea întrégă, care dênsa l'a fost ales, insultat și desprețuitŭ.

Cine ĕnsă a simțit atât de greŭ afrontul adus națiuneĭ prin acea conduită a comisarilor ce, în puterea armateĭ străine, veniaŭ să înnăduşe votul generale? Cine? cine a fost aceia al cărora nume se pronunță cu respectŭ de posteritate și națiunea le dete cununa martirilor? fură aceia cari avênd numaĭ uă viață, se deciseră a spăla afrontul cu sângele lor...

Acestia dar simțind greŭ ruşinea care se descarcă pe națiune și pe țéră, resuflaseră cu un profund

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

suspin, și jurară în fundul inimeĭ lor, d'a pedepsi pe păgân și pe insultătorŭ.

Tóte trupele dar, de orĭ ce armă; afară numaĭ de un batalionŭ de infanterie militarĭ românĭ, ce rĕmase d'a ține garnisóna în Bucureseĭ, se porni la Rômnicŭ, în tabăra de la Traian; și cu acésta Guvernul da a înțelege că căutase a lua mĕsurĭ pacifice în faça inemicilor care veniaŭ, d'a nu espune capitala.

Acest batalion din regimentul ce avea de căpetenie pe Radu Golescu, vĕrul Golesculuĭ de la guvernŭ, era aședat în casarmă, și nu se ocupa de cât a face serviciŭ de garnisónă la ministere, la temnițe etc. Populațieĭ se disese prin agențiĭ poliției ca nimenĭ să nu iasă armat înaintea Turcilor.

La poliție ĕnsă pompieriĭ făceaŭ maĭ în tóte dilele essercițiĭ; eĭ manoperaŭ cu tot felul de evoluțiunĭ și marșurĭ, cu trompete și cu tobe, pe câmpia din Délul-Spiri, cea numită viea luĭ Hagi-Moscu; și se înturnaŭ de acolo, admirați de populațiune, dresați bine și cu un pasŭ energicŭ, sunând trompetele, cu armele lor d'a umĕrŭ, și maĭ adesc-orĭ în mare ținută.

Acéstă purtare a lor electrisa popululŭ, făcêndu-l a uita un minut descuragérea în care era el căḑut, caș guvernul Locotenenței.

Pompieriĭ dar, cât și militarĭ din casarma din Dealul-Spiri, puțin eraŭ îngrijéți de descuragiul popululuĭ; și par' că în adins, prin aceste esercițiĭ și preumblarea lor de la poliție la câmpŭ și înapoĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

voiaŭ, avênd în fruntea lor nisce buni oficeri, să însufleţéscĕ pe Bucurescenĭ.

Dar eĭ vorbeaŭ mult de lagĕrul de peste Oltŭ, ca de uă resursă puternică, spre a apăra drepturile uneĭ patriĭ îngenunchiate.

Bucurescii atuncĭ, între téma şi sperançiă, încurageatŭ pe de uă parte de lagĕrul de la Rômnicŭ şi amenințat pe de alta de armata Musulmană cu un îndoit numĕrŭ de mare, tot credea că Turciĭ viind, era de interesul lor, a nu se arăta cu totul ostilĭ uneĭ naţiunĭ care nu se deslipea de dênşiĭ prin revoluţie, şi care eĭ înşuşĭ recunoscuse Guvernul Locotenenţeĭ domnescĭ de Guvernŭ legale.

Ajungênd Musulmaniĭ la 9 Septembre la comuna Sintescĭ unde tăbărîră, douĕ ore departe de capitală, populaţia voi a maĭ face ĕncŏ uă încercare, d'a intermedia bunele înţelegerĭ cu Guvernul; şi luând pe Părintele Metropolitul cu dênsa, merse la lagĕrul sus ḑis, la Sintescĭ; dar din nenorocire resultatul fu tot ca cel de la Giurgiu, cu puţine ḑile maĭ 'nainte.

Neisbutind ş'acéstă încercare şi înturnându-se populul cu Pré Sânţia Sa de acolo, uă complectă confusiune se vĕḑu descrisă în feţele tutulor.

La 11 Duminică de dimineaţa tótă capitala fu redicată în picióre, alergând sumă de ómenĭ, între care ceĭ dântîĭ eraŭ tabaciĭ şi măcelariĭ, la bariera Poduluĭ-Beiliculuĭ şi a Poduluĭ Caliţi, spre a opri pe Turcĭ d'a nu intra. Armata ĕnsă dinpreună cu sus ḑişi comisarĭ, trase drept la Cotrŏcenĭ, a căruia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

câmpie o acoperi de tinte într'un imens lagĕrŭ, ear în monastire se aședa cartirul generalŭ.

Lumea din tóte părțile alergă ca într'uă ḑi de serbătóre, să véḑĕ lagĕrul cel ce, după mișcările și semnele din lăuntru, nu se părea a veni cu ostilitate.

La 12, luni, pĕnă a nu se face ḑiuă, ḑiorile fură cântate în douĕ părți ale armatelor, în casarma din Dealul-Spiri de Români, și în lagĕrul de pe câmpia și 'n monastirea Cotrocenĭ, de Musulmani.

Eĭ se auḑiaŭ unii pe alții, precum nisce adversarĭ ș'ar' da semnalul, ear ḑiua se înfăcișa la orisonte ca cum era învălită într'uă mantă sângerósă.

Marchitanii cu fel de fel de mărfurĭ de consumație se așeḑaseră, cu nisce coverge, în fața lagĕruluĭ.

Armata fiind închisă de un cordon așeḑat despre capitală, soldații Turcĭ nu comunicaŭ cu nimenĭ, afară numaĭ cât tîrguiaŭ cele de lipsă de la marchitanĭ.

Luni tóta ḑiua s'a vĕḑut intrând în capitală nenumĕrată sumă de sătenĭ nearmați, purtând numaĭ stindarde, cu Crucea Mântuitorului de pe la bisericile satelor, cu preuții și cântând: Dómne al Puterilor fiĭ cu noĭ!.. cari mergeaŭ de se puneaŭ în fața lagĕruluĭ musulman, ca un alt cordon; aceea ce de ómenii cu judecată sănătósă fură socotite de nisce copilăriĭ, d'a eși în fața unuĭ neamicŭ ca acesta, cu Crucea și cântând psalmi, în locŭ de a veni armați și decișĭ pe luptă.

Nóptea, între orele nouĕ și ḑece, cetele de să-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

teni fură turburate, prin călcarea patrulelor turcescĭ. — Se dete alarma în capitală că intră Turcii, și tótă populația s'a rĕdicat într'uă clipă armânduse fie-care omŭ cu ce putea, pentru care Guvernul avu multă anevoință, a desminți acest sgomotŭ rĕspândit într'adins, și a face să se liniștéscĕ orașul care se afla în perturbație de ceĭ ce voiaŭ a aținta lucrurile.

Marți la 13, ḑiua se ivi tot așa de aprinsă, ca cum cerul era încruntat, și sunetul famfareĭ din casarma Dealul-Spiri, a garnisóneĭ române, se audi par' că voi a plânge libertatea patrieĭ, care trebuea să apue, uă-dată cu ḑiua acésta, pentru maĭ mulți anĭ.

Aghenții poliției umblaseră tótă nóptea a face să se liniștéscĕ populul, și a 'ĭ ḑice că este oprit d'a maĭ eși cine-va cu arme înaintea Turcilor. Ómeniĭ însă îndoelnicĭ, la uă asemenea stare de lucrurĭ și cu inemicul la porțile orașuluĭ, nu se prea putea liniști.

În acea ḑi-diminéța, doĭ ciauși eșiră din lagórul musulmanŭ. Eĭ se îndreptaŭ pe stradele capitaleĭ ducênd uă chârtie către Guvernŭ. Întîlnescŭ în stradă pe Ali-baba de care menționarămŭ, cel ce mergea spre casarmă. Eĭ se salutară ca Musulmanĭ, și după ce schimbară între dênșiĭ câte-va vorbe, Ali se despărți de dênșiĭ făcêndu-le uă salutare punênd mâna la frunte și la gură, și 'și urmă calea înainte. El intră la felt-febelul, a căruia casă era cum se scie tocmaĭ în faça casarmeĭ.

Găsind pe Catinca felt-febelésa stând de vorbă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu nurora ei, Sora, și fórte bucurósă ca în acea di Constantin fiul ei se înălțase în gradul de sergentŭ după Sub-locotenentul Dincă Balșan; pentru care aceste două femei pregătiaŭ ospețŭ ce pompierii căutaŭ a 'l da, în curtea poliției; și de care de diminéță începuseră a trage dangtul cântându-le un viorarŭ — unul dintre dênșii, și unŭ cimpoerŭ.

Guvernul, ca guvernŭ ĕncŏ legale, îșĭ essersă dreptul seŭ și recompensă pe vre uă câți-va militarĭ înălțându-ĭ în grade. Din numĕrul acestora era și junele Constantin precum arătarămŭ.

Femeile sus dise, de bucuriea acésta, se o-ocupaŭ a frige doĭ meĭ pentru pompierĭ, când Alibaba intră.

El le dete bună diminéța, și Catinca mulțiămindu-ĭ, îĭ spuse cu uă mare bucurie, nuvela înălțăreĭ în gradŭ de sergentŭ a fiuluĭ eĭ.

Ali, în contra obiceiuluĭ sĕŭ, rĕmase seriosŭ ca cam nu se bucură.

Soția felt-febeluluĭ îl întrebă, observând acea seriositate a Musulmanuluĭ: „dar ce aĭ Ali? de ce eștĭ necăjit, spune-mĭ?“

Ali-baba, pĕnă a voi să se esplice maĭ departe, rĕspunse în scurtŭ Catinchi: „Femeia prietenuluĭ meŭ de demultŭ! viŭ să te însciințedŭ că astădĭ, chiar astădĭ, tu trebue să schimbĭ șederea ta din casa asta; aĭ un prieten bun pe smatritul (iconomul spitaluluĭ oștireĭ) ce șéde în casele luĭ Ghindă, în Isvorŭ, mută-te la dênsul, că te va priimi pentru puține dile. Astădĭ este să se întêmple uă nenorocire, și eŭ sunt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îngrijeatŭ şi pentru Constantin... Femeia prietenuluĭ meŭ! acésta am aflat-o de la un ciauşŭ care e orânduit de ascultare unuĭ generalŭ muscalŭ din tabăra Musulmanilor; el mĭ-a spus-o mie, şi eŭ viŭ să-ţĭ ḑic atâta..."

Catinca se uită uimită la Musulman care termină aceste vorbe şi îndată plecă.

Ea nu cuteaḑă să 'şĭ arate turburarea către Sora, ci lăsând-o pe dênsa, să se ocupe de cele pentru ospĕţŭ, alergă iute la Poliţie, la fiul eĭ.

Pompieriĭ danţaŭ de se clătina pământul subt piciórele lor, strigând mereŭ vivat!.. şi trecênd din mână în mână uă carafă de rachiŭ, pe care eĭ o tot deşerta şi ear o umplea dintr'un butoiaşŭ ce unul dintre eĭ îl ţinea în braţe.

Eĭ formaseră douĕ chorĭ: una condusă de un viorarŭ dintre dênşiĭ, şi a doua de un cimpoierŭ. Cela ce umfla cimpoiul şi anima danţul militarilor prin nisce tonurĭ plăcute, era Stefan fratele feltfebeluluĭ.

Catinca abia putu pătrunde prin mulţimea pompierilor care eraŭ grămădiţĭ împregiurul choreĭ, de a găsi pe fiul eĭ, ca să'ĭ facĕ cunoscut cele ce îĭ ḑisese Ali.

Constantin nu voi a hotărî cu mumă-sa nimicŭ în privinţa mutăreĭ eĭ chiar în acele momente, pĕnă va merge maĭântîĭ la comandantele serviciuluĭ lorŭ, ca să 'l intrebe daca este a se îngriji ceva locuitorĭĭ de pe lângă casarme.

Comandantele, Maiorul de pompierĭ, chiar în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acea diminéță intrase în spitalŭ, dicênd că nu prea îĭ era bine.

Constantin negăsind pe comandantele, lăsă la uă parte chestiunea de maĭ sus, și se dete și el aceleĭ bucuriĭ nebune de care eraŭ preocupațĭ camarazĭĭ luĭ.

Catinca întârdiă și ea cu ocupațiunea sa, d'a merge cel puțin pênă la smatritul, cu a căriia soție se afla în relațiunĭ de uă strânsă amicie.

Pompieriĭ dar urmară petrecênd și jucând în curtea poliției, unde se ospĕtaŭ, se felicitaŭ unul pe altul, se îmbrățișaŭ și închinaŭ toasturĭ în sănătatea Locotenenței Domnescĭ, în a Libertățiĭ Românilor și în prosperitatea corpuluĭ lor.

Orele trecuseră de douĕ după amiazĭ și ospĕțul acestora nu se terminase âncŏ. Eĭ maĭ aveaŭ de bĕut, și cătaŭ ca după masă se re'ncépĕ earăși danțul.

Eată ce se întêmplase tot în acele ore în lagĕrul de la Cotrócenĭ.

Adresa trimisă de la lagĕrŭ, de diminéță, dicta ca un numĕrŭ câtŭ de mare de cetățenĭ, ceĭ maĭ notabilĭ și ceĭ maĭ inteligințĭ, sunt chemațĭ de comisarul Divanuluĭ, spre a delibera împreună, asupra guvernuluĭ și intereselor țĕreĭ.

Se grăbiră după acésta a merge delegațĭ aleșĭ din tóte clasele societățiĭ în lagĕrŭ, al cărora numĕrŭ întrecea cifra de douĕ sute indivizĭ, adică uă deputațiune monstră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acestia merseră pe la orele 11 la lagĕrŭ, d'a se presinta dinaintea luĭ Fuad, unde era și Duhamel.

Comisarul, priimindu-ĭ, citi în auḑul tutulor un fel de firman, ce învinovăția pe ómeniĭ revoluțiuneĭ; care era în acordŭ cu adresa trimisă de la Giurgiu, când se mișcase trupele de a veni spre Bucurescĭ.

Presinți eraŭ secretariĭ guvernuluĭ, precum Nicu Bălcescu, Costache Roset, treĭ din frații Golescĭ, Dimitrie Bolintineanu, Cesar Boliac, Nicolae Creţulescu, Voinescu și alți fiĭ de boiărĭ; prefectul poliției I. Brătianu, Dimitrie Ghica — fiulŭ luĭ Grigore Ghica Vodă, fiiĭ luĭ Cantacosino și bĕtrânul părintele lor, cu tótă ceata boiărésc㠻 și preuți și neguțitorĭ și meseriași și uă mulțime alți ce aŭ fost aleși și trimiși delegați de a rĕspunde la acusarea ce comisarul voia, sub presiunea baionetelor turcescĭ, a impune națiuneĭ, după cum dicta acest firman.

Nicĭ uă-dată nu s'a vĕḑut protestând Romaniĭ cu maĭ multŭ focŭ, de cât după cum protestară câți-va bărbați cari rĕdicară cuvêntul în faça astuĭ comisarŭ, încongiurat de putere de armată și măgulit de reacționarĭ și de rusofilĭ.

Nicu Bălcescu sili pe Turcul Fuad, prin puterea vorbireĭ sale, d'a asculta protestarea sa energică și fórte dréptă, desvălindu-ĭ tótă istoria acestor țĕrĭ; citând faptele și epocele și tractatele încheiată dupe timpĭ; învinovățiud tot-uă-dată și maĭ puternicŭ călcarea armateĭ turce pe pământul Românieĭ, care n'avusese nicĭ un motivŭ basat pe dreptŭ, d'a interveni ș'a se amesteca în reorganisarea din lăuntru a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

țereĭ. Invinovățiți pe Turcia că a abusat de drepturĭ și a călcat tractatele, pre cât timpŭ Românii le respecteadă; amenință p'acéstă putere că va fi rĕspundĕtóre de eșitul lucrurilor, daca nu se va gôndi îndestul când voesce a oprima pe Românĭ, și nu voesce a ține sémă de fapta națiunale a revoluțiuneĭ, ca de uă voință genarale a lorŭ.

Bălcescu fu aplaudat de mulțimea junimeĭ inteligînte, care striga: să trăiască România și Constituțiunea; afară de nisce bĕtrânĭ, ceĭ ce aștepta în nerăbdare, d'a vedea armatele acestea năvălind înlăuntrul capitaleĭ, și în sila baionetelor, a restabili earăși trecutul și privilegiul regulamentarŭ...

Alțĭ oratorĭ rĕdicară earăși cuvêntul după Bălcescu, și tot asemenĭ cu dreptul istoricŭ, combătu pe Pórtă despre conduita eĭ.

Fuad asculta acestea cu uă pacință silită, ascundêndu în inimă-ĭ veninul ce-ĭ adăoga aceste grave învinovățirĭ.

Duhamel sta d'uă parte și par' că după căutătura ochilor și în încrețitura sprâncenilor, vedea cine-va cugetarea cu care predomnea pe Musulman, rĕdicêndu-și ochiĭ adese orĭ spre capitală, adică de a termina maĭ curênd instrucțiunile care i le-a fost dat. Mulțimea era agitată împregiurul sĕŭ, dar armata turcă îĭ umplea ochiĭ... Sunetul vorbelor îĭ făcea rĕŭ credêndu că prin acestea energia Musulmanuluĭ póte să slăbéscĕ, și tótă respunderea sa, de care s'ar fi temut, era daca nu isbutia, în machinațiile sale; cu ce prețŭ puțin îĭ păsa. El ĕnsă voi ca

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acéstă mulțime să fie încatenată, constrânsă, strivită, ș'a închide gura oratorilor cu tot dreptulŭ istoricŭ ce eĭ mereŭ îl repetaŭ, dându-ĭ uă ștersătură cât de tare; a lucra, a lucra adică, de a bate ferul pĕnă e caldŭ; și d'aceĭa el turba de mânie auḍind atâta vorbă și acea întârḍiere ce nu o putea suferi.

Fuad în fine după ce ascultă îndestul pe ceĭ cari vorbeaŭ, se adresă către delegațĭ cu următórele cuvinte:

— Ca să cunóscemŭ, Domnilor, care e voința națională aci, dumnévóstră toțĭ ceĭ ce sunteți cu Constituțiunea să vĕ trageți într'uă parte, și ceĭ cu Regulamentul earăși într'uă parte.

Nu găsimŭ îndestule espresiunĭ de a descri acéstă mișcare a Românilor cari se găsiaŭ în miḍlocul armateĭ. Ce față deschisă și ce purtare îndrăsnéță pentru ceĭ ce se așeḍară de partea noilor reforme, și ce suflet rece și ce mișcare împleticitóre pentru aceĭ care se retraseră de partea opusă pentru Regulamentul. Acolo se represinta uă scenă fórte durerósă: fiiĭ boiărilor se puseră lângă revoluțiunea condamnată de Turcĭ și de Muscalĭ, ear bătrâniĭ, părinți lor, se așeḍară de partea Regulamentuluĭ care, după cele ce se petrecuse pĕnă atuncĭ, semăna, susținut de aceĭ străinĭ, ca un omŭ aprópe mortŭ, căruia mediciĭ îĭ dă moscŭ.

În acea mișcare de agitație, de ilaritate și durere, între suspine, rînjire și gemĕtul acestor douĕ tabere de Românĭ, dinaintea străinuluĭ opresorŭ; între lacrimile unora și surîderea celor lalți, boiărul Cau-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tacosino fu numitŭ caimacamu, și el priimi acésta cu multă bucurie a tutulor regulamentiștilor, pe când unul din fiiĭ sĕĭ, trecut în ceelaltă ceată, striga plângênd și simțind cu greutate afrontul națiuneĭ sale călcată în picióre: „Nu priimi părinte! nu priimi!..“

Detunarea unuĭ pistolŭ se audi atuncĭ și soldațiĭ Turcĭ ocoliră îndată acéstă junime, care protesta din tótă puterea, învinovățind tot-d'auna conduita Turcieĭ, protestând în numele națiuneĭ, protestând în numele dreptuluĭ eĭ, ear boiărilor li se deschise calea d'a intra în Bucurescĭ, pe unde trebuia a călca în șiróe de sângele compatrioților...

Cordonul lagĕruluĭ fu dsființat, și armata se mișcă rĕsturnând dinaintea eĭ baracele marchităniilor cu mărfurĭ, călcând peste ómenĭ și amenințând de tóte părțile pe ceĭ ce li se opunea. Cetele cele numeróse de sătenĭ, veniți cu prenți, cu Crucile și cu stindarde, restrânșĭ fiind într'un chipŭ bruscŭ de armatele care le ocoli, Crucile sburară în aerŭ, tăiate de ferul Musulmanilor, ear stindardele ce le țineaŭ în mânĭ, după ce din ordine le închinară de treĭ orĭ pĕnă la pământ, fură în cele din urmă rupte pe spinarea lorŭ. Trompetele sunaŭ marșul lupteĭ; soldațiĭ pășiaŭ aprinșĭ și însetați de sânge. Eĭ umpluseră câmpia de aceĭ ómenĭ învestiți cu uniforma nizamuluĭ-cedit, și baionetele lor scînteiaŭ fiorosŭ la raza sórelui de Septembre.

Vederea lor însufla un fiorŭ popululuĭ; dar ĕnsă nu'l descuragea. Când ajunsŭ Turciĭ la bariera Dealuluĭ-Spiri, ca să intre în oraș, locuitoriĭ le în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

chiseseră intrarea. — La barieră era rĕdicată uă baricadă de nisce cară cărămidăresci și de tot felul de lucruri.

Un călăreț Turcŭ se repedi înapoi la lagĕrŭ, de a reporta generalisimului, că mulțimea populuĭ stă grămădită ca un párete la barieră, și pórta orașului este închisă cu baricade, — ce ordónă să se facĕ?

Duhamel, acel Francesŭ degeneratŭ în Rusŭ, privind cu aerul sĕu siberian, capitala nearmată și nefortificată, precum uă acuilă vede din vîrful stâncei prada sa în vale, ordonă tare: — Ucideți și treceți înlăuntru! sabie și focŭ pentru ceĭ ce vor să resiste!..

Ca uă clipă sosi ordinul acesta, și armata turcă cavaleria și pedestrașii nicĭ că se maĭ uitară la ceĭ care le sta dinainte.

Cel dêntîĭ care căḑu victimă furieĭ năvălitorilor, fu un Petre, fratele casinieruluĭ Martin, cel ce fu străpuns de lancea unuia dintre barbarĭ, dinaintea barierei.

Nuvela acésta tristă se respândi ca fulgerul în capitală care indignă prea mult pe populŭ; și acestĭ fiĭ aĭ naţiuneĭ se uitară în tóte părțile, să véḑĕ nu cum-va se arată vre uă căpitenie, dintre atâțĭ patrioțĭ, care să se pue în fruntea lor și să-ĭ conducĕ d'a înfrânge furia inemicilor. Însă toți eĭ lipseaŭ; — eraŭ închișĭ la Cotrŏcenĭ.

De la tóte barierile precum: Podul-Beiliculuĭ, Podul-Caliți, Podul-de-pămênt și Dealul-Spiri aler-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gară aprinși de țipetul copiilor și'al femeilor, acei ómeni peste sémă indignați, de a găsi pe Guvernu, să-i céră sémă de puterea cu care l'a fost învestit, ce mĕsuri a fost luat, și ce pregătiri a făcut pentru casuri ostile de felul acesta?

Mulțimea umpluse stradele și piața pĕn' la palat strigênd: „Dreptate și rĕsbunare pentru sângele care se vérsă!..“

Numai Nicolae Golescu și generalul Tel rĕmăseseră din membrii guvernului, cei ce așteptau destinata lor, la palatul Administrativu.

Glótele încongiuraseră palatul acesta și câți-va intrară susu, trăsnind și fulgerênd, pe când cei de afară strigau ne'ncetat: Dreptate și rĕsbunare!..

Golescu veni înaintea poporului, palid la față și privind cu emoțiune mulțimea aprinsă și prea turburată.

— Ce este copii? întrebă el pe cei ce se plânseră de fapta de la baricra Spirei.

— Suntemu uciși și trădați! venimu a cere spălarea afrontului nostru, ceremu rĕsbunare pentru barbarele urmări!..

— Fiți liniștiți, le rĕspunse Golescul.

— Escelență, adăogă unul din populu, care din ce în ce se indigna mai mult, au și acum să fimu liniștiți când Turcii ne omóră și ne prădă?

Acesta era Stefan Ungureanul căruia Golescul îi făcuse morala în ḑiua de Buna-Vestire.

— N'aveți arme, copii!.. rĕspunde Golescul cu vocea muiată, n'aveți arme!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Arme vomŭ lua din mânile păgânilor! N'avemŭ capĭ cine să ne povăţuéscă, că arme vom avea !....

Golescul şi Tel ḑiseră glótelor că eĭ aŭ făcut tot ce aŭ pututŭ, că sămênţa aruncată va rĕsări într'uă ḑi, şi să aibă speranţă în Dumneḑeŭ şi în viitorŭ...

Ceĭ indignaţi şi amărîţi, plecară de la palatul Administrativŭ spre a se înturna earăşĭ în Dealul-Spiri.

Într'acestea Turcii îşĭ deschiseseră drumŭ şi umpluseră strada cea lungă a Dealuluĭ-Spiri pĕnă dinnaintea casarmeĭ.

În casarmă oştirea presinta armele, fiind alinĭată în miḑlocul curteĭ, şi musica cântând marşŭ ceremonialŭ.

Colonelul Radul Golescul şi maĭ mulţĭ oficerĭ eşiseră în pórtă d'a privi intrarea Musulmanilor în capitală, ceĭ ce se opriră dinaintea casarmeĭ în stradă.

Ca colonelŭ în fruntea Musulmanilor era Cherim, mergênd călare pe un calŭ roşcatŭ, şi lângă dênsul un adiotantŭ, despre care se ḑicea că-ĭ era nepotŭ, tot călare pe un calŭ albŭ. Baionetele înfăçişaŭ uă pădure; şi aceĭ ómenĭ acoperiţĭ cu fesu roşu pe capŭ şi cu căutătura aspră eraŭ povăţuiţĭ de steagul cel verde cu semi-luna pe dênsul.

Turcul avea în căutătură şi 'n vorbele luĭ ceva de orgolios. Oficerii Românĭ se păreaŭ óre-cum curtenitorĭ.

Cherim ḑise colonelului Golescul să deşerte Românii casarma ca să o ocupe Turcii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Radu Golescul răspunse lui Cherim, prin căpitanul Caragea, cel ce cunoscea limba turcă, că n'a priimit ordin de la Guvernŭ în privinţa acésta, şi să astepte puţin pĕnă va veni un ordin.

Cherim la ast răspunsŭ ḑise: „bine, să aşteptămŭ.“

Colónele Turcescĭ trecură în josŭ de porţile casarmeĭ, pĕnă în dreptul curtineĭ unde era depositul erbărieĭ. Eĭ înspirară, de la prima vedere, un fel de groază locuitorilor acesteĭ suburbiĭ, şi prin nuvela de câte s'a fost petrecut la barieră, de ostilitate şi barbarismŭ, familiile rĕmaseră înfiorate privindu-ĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIV

Lupta pompierilor în Dealul-Spirei

Daca Bucurescii nu remaseră atunci de cât uă grămadă de ruine, fură datorĭ numaĭ că vre uă câţĭva ómenĭ lipsiaŭ, ceĭ opriţi la lagŏrŭ; asemenĭ şi daca protestarea cea energică a luĭ Bălcescu şi ceĭlalţĭ, dinaintea trimisuluĭ Porţiĭ, fu sprijinită bărbătesce cu armele 'n mânĭ, de care Europa maĭ târdiŭ ţinu socotéla, fuserămŭ datorĭ corpuluĭ de pompierĭ de la poliţie.

Populul precum arătarămŭ, întorcênduse nemulţiămitŭ de rĕspunsu luĭ Nicolae Golescu, de la palatul Administrativŭ, şi credênd că este trădatŭ, se grămădise în curtea poliţieĭ, strigând ne 'ncetat că Turciĭ aŭ vĕrsat sângele fraţilor, şi că pompieriĭ să alerge.

Alarma aci sună maĭ forte de cât tocsinul uneĭ catastrofe de incendiŭ ca cel întêmplat cu un an îndĕrĕtŭ.

Pompieriĭ şi cu oficeriĭ lor, chiar părăsind ospeţul şi danţurile uneĭ ḑile de serbătóre, eşiră subt arme, făcênd a bate tobele şi a suna trompetele de alarmă. Eĭ nu eraŭ învestiţĭ în ţinută mare, ci nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai în spenţere şi în chite albe, cu şapca cea rotundă pe capŭ, cu curelele negre încrucişate pe peptŭ, de care era atêrnatŭ patrontaşul din dĕrĕtŭ, şi cu puscile încărcate, şi mai avênd de fie care omŭ câte şése-dĕcĭ de patróne. Eĭ eraŭ în numĕrŭ mai bine de douĕ sute, şi când oficerii lor precum Zăgănescu, Dănescu, Stărostescu şi Dincă se puseră în frunte-le, eĭ săltară cu vioiciune, aflându-se âncŏ subt impresiunile bucurieĭ de la ospĕţŭ şi danţurĭ. Comandândule căpitanu lor marşŭ, eĭ strigară cu uă voce sĕlbatecă, că 'şĭ vor face datoria pentru patrie; şi suflarea lor se amesteca cu aceea a popululuĭ care îĭ chiăma în ajutorŭ.

Trecură sărind de alegreţe peste puntea de la poliţie şi se dirigeară cu un pasŭ regulatŭ, spre drépta pe strada de la Michaĭ Vodă.

Dănescu, de care menţionarămŭ în capitolul precedentŭ, mergea alăturĭ cu Stărostescu ţinênd spadele lor în mânĭ, avêntândule după cum pâşiaŭ.

Cel dântîĭ nu avea nimicŭ de neliniştit în figura sa de cât ceĭ-lalţĭ.

Nisce femeĭ cunoscute îl întrebară din casele din dreptul mônăstireĭ Michaĭ Vodă:

— Unde mergeţĭ Dănescule? Întórceţi-vĕ mai bine înapoĭ... ḑiseră ele.

— Ne ducemŭ să murimŭ pentru patrie!... rĕspunse Dănescu cu aerul sĕŭ seriosŭ şi cam originalŭ.

Femeile precum şi unĭĭ din bărbaţĭ care nu cunosciaŭ pe Dănescu aşa de eroŭ, după înfăţişarea şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

maniera lui, începură a rîde, în cât făcură și pe Stărostescu a zîmbi.

— Audĭ, Dănescu merge ca să móră!... continuară acele femeĭ tot rîdênd.

Dănéscu ĕnsă în acele momente nu rîdea; el era tot ca și în ḑiua când se aflase adunat cu Deivos și cu Dumitrescu. Eĭ îșĭ pronunțaseră d'atunci sentința. Deivos îșĭ ținuse cuvêntul pentru 28 Iunie, pentru 13 Septembre era rôndul luĭ Dănescu. Deivos fusese permutat la regimentŭ, și se afla acum în casarmă, între soldați.

Pompieriĭ intrară pe pórta din jos a Curteĭ-arse unde se afla temnițile.

La jumătatea curteĭ, de unde se vedea partea despre casarmă și biserica cea veche neterminată, în tocmaĭ cu uă ruină din mediul evŭ, eĭ ḑărîră scînteind la razele sórelui baionetele Turcilor, întocmaĭ ca uă pădure. Aci eĭ părură ca cum se treziseră dintr'uă beție. Numĕrul cel peste mĕsură de mare al inemiculuĭ și care înaintase maĭ în jos de casarmă îĭ făcură un minutŭ a fi deconcertați. Eĭ se opriră la jumătatea Curteĭ-arse nesciind ce să facĕ, să mérgă înainte, saŭ să se întórcĕ înapoĭ la poliție. Într'acestea soldații începură a se risipi neținênduse întocmaĭ de uă rigurósă disciplină. Afară d'acéstă eĭ nu avuseseră un ordin speciale de la Guvernŭ pentru a merge la casarmă; dar eĭ aŭ fost mișcați de însînuirea popululuĭ care îĭ întîlnesce și aci, la locul unde se opriră în Curtea-arsă.

Pe timpŭ ce oficeriĭ pompierilor țineaŭ un micŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

consiliŭ, ca într'un câmpŭ de luptă, venea în faça soldaților ș'a oficerilor uă ceată de populŭ care se despărțise de la palatul Administrativŭ, și în fruntea acestora era Stefan, fratele felt-febeluluĭ, care imputase óre cum Golesculuĭ, întrebându-l că să fie liniștiți și când Turcii taie și pradă?... Ceata de populŭ se adresă către pompierĭ, ca cum ar' fi voit să 'ĭ înpingĕ la scopul lor:

— Ce vĕ opriți? strigară acestia, aideți cu Dumnedeŭ înainte! Venimŭ și noĭ cu dumnévóstră!.

Ear Stefan dând cu ochiĭ de Constantin sĕ repedi a 'și strânge cu dênsul mânile ferbinte și a se îmbrățișa dicênd:

— Amêndoĭ amŭ redicat steagul pe turnul de la Metropolie, amêndoĭ am jurat să ne aflămŭ pe câmpul de bătaie, eatămĕ 's gata!...

Și el arătă pompieruluĭ uă carabină ce o purta ținută cu nisce curele d'a umĕrul, și la șoldu-ĭ avênd uă palașcă încărcata de cartușe: — mergemŭ acum cu Dumnedeŭ!.. dise el strângênd din nuoŭ mâna luĭ Constantin care lăcrima:

— Dar Sora unde este? adaogă Stefan, pe ea unde aĭ lăsato?

— Nu mĕ maĭ întreba, n'am vĕdut-o de erĭ.

— A! bun este Dumnedeŭ, Constantine, nu te îngriji!.. Și eĭ se îmbrățișară încă uădată și 'și strânseră mânile ca nisce frați.

Aci eĭ fură întrerupți de bătaia tobeĭ care suna strângerea soldaților cari se risipiseră.

Nicolae toboșarul, pus de sub-locotenentul Dincă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bălşan, bătea toba de rĕsuna Curtea-arsă, care isbi auḑul şi înspiră óre care mirare şi chiar Turcilor. Toboşarul ţinênd toba dinainte-ĭ şi cu flinta atêrnată pe spate, bătea ca cum ar' fi voit a o sparge, şi soldaţiĭ în câte-va minute fură din nuoŭ adunaţi, şi Dincă luă comanda îndreptânduse spre dealŭ.

Dincă era încălţat cu botforĭ lungĭ pênă din sus de genunchĭ; miḑlocul îĭ era încins de uă centură de pele în care avea înfipte două pistóle cu câte două ţevĭ şi încărcate; spada ce o avea în mână era de uă fabrică germană fórte lată şi lungă, ca a dragonilor; ochi luĭ înota în sânge şi figura-ĭ înfăţişa ceva de sĕlbatecu, când ajunse în faţa inemiculuĭ de care se atinse îndată peptŭ în peptŭ.

Turciĭ vĕḑênd pe pompieri viind cu atâta îndrăsneală spre dênşi, nu sciură un minutŭ ce să socotéscĕ, şi le deschiseră locu p'între dênşi, despărţindu-se colónele lor în două lăturĭ ale stradeĭ.

La apropiera lorŭ se mĕsurară cu nisce ochĭ marĭ, îşi întêmpinară căutăturile şi 'şĭ cântăriră fiecare greutatea, vĕḑênduse faţă 'n faţă uni cu alţiĭ.

Cu tóte acestea pompieriĭ intraseră în strada cea ocupată de Turcĭ, unde eĭ le făcură locu, ţinênduse şi uni şi alţiĭ în gardă şi cu mâna pe cocoşul armeĭ.

Pompieriĭ înaintaseră în miḑlocul colónelor acelora, de a merge la porţile casarmeĭ, unde într'adins, saŭ póte din greşală, uniĭ dintre eĭ se cam atinseră de soldaţiĭ Turci şi se cam apostrofară cu aspre căutăturĭ şi cu nisce vorbe lipsite de politeţiă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fruntea colónei a pompierilor mai ajunsese lângă pórta casarmei p'între trupele străine, când códa era în urmă de acestia.

Aci fu momentele cele grave pentru nisce adversari care nu 'şi declaraserä resbelŭ; ĕnsă cel mai forte, cel mai potinte se vĕḑuse bravatŭ prin conduita celui mai micŭ, precum eraŭ Turcii şi acestĭ uă mână de ómenĭ — pompierii...

Dincă vestmîntatŭ precum se scie şi înarmat cum ḑiserämŭ, avênd pe sergentul Constantin lângă el, ajunge pĕnă în dreptul luĭ Cherim care se ocupa de comanda trupelor sale. Acesta vĕḑênd pe Român pregătit precum ar' merge în resbelŭ, voi să 'l nesocotéscĕ atingêndu-l, ca cum s'ar' juca cu dênsul, cu latul sabiĭ sale pe umĕru-ĭ,

Se vede că Satan în momentele aceste îşĭ freca unghiile ca să se întêmple ceva.

Dincă nu băgase de sémă când avêntă Cherim spada spre dênsul, dar Constantin de lângă el îl vĕḑu, şi degrab îndreptă vîrful baioneteĭ spre acela. Musulmanul atuncĭ bombănind se aprinse de furie şi vîrful săbiĭ sale se atinse de baionetă, de a lovi pe Dincă, ĕnsă cu latul eĭ. Sergentul îĭ lovi calul sĕŭ roşcat şi căḑu.

Aci se făcu uă comfusiune spăimântătóre.

Adiotantul Colonelului îşĭ făcu datoria pentru superiorul sĕŭ; aduse spada mâniosŭ să despintece pe sergentul ce descărcase arma în calul luĭ Cherim. Dincă revenind ca dintr'un fel de estasŭ, care îĭ produsese descărcătura armeĭ, vede pe nepotu luĭ Cherim

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

repeḑindu-se cu furie asupra sergentuluĭ care îl apărase; ca fulgerul el trage pistolul, al căruia vîrfŭ îndreptându-l spre inemicŭ de locŭ face a detuna aerul, şi fumul îl făcuse nevĕḑut pentru câte-va minute; cu care atunci desarmase furia adiotantuluĭ şi 'l trimise liniştit în braţele huriilor în Paradisul promis de Mahomet.

Uă dată comflictul început într'ast-fel, maĭ întîĭ şi uni şi alţiĭ, şi Românii si Mosulmaniĭ, remăseseră încremeniţĭ, găsinduse într'uă aşa posiţie anevoiósă şi fórte critică.

Pe când ceĭ dinpregiurul adiotantuluĭ alergară de al rĕdica de jos, plin de sânge şi mortŭ, un al doilea adiotantŭ, din ordinile luĭ Cherim, comandă colóneĭ Turcescĭ ostilitatea, a pune armele la ochĭ şi a face focŭ; dar cum? Românii se aflaŭ la un locŭ cu Turciĭ. Eĭ fură nevoiţĭ a descărca întîiele focurĭ în susŭ. Fumul se pusese între dînşi ca uà perdea, în cât nu se maĭ vedeaŭ uniĭ cu alţiĭ, şi glónţele din arme făcură a se audi şueràtura lor cea ascuţită pîn aerŭ. Oficeriĭ pompierilor, avênd pe Nicolae toboşarul între dênşi şi vre uă doĭ cornacĭ, comandară pompierilor risipirea; ceĭ ce din rondurile inemicilor oştilĭ, unde se găsiaŭ, îşĭ deschiseră cu vîrful baionetelor locŭ, şi se aruncară în şanţul de dinaintea casarmeĭ şi pĕnă în josŭ de curtina a deposituluĭ de érbă.

Sângele acum cursese de ajunsŭ; încăĭĕrarea era aprinsă; armele ploaŭ focurĭ făcênd a detuna întrégа capitală; pompieriĭ Românĭ se băteaŭ cu Turciĭ..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Românii ĕnsă cunoscênd bine serviciul de tiraliorĭ, înşela pe Turcĭ orĭ de câte orĭ îndreptaŭ focurile spre dênşiĭ, cŏcĭ cĭ se culcaŭ ş'apoĭ se redicaŭ din şanţŭ, făcênd d'acolo sumă de morţĭ şi răniţĭ între rondurile Musulmanilor.

Dîncă îşĭ făcuse locŭ cu spada în mână, dinpreună cu vre uă câţi-va tovarăşĭ, şi apucară de intrară pe pórta casarmeĭ. Constantin ĕnsă rĕmase din întêmplare afară şi se aruncă în şanţŭ; ĕnsă el era lovit de spadă la umerul drept şi sângele începuse a 'ĭ inunda cămaşa şi îmbrăcămintele.

Soldaţiĭ din lăuntru casarmeĭ puşĭ în cea maĭ ciudată posiţie, nu sciaŭ ce atitudine să ia, şi maĭ ales că cu ruşinea lor ceĭ maĭ mulţĭ din oficerĭ îĭ părăsise, uă dată cu începerea ostilităţiĭ. Eĭ înţeleseră că ostilitatea era deschisă cu fraţiĭ lorŭ pompieriĭ, şi voiră, sub comanda unor căpraraĭ, a 'şĭ face datoria. Şi de unde cĭ pênă aci presintaŭ armele la Turcĭ, o rupseră din contra, şi făcură câte-va descărcăturĭ de focurĭ de plutóne pe d'asupra ulucilor, către stradă, şi urmară apoĭ focurĭ neregulate.

Turciĭ deşteptaţĭ târdiŭ de chipul cum eraŭ ḑecimaţĭ de pompieriĭ retranşaţĭ şi de soldaţiĭ din casarmă, ceĭ mascaţĭ de ulucile despre stradă, comandară a veni artileria, care fórte iute trimise vre uă patru tunurĭ, de a aşterne la pămêntŭ acele îngrădirĭ ale casarmeĭ şi a mĕtura pe pompieriĭ de prin şanţŭ.

Musulmaniĭ eraŭ furioşĭ, şi tocmaĭ atunci se pregăteaŭ de luptă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În adevĕrŭ două tunurĭ descĕrcate făcu un grozavŭ efectŭ, încât sili pe pompierĭ a eşi din meteresŭ, să asalteḑe cu baionetele în mânĭ cele-lalte două; şi după ce eĭ împuşcară pe tunarii, tocmaĭ în momentul când ţineaŭ fitilurile aprinse, puseră mânile pe ele; măcelăriră în dreapta şi 'n stânga pe ceĭ care li se împotrivi, şi ast-fel eĭ se făcură stăpânĭ şi pe artileria inemiculuĭ...

Sgomotul ce eĭ îl făcură când se repeḑiră să asalteḑe tunurile înspăimântă un minutŭ pe Musulmanĭ, cu tot numĕrul lor cel mare şi cu tóte avantagele putereĭ lorŭ.

Aci pompierii desvăliră un curagiŭ însemnat de care cată a vorbi istoria.

Tunurile asaltate de dênşiĭ, căḑură cum ḑiserăm încărcate cu mitraliĭ în mânile lor; eĭ le întórse direcţiunea în partea opusă, şi Constantin, de şi rănit şi svêntat de dureri cum era, dete focŭ cu uă iască aprinsă la tigaia tunurilor, care apoĭ făcură uă uliţă întreagă de morţi şi de răniţĭ, dinaintea lorŭ.

Eĭ se distinseră în adevĕrŭ în faptul acesta, dar şi pe dênşiĭ îĭ costă perderea a maĭ mulţĭ camaraḑĭ şi doĭ oficerĭ care veniseră la peptŭ cu Musulmaniĭ, luptându-se d'a se retrage earăşi în şanţŭ, ca la uă bună posiţie ce eĭ nu voiaŭ a o perde O! unul dintre aceştĭ oficerĭ era chiar Dănescu care, de şi despintecase cu spada pe adversarul sĕŭ, dar el fu împuşcat drept în inimă şi căḑu fără a sufla.

Aprópe de pórta casarmeĭ, celă-laltŭ, lovit de carteciurĭ peste totă, espira într'un chipŭ fórte dure-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rosŭ. — El sta reḑemat cu spatele pe cadaverul unuĭ confrate, în acele momente de agonie; și într'uă mână ținênd âncŏ sabia sa roșită, cu ceelaltă se nevoia a scóte din sînŭ un micŭ portretŭ ce 'l purta la sine, al femeeĭ de care căta să 'șĭ aducĕ aminte și la mórte, portretul uneĭ fecióre — fidançata sa, căriia îĭ promisese mâna. Un glonțŭ în cele din urmă îĭ sparge fruntea și el espiră pronunțând numele: patrie și amorŭ!.. Ast-fel căḑu Stărostescu și muri, camaradul luĭ Dănescu, al luĭ Deivos și Dumitrescu.

Alte tunurĭ fură îndată aduse de Musulmanĭ pe care le așeḑară în locul celor d'ântîĭ; cu acestea apoĭ asigurară învingerea pentru dènșiĭ.

Ulucile fură desființate din faça casarmeĭ și pe pompierĭ îĭ lovia în peḑișŭ, pe când acestia se luptaŭ după uă manieră particulară a lor.

Tunurile dar detunaŭ de se auḑiră fórte departe; uă negură de fumŭ acoperi maĭ toțĭ Bucurescii, și glónțele încrucișaŭ spațiul lovind pe ómenĭ p'în casele lorŭ.

Soldațiĭ din casarmă eraŭ ca și căḑuțĭ.

Orĭ și cât eĭ s'aŭ luptat, cât și pompieriĭ, numaĭ puteaŭ a se ține în faça uneĭ artilerii care 'ĭ lovea cu focurĭ încrucișate, și uneĭ armate fórte numeróse ce mereŭ era premenită de nuoĭ forțe.

Cele ce relatarămŭ pĕnă aci sunt constatate prin arătările maĭ multor marturĭ oculară. Locul era acoperit de morțĭ și de rănițĭ, și gemetele acestora înfuria și maĭ mult pe soldațiĭ aprinșĭ de rĕsbunare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In curênd și pompierii și soldații din casarmă, constrênși de forțele Musulmanilor, fură nevoiți de a depune armele; ceĭ din urmă cerênd, prin rĕdicarea unei pênze albe, un deleŭ de a înceta ostilitatea. Turcii priimiră d'a parlamenta, dar impuseră condițiuni de tot umilitóre pentru ceĭ ce cerură armistare.

Tot ajutorul ce priimiseră acești uă mână de soldați Români, în timpul lupteĭ care a ținut maĭ bine de uă oră, cu uă ostire de douĕ-decĭ și cincĭ de miĭ ómenĭ, a fost numaĭ câți-va vînători dintre volontarĭ d'afară și câți-va străinĭ ceĭ ce veniseră armați cu sinețe cu douĕ țeve, de a susține lupta, despre partea orașuluĭ.

Așa dar soldații sleiseră tóte midlócele și tóte puterile lor, într'uă luptă atât de nepotrivită cu un inemicŭ puternicŭ, care ĕnsă le dete dreptul a dice că eĭ ș'aŭ făcut datoria din parte-le pentru țéră. Ĕnsă eĭ stătură în cele după urmă, ne maĭ fiind nicĭ brațe, nicĭ munițiune: se aflaŭ căduți la discrețiunea inemiculuĭ.

Un parlamentarŭ vine din partea militarilor din casarmĕ ținĭnd în vîrful baioneteĭ un stergarŭ albŭ, care îl găsi la îndemână felt-febelul ce ne este cunoscut, însărcinându-se chiar dênsul cu acéstă misiune, și avênd lângă dênsul un toboșarŭ din regimentŭ.

Turcii vĕdu pe parlamentarŭ și îndată încetară focurile artilerieĭ, cât și al sinețelor.

Felt-febelul vorbi, și un comandante Musulman îĭ dise că soldații să depue armele și să stea strânși la un locŭ în curtea casarmeĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pĕnă să parlamenteḍe felt-febelul, pompierul Dincă și eși împre nă cu maĭ mulțĭ soldațĭ, cu armele în mânĭ, pe partea din dosŭ a casarmeĭ. Eĭ fură întâlnițĭ de un convoiŭ turcescŭ, dar acesta nu cuteḍă să 'ĭ atace, cu tot numĕrul lor cel micŭ.

Felt-febelul se înturnă de la însărcinarea sa; și soldațiĭ casarmeĭ, uniĭ plângênd, lepădară armele și se puseră desarmați de uă parte, cu mânile góle și cu totul în discreţiunea neamiculuĭ.

Turciĭ se aruncară ca uă grindină în curtea casarmeĭ, încongiurară pe militarĭ, desbrăcară pe morțĭ și scotociră cu uă sĕlbătăcie în camerile casarmeĭ tot ce găsiră. Cât despre pompierĭ puținiĭ maĭ eraŭ în viață.

În stancia cancelariĭ se petrecu uă scenă remarcabile și sublimă pentru eroĭ.

Un soldatŭ sta nemișcat cu arma la peptŭ, păḍind stindardu-l regimentuluĭ, pe care ceĭ-lalțĭ îl uitaseră. Numaĭ nisce barbarĭ putea trece cu vederea meritul astuĭ soldatŭ care îșĭ împlini cu sânţenie datoria pentru stindardŭ.

Turcul rĕsplăti acéstă bravură cu uă lovitură de spadă; la care nu trebue a ne îndoi că și acel soldatŭ sciu a rĕspunde lovind cu baioneta maĭ 'nainte d'a cădea el.

După câte-va momente soldatul acesta fu târâtŭ în bătătură, inundat în sângele sĕŭ, și adversarul sĕŭ alăturĭ tot în astă stare.

El căta să fie aruncat la un locŭ cu Dănescu și cu Stărostescu, căḍuțĭ în luptă cum arătarămŭ, și cu uă mulțime alțĭ ostașĭ cari zăceaŭ într'uă gră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

madă mare după pórta casarmeĭ la drépta. Turcii redicaseră îndată morţii lorŭ ca să nu fie vĕḑuţi, când pe Românĭ îĭ lăsaŭ într'adins a fi espuşĭ.

Citămŭ eară un faptŭ care caracterisă pe barbarŭ.

La pórta lângă care era grămadă cadavrele morţilor aruncaţi claie unŭ peste alţi, două rânduri de ascherĭ ţineaŭ săbiile încrucişate, formând un arcŭ pe sub care trebuea a trece militari Creştinĭ. După ce îĭ trecu ast-fel de treĭ orĭ, le ḑise comandantele turcŭ, că eĭ sunt liberaţi din serviciŭ şi că să se ducĕ la casele lor. Eĭ eraŭ ĕnsă despuecţi numaĭ în cămĕşĭ; — Turcii le luase şi cismele din picióre.

Nefericiţii ómenĭ maltrataţi şi umiliţi, îşĭ luară ḑiua bună mulţiămind celuĭ care le dădese libertate.

Nu se depărtaseră eĭ nicĭ la uă sută de paşĭ mergênd pe strada de lângă Curtea-arsă în josŭ, şi două tunurĭ ce eraŭ mascate în dosul linieĭ din faţă a infanterieĭ turce, furĕ îndată trase înainte şi li se dete focŭ, încărcate fiind cu cartece şi cu mitraliĭ, a cărora detunare făcu a se cutremura pământul. Militariĭ şi volontariĭ, câţĭ se găsiseră mergênd cu toţi pe stradă în josŭ, furĕ loviţi în spate, mĕturênd strada întreagă projectilele eşite din tunurĭ. Prea puţinĭ rĕmaseră neatinşĭ care putură scăpa. Ceĭ maĭ mulţĭ umplurĕ de morţi şi răniţi strada unde rĕmaseră espuşĭ, cum aŭ fost căḑutŭ, în timpŭ de treĭ ḑile.

Acésta fu ultima lovitură ce dedea uă armată mare uneĭ mânĭ de ómenĭ pe care îĭ desarmă, tractând cu un asemenea oribilŭ chipŭ faptu cel de arme,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

arătând prin conduita eĭ, nu uă purtare cavaleréscă, dar conduită mêrșavă și lipsită de orĭ ce meritŭ, — cu înșelăciune...

Între ceĭ greŭ răniți și care puțin da semne de viață, pe strada sus ḑisă, era unul care maĭ mult în agonie, secat de durerĭ și tăvălit în sânge, abia putênd a se redica într'un genunchiŭ, când alți gemeaŭ și se văitaŭ în pregiurul luĭ, cărora carteccle le sfărâmase fluerele piciórelor; acela scóse un gemetŭ pătrunḑătorŭ blasfemând pe barbarul inemicŭ; și după ce căută îndestul cu ochiĭ către cerŭ, redică mânile în susŭ și strigând: — Frați noștri de peste Oltŭ de la Traian vor veni ca să ne rĕsbune! Frați nostri și Magherul vor veni să facĕ dreptate!... Dar acela nemaĭ putênd vorbi de multele durerĭ, fu prins de un fel de amețială, ca cum se învîrti pământul împregiuru luĭ, și căḑu fără simțire pe pământ.

Sórele se apropia de apusŭ și sgomotul părea că cresce întinḑêndu-se din miḑlocul armateĭ de la Cotrocenĭ și pĕnă la casarmă, unde se petrecuse lupta. Póte lectorul a 'șĭ închipui în ce fel de stare se găsia populația întrégă, și maĭ ales locuitoriĭ din suburbiile învecinate, pe când furioșiĭ Musulmanĭ umpluseră casarma și li se concedase voe dĕ a jefui. Pe tótă casa, tótă familia era atêrnat palosul isbitorŭ, și un vĕlŭ de înmormêntare acoperise frunțile acelora care gemeaŭ închișĭ p'în case și ascunșĭ, ca în visuriĭ.

Dincă care plecase în timpul încetăriĭ focului din casarmă, cu nă ceată bunicică de sol-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

daţi, cu armele lor şi cu patróne la dênşii, pe sub séră ajunsesc d'asupra Filaretuluĭ, în viile de la marginea oraşuluĭ, ca de acolo să se dirigeḑe, cu camaraḑi luĭ, d'a dreptul peste Oltŭ în lagŏrul luĭ Magherul. El se întêlni, pe când eşia dintre viĭ, cu uă patrulă turcă ce se preumbla în pregiurul capitaleĭ. Acésta voi a 'l opri căutând să 'l încongióre; dar Dincă şi toţi soldaţi luĭ, o făcu îndată a se risipi, rĕspunḑêndu-ĭ cu vre uă câte-va focurĭ şi arătându-ĭ vêrful baionetelor.

Uă dată cu amurgul serĭi, ceata de soldaţi se depărtase de capitală, mergênd pe delăturea drumuluĭ mare, luând direcţiunea spre Pitescĭ, unde se uni cu róta luĭ Zalic, care asemenĭ se retrase spre Rômnicŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XVI

Soarta familiei militarului română

Vre uă sută de paşi în sus de casarmă, pe partea stângă, este mŏnastirea Spirea Veche, numită şi Spirea din Dealŭ. Maĭ multe familiĭ, când intraseră Turciĭ, alergară d'a găsi întrênsa un refugiu cu averea lor. Edificiul e încongiurat de un ḑidŭ grosŭ şi înălticel, — porţile de stejarŭ grosŭ şi pe d'asupra cu un arcŭ de ḑidŭ; biserica şi casele cele cu douĕ etage garantaŭ de uă cam dată liniştea despre stradă, de furioşiĭ Musulmanĭ, cari îndeşert se încercaseră a le atinge. — Biserica şi camerile eraŭ pline cu ómenĭ cari se rugaŭ îngenuchiaţi, Sântuluĭ ce patroneaḑă ast edificiŭ.

Puţinĭ militarĭ, cari asemenĭ nu voiseră a se supune la maltratarea neamiculuĭ, furişându-se din casarmă, prin Mahalaoa-nouĕ, pătrunseseră în viea monastireĭ, de care era încongiurată despre spate, şi se luptaŭ a scalada murul eĭ, de a intra şi dênşiĭ unde eraŭ închişĭ enoriaşiĭ suburbieĭ.

Din numĕrul soldaţilor era felt-febelul, care creḑuse că va găsi acolo pe soţia sa, şi d'aceea el voia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu orĭ ce chipŭ, luptându-se ca un copil uşorŭ, d'a scalada închisórea mŏnastireĭ, să intre.

Era de tot nópte şi nu se arătase luminĭ pe la nicĭ uă feréstră a caselor suburbieĭ, precum şi in mŏnastire.

Felt-febelul îşĭ frângea mânile ne găsind pe soţia sa înlăuntrul acesteĭ citadele. „Ce să se fi făcut ea?“ întrebă îngrijeatul bărbatŭ, dar fraţêni-meŭ? dar Constantin vor fi scăpat eĭ cu viaţă?...

Aşa dar acest militarŭ nu se înşela de locŭ când ḑicea că la dênsul acasă cată să se fi întêmplat ce-va; cŏcĭ prin urletul sgomotosŭ al casarmeĭ, nichedarea cailor în amurgul seriĭ, tropăitul trupelor şi al patrulelor pe când se aflase sub murul ḑiseĭ mŏnăstirĭ, auḑind âncŏ şi gemetele din urmă ale unor victime căḑute în şanţŭ, tóte acestea îl făcea a vedea nisce lucruri triste şi despre familia sa.

El rupêndu-şĭ bumbi ceĭ galbenĭ aĭ uniformeĭ şi ori ce semnŭ militărescŭ de la manta, voi a deschide portiţa cea ca un ochiŭ în stejarul cel grosŭ al porţilor, să iasă să mérgĕ acasă, să véḑĕ de soţia sa, care se afla puţin maĭ la vale în dreptul casarmeĭ; dar ĕnsă fu oprit de egumenŭ şi de ceĭ cari se găsiaŭ închişĭ înlăuntru.

Turmentatŭ de tristele sale cugetărĭ, ne putênd sta loculuĭ sciind familia sa numaĭ câţi-va paşĭ maĭ la vale de acolo, trecu îndĕrĕtŭ peste murul acestuĭ edificiŭ, maĭ în adîncul nopţiĭ, şi traversând strada, spre a se arunca peste grădinile din faţa vieĭ luĭ Agi-Moscu, mintea luĭ fu isbită de uă presimţire înfiorătóre, auḑind cum p'înpregiurŭ inemicul spărgea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

casele de a le jefui, a le celor ce se refugiseră în mŏnăstire. Cu multă anevoință dar, sărind dintr'uă grădină în alta, abia putu isbuti de a se apropia de locuința luĭ. Aci uă scînteie de lumină, pătrunḑênd prin păturile care astupa bine feréstra caseĭ, arătă funestul spectaclu care se petrecea acolo.

Douĕ femeĭ, din care una se afla în agonie, se sprijineaŭ una pe alta, cu lacrimile în ochĭ, scoţênd nisce gemete înăbuşite şi pronunţând cu amărăciune numele soţilor lorŭ ca perduţĭ.

Cât şi strada în care s'a petrecut lupta aceea, cât şi capitala întrégă, şi chiar ca populaţia care se jelea în acele momente, femeile aceste plângeaŭ şi se văitaŭ ascunse, înăbuşite cu ferestrele înch'se şi astupate, cu uşile zovorite şi propt'te tare pe dinlăuntru, întocmind cele de înmormêntare...

Aceea care încetase d'a maĭ trăi şi se afla âncă scăldată în sângele eĭ era Caterina, soţia nefericitului mi'tarŭ care venia bătêndu-ĭ inima, şi ceà care se lupta să o ajute, în momentele eĭ cele de pe urmă era Sora, femeia iubită de Constantin.

Se ḑice că femeia felt-febelului fu victimă a curagiului eĭ; cŏcĭ, pe timpul luptei, eşise în curte cu uă armă în mânĭ; alţi dintre vecinĭ arătŭ din contra, că ea nu s'a fost mişcat afară din pragul uşeĭ, şi acolo a fost lovită de un glonţŭ în ţîţa stêngă, şi căḑu inundată în sânge şi fără simţire, pe braţele Soreĭ, nuroreĭ sale; ş'acésta fiind asemenea maĭ mult mórtă, perdută, nesciind de sórtea luĭ Constantin.

Mama luĭ Constant'n, cu uă icónă din nainte-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și cu uă făclie ținînd-o strâns în mânile sale, își da ultima rĕsuflare recomandând sufletul eĭ Maiceĭ Domnuluĭ, și abia maĭ putênd murmura, în agonie, numele soțiuluĭ și al fiuluĭ eĭ. Dar atuncĭ și felt-febelul intra în casă.

Femeile scóseră âncŏ un țipetŭ de desperare credênd că e vre unul din aceĭ ómenĭ selbatecĭ ce le violeadă domiciliul.

Panica înghețase sufletele acestora.

Sora cunoscu îndată vocea militaruluĭ și se grăbi a 'l întreba despre Constantin, dar Catinca încetase d'a maĭ trăi, în acéstă sguduire a uneĭ înfiorătóre dureri.

Vocea militaruluĭ se amestecă cu plânsetul și gemetele juneĭ femeĭ; și ca marturŭ la tóte nefericitele scene a le ĝileĭ, începu a se gôndi cum va putea să împlinéscĕ, sub presiunea inemiculuĭ, cele din urmă datoriĭ de Creștin și soțiŭ.

El rĕmase cu obraziĭ înțeleniți pe palmele cu care se lovi, și șiróie de lacrime curse în jos pe mânĭ, stând nemișcat la capul murindeĭ sale soții.

— A! Constantin a murit! ĝise juna femeiă rupêndușĭ periĭ capuluĭ de desperare, cel puțin daca vomŭ găsi rĕmășițele luĭ de a le înmormênta la un locŭ cu mama nóstră.

Felt-febelul sdrobit de cugetare și de durere, singurul omŭ ce 'ĭ veni curênd în minte, care să'l ajute, era smatritul din Isvorŭ; dar cine cuteda a eși în acea nópte pe strade, saŭ și ĝiua măcar a umbla pe dinaintea casarmeĭ, unde eraŭ fără înmor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mêntare atâtea victime? Nicĭ case de vecinĭ nu erau deschise, nicĭ preutŭ nu se găsia, nicĭ biserică, și nicĭ un ajutorŭ nu era cu putință a'l avea...

Acela care ar' fi avut trecere în asemenea timpĭ ar' fi fost numaĭ bĕtrânul Ali; dar' el nu sciea nimicŭ de asta împregiurare, și unde să'l găséscĕ? Alibaba ĕnsă fusese dinaintea porțiĭ despre fața casarmeĭ când trecuse comandantele Musulmanilor, maĭ 'nainte d'a se face conflictul. Cherim îĭ rĕspunsese cu uă căutătură a ochilor la salutarea ce i o adresase acela aducênd mâna de la gură pe turban; cŏcĭ Ali cunoscuse pe colonelul turcŭ de la Șumla.

El, Ali, atuncĭ fusese pentru a doua óră la Catinca să o întrebe de ce nu s'a mutat, după cum îĭ ḑisese maĭ de diminéță?

Și el d'aci, pe când se mișca oștirea trecênd pĕnă în jos de casarmă, luase direcțiunea cósteĭ, a stradeĭ ce scóte spre Isvorŭ, ca să mérgĕ negreșit la smatritul, bunul cunoscut al felt-febelesiĭ, soțieĭ vechiuluĭ sĕŭ amicŭ.

Nóptea acésta era rece și întunecósă, ca și inimile celor maĭ mulțĭ cărora nu le era asigurat și chiar viața: stare deplorabilă de violință cu care un inemicŭ trateaḑă pe cel învinsŭ.

Și ca să ne aruncămŭ âncŏ uădată ochiĭ pe câmpul lupteĭ și la durerosul spectaclu de care vomŭ rĕmânea isbițĭ, găsim că e datorie a da ajutorŭ nefericituluĭ, chiar fiind adversarŭ, când este învins, desarmat și într'uă stare de compătimitŭ. Un inemicŭ fórte crudŭ, fórte barbarŭ n'ar' înțelege acésta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cu uă asemenea regulă, s'a vĕḍut şi în nóptea aceea într'una din curţile ce formédă cósta maĭ din jos de strada casarmeĭ, un casŭ d'asemenĭ.

Eşind din casa sa d'aci, un bietŭ bĕtrân num't Antonie, vede în bătătura curteĭ sale, un pompierŭ lungit pe pământŭ, plin de sânge, lovit de cartace în maĭ multe părţi ale corpuluĭ şi la capul seŭ doĭ Musulmanĭ cari vorbeaŭ între dênşiĭ.

Pompierul era încă în viaţă; dar de durerile de care era chinuit, şi maĭ ales de receala umidă a nopţiĭ, trecuse ca într'un fel de înţelenire şi aiurare. El se uita înlemnit în ochiĭ celor de lângă capul seŭ care asemenea îl privea cu ochiĭ băgătorĭ de sémă; dar pompierul aprópe perduse de tot simţirea.

— Cine este acest omŭ? întrebă Musulmanul cel înarmat, pe bĕtránul proprietarŭ, arătându-ĭ pe pompierŭ.

— Nu sciŭ, aga, respunse bietul omŭ clănţănindu-ĭ dinţi în gură când vorbea, eŭ numaĭ acum eşiiŭ din casă, şi nicĭ că 'l-am maĭ vĕḍut pe acesta vre-uă-dată.

Ceĭ doĭ Turcĭ vorbiră ce vorbiră între dênşiĭ, şi adresându-se în urmă către bătrênŭ ĭĭ ḍise:

— Caută de el că móre!.. ḍise Turcul armat, ce semăna a oge lângă cel care era fără arme; şi eĭ îndată se depărtară prin fundul grădineĭ de a eşi în dealŭ, pe unde aŭ fost venit.

Bĕtrânul proprietarŭ, încuragiatŭ óre-cum de ḍisele Musulmanuluĭ, şi după ce eĭ amândoĭ se de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

părtară, veni lângă pompierŭ care din când în când scotea gemete, ca și un omŭ perdutŭ.

— Cine eștĭ băete? ce te dóre? unde eștĭ rănit? întrebă Antonie pe nefericitul acesta lungit la pământŭ și fără a putea ca să se misce.

Pompierul ațintind ochiĭ marĭ la bĕtrânul ce 'l întrébă, se păru la început că privirea luĭ era uă agonie, că uitătura luĭ era rĕtăcită tot ca când privea pe ceĭ doĭ Musulmanĭ; dar încet încet el își readună par' că simțirea, și dicênd de vre uă douĕ orĭ: Oh! maica mea! maica mea!.. căutătura ochilor ĭĭ fu maĭ linistită privind pe bĕtrânŭ.

El se încerca să se rĕdice puțin, și neputênd întinse uă mână celuĭ de față.

Sângele ne maĭ fiind înferbîntat precum când scăpase din luptă, rĕceala nopțiĭ ĭĭ înțelenise toțĭ membriĭ corpuluĭ.

Antonie se apropie ca să'l ajute și să'l asculte.

Soldatul îl trase maĭ lângă sine și ĭĭ vorbi:

— Veḑĭ, adăogă el privindu-l cu uă căutătură de încredere, pușca mea am lăsat-o acolo în fundul grădineĭ și patrontașul, fă bine mĕ rog, să mi le păstreḑĭ dumnéta! cŏcĭ noĭ suntemŭ triumfătorĭ!..

Bĕtrânul Antonie nu sciea ce să rĕspundĕ pompieruluĭ pe care îl vĕḑu într'uă asemenea tristă stare.

— Voescĭ ce-va spre căutare? întrebă âncŏ uădată omul, cere-mĭ ce voescĭ și eŭ ca Creștin sunt dator să-țĭ daŭ.

— Maĭ 'nainte de tóte să cauțĭ să nu ia pușca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vrĕjmașiĭ noștri, și fă acéstă bunătate să mĭ-o păstrezĭ!

— Voescĭ apă? îți este frigŭ? continuă Antonie înmirat că pompierul aprópe când era să-și dea rĕsuflarea îĭ vorbesce de acele lucrurĭ.

Cu tóte acestea el îĭ așternu subt un fel de umbrarŭ de lângă casă, uă saltea de paie, unde îl ajută și femeia sa de a'l duce și a'l culca; îl învelĭ aci cu tot ce putu, îĭ dete de bĕutŭ, și eși de maĭ multe orĭ să 'l cercetedze peste nópte.

Cel în astă tristă stare nu făcea de cât a se audi gemênd, și din când în când repeta vorbele: — Cŏcĭ maĭ născut maĭca mea! maica mea!..

Trecênd ast-fel pe după mediul nopțiĭ, se vĕdu din fundul grădineĭ scoborându-se un omŭ cu unŭ felinărașŭ. Acesta era unul dintre Musulmaniĭ cari fuseseră pe înserat, lângă capul soldatuluĭ (cel neărmat ĕnsă) și care venea cu óre-care interesŭ ca să 'l găséscă, căutându-l cu lumina pretutindenĭ.

Pompierul stând mototolit între cojóce și păturĭ, cu care 'l-a fost învĕlit bunul proprietarŭ Antonie, adormise puțin și uă sudóre rece amestecată cu sângele de la rănĭ îĭ acoperise fruntea.

Musulmanul îl găsi; și apropiind lumina lanterneĭ de capul luĭ, îl privi cu multă luare aminte.

— Băiatul meŭ Constantine! murmură acesta uitându-se lungŭ la dênsul și întorcênd de maĭ multe orĭ împregiuru-ĭ ochiĭ ca cum n'ar fi voit să'l vĕdĕ cine-va; și eŭ am fost ca tine isbit de sórte, și părintele teŭ mĭ-a făcut mult bine; acum sunt dator

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să resplătescŭ acea ospitalitate, acea facere de bine copiluluĭ seŭ și întregeĭ familiĭ luĭ. Sórtea resboiuluĭ este tot-d'auna nesigură și se cade să compătimimŭ în inima nóstră pe cel care cade victimă. Pentru că soldatul este tot-d'auna un instrumentŭ care se mișcă de voința despotismuluĭ... Când ceĭ marĭ nu se înveoescŭ și nu se înțelegŭ între cĭ, atunci trimite p'acestĭ fiĭ aĭ morțiĭ ca să verse sângele pe câmpul bătălieĭ. Alach! fie bine-cuvîntat și să ajute pe aceĭ cari se luptă în apărarea patrieĭ!...

Și Musulmanul murmurând aceste vorbe, ținênd cât putea ferită lumina lanterneĭ la căpătêiul pompierului, cletina cu capul, și ochi sei umeḑiți de lacrime îĭ întorcea când spre fundul grădineĭ, când spre cel care dormea.

Constantin era adêncit într'un visŭ teribilŭ, cŏcĭ fisionomia sa era schimbată, și tresărea. Din când în când el scotea gemete pătrunḑętóre.

Musulmanul se aplecă să asculte ce mormăe el în visŭ, și vorbele ce le auḑi de câte orĭ junele gemea, era: Maica mea! maica mea!.. Acésta atinse și maĭ mult pe Musulmanŭ.

Constantin deschise ochiĭ isbiți de lumina lanterneĭ și presința Musulmanuluĭ i se păru ca uă visiune. Își întórse repede capul d'a nu o maĭ vedea. Ênsă Ali chiămându-l încet pe nume îl făcu să se deștepte și să redeschidĕ ochiĭ ce-ĭ ținea aținând.

— Te dóre mult, băiatul meŭ? îl întrébă bĕtrânul, eștĭ tare lovit?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Constantin grințând dinți în dureri dise: „blestemați Musulmani!.. A! Ali ești?..“

Respunde Ali-baba: — nu dice așa băiatul meŭ, aceea ce vedi tu la acești ómeni cu fesuri și cu baionete este ordinul unuĭ generalŭ moscovŭ care comandă în lagórŭ... Dar să lăsăm asta; spunemĭ maĭ întêĭ, fiul vechiuluĭ meŭ prieten, ce-ți este de lipsă? ce pociŭ face acum pentru tine? Datoria unuĭ sânt prietesugŭ mĕ povățuesce să viŭ lângă tine.

— O! bĕtrânule Ali, sciĭ ce-va să'mĭ spuĭ despre maica mea? când aĭ venit să mĕ descepți o visam... eram într'un visŭ spăimêntătorŭ care âncŏ mĕ chinuesce!.. Dar despre Sora, spunemĭ și despre dênsa ce-va? A! maica mea și Sora, să fie bine și sănătóse; atâta dorescŭ! Mergĭ Ali daca se póte să cercetedĭ despre dênsele; să îngrijescĭ de ele maĭ mult, de cât de mine...

— Bine, băiatul meŭ, rĕspunde bĕtrânul, numaĭ să se facĕ ḑiuă și fiĭ sigurŭ că numaĭ eŭ sunt în stare să trecŭ pe dinaintea casarmeĭ. Acum nóptea s'a dat ordinĭ fórte aspre... Să sciĭ ĕnsă că numaĭ un generalŭ moscovŭ comandă în aste minute aicĭ, cât și în lagórŭ.

— Ali cercetédă de mamă-mea și vino de 'mĭ spune...

— Catinca, mama ta, băiatul meŭ, ce bine ar' fi fost să mĕ fi ascultat, că eŭ am venit de douĕ orĭ astădĭ să-ĭ dic să schimbe casa... Acum te las Constantine, băiatul meŭ, și pĕnă a nu se face ḑiuă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mâine, sunt aicĭ la tine. Înveselesce-te bine acum și dormĭ.

Și Ali-baba stinse felinarul, pentru a nu fi vĕ-ḑut de cine-va plecând să se întórne pe unde a fost venit; dar Constantin după ce gemu de câte-va orĭ, și repetând cele de maĭ 'na'nte, se învĕli pĕnă peste ochĭ ca să se arunce carăși pradă spăimêntătorului seŭ visŭ.

Ali eșind în strada casarmeĭ, auḑi un sgomotŭ ceva maĭ 'nainte, adică la locul unde se petrecuse măcelul. Acolo era grămădit un tumultŭ de Musulmanĭ și de Crestinĭ, al căruia rĕsunet semăna ca un fel de alarmă. Ali se spăimêntă și se înturnă înapoĭ, spre a merge la smatritul, ca să ocoléscĕ vre uă catastrofă, dupre cum își închipuia el, daca era să se maĭ întêmple ce-va.

Eată ce era tumultul sus arătat, petrecut în acele ore după meḑiul nopții, din 'naintea porților casarmeĭ.

De cu ḑiua, pĕnă a nu se începe conflictul, mulțime de cetățenĭ, afară de ceĭ veniți în deputațiunea cea monstră pe cari Fuad îĭ opri sub ḑidul Cotrŏcenilor, și afară de țĕranĭ, rĕmaseră coprinși în miḑlocul armateĭ, ce fu repede mișcată d'a intra în Bucurescĭ.

Pe la orele douĕ, despre ḑiuă, unĭĭ dintre acestĭ cetățenĭ, pătrunseră sub tinta luĭ Fuad, protestând tare de arestarea lor acolo, că eĭ sunt inocenți, și adăogând că eĭ aŭ fost venit după chiămarea ce li s'a fost făcut de ómeni polițieĭ, ca să iasă înaintea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

armateĭ. Unul dintre acestia era un óre care Tocilescu, bĕtrânu, cu echipagiul, cu caĭ și cu visitiŭ, pe care conflictul și repedea mișcare a armateĭ îl apucase acolo.

Fuad se afla împreună cu Omer sub tintă, ședênd pe nișce tobe și avênd dinaintea lor un focŭ ardênd de lemne lungĭ.

Fuad scriea pe genunche, pe un volum de chârtie grósă, raportul cu care se grăbia a'l espedia îndată Divanuluĭ, despre succesul armateĭ, în acea deplorabile ḑi.

Duhamel plecase numaĭ cu cincĭ minute maĭ 'nainte, tot de subt acea tintă, unde se aflaŭ oficeriĭ superiorĭ musulmanĭ, și se dusese să se repause: daca se putea repausa, la grădina unuĭ particularŭ din Dealul-Spiri, alăturĭ de viea luĭ Agi-Moscu, și unde îĭ era gătit cartirul.

Duhamel ĕnsă se afla deplin mulțiămit de împlinirea misiuneĭ cu care Țarul îl însărcinase, în principatele Române. Acum armatele rusescĭ puteaŭ trece cu florĭ la ureche Milcovul, cŏcĭ motivul era dat: se vărsase sânge...

Cât despre ceĭ care îl insultase pĕnă aci îĭ avea sub mâna sa, ca pe nisce șórecĭ într'uă cursă.

Ca și fulgerul dar se scrise generaluluĭ de corpusŭ, de la Bărlat, să intre, ca într'uă provincie, în Țéra Românească. Cât despre Turci eraŭ socotiți ca nisce slujitorĭ aĭ seĭ...

Ceĭ închișĭ în Cotrŏcenĭ, când auḑiră detunarea fuciliadeĭ și canonada de la casarmă, începuseră a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvanja.ro/mdrr

rupe vestmintele de pe dênși plângênd, și uă amară agonie îĭ coprinsese, vĕdênduse înșelațĭ, târâțĭ într'acest chipŭ în arestul inemicŭ. În durerósa lor plângere, că Româniĭ sunt macelăriți de inemicŭ, se gândiră, indignațĭ ca și populul, la lagĕrul de peste Oltŭ al lui Magherul; că Magherul îĭ va rĕsbuna; puțin le păsa daca conflictul întins prea departe între Turcĭ și Românĭ, ar' fi periculat viața lorŭ.

Lagĕrul turcescŭ âncŏ se putea aștepta la una ca acésta, și d'aceea tóte precauțiunile nu lipsi d'a fi luate.

Tótă oștirea petrecuse nóptea subt arme... Câmpul de la cel dântêĭ satŭ și pĕnă în centru capitaleĭ era acoperit de trupe. Focurile ardeaŭ din locŭ în locŭ, ce împrăștiaŭ întunericul și încălțiaŭ; și pe când uă colónă a infanterieĭ musulmane punea capul să se repause uă oră, alta sta de gardă în picióre. Cavaleria, artileria, totul sta pregătit cu oficeri inferiorĭ și superiorĭ ceĭ ce redacta raportul cum țiserăm, sub tinta cea din centrul lagĕruluĭ.

Boiărul care se găsia cu echipagiul sĕŭ în mijlocul ordieĭ, și pe lângă care se maĭ grămădiseră și alțĭ mulțĭ, cerură de la generalisimul Omer, d'a li se acorda voia și a li se da uă gardă, să pótĕ să se întórne în capitală, fie care pe la casele lorŭ.

Uă escortă de cavalerie se orândui d'a conduce pe acestia cari se adunară maĭ bine de 70 de indivizĭ, cu ordin d'a 'ĭ transmite caimacamuluĭ Cantacusino, la Metropolie.

În fine trecuseră orele douĕ și numerosul acest

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

convoiŭ plecase din lagĕrŭ mergênd încetŭ spre a intra pe bariera Spireĭ.

Din distanță în distanță el fu opritŭ de patrulele ce păḑiaŭ, cerênd de la oficerul care mergea în fruntea sa, cuvêntul de ordine.

Nóptea era fórte întunecósă și numaĭ câte-va stele eraŭ ḑărite pe cerŭ. Vêntul sufla rece, și neauḑinduse alta de cât tropotul cailor și zornăitura spadelor pe unde treceaŭ aceĭ captivĭ. Bieții ómenĭ mergênd pe josŭ, cu capetele plecate, și numaĭ Tocilescu, bărbat grosŭ și cu pêntece marĭ, învestit cu anteriŭ și cu giubea, și în caléscă; eraŭ purtați după capriciul acestor Musulmanĭ. La barieră îĭ ținu cam mult pênă să se dea cuvîntul. Acolo se afla aprópe uă companie turcéscĕ. De la barieră maĭ fură în vre uă treĭ locurĭ opriți pênă ajunseră în dreptul bisericeĭ Spirea-Veche. Dinaintea porților monastireĭ se afla earăși uă ceată numerósă, ca cum străjuia pe ceĭ închiși înlăuntru. De acolo fură carăși opriți de douĕ orĭ pênă dinaintea casarmeĭ. În dreptul porților casarmeĭ ardea un focŭ mare de lemne grămădite, care lumina morții și doĭ caĭ lungiți d'a curmeḑișul straḑeĭ, unul roșcat care fusese al luĭ Cherim și unul albŭ, al adiotantuluĭ cel împușcat de Dincă Bălșan.

Aceĭ ómenĭ se înfiorară de astŭ spectaclu privit la umbra nopții și la lumina foculuĭ. Convoiul aci fu oprit, interogat, cercetat și poprit maĭ mult de cât orĭ unde, de mulțimea aceea întărêtată de mirosul prafuluĭ de pușcă, de vederea sângeluĭ ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

încŏ aburea, şi de privirea astor ómenĭ aduşĭ ca sclavĭ.

Acéstă grămădire de ómenĭ şi larma care se auḑia, era tumultul de care Ali fusese isbit, când eşise pe cóstă, din susul grădineĭ unde zăcea Constantin.

Convoiul fu înturnat îndĕrĕt de la pórta casarmeĭ nepermitêndu-i-se trecerea înainte pentru mulţimea cadavrelor care zăceaŭ pe strade.

El fu înturnat cu acea regulă şi popritŭ din locŭ în locŭ, pĕnă în căpătêiul stradeĭ. De acolo se dirigea la stânga, spre Dudescu, şi din Dudescu trecênd puntea în dreptul caseĭ Brâncovenescĭ, o luă pe lângă casa Metropolitului, care casă fusese prădată, şi curtea-ĭ era plină de trupe; merse înainte cu călcăturĭ hidóse şi în îngânarea nopţiĭ, cu înfiorătórele acele sunete produse de vorbele injurióse ale inemiculuĭ, pĕnă ajunseră dinaintea bisericeĭ Slătarii. Acolo douĕ compănii dormiaŭ cu capetele pe trotoarŭ, cu răniţile pe spinare şi cu armele în mânĭ. Eĭ fură cercetaţĭ, ceĭ veniţĭ cu convoiul, ca şi dinaintea casarmeĭ. Alăturea în căpĕtêiul stradeĭ luĭ Şerban Vodă, eraŭ aşeḑate douĕ tunurĭ cu douĕ erbărĭĭ şi cu tunarĭĭ cu fitilurile în mânĭ aprinse. În miḑlocul Lipscăniilor, spre uliţa Şelarilor, asemenea eraŭ douĕ, care dominaŭ direcţiunile stradelor, şi maĭ departe de acolo, spre Sântul George, asemenĭ altele; şi tot oraşul era astfel baricadat, încât convoiul sus ḑis abia despre ḑiuă putu intra pe pórta Metropolieĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În casele metropolieĭ, se afla caimacamul cel noŭ numit, împreună cu P. S. S. Metropolitul şi cu uă mulţime de boiărĭ, ceĭ ce îşĭ frecaŭ mânile desbătênd lucrurile, fumând, bênd cafele şi maĭ toţĭ cu bucuria descrisă pe faţă. Uniĭ ênsă şedcaŭ pe sofale şi pe jeţurĭ, tristĭ şi serioşĭ. Costase prea scumpŭ sacrificiul prin care se suprima uă revoluţiune naţionale, — costase sângele fraţilor Românĭ...

Caimacamul maĭ cu sémă credu ca uă faptă umană şi generósă d'a scrie luĭ Magherul cât maĭ iute, trimiţêndu-ĭ un înadins curierŭ, îndemnându-l să desfacĕ lagĕrul, şi cât pentru séma sa, promiţêndu-ĭ óre-care rĕsplătirĭ. — El scrise să se 'ntórne şi oştirea care mergea spre Rômnicŭ...

Convoiul dar fu oprit în curtea metropoliĭ, şi ómeniĭ furĕ liberaţĭ.

Tocmaĭ se ivea faptul dimineţiĭ, cu uă roşaţă la orisonte care se părea ca cum cerul era acoperit cu sânge. Sunarea fanfareĭ se audi numaĭ de trompetele inemiculuĭ. Trompetele soldaţilor românĭ la casarmă numaĭ craŭ în viaţă, ca şi atâţĭ bravĭ a le cărora cadavre staŭ înghеţate fără îmormêntare pe stradele Bucurescilor.

Ali-baba, acel generosŭ Musulman, se duse să cercetedc la ḑiuă, ca şi Antonie proprietarul caseĭ, pe Constantin pompierul.

El ênsă numaĭ era. Uă femeiă, ca uă apariţiune a unuĭ Angel, venise nóptea de 'l redicase şi 'l strămutase în spitalul din Michaĭ Vodă, care e în depărtare de 250 paşĭ de acolo.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Amêndoĭ acestĭ bĕtrânĭ rĕmasĕră înmărmuriţĭ întrebându-se unul pe altul ce s'a făcut soldatul care a rĕmas nóptea acolo?

Musulmanul cletinând cu capul şi mişcând mereŭ mâinile, plecă de aci gonditorŭ şi neînţelegênd cum se întêmplă acésta ca să nu găséscĕ pe Constantin băiatu luĭ.

El eşi pe pórta din faţa caselor d'aci, traversă numaĭ strada despre Isvorŭ şi intră în curtea luĭ Ştefan Ghindă, în care şedea smatritul.

Urcându-se sus, găsesce pe num'tul şi cu femeia sa trişţĭ, şi pe felt-febelul travestit în îmbrăcămintĭ civile. Acesta plângea spuind de mórtea soţieĭ sale, şi ceea ce era maĭ mult, ceea ce era maĭ durerosŭ, nicĭ preutŭ nu putea să aducĕ, nicĭ pregătirĭ de înmormêntare a 'ĭ face, şi nicĭ el nu putea umbla pe stradă. Şi că pentru a eşi din casă fusese nevoit a trece prin grădinĭ şi a umbla furişat.

Ali se făcu galben la faţă, măsură a ochiĭ pe stăpênul caseĭ şi pe felt-febelul care plângea, şi apoĭ îşĭ scărpină sprâncéna, fără a ḑice măcar uă vorbă.

Smatritul cunoscêndu-l că e un amicŭ bĕtrân legat de interesul familieĭ felt-febelului, îĭ ḑise să şeaḑă.

Ali fără a ḑice nimicŭ şeḑu pe uă laviţă de uă parte, scóse ciubucul de după céfă, îl umplu şi fumă resucind în ast timpŭ de maĭ multe orĭ mustaţa şi fiind cufundat în cugetărĭ.

După ce fumă, îşĭ scutură binişor ciubucul şi 'l puse ear după gótŭ, salută şi eşi tăcênd.

El se duse d'a dreptul în lagórŭ, să soliciteḑe,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prin un ciauşŭ, vechiŭ al sĕŭ comfrate de arme, un ordin speciale, de la căpetenia armateĭ, către comandantele trupelor din capitală, de a fi liberă redicarea şi înmormêntarea soçieĭ celuĭ de maĭ sus.

El tocmaĭ pe séră se înturnă cu acest ordin, din lagĕrul luĭ Omerŭ, şi veni earăşĭ în casa smatritului unde găsi şi pe felt-febelul.

Toţĭ morţiĭ ceĭ-lalţĭ de la casarmă, şi al carora numĕrŭ trecea maĭ bine de uă sută, s'a fost dat ordine să nu se redice şi să nu se înmormênteḑe de cât tocmaĭ în a patra ḑi de la acel evenementŭ. Între acestia nicĭ unul dintre aĭ Musulmanilor nu era vĕḑut.

Smatritul mulţiămi luĭ Ali de acéstă bunătate a sa; ear felt-febelul care ura naturalemente pe Turcĭ, în acéstă împregiurare, pentru acea facere de bine, îmbrăţişă cu lacrimile în ochĭ pe bĕtrânul Ali.

A doua ḑi la orele nouĕ şi jumĕtate, merseră cu toţi, adică smatritul şi felt-febelul, la casa acestuĭ din urmă, ca să rĕdice pe mórta; car Ali le deschidea calea spre casarmă, p'între acea mulţime de victime căḑute şi soldaţiĭ înverşunaţĭ turcĭ, arătându-le toscheréoa de trecere liberă, subsemnată de Omerŭ.

Cortegiul era simplu de tot şi lipsit de orĭ ce pregătirĭ ce populul Crestin a consânţit prin obiceiŭ; cŏcĭ un preutŭ de la biserica Isvoruluĭ, în timp ce inemici Cruceĭ furnicaŭ pe tóte stradele, n'a putut veni ca să redice pe mortŭ, de cât pĕnă la pórta din jos a Curteĭ-arse, unde el sta aşteptînd cu un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

epatrafir la subțióră; ear clopote pe la biserică nu era de fel ertat a se auḍi.

În curgere de șése luni nu s'a auḍit în capitala României sunarea clopotului la biserică.

Cei de mai sus însoțiaŭ funerariul într'uă tăcere profundă. Patru ómeni ducéŭ patul pe care era așternut uă velință pe care âncŏ se vedea pete de sânge, și într'un sicriŭ de scândură de bradŭ, era resturile femeei reposate, în cea mai mare simplitate și sărăcie, cu un petecŭ de pênză aruncată d'asupra pĕnă pe ochi și cu câte-va flori galbene la capul ei, și numai un băiețelŭ ducênd alăturea un lumînarnicŭ de lemnŭ cu uă lumînărică arḍênd. Alt-fel ar' fi fost peste putință să o pótĕ scóte; cŏci nu se putea nimicŭ târgui fiind târgul de tot închis în acele ḍile, și nimului aprópe nu-i era permis d'a umbla prin piață saŭ pe strade; vĕḍênduse numai escadróne de lăncerí și carabinerí turcí, infanterie și artilerie care încrucișaŭ stradele în tóte direcțiunile Bucurescilor care se găsia atunci în cea mai tristă stare.

Spre a merge la biserica Isvorul, nu era alt chipŭ, de cât a trece prin Curtea arsă, a ocoli mănăstirea Michaĭ-Vodă, pe strada domnéscă și a lungi pe lângă casele cu typographie ale luĭ Carcalechi, strada pĕnă la acea biserică.

După obiceiŭ, cortegiul fu oprit în stradă tocmai în fața mănăstirei, de a se da bine cuvîntare mortului; dar pĕnă a nu pune la umerŭ ómeni drugii de care se ținea patul funebru, aprópe că fuseră cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr
ROMÂNIA Biblioteca Universității din Cluj

toţiĭ călcaţi şi striviţi p'în piciórele cailor uneĭ colóne de cavalerie inemică, ce făcea escortă generalului Duhamel; care trecea într'uă trăsură cu caĭ buni şi cu cocerul cu căciula în patru cornuri, mergênd ca un Joe, însoţit de trăsnete, spre grădina ce o numirămŭ, din Dealul-Spiri.

Tot cortegiul funebru fu dat într'uă parte, şi rĕmase ca cum s'ar fi lipit de oblónele uneĭ bărbieriĭ d'aci, pĕnă trecu acest generalŭ, care nu voi nicĭ a întórce ochiĭ spre patul acela funebru.

Câţi-va militarĭ atuncĭ scoţênd capetele din uşa uneĭ cârciume, în care eraŭ eĭ ascunşi şi travestiţi, se uitară cu turbarea în ochĭ şi cu blestemul pe buse, pe urmele convoiuluĭ generaluluĭ; cĭ ḑiseră blestemând pe inemicĭ: — lasă să se preumble Turcul şi Muscalul, ca stăinul în satŭ fără câinĭ, că vomŭ vorbi noĭ după treĭ patru ḑile, pĕnă ce va veni Magerul cu óstea!..

Toţĭ aşteptaŭ de sigurŭ armata românéscă şi pe Magherul, a veni să lovéscĕ pe inemicŭ în capitală.

Dar, în astă stare de jeale şi de apăsare pentru întregul Bucurescĭ, în acele momente când se întêlniră şi se priviră faţă 'n faţă, dinaintea luĭ Michaĭ-Vodă, unde era spitalul, aceste douĕ spectacole: mórtea şi însuperbirea concherantuluĭ!.. pe când acest cortegiŭ funebru fuse înbrâncit la uă parte cu atâta despreţŭ şi aprópe cálcat în p'ciórele cailor, ese de la una din ferestrele spitaluluĭ, ce avéŭ vederea drept în stradă, un capŭ legat peste frunte cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fășiĭ de cârpe albe al unuĭ bolnavŭ; el se vĕḍu redicându-se și cletinându-se încetinel, care ar' fi voit să arate salutarea sa ferbinte și durerósă aceleia care era dusă la mormêntŭ. O! Dumneḍeule! un țipetŭ sfâșietorŭ s'auḍi, și capul dispăru înlăuntru... Acel ostașŭ ce se redicase cu capul pe feréstră să privéscă în stradă, era pompierul Constantin care căḍu într'un leșinŭ, încredințându-se că mama luĭ era dusă pe patul funebru, și că el pentru tot-d'auna nu era s'o maĭ véḍĕ. Oh! maica mea! maica mea! strigă el maĭ mult mortŭ de suferințe...

După patru ḍile spectacului acesta se reînoia.

Felt-febelul duse la mormêntŭ și pe fratele seŭ Stefan, cel ce a fost căḍut puțin maĭ la vale de la casarmă, și pe care îl trecu, cu lacrimile în ochĭ și cu inima strivită de amărăciune, tot pe acea stradă, spre a eși către biserica Isvorul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIV

Desfacerea Lagĕrului din Câmpul luĭ Traian.

Cât este fericit omul avênd lângă dênsul pe femeiă care să'l ajute, să'l însufleţéscĕ şi să-ĭ îndulcéscĕ durerile! S'a vĕḑut uă femeiă care, în câmpul bătălieĭ, s'a lăsat a fi sdrobită de piciórele cailor cavalerieĭ inemice, cŏcĭ n'a voit să părăséscă pe omul eĭ, ce căḑuse cu braţul sfărămat de proiectile, într'uă înferbîntată luptă *). Pompierul asemenĭ uitase suferinţele sale, ajutat de Sora ca să părăséscĕ spitalul militarŭ de la Michaĭ Vodă, unde zăcuse ca uă sĕptĕmână, şi să ia, împreună cu dênsa, âncŏ convalescentŭ şi cu cicatrice pe corpul luĭ netămăduite bine, să ia direcţiunea spre Rômnicŭ; ajutânduse unul cu altul, ca douĕ lăstare ce se împletescŭ şi se strângŭ bine una pe alta, ca să resiste în contra vijeliilor.

Aşa dar Sora care iubesce pe Constantin pĕnă la marĭ sacrificiĭ ce le face pentru dênsul, căută a'l scula din patul zăcerieĭ; îngrijise âncŏ din acea nópte când 'l adusese la spitalŭ spre căutare, a lua şi armele luĭ şi patrontaşul ce el i le recomandase; şi apoĭ

*) Un asemenea casŭ s'a întêmplat la 849, în lupta de la Mediaşĭ, între grenadiri armateĭ generalului austriac Puchnerŭ, cu cea a generalului Bem.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

împreună eșiră din Bucurescĭ, pe bariera Tîrgovisceĭ; el fiind înfășurat cu legăturĭ, și mâna stângă ținând-o suspendată pe peptŭ, fiind-că în acea parte priimise loviturĭ periculóse; ceea ce face mândria bravilor ostași... Pretutindenĭ unde s'arătaŭ eĭ, astconvalescentŭ și cu juna luĭ fidanțată, care era socotită de sora sa, sătenii și călĕtorii le înfățișa tot concursul și ajutorul lorŭ. Eĭ eraŭ priimiți de toțĭ ca un oștașŭ Român cu sora sa scăpați din luptă, îmbrățișați cu entusiasmŭ, și tóte midlócele, tóte înlesnirile li se făcea și li se dedea ajutóre de călĕtorie, spre a ajunge maĭ curênd la locul unde mergéŭ, și așa eĭ numaĭ în douĕ dile, Constantin pompierul și fidanțata luĭ, intraseră în Pitescĭ, și traseră la un locŭ isolat, la un schituleț părăsit: Trivalea, unde ședea numaĭ un călughĕrŭ care 'ĭ-a priimit.

Pompierul ĕnsă refnsuflețindu-se îndată ce aerul câmpuluĭ îĭ primeni puterile, petrecênd douĕ treĭ dile pe sub dealurile de la Cârcĭnovŭ și dincolo de Argeși, în marginea aceluĭ orașŭ unde e schitul Trivalea, imaginația luĭ era înflăcărată, peptul sĕŭ batea de dorința care o avea să ajungĕ maĭ iute la lagŏrul de la Troian, către care și nefericitul felt-febelul se pornise, după înmormêntarea soțieĭ și a fratelŭĭ sĕŭ.

După ce fură repausați, Constantin și Sora, la acel sihastru de la Trivalea, plecară prin midlocul pădurilor, spre monastirea Cotmeana, și scoborâră în valea Topologului. Distança de aci e fórte scurtă pĕnă la Rômnicŭ. Eĭ se suiră cât-va pe cursul To-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pologului; priimind cum ḍiserămŭ ajutóre prin tóte satele pe unde treceaŭ, și grupe de locuitorĭ cu femeĭ și copiĭ eșindu-le înainte, făcêndu-le tot felul de întrebărĭ și vărsând lacrime pentru dênșiĭ. Eĭ trecură rîul Topologul, în dreptul poșteĭ, de unde maĭ merseră cât-va, spre a se sui pe Dealul Negru, de unde Oltul este vĕḍut, orașul Rômnicul și chiar Câmpul luĭ Traian. De pe culmea acestuĭ munte, o! Dumneḍeule! Oltenia este bine privită! Oltenia istorică și Carpațiĭ,—Termopilele Românilor!

Pompierul auḍi de acolo detunarea tunuluĭ maĭ la vale pe marginea opusă a Oltuluĭ, ce îl făcu a tresări, ca cum s'ar descepta dintr'un visŭ teribilŭ. Detunarea acésta se repetă și părea că se mărește prin mulțimea gurilor de focurĭ ce se auḍiră departe pe cursul Aluteĭ.

Tênĕra femeiă, care mergea alăturea cu convalescentul, privi și dênsa cu un ochiŭ înflăcărată, ca și soțul eĭ acest militarŭ, pe întinsul șesŭ dintre Rômnicŭ și Rîurenĭ, unde vĕḍu strălucind la raḍa sóreluĭ, armate mișcându-se în tóte direcțiunile, și fumul și pulberea redicată de piciórele cailor, înălțându-se ca nisce nuorĭ ce învĕlescŭ atmosfera. Acéstă fiică cu căutătura dulce și plină de grațiĭ luă un aerŭ așa de seriosŭ, avea în căutătura eĭ un ce marțialŭ și selbatecŭ, din ḍiua când auḍise tunul detunând în fața caseĭ unde espiră mama fidanțatuluĭ eĭ, și creḍu un minut că și aci va fi tot asemenĭ uă verșunată luptă, între Românĭ cu inemiculŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pompierul strângêndŭ căldurosŭ mâna eĭ ĭ ḑise arătând cu degitul: „veḑĭ ce este acolo? Dumneḑeŭ scie ce se petrece acolo!... Îţĭ mulţiămescŭ Sora mea că fuseiŭ ajutat de tine ca să pocĭŭ, în aste ḑile, veni pênă aci. Mie, când nu'mĭ maĭ rĕmase nimicŭ pe lume de cât fiinţ ta; care am perdut părinte, pe mama mea, am perdut aprópe şi viaţa făcêndu-mĭ datoria către ţérâ, oh! mĕ uitŭ la tine ca la un Ângerŭ al vieţiĭ! Acum, auḑĭ tu acolo, dincolo de malurile Oltuluĭ, este lagŏrul unde comandă Magherul, şi sunetul armelor şi detunarea tunurilor este sunctŭ de serbătorire pentru un ostaşŭ care este chiămat să se lupte pentru apărarea pământuluĭ strămoşilor seĭ... Se face uite uă stare de arme şi s'aude toba; trupele se mişcă, şi tunurile încep din noŭ a detuna... Dar cine scie ce este acolo acum? Lagŏrul a fost isbit póte de niscaĭ-va vrăjmaşĭ, şi aĭ noştri se luptă ca să-ĭ îmbrânciască... Orĭ-cum acolo sunt Românii fraţiĭ noştri, şi tunurile ce se audŭ sunt ale lor, care lovescŭ, batŭ, pătrundŭ şi sfăramă maĭ bine de cât tunurile vrăjmaşuluĭ; pentru că Românii care le mânuescŭ sunt eroĭ; pentru că eĭ îşĭ apără luptând patria şi libertatea!.. O! îţĭ muţiămescŭ prea mult Sora mea că tu m'aĭ adus pênă aci să fiŭ martarŭ la acéstă întocmire serbătorească, colo sub malurile de lângă Rômnicŭ, la acea margine de Oltŭ... Să trăiascĕ fraţi nostri de arme! să trăiască Oltenia, fiind-că numaĭ acolo flutură stégul pentru care noĭ am jurat în Bucurescĭ, stégul Libertăţiĭ!..“ Şi el sărută pe astă copilă, căreia de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe culmina Dealului Negru, îi arăta țermii Oltului și Câmpul-lui-Traian; și ea în acele momente, plângea ca și fidanțatul ei, vorbind despre mama lui care își dedese ultima răsuflare, în nisce momente prea nefericite, în brațele ei.

Ea însă mișcată de curiositate ca să scie în adevĕrŭ ce se petrecea pe câmpia de lângă Romnicŭ, dise să întrebe pe nisce sătenĭ călĕtorĭ cari veneaŭ despre văile învecinate, cum și pe nisce particularĭ ce urcaŭ cóstele dealului despre Oltŭ.

Eĭ întrebară pe sătenĭ, ceĭ ce vĕdênd pe militarŭ și pe fată, 'ĭ-a salutat cu respectŭ descoperindu-și capul și oprindu-se dinaintea lor a le vorbi.

— Nu scimŭ ce va fi, rĕspunseră sătenii la întrebarea ce le făcu amêndoĭ de o dată, și Sora și Constantin; scimŭ atâta că este mare pregătire de óste la Câmpul-luĭ-Traian... Audimŭ și noĭ și ne mirămŭ! Dar D-vóstră nu veniți cum-va de la Bucurescĭ? am audit că acolo este rĕŭ?..

Constantin spuse sătenilor cu ochiĭ înflăcărați și cu inima sdrobită, de unde eĭ veniră și ce fel aŭ lăsat Bucurescii. După acésta ómenii le ură de sănătate și continuară calea lor.

După puține minute ajunseră și aceĭ călĕtorĭ de pe calea Rômniculuĭ, pe care îĭ întrebară asemenĭ. Acestia eraŭ nisce curierĭ pe care îĭ trimisese căimăcămia din Bucurescĭ, cu ordine, și 'ntre dênșiĭ se afla și un oficerŭ deghisat venit să spioneḑe lagĕrul; și cari se înturnaŭ înapoĭ nepermitêndu-li-se a trece Oltul, fiind-că se cunoscea cu ce scopŭ eraŭ trimiși.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

.Vre uă câți-va lipcani ĕnsă îĭ oprise Magherul în lagŏrŭ.

Oltenia asculta de Guvernul revoluțiuneĭ ce ordona. Magherul era dictatorele eĭ.

Constantin auḍind acésta fu mișcat de bucurie, încât uită în acele momente durerile suferinței sale, uită că eșise din spitalŭ și că perduse maĭ tot sângele, în lupta de la Spirea.

— O! daca este așa, ḍise el, apoĭ și eŭ sunt unul care sciŭ a lupta și a înfrunta mórtea!.. Îți mulțiămescŭ Dumneḍeule că am ajuns pĕnă aicĭ! Și Sora mea, să mergemŭ dar, să grăbimŭ, ca în acea ḍi când tot amèndoĭ grăbiamŭ să ajungemŭ maĭ curêndŭ la palatul unde Guvernul și populul cereaŭ ajutorul nostru. Să mergemŭ, Sora mea!

Eĭ nu putură a înainta pĕnă séra decât la al doilea satŭ, spre Rômnicŭ, unde se opriră pĕnă a doua ḍi.

Eată ce se petrecea la Rômnicŭ, în acea ḍi când pompierul, de pe culminea Dealuluĭ Negru, auḍise detunarea tunurilor.

Din minutul ce s'a petrecut conflictul la Bucurescĭ, câte-va ore a fost de ajuns ca acéstă nŭvelă să ajungĕ în lagŏrul din Câmpul-luĭ-Traian. Ca prin puterea electrică aflară capi ósteĭ și soldațiĭ totŭ ce s'a întêmplat. Ear sosind Dincă Balșan, cu soldațiĭ, cu care a fost plecat din casarmă, âncŏ plinĭ de sângele fraților căḍuțĭ în luptă, tótă tabăra fu turburată, și uă singură strigare s'auḍi între șirurile de militarĭ și panduriĭ: — mergemŭ la Bucurescĭ!.. pre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cum ḑicéŭ şi ceĭ din Bucurescĭ: o să vie fraţiĭ noştri de peste Oltŭ!.. Pentru un minutŭ manifestaţia soldaţilor fu de a striga: la Bucurescĭ! asupra vrăjmaşilor străinĭ care ne-a călcat drepturile ţăreĭ!.. ênsă eĭ privind la sângele ce soldaţiĭ veniţĭ purtaŭ în faţa lor şi pe îmbrăcăminţĭ, şi ascultând şi cele ce eĭ spunéŭ, cum merscră lucrurile, se înfuriară maĭ tare, şi începură a blestema de o potrivă pe inemiciĭ din lăuntru, cât şi pe ceĭ din afară străinĭ... Dreptŭ eĭ ca Românĭ simţiră prea greŭ afrontul adus patrieĭ lor, prin uă călcare nemotivată a armateĭ musulmane, când Turcia fusese socotită, după tractate şi după Constituţiune, de uă aliată a Românilor. Nuvela acésta dar fusese uă lovire de trăsnetŭ pentru toţĭ; şi din ce în ce strigările şi manifestaţiile militarilor cresceaŭ strigând: — La Bucurescĭ asupra vrăjmaşilor patrieĭ nóstre!.. la Bucurescĭ!.. la Bucurescĭ!..

Ca să dămŭ uă ideie lectoruluĭ de forţele ce Românіĭ concentrase în acel timp sub Rômnicŭ, vomŭ descrie pre cât se va putea lagĕrul organisat de Magherul la Câmpul-luĭ-Traian.

Rômnicul, oraşŭ important, situat la pólele Carpaţilor şi în marginea Oltuluĭ, marturŭ la tóte evenementele ce istoria înregistréḑă de la conchista Romanilor şi pĕnă aḑĭ; putea a se făli, că şi 'n acéstă epocă, conţiñea braţul seŭ puterca cu care România ar' fi putut impune străinilor respectŭ.

Posiţiunile sale locale, cât şi aceea a munţilor ce menţionarămŭ, i ar' fi venit în ajutorŭ, daca Destinul insufla unuĭ bărbat curagiul marilor întreprinderĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Câmpul-luĭ-Traian se găsesce situat ce-va maĭ la vale de tîrgul Rômniculuĭ: e un deluleţŭ cu uă biserică şi câte-va case, cu uă poiană întinsă dinainte, în faţă cu apele Oltuluĭ şi cu tîrgul Rîureniĭ. La spatele acestuĭ câmpŭ, după dealurĭ, sunt Ocnele marĭ.

Numele acestuĭ locŭ e consacrat din timpiĭ când marele imperatore Roman îşĭ aşedase cartirul sĕŭ în midlocul legiunilor, făcênd campania în Dacia.

Pe dealul acesta, lângă bisericuţă, care domină cu vederea locurile cele maĭ departate de la Rômnicŭ, era aşedat cartirul generale al armateĭ românescĭ ce asculta de ordinile luĭ Magherul ş'ale luĭ Pleşoianu.

Armata care întrecea cifra de 12,000 ómenĭ, ocupa acestŭ câmpŭ, aşedată cu tactică, fie-care fel de armă, după posiţiune: în centru era infanteria regulată de regimentul de la Craiova, sub comanda Pleşoianu, la drépta cavaleria sub Mavrocordat, şi artileria sub Ciocârlan. Armata cea neregulată compusă din dorobănţime şi pandurime forma un lagŏrŭ separat dinaintea Câmpuluĭ-Traian. Lagŏrul acesta avea figura unuĭ paralelogram cu uliţĭ încrucişate, şi cu covergĭ de frunzare, în care se adăpostiaŭ catanele. Dorobanţiĭ şi pandurĭĭ asculta de ordinile luĭ Magherul, şi care putemŭ dice că făcea partea cea maĭ tare a lagŏruluĭ. Vestmîntaţĭ dorobanţiĭ cu portul deosebitelor districte, unĭĭ cu ghebe lungĭ şi alţiĭ cu scurte, lucrate în florĭ găitănite, cu cióarecĭ de aba asemenea găităniţĭ, cu tusluci peste încălţăminte, încinşĭ cu sileafŭ peste midlocŭ, în care eĭ purtaŭ pis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tóle şi iataganŭ, pe capŭ cu căciulă de hărsie négră numaĭ cu un semn ostăşescŭ în fundŭ, cu uă sineaţă colea ghintuită, şi deprinşĭ a lua rôndunica din sborŭ; ómenĭ fórte curagioşĭ, capabilĭ de fapte eroice; mergŭ ca uă săgétă pe nisce căluşeĭ micĭ dar fórte iuţĭ, şi ca şi pandurii cercaţĭ maĭ de multe orĭ cu lupta şi deprinşĭ a mirosi earba de puşcă, eĭ vorbeaŭ de resboiŭ ca cum ar vorbi de ospeţe şi de cumetrie... Pandurii vestmintaţĭ cu costumul vînătorilor munteni şi al populului Oltenii, înarmaţĭ cea maĭ mare parte, cu coase şi cu lance, cu pistoale şi cu sineţe de vînătóre, eĭ se credeaŭ ceĭ maĭ tarĭ despreţuind pe inemicĭ, asceptând cu nerăbdare ḑina lupteĭ şi strigând într'una: „mergemŭ asupra Bucurescilor să ne batemŭ cu Turcii...“

Magherul ca căpetenie acestor trupe şi maĭ mulţĭ oficerĭ pe lângă dênsul, le dedea ordine şi le susţinea curagiul şi entusiasmul prin chiămarea ce el le-o făcuse.

Aci calul nicheza d'uă eroică energie, şi trompa resuna ca în timpiĭ anticĭ când legiónele Romeĭ se acopereaŭ, pe aceste locurĭ, de triumfurĭ strălucitóre.

Ca punctŭ de sprijinŭ lagŏruluĭ, Guvernul trimisese douĕ companiĭ către Argeşĭ. Una dintre ele, comandate de căpitanul Zalicŭ cum am maĭ arătat, se instalase în Pitescĭ, pe unde ar' fi fost calea inemiculuĭ.

Pentru reparaţia armelor, se formase un atelieŭ în midlocul lagŏruluĭ, în care meşteri ceĭ renumiţĭ puneaŭ tótă activitatea lor, spre a da luptătorilor îndestule arme; cu care, daca amŭ fi avut de ajuns,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ţéra atunci ar' fi dat sute de mii de braţe pentru ḑiua lupteĭ.

Magherul care urma a simţi de uă potrivă cu soldaţiĭ şi cu pandurii, cercând uă aceiaşĭ durere şi uă aceiaşĭ isbire ca şi dênşiĭ, ţinu un consiliŭ de resbelŭ cu toţĭ căpitaniĭ şi cu toţĭ bărbaţiĭ revoluţiuneĭ ce se găseaŭ în giurul sĕŭ. El aşteptase să véḑĕ in lagĕrul sĕŭ viind guvernul Locotenenţeĭ, ca împreună să delibereḑe despre sórtea ţereĭ, în asemenea împregiurărĭ critice. Dar el fusese părăsit în cele din urmă ḑile a le evenementuluĭ; că membri guvernuluĭ şi toţĭ ceĭ-lalţĭ, în locŭ de a veni în lagĕrul de la Traian, aceea ce era uă neapărată datorie, se făcuseră nevĕḑuţĭ din capitală şi trecuseră în Transilvania pe la Braşovŭ. Magherul aşteptă uă ḑi, doue, uă septămână şi nu vĕḑu viind în lagĕrŭ de cât soldaţiĭ ceĭ scăpaţĭ din lupta din Dealul-Spiri, şi vre uă câţĭ-va lipcanĭ şi agenţĭ aĭ caimacamuluĭ Cantacosino, cel ce-ĭ scriea des, să depue armele şi să împraştie lagĕrul.

Magherul voia să scie cum stă Bucurescii, ca să scie ce cale să ia, cu consimţimêntul guvernuluĭ Locotenenţeĭ ş'al naţiuneĭ întregĭ, d'a protesta cu armele în mână pentru un sântŭ dreptŭ ce îl călcaseră inemici seĭ. O! greşală însemnată fu a Guvernuluĭ d'a părăsi pe Magherul şi lagĕrul de la Traian, când de datorie era ca toţĭ bărbaţi revoluţiuneĭ, tótă inteligința română, şi tótă naţiunea să se afle acolo, îndată ce s'a vĕḑut că Turciĭ, sub ordinile luĭ Duhamel, nu voesce a ţine bune relaţiunĭ cu Gu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vernul ce fusese recunoscut de chiar Înalta Pórtă... Magherul scrise în mai multe rônduri, saŭ să ḑicemŭ aruncă mai multe epistole pe orĭ cine găsia, de a le aduce la Bucurescĭ, adresându-se la Guvernŭ şi la renumiţi bărbaţĭ, întrebându-ĭ ce să facĕ. Una din aceste scrisorĭ o aduse un Costache Mărculescu care veni de la Tîrgu-Jiului şi trecuse pe la Rômnicŭ. El preumblă acea epistolă din mână în mână prin Bucurescĭ, fără a putea să ajungĕ la Guvernŭ, aĭ căruia membri se făcuseră nevĕḑuţĭ, lăsând reşedinţa ţereĭ în starea precum o descriserămŭ.

Consiliul căpitanilor armateĭ de la Traian se pronunţă în mai multe feluri, după nuanţele ce conţinea fie-care din aceĭ bărbaţĭ cari îl compunea.

Una din camerile metocului Traian servea de sala consiliului şi era plină de oficerii armateĭ, precum şi stanţele laterale şi intrarea, unde pe dinainte se preumblaŭ sentinelele care străjuiaŭ la cartierul generalŭ. Cată a nu ne îndoi că acea preocupaţiune, acea emoţiune care încingea capetele şi lovia inimile corpului oficerilor adunaţi în consiliu, preocupa şi minţile soldaţilor aşeḑaţi pe întinsa vale a luĭ Traiaŭ, şi pe volontariĭ panduri, ceĭ ce simţiră şi mai mult póte gréoa posiţiune în care se afla patria lor. Ochiĭ tatulor dar eraŭ întorşĭ spre locaul unde se ţinea consiliu. Toţĭ aşteptaŭ cu neastâmpĕrŭ decisiunea comferinţeĭ militare, după care apoĭ se aştepta ordinile şi mĕsurile de acţiune pentru tótă oştirea.

Se aflaŭ în lagĕrul de la Trian nisce Românĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

capabili de cele mai strălucite fapte, o mai repetămŭ.

În sala consiliului, românii militari în plină uniformă, cu mâna pe spadă și cu focul în inimă, vorbeaŭ fie-care arătându-și părerea, avênd deopotrivă dreptŭ a delibera în acésta mare chestiune.

Magherul, părăsit cum ḑișerămŭ de membri Locotenenței domnesci, rĕmâind singurŭ guvernatoru, saŭ dictatore, în acele câte-va ḑile, pe cele cinci județe Oltene, președa consiliul oficerilor ascultând cuvintele fie căruia, și din ideile fie căruia și le forma pe a le sale, cu care voia să se decidĕ mișcarea operațiunei. Eată ce fel se esprimă un veteran românŭ rezemându-se pe spada sa și care ceru parola în consiliu.

Acesta era colonelul artileriei, pe care ordinul căimăcămii îl ajunsese la Pitesci, pe când artileria și cavaleria mergea în lagĕrŭ, și el refusase d'a'l asculta.

— Domnilor, țéra ne este călcată! Revoluțiunea nóstră care n'avu de scopŭ de cât consolidarea naționale prin reforme în legi, se despreținesce astă-ḑi de străini care n'avură nici de cum dreptul d'a se amesteca și a interveni cu mâna armată. Uă-dată lucrurile ajunse aci, uă-dată că națiunea este călcată, fapta sa despreținită, populul persecutat și batjocuritŭ, precum se întêmplă în Bucuresci, credința mea este că Dumneḑeul părinților noștri nu ne va părăsi, noi cată să ne batemŭ, să ne facemŭ datoria de Români!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Uă altă voce s'audi maĭ din fundul localuluĭ. Cel ce vorbea era un bărbat mititeluţŭ de statură; acesta era capul cavalerieĭ în gradu de colonelŭ.

— Bine, să ne batemŭ cu Turcii, consimţimŭ toţi, dar nu şi cu Muscalii; va fi prea mult doĭ inemicĭ ca acestia puternicĭ pentru noĭ.

— Domnule Colonelŭ, ḑice veteranul care era egalŭ la gradŭ cu acesta, tot perduţi suntemŭ şi aşa şi altminteri, daca vomŭ suferi să trécĕ peste noĭ ruşinea că am stat cu mânile în sînŭ. Părerea mea este că tot cela ce intră în ţéra nóstră cu mâna armată, este declarat de inemicul nostru şi prin urmare nu trebue a 'l alege.

Colonelul cavalerieĭ fu numit de uni alţiĭ că e Grecu şi partisan al Ruşilor.

Un al treilea ceru parola şi adăogă.

— Părerea mea ar' fi, cu tótă stima şi respectul ce am pentru vorbele D-luĭ Colonelŭ, să ne uitămŭ să cercetămŭ maĭ bine starea lucrurilor în ţéră la noĭ şi în afară, maĭ 'nainte d'a ne pronunţa pentru resbelŭ. Avemŭ noĭ în destule miḑlóce? avemŭ noĭ arme şi banĭ îndestuĭ ca să începemŭ lupta? Părerea mea ar' fi să nu aprindemŭ un focŭ pe care apoĭ să nu fimŭ noĭ în stare a 'l stinge.

Acesta fu tacsat de partisan al căimăcămiĭ şi al boiărilor, ce doriaŭ a se desfiinţa lagŏrul fără conflicte.

La vorbele ofiçeruluĭ acesta, dintr'uă familie notabile în ţéră, se făcu uă murmură înlăuntru precum şi afară între militari care ḑiceaŭ: — să mergemŭ ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

greșit să rĕsbunămŭ pe frați noștri din Bucurescĭ!.. și panduriĭ strigaŭ în gura mare: — mergemŭ asupra Turcilor! mergemŭ asupra Turcilor!..

Magherul luă cuvîntul adresându-se către oficerul nobilŭ.

— Cu tóte acestea cată să facemŭ ceva pentru spălarea afrontuluĭ care ni se aduce patrieĭ, ia audițĭ cum soldațiĭ strigă afară, pandurimea și tótă țéra!..

— Dar, continuă oficerul, greutatea este că nu numaĭ pe Turcĭ avemŭ în faça nóstră, cari se mișcară de la Slatina spre Drăgășanĭ, și în curênd vor veni să ne atace, dar avemŭ și pe Muscalĭ în spate; care de cum călcară hotarul la Focșanĭ, uă colónă dintre eĭ vine pe sub munte. Pĕnă màine póte eĭ vor fi aicĭ.

Se presintă un Polon, oficerŭ de geniu, care de uă-dată cu organisarea tabereĭ, el se aflase lângă Magherul, la Rômnicŭ. El era cam suferind de reumatismŭ, ĕnsă curagiul și inima luĭ îĭ era de leŭ.

— Domni meĭ, dise Polonul, d'aca îmĭ este permis să arăt și părerea mea aicĭ în onorabilul d-vóstră consiliu, ca vechiu militarŭ și ca unul ce am simțit sórtea țereĭ mele, precum simțiți și D-vóstră sórtea iubiteĭ D-vóstre patriĭ, încongiurată de atâțĭ inemicĭ, Domnu Maiorŭ obiectă lipsa de arme, de banĭ și altele, pentru a cerca uă defensare în contra inemicilor care vine să ne atace. Uă națiune, domni meĭ, și uă națiune care înregistrédă fapte glorióse în trecutu-ĭ, nu întrébă de aceste lucrurĭ, când este în revoluțiune. Vĕ temeți de Turcĭ? vĕ e teamă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de Ruși? ḍiceți că nu sunt arme? nu puteți ĕnsă ḍice cĕ lipsesce și inimă și bărbăția națiuneĭ.

— Nu! nu! respunseră din curte și pĕnă în jos de Câmpul-luĭ-Traian și pĕnă aprópe la Rîurenĭ, oștirea care fu electrisată de vorbele militaruluĭ polonŭ care purta uniforma țereĭ; nu ne va lipsi inima, voința și bărbăția națională pentru fapte marĭ! adăogară ostașiĭ Românĭ.

Cât despre Turcĭ, continuă Iablonschi, onorabilul generalŭ Magherul și D-vóstră trebue să 'ĭ cunósceți maĭ bine. Cât despre Ruși, Domni meĭ, și maĭ ales Rușiĭ care vinŭ acum pe sub munte, vĕ rog să 'mĭ faceți onórea o mi se da voe să comand eŭ, și vĕ jur pe Dumneḍeŭ, că sunt sigurŭ de reușită. Nu 'mĭ trebue de cât uă parte de armată, cu locuitoriĭ, și cu puțină artilerie și vĕ potŭ încredința că Rușiĭ, casaciĭ ce vinŭ, nu vor înainta nicĭ de cum. Îĭ cunoscŭ eŭ, domni meĭ, am fost de multe orĭ în campanie cu dênși. Dar cât despre Turcĭ, cum veți găsi și D-vóstră cu cale, în nisce momente de entusiasmŭ cum se găsesce oștirea și țéra întrégĕ, creḍŭ că în curênd baionetele Musulmanilor vor intra în mânile soldaților Românĭ. În casŭ de nereușită într'uă încercare ca acésta, ne retragemŭ de ocam-dată în munțĭ, și socotescŭ că de acolo nu vor putea așa lesne a ne desloca.

Ast-fel aŭ urmat în vechime strămoși dumnévóstră bărbați ceĭ maĭ ilustri, și eĭ învinseră pe inemicĭ...

Toți emigrațiĭ democrați, domni meĭ, vor alerga acolo, în ajutorul nostru, nu uitați și aceasta!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Și terminând Iablonschi discursul sĕŭ, acest bărbatŭ blondŭ, prelungŭ la chipŭ și cu ochiĭ marĭ albaștri, privi arătând cu degitul Carpaţiĭ care se desemnaŭ cu uă frunte maistósă pe d'asupra Rómniculuĭ.

Aplausele celor maĭ mulţĭ Românĭ ce eraŭ de acordŭ cu oștirea și cu oficeri eĭ, făcură a resuna acéstă mónastióră, unde se ţinea consiliul.

Colonelul artilerieĭ reluă cuvîntul cu óre-care energie, prima condiţiune a unuĭ bunŭ oficerŭ, după ce termĭnă oficerul de geniŭ Polonŭ:

— Inima mea e atinsă, dice el, sufletul meŭ este mĭșcat de vorbele D-luĭ Iablonschi, și eŭ asemenĭ nu potŭ fi de cât de părerea D-sale. Patria D-luĭ în adevĕrŭ este subjugată, dar nimenĭ nu va nega, că uă naţiune ce dă semne de viaţă nu va peri. Patria nóstră se află în cele maĭ grele condiţiunĭ d'a putea ţine un resbelŭ cu cele douĕ puterĭ, ĕnsă noĭ cată să ne facemŭ datoria, ca unĭĭ ce facemŭ parte din naţiunile care voescŭ a se emancipa din subjugarea străină și consimţimŭ cu ideile lor... Afrontul este prea greŭ care s'aduce patrieĭ nóstre; fapta naţiuneĭ este sfâșiată și despreţuită de inemicĭ; datoria nóstră este a susţine naţiunea în drepturile eĭ, ca unĭĭ ce suntemŭ fiĭ eĭ, hrăniţĭ, plătiţĭ și priimimŭ recompense și bine faceri de la dênsa!.. Suntemŭ Românĭ maĭ 'nainte de tóte, și Românĭĭ aŭ apărat drepturile lor cu sabia! Nu ne vomŭ lăsa astă dată a remânea călcaţĭ. Daca vomŭ cădea luptându-ne, viitorul va recunósce meritul nostru. Eŭ dicŭ: să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trăiască România! și împreună cu toți Românii voiu adăoga că Dumnedeul părinților noștri va fi cu noi!..

Aplausele și strigările se repetaŭ pretutindeni de entusiasmŭ audindu-se în tóte părțile: Trăiască România! trăiască bravi ei!...

Magherul ascultând cu luare aminte la ceĭ ce deliberaŭ în chestiunea resbeluluĭ, și maĭ ales el care cunoscea pe Românĭ și pe Turcĭ de la lupta din Băilescĭ, când generalul Gheismar ar' fi fost topit cu tot corpul de Rușiĭ ce comanda, daca nu era puternicul ajutorŭ care îl deteră Românii; și maĭ ales el petrecênd în mintea sa faptele a maĭ multor căpitanĭ românĭ din secoli trecuți, se decise în fine pentru resbelŭ, și de acésta audind óstea se pregătia a 'l purta în triumfŭ.

Ĕnsă Magherul simți urcându-i-se sângele în capŭ când se pronunța pentru resbelŭ, fiind că sciea că inemicii sunt mulți și dintre Românĭ; și el perdu-se timpul nefăcênd nicĭ uă pregătire de provisiunĭ și altele... Cu tóte astea închise ochiĭ și se pronunță.

Consiliul fu terminat, decisiunea fu luată, și armateĭ se ordonă a se pregăti de un esserciŭ mare și de uă revistă care să precédĕ diua resbeluluĭ.

Oficeriĭ veniră în midlocul soldaților și le comunicară ordinul generaluluĭ, și oștirea tresări voiósă și cu cea maĭ mare activitate de a se pregăti de uă revistă generalĕ, de esserciŭ cu evoluțiunĭ și cu focurĭ de tóte armele.

A doua di oștirea se afla în picióre, câmpiile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dintre Traian și Rîurenĭ erau acoperite cum dișerămŭ, și focurile artilerieĭ detuna că s'auḑi într'uă distanțiă depărtată.

Tocmaĭ atunci dar Constantin pompierul sosise pe Dealul Negru și ascultă de acolo, împreună cu Sora, femeia care 'l însoția pretutindenea, resunetul măreț al armelor românescĭ și detunarea cea spăimântătóre a artilerieĭ; de unde junele militarŭ, tot-d'a-una mișcat de entusiasmu și de curagiu, grăbi precât îl ertă puterile, d'a veni maĭ curênd la Rômnicŭ; sosind el abia a treia ḑi în Rômnicŭ, fiindŭ că nu putuse a trece Oltul din causă că tóte podurile eraŭ trase pe partea opusă, și numaĭ cu ocasiunea trecereĭ unuĭ aghentŭ al consulatuluĭ Britanicŭ din Bucurescĭ, ce mergea în lagŏru luĭ Magheru, putu și el să trécĕ. Intrând apoĭ în tîrgul Rômniculuĭ, aci ca un blestemŭ găsi uă stare de jeale maĭ tristă de cât cea de la Bucurescĭ, de unde el plecase.

Aghentul sus numit aduse uă scrisóre luĭ Magherul, pe care priimind-o o citi în auḑul tutulor oficerilor reuniți érăși în consiliŭ, prin care consulul Mareĭ Britaniĭ scriea capilor armateĭ și luĭ Magherul, servindu-se cu termini ceĭ maĭ lingușitorĭ și însînuitorĭ, că pentru binele și fericirea patrieĭ, să desfacĕ lagŏrul, o! durere! și să depunĕ armele în numele Sultanuluĭ suzeranul Românii; că aceasta va fi de un mare bine, adăoga el... Apoĭ aghentul sĕŭ însărcinat cu aducerea scrisóreĭ, se servĭ eară-și cu termeniĭ ceĭ maĭ aleșĭ d'a ademeni pe oficerĭ și în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

suşĭ pe Magherul. Oficeriĭ cari aţintaŭ la căvălăriĭ muscălescĭ bătură în palme...

Magherul lăcrimă si întrebă pe ceĭ-lalţĭ bărbaţi de arme ce trebue să facĕ; şi ca cum a fost un farmecŭ, ca cum ar' fi fost uă ursită blestemată, adusă prin epistola aceea şi aghentul sus ḑis, majoritatea oficerilor se pronunţă pentru consulul care dedea acele consiliĭ.

Un căpitan, care fusese uă dată în societatea luĭ Deivos, Dănescu şi Stărostescu, observase cu ocasiunea consiliuluĭ oficerilor ţinut în Câmpul-luĭ Traian, pe când se ţinură acele frumóse discursurĭ: — Numaĭ să ţineţĭ, domnilor, acele ce ḑiceţi!.. vorbi el; şi uniĭ din oficerĭ auḑindu-l, îl apostrofaseră cu nisce căutăturĭ aspre. Acestia acum formaseră uă majoritate care se ţinu de mână cu toţĭ reacţionariĭ din Oltenia...

În acest scurt timp se şi făcuse uă preschimbare între căpeteniĭ.

Aghentul sus ḑis trăsese la Rômnicu, şi acolo se ţinu *ultimul* consiliŭ, unde câţi-va bărbaţi ceĭ ce susţineaŭ resbelul nu fuseră ascultaţĭ.

Dumitrescu îşĭ frânse spada indignat prea mult aflând ce decisiune a luat consiliul oficerilor armateĭ, într'uniţĭ la Rômnicŭ.

Se vede că Sórtea nu încetase d'a prigoni pe Românŭ; şi era dat ca să fie, acest fiŭ al popululuĭ Romeĭ, şi în acéstă ocasiune, umilitŭ şi degradatŭ.

Străinilor le stătu în gôtŭ vĕḑênd pe ast populŭ că ia armele, ca să apere drepturile patrieĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sale îngenuchiate. Ei aleseră de instrumentŭ pe un consul care se ḑicea a fi amicul ómenilor revoluţiuneĭ, să 'l facĕ, puindu-ĭ dinainte pericolul pĕnă la perderea patrieĭ daca nu va depune armele şi altele multe; şi acest populŭ ce încredu-se puterea sa şi didese ascultare unor ómenĭ deprinşĭ maĭ mult la vorbe de cât la fapte, fu constrâns d'a asculta; cu alte cuvinte fu desarmat de ómeni seĭ, de capiĭ cărora le încredinţase puterea...

Pentru că în astă descriere n'avemŭ de scopŭ d'a face panigiricul unor ómenĭ cari nu cunóscemŭ cum s'ar putea desculpa pentru uă asemenea urmare, şi privind revoluţiunea românăca faptă a popululuĭ, pentru îmbunătăţirea sórteĭ luĭ, vomŭ vorbi numaĭ despre populŭ care făcea puterea armateĭ cât şi a ţereĭ întregĭ.

Colonelul, Maiorul şi Căpitanul cari eraŭ pentru resbelŭ numaĭ fuseră ascultaţĭ şi eĭ fuseră nevoiţĭ să plece capul.

Uă-dată decisiunea fiind luată precum arătarămŭ, lagĕrul de la Traian rĕmase fără capĭ, şi vorbele acele marĭ şi pompóse se stinseră precum s'ar stinge flacăra de paie, şi se risipiră ca un fumŭ la suflarea unuĭ vîntŭ.

Nu găsimŭ ĕnsă espresiunĭ de a descrie starea de plâns şi de desperare a soldaţilor ce li se ordonă d'a se întórce la Bucurescĭ, să asculte de nouiĭ comandanţĭ. Nu avemŭ espresiunĭ ca să descrimŭ îndestul mânia dorobanţilor şi a pandurilor volontarĭ cari eraŭ siliţĭ a se risipi de la lagĕrŭ, şi a se duce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe la casele lor, unde în mijlocul familiilor îi aştepta uă grozavă persecuţiune. Nu putemŭ arăta îndestul jélea şi durerea soldaţilor veniţi din Bucuresci ce aŭ fost scăpaţi din lupta din Dealul-Spirei, plini încŏ de sângele confraţilor căduţi şi maltrataţi de străini. Şi mai mult încŏ nu putemŭ descrie îndestul mêhnirea şi nemulţiămirea poporului care vĕdu fapta sa dejucată ca uă comedie. Câmpiile plângéŭ, munţii resunaŭ şi urlaŭ de blesteme; în tóte părţile se vedeaŭ numai lacrimi şi descurageare; în tóte părţile, în lungul şi în largul ţerei era uă agonie... Nuorul terorismului, al persecuţiunei de unŭ guvernŭ, pe lângă care tot ce este corumpţiune se unise, şi ajutat mai cu seamă de Muscalii ce veniaŭ într'uă mână cu biciul şi 'n alta cu regulamentul, cu sclavia şi cu tóte păcatele şi abusurile, întunecă sórele prin care populaţiunea română întrevĕdu puţine ḑile speranţa de libertate şi de fericire pentru viitorŭ.

Părăsind dar Magherul cu tot statul sĕŭ tabără de la Traian, plecă, pe cursul Oltului, la hotarŭ, d'a trece în Transilvania. Soldaţii de la graniţă puseră baionetele întrênşi întrebându-i că unde se ducŭ şi ce fel lasă jurămîntul care l'aŭ fost făcut, de a se lupta şi a muri pentru patrie? Cu multă greutate Magherŭl şi cei-lalţi oficeri putură să se desfacĕ de soldaţii de la graniţă cari 'i ţinu cât-va timpŭ în locŭ dinaintea baionetelor lor.

Generalu comandante austriacŭ din Sibiiŭ, Puchner, trimisese aprópe un escadron de cavalerie dragoni, la Turnu Roşu, când numiţi capi ai revoluţiu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

neĭ române ajunseseră la hotarŭ, pentru a le face escortă, intrând eĭ în Transilvania. Se înțelege că cu două intențiuni se făcu acésta: una ca cum pentru a 'ĭ priimi cu onóre, și alta ca cum a 'ĭ avea subt observațiune. Ast-fel dar ómeniĭ revoluțiuneĭ, și maĭ ales Magherul care se bucura de uă mare popularitate, îngropară cea maĭ frumósă glorie ce, numaĭ uă epocă ca aceea, ar' fi putut da Românieĭ cununĭ, și numele lor să rĕmâie înscrise cu litera nemurireĭ, în historie.

A două ḑi, chiar după plecarea Magheruluĭ, și sosi Casaciĭ, cari veniaŭ în numĕrŭ de două miĭ aprópe, pe sub munțĭ, avênd în fruntea lorŭ, îmbrăcat cu acéstă uniformă, pe fostul Spătarŭ Costache Ghica, fratele domnitoruluĭ Alessandru Ghica, la care alergară toțĭ lingușitoriĭ și ciocoiĭ din Rómnicŭ.

Turciĭ ce se mișcaseră de la Slatina și înaintaseră spre Drăgășanĭ, veniră bucuroșĭ și cu mânile în șolduri, de se așeḑară în Rómnicŭ, după desfacerea tabereĭ de la Traian.

Sfărâmămŭ aci péna cu care ne servirămŭ de a descrie istoricul acestuĭ evenimentŭ, și lăsămŭ numaĭ pe omul popululuĭ de a vorbi: pompierul cel nefericit, care s'a luptat, ș'a vĕrsat sângele de a arăta străinilor că nu se calcă niște sânte drepturĭ a le uneĭ națiunĭ, fără a rĕmânea nepedepsit acel care le calcă...

Acum dar cu peptul numaĭ cicatrice, convalescentŭ, desperat de cele ce găsi în Rómnicŭ, daca nu era cu dênsul acea femeiă, acea bună creatură care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tot-d'auna să 'l încurageḑe şi să nu 'l lase a fi prada desperăriĭ; perḑênd mamă, amicĭ şi pe fraţi seĭ de arme, Constantin negreşit că s'ar fi ucisŭ ca să scape de uă aşa spăimêntătóre situaţie...

Triştĭ ca şi dênsul, maĭ mulţĭ cunoscuţĭ înrolaţĭ între volontari din lagŏrŭ, îl ajutară şi 'l luară cu eĭ, spre a merge la părinţiĭ şi consângeniĭ Soreĭ, împeţiteĭ sale, la Novacĭ în Gorjĭ.

Pandurimea plecând din lagŏrŭ, silită a arunca armele ce li se dedese a le Statuluĭ, deteră focŭ depouluĭ de earbă ca să nu se ia de inemicŭ, care făcu uă mare esplosiune.

Ceĭ maĭ mulţĭ, uniţĭ în cete marĭ, ne lăsând armele din mânĭ precum lance, coase şi puşcĭ, luară calea peste plaiurile Păuşescilor şi ale Cacoveĭ, care asemenea, către finele luĭ Septembre, eraŭ desbrăcaţĭ de frumuseţile lor, şi stâncele cele negre, şi văile cele posomorîte se păreaŭ aşa de triste ca şi inimile lor; şi plaiurile în locŭ a resuna de cântecul de bucurie al călĕtoruluĭ, se auḑia gemênd de plânsetul şi bocirea nefericiţilor cari mergeaŭ cu capetele plecate în josŭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XVII

Ceea ce lumea luminată numesce progresŭ

— Sûnt douĕ-ḑecĭ de anĭ de la revoluţie, adăogă Constantin adresându-se către ceĭ ce se afla împregiurul luĭ, ascultând cele ce el narase pĕnă aci, şi de care tot Muşătoiul fusese mişcat.

Pompierul avea îndestulă energie în espresiunea vorbeĭ sale pentru ca auḑitori seĭ să 'l înţelégĕ şi să rĕmâie pătrunşĭ de cele ce le ḑicea.

— Cum trece timpul! ḑise Pĕtru cel ce şedea maĭ în fruntea adunărieĭ; noĭ toţĭ amŭ luatŭ parte atuncĭ la lagŏrul de la Troian, şi pe urmă ce trăserămŭ, vaĭ de noĭ! când veni Nichita ispravnicŭ în Tîrgu-Jiuluĭ, — ne aducea ca pe vite şi ne închidea... Cum se schimbară lucrurile! ce prefacere astăḑĭ! par'că n'a maĭ fost aceĭ timpĭ!...

Oprea Ursul întrebă pe fostul pompierŭ, aĭ maĭ fost d'atuncĭ p'în Bucurescĭ? maĭ cunoscĭ pe cine-va?

— După nenorocirea ce avuseiŭ când perduiŭ pe astă sântă femeiă, Sora, n'am voit să maĭ vĕḑŭ Bucurescii, unde am fost petrecut cu dênsa ḑilele mele de fericire pĕnă în ḑiua când perduiŭ pe mama...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Din întêmplare, acu vre uă câți-va anĭ trecênd pe drumul Giurgiuluĭ, am găsit pe Ghiță Iorga cantonerŭ de șosea.

— Maĭ trăescŭ eĭ mulți dintre militari de atuncĭ, precum uite suntemŭ și noĭ în viață? rĕspunse de dincolo un Ungureanŭ cu uă căciulă cât tóte ḑilele în capul luĭ. Acesta era fostul felt-fe-belŭ la regimentŭ ce ne este cunoscut.

— Mulțiămescŭ luĭ Dumneḑeŭ! adăogă maĭ de lêngă ușă un vînătorŭ numit Dan, și eŭ am fost cu panduriĭ în lagŏrul de la Rômnicŭ, și eată-mĕ aci sunt voinicŭ!...

— Eŭ vĕ poftescŭ nópte bună, ḑise proprietarul de la Gilort, care stătuse cu societatea asta de populŭ în stână, cu ciobaniĭ la un locŭ, ca să asculte naraţiunea evenementuluĭ sus descris, maĭ uă ḑi întrégă de vĕră pĕnă se înoptase de tot. El ĕnsă a fost mișcat fórte mult de cele ce audise. Din acel momentŭ el simți că perduse multe din prejudiţiile sale ruginite, și voia a se conforma cu ideile secululuĭ. Dar el urê în inima luĭ pe scerlatanĭ, pe scerlatanĭ în tóte lucrurile, în tóte afacerile, precum și în cele politice a le ţereĭ... Și maĭ cu seamă prinse uă urĕ ne'mpăcată în contra perturbatorilor de meserie, în contra intriganţilor, a spionilor și a cartoforilor...

Nóptea muntele era acoperit de nuorŭ și maĭ târḑiŭ începu a ploa, ceea ce făcu ca toți să se așeḑe în câte un culcușŭ: sătenĭ, visitatoriĭ, cât și proprietarul de maĭ sus. Să nu uităműŭ între alțiĭ și pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

uă damă favoritä a sa numitä Arghiriţa, şi Iulia care petrecea nóptea citind la romanţe.

Pompierul de la schitul Lainicilor, petrecu nóptea convorbind cu Ionel, fiitorul consórte al prea iubiteï sale fiice Maria; ear dênsa se dusese să se repause cu Marica şi cu Rosalia, într'un locŭ deosebit.

Aceste douĕ femeï într'una îşï frămêntaseră mintea, d'a cunósce ce fel este maï bine să se facĕ nunta juneï împeţite. Voiaŭ a întêlni pentru aceasta negreşit pe un călughĕrŭ bĕtrânŭ de la monastirea Cernădii.

Nóptea dar o petrecură toţï cu linisce şi fără vise.

A doua ḑi fuseră din noŭ toţï la lucru. — Muntele rĕsună de răgirea vitelor şi de chiuirile ce le dedea mocaniï şi vînătoriï de pre stâncï.

Trecuse uă sĕptĕmână de când păstoriï şi visitatoriï se aflaseră într'uniţi ascultând la acea naraţiune, în stâna din Muşătoiul, despre amĕnuntele evenementuluï din 848.

Muntele se înviueşă de pregătirea uneï măreţe serbătoare ce eï voiaŭ a face maï 'nainte d'a se scoborî cu oile pentru a merge la baltă.

Sĕrbătórea nunteï Marii cu Ionel Junele Transilvan, fusese ḑiua cea însemnată de bucurie pentru toţï, şi în care se anunţase că se vor face fel de fel de petreceră şi jocuriï, care sunt nisce esserciţiï la locuitoriï muntenï, precum alergarea, saŭ încurarea cailor, tragerea cu puşca la semnŭ, sărituriï peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

focuri și peste stânci, urcarea pe un bradu curățit de ramure, drept și înaltu ca un catartu de corăbii și alunecosu ca cum ar' fi unsu; ear cel ce va atinge ținta, cel ce se va arăta triumfătoru, va câștiga un daru de uă óie, sau berbece, și câte uă-dată uă vită mare...

Pentru acésta ḍi se adunaseră și mai mulți lŏcuitori ce sosiseră călări învestiți de serbătóre, aducênd cu ei ploschi pline cu vin, și uă sumă de fecióre întrecêndu-se care de care mai frumóse, purtând cununi de flori pe frunte-le, veniră de la stânele învecinate, să salute pe fiica pompieruluĭ și a danța cu dênsa în horă, de ḍiua maritagiuluĭ eĭ.

Sórele se înălțase în acea ḍi dimineață mult d'asupra munților; ĕnsă nisce groși aburi, rĕdicați obicĭnuit mai în tóte diminețele pe d'asupra văilor, făceau nevĕḍuți munții Oltețuluĭ, care sunt cum am mai ḍis despre rĕsărit; ear stéoa ḍileĭ arătându-se p'între neguri, abia târḍiu putu a 'și desvăli luminosul eĭ discu la ochii celora care o priveau de pe Muștoiul.

Femeile Ungurenilor chiămară vitele pe lângă stâni, ḍicêndu-ĭ fie căreia pe nume; pe care după ce le mulseră, deteră drumul viței or ce îĭ țineau deosebiți închiși; viței și mamele lor scóseră sunete înduioșătóre alergând unii către alții.

Ungurencele în ast timpu, cu Maria fiica pompieruluĭ între dênsele, puneau câte uă mână de făină amestecată cu sare, (un obiceiu anticu) pe spinarea boilor, pe vaci și pe viței, și vitele întorcên-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

du-se cu grumazul, se lingeaŭ pe spinare de cele ce li se puneaŭ. Aceasta credŭ ele că este bine pentru dèochĭ, saŭ d'a nu se apropia fearele sfășiitóre de dênsele, când pascŭ prin păduri.

Oile maĭ de dimineață fuseseră mulse la têrle și le pornise încet păscênd și ascultând de fluerul păstorilor, tot-d'auna fiind însoțite de asinĭ și de câinĭ.

Muntele ĕnsă de uă-dată resună de mugirea unuĭ cornŭ. El anunța sosirea unor noĭ óspi: nisce vînătorĭ prea mulțiămiți de succesŭ. — Cântarea cornuluĭ s'auḍia despre Titvele, în marginea stângă a Mușătoiuluĭ.

Tot uă-dată se arată în pragul stâneĭ, unde se aflaŭ Marica și Rosalia, preocupate de lucru, un călughĕrŭ prea bătrânŭ, mult maĭ trecut de cât sihastrul cel de la Lainicĭ.

Acest monachŭ, cu uă barbă întocmaĭ ca neaua de sub Păpușa, cu uă rasă lungă pĕnă în pămêntŭ și cu un culion învechit pe capu-ĭ, cu nisce iminei groșĭ în picióre, se opri cum ḍiserămŭ, în pragul stâneĭ. El cerea ospitalitate. Ĕnsă el vorbea fórte puțin și încêt, încât nicĭ nu putea cine-va a'l înțelege ce ḍicea pĕnă îĭ lua bine seama.

Rosalia maĭ cu seamă vĕḍêndu-l, credu că va fi preutul din Cernădia, tot așa de bĕtrânŭ și cu pĕrul albŭ, precum era acesta. Ea îĭ ḍise să intre. Apoĭ se grăbiră a'ĭ pune dinainte d'a le mâncărĭ. Bĕtrânul șeḍu pe uá laviță și mulțiămi femeilor dintótă inima pentru ospitalitate ce ele îĭ oferiră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Un cartu de oră în urmă, sosiră vînătoriĭ sus ḑișĭ, cu vînaturĭ, aceea ce a pus tot Muşătoiul în picióre, alergând fie care să véḑă ce este.

Şi chiar proprietarul de pe Gilort, cunoscĕtoru în a le vînătorii, veni ca să véḑă ce fel a fost lovit vînatul, şi daca triumful repurtat de acel vînătorŭ era un adevĕrat merit de iscusinţă.

Vînătoriĭ proprietaruluĭ de la Gilort, Dan şi Oprea Ursul observară cu multă luare aminte şi cunoscură pĕnă şi de câţĭ anĭ a fost căprióra care o aduseră împuşcată.

Constantin, tot în stâna care menţionarămŭ, nu voia nicĭ să véḑă cu ochiĭ aceste scene, fiind că traiul sĕŭ era tot-d'auna cumpĕtarea; şi el, omul care s'a fost luptat în resbelŭ, nicĭ că se maĭ gŏndea la vînătóre, d'a rĕdica viaţa uneĭ vieţuitóre. Preocupatŭ astă dată numaĭ şi numaĭ de fiĭ seĭ Maria şi cu Ionel, prea iubita sa fiică şi peţitorul eĭ; avêndu-ĭ pe unul d'uă parte şi pe celă-laltŭ de alta, mereŭ vorbea cu dênşiĭ dândule consiliĭ despre viitorul şi fericirea lor în viaţă.

Viind earăşĭ împregiurul sĕŭ uniĭ din ceĭ cari ascultaseră în ḑiua cea de 'nainte, când el spusese cu deaměnuntul întêmplările din patru-ḑecĭ şi optŭ, îl rugară a le spune ce fel s'a urmat nefericita perdere a soţieĭ sale, din ce a provenit mórtea eĭ?

— Mi este prea durerosŭ d'a'mĭ aduce aminte despre acea ḑi tristă, ḑiua nefericită a perdereĭ Soreĭ, Ângerul meŭ pe ast pămêntŭ!..

El ĕnsă înccpu a plânge ca un copilŭ, pe care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

abia Maria și Ionel putură a'l mai potoli, repetând de multe orĭ numele mameĭ sale și al Soreĭ.

— Ea a murit, dise Constantin, lăsându-mĭ ca uă mângâiere pe Maria, care este tot așa de înțeléptă și tot așa de frumósă precum era dênsa! Mórtea eĭ fu întêmplată din marea persecuțiune a inemicilor noștri; pentru că toțĭ amŭ fost persecutați ca uniĭ ce am fost luat parte în revoluțiune. Ordinul căimacamieĭ era, ca orĭ unde ne va găsi, după căderea bărbaților aĭ revoluțiuneĭ, viind la putere fel de fel de ómenĭ, precum de ceĭ care uciseră pe Vladimirescu la 1821; și în casele nóstre, și în bisericĭ, și la sate și la tîrgurĭ, dicea acele ordine, să fimŭ prinșĭ, legați, bătuți, închiși și globiți pentru că am ascultat de nisce ordine date de guvernul d'atuncĭ din revoluțiune, și pentru că am fost luat parte în armata nóstră românéscĕ... Și pe noĭ, și pe frații noștriĭ, și pe mamele nóstre, și pe sórele și fiĭ nostri eĭ îĭ persecutară; că diceaŭ că cu ast chipŭ să facĕ națiunea nicĭ a se mai gôndi la revoluțiune. Heĭ! rătăciții nu sciaŭ că tocmaĭ silnicia și terorismul lorŭ făcea pe ómenĭ a urê pe tiranĭ și a dori libertatea!...

În diua când mersesemŭ la biserica din Cernădia, ca să ne legămŭ dinaintea luĭ Dumnedeŭ, prin căsătorie, eŭ și Sora, ómenĭ trimișĭ de cârmuitorul din Tîrgu-Jiuluĭ, Nichita, staŭ la ușa templuluĭ, ca să mĕ rĕdice pe mine și pe cumnatul meŭ. Dar nemeteniile nóstre, tot bărbațĭ de inimă și fără teamă de mórte, declarară acelora că numaĭ atuncia ne va

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lua ei din biserică, când vor putea trece peste corpurile nóstre morți, alt-minteri nici să se încerce că se face vărsare de sânge mare; și așa trimișii cârmuitoruluĭ s'aŭ retrasŭ.

La Cojan ei prădară casa Magheruluĭ de tot ce găsiră întrênsa. Pe ómeni ce li se împrotiviră 'ĭ-a batjocurit și 'ĭ-a închis prin temnițe, ca pe nisce furi.

Purtarea cea înrăutățită a ómenilor îmbětrâniți cu păcatele unuĭ regim tiranicŭ și depravatŭ se aseamĕnă ca câinele turbat care pĕnă să 'ĭ vie la capŭ măciuca cea din urmă, mușcă cu veninul în dinți, se mușcă pe dênsul rupêndu-și carnea de pe el...

Pe de uă-parte eŭ mĕ aflam în biserică jurând dinaintea luĭ Dumnedeŭ pentru însoțirea nóstră, și pe de alta însuși consângeni meĭ îmĭ gătiră midlóce să părăsescŭ țéra, căminul părintescŭ și pe frați, lăsând pe Sora singură prada lacrimilor și a nefericireĭ... Am petrecut maĭ bine de un an în Ardealŭ; și când mĕ întorseiŭ, aflaiŭ pe Sora pe patŭ de zăcere.— Persecuțiunea și desele spaime, vĕdêndu pe fratele eĭ și nemeteniile nóstre, că îĭ ducea ca pe vite la închisóre, îĭ redică tótă puterea și 'ĭ derăpăna sănătatea; și eă muri când eŭ fuiŭ înturnat după pribegirea mea maĭ mult de un anŭ de dile. Cu puțin maĭ 'nainte ea se făcuse mamă, aducêndu la lumină pe Maria, iubita mea fiică. Dumnedeŭ îmĭ trimise tóte încercările cele aspre despărțind pe Sora, prin grabnica eĭ mórte, de ființa mea. Ea privesce acum póte din cerŭ pe soțul eĭ care se nevoesce a întocmi fericirea pentru fiica sa, în ajunul măritișuluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La mormêntarea eĭ atuncĭ s'a întêmplat un faptŭ. Cată să 'l ḑicŭ.

Acel bĕtrân Musulman ce tot-d'auna avusese pentru mine și pentru dênsa uă iubire părinteéscĕ, venise cu armata turcéscĕ la Rómnicŭ, și d'acolo 'ĭ a fost lesne a veni la Novacĭ. El avea un sufletŭ cu multă compătimire, și purtarea luĭ era cum nu sunt aḑĭ mulțĭ Crestinĭ.

El plânse vĕḑênd pe Sora mórtă, precum vĕḑuse și pe mama mea, în acea nefericită ḑi pentru toțĭ Româniĭ...

— Sĕrmana Sora! ḑise bĕtrânul Musulmanŭ vĕḑênd-o așeḑată într'un sicriŭ, plângênd-o tóte rudeniile și dusă la mormêntŭ, precum a fost vĕḑut pe mama mea.

Ea purta pe fruntea eĭ rece ca pétra și albă ca ceara, uă curónă de florĭ scumpe.

Aci Maria fu pătrunsă de durere privind în istorisirea tatăluĭ eĭ, de cele ce s'a întêmplat, întocmaĭ spectacolul atingĕtorŭ al aceleĭ june femeĭ care murise la Rânca la stână.

Când fu lăsată jos în mormêntŭ, spre a pune pleopa d'asupra sicriuluĭ eĭ, bĕtrânul observă, că acel capacŭ cădea rĕŭ pe sicriŭ, că ĭĭ mototolea florile de tîrgŭ, de pe fruntea Soreĭ. El opri pe înmormêntătorĭ; se scoborî cu mare flegmă în lăuntrul mormêntuluĭ, așeḑă binișorŭ aceste florĭ și puse capacul drept pe sicriŭ; adăogênd el că așa trebue a merge în lumea cee-laltă, ființa iubită cu un suflet curat. El după acésta îmĭ ḑise de maĭ multe orĭ, să părăsescŭ aceste locurĭ triste, care pentru mine în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

făcișédă numaĭ durere și amărăciune, și să 'l însoțescŭ, de a merge cu dênsul în părțile Orientuluĭ, în vre uă provincie unde nu e persecuțiune... Eŭ n'am voit să mĕ depărtedŭ de locul unde îmĭ sunt înmormêntațĭ părințiĭ și Sora... Ali mi a rĕspuns tot cu flegma luĭ obicinuită: „Bine băiatu al meŭ!..“ Și el d'atuncĭ s'a făcut nevĕdut, ear eŭ m'am tras din lume la un schitŭ, de unde am eșit ca să împlinescŭ nisce datoriĭ sânte pentru copila mea. Dar cel puțin când asĭ maĭ putea afla de el, de acel venerabilŭ bĕtrân, cel ce, de și de uă altă credință ca a nóstră, el avea inimă mărinimósă și cea maĭ înfocată care o putemŭ vedea pentru fapte bune!...

Serbătórea păstorilor se și începuse prin detunărĭ de pistoale, cântarea din cavalŭ ce rĕsuna din stâncă 'n stâncă, rĕsunetul cornuluĭ de vînătóre și dulcea cântare a fluerului în bărcŭ. Bĕtrâniĭ și junii și femeĭ și fecióre eșiseră pe poiana cea verde, în faça stâncelor acoperite de codri, ca să întindĕ uă horă mare românească, făcênd maĭântîĭ a preumbla fedeleșul și plosca cu vin din mână în mână pênă la cel din urmă din óspi. Eĭ uraŭ de sănătatea junilor împețițĭ, de sănătatea părinților, a rudeniilor și a tutulor Românilor de dincóce și dincolo de munțĭ, ca nisce frațĭ aĭ lor... Și 'n bucuria serbătorésckĕ ce atinsese inimile tutulor, după ce se vor petrece aicĭ întrecerile și jocurile, triumful, împărțirea de premiĭ și câte altele, care țin de un obiceiŭ anticŭ al popululuĭ Romeĭ și conservat de Româniĭ muntenĭ, eĭ eraŭ hotărîțĭ a trece, cu juni însurățeĭ, în Transilvania la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

comuna Poiana, să celebrede acolo cununiile, la căminul părinților lui Ionel, junelui însurățelŭ.

Toți aplaudară și săltară de bucurie că vor merge cu nunta, cu bucuria bătrânului ostașŭ, părintele feciórei, bucuria junilor împețiți, bucuria óspilor adunați aci Români; să ducĕ bucuria și voea bună peste hotarŭ, la părinții și frați lor de acolo.

Jocurile și danțul începuseră la ceĭ juni, și óspi și visitatori munților se adunaseră să privéscĕ aceste petreceri și bucuriĭ a le populului. Junele Ionel și Maria sta mereŭ unul lângă altul surideând și privindu-se cu căutături amoróse. Feciórele îngrupate dinaintea mamelor lor, cu buchete de flori în mâni și pe capŭ, staŭ vorbind între dênsele cu timiditate și pudoare când eraŭ privite de ceĭ bătrâni și de juni. Copilașiĭ curați la chipŭ, cu periĭ încârlionțați și inocenți ca Angeliĭ, alergaŭ pe érbă cu mânile întinse după fluturi cu aripile d'aurite. Băieții păstorilor aduceaŭ coșulețe cu fructe care crescŭ p'între stâncĭ și daŭ uă odóre deliciósă, care le înfățișaŭ mamelor și surorilor lor, de ḑiua reuniuneĭ aci.

Prin urmare vînătoriĭ, boiariĭ, damele și tótă societatea din Mușătoiul priveaŭ aceste serbători și petreceri coprinși de mirare, vĕḑând atât de fericiți pe locuitorĭ danțând și închinând cu ploscile în mâni. Pĕnă și acel bătrânŭ călughĕrŭ ce venise în ast munte și fusese ospitaliat la stâna de la estremitatea din drépta, de Rosalia Ungureanca, eși mulțiămind de pâinea și merindele care-i le pusese dinainte-ĭ; mulțiămind în numele luĭ Cristŭ, și căutând a se re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pausa şedênd pe un trunchiu de copaciŭ, de unde el putea privi mulţimea adunată şi răpită pe braţele bucurieĭ.

Acest monachŭ putea să atragĕ atenţiune locuitorilor prin espresiunea fisionomieĭ sale, dar eĭ toţĭ eraŭ preocupaţi.

Pompierul se afla tot înlăuntru la stâna unde era ascultat la cele ce el narase pênă aci, şi vre uă câţĭ-va bĕtrânĭ nu se deslipeaŭ de lângă dênsul; eĭ îl ţineaŭ dar înlăuntru în stână...

— Veḑĭ tată, ḑise unul dintre locuitorĭ, după câte amŭ petrecut în curgere de atâţĭ anĭ, cum îţĭ daĭ cu părerea de starea lucrurilor, cum mergŭ trebile astă-ḑĭ?..

— Dragiĭ meĭ, binele stă în mâna luĭ Dumneḑeŭ, şi voinţa luĭ este pentru bine, când omul nădăjduesce şi lucréḑĕ întru dênsa... Orĭ şi cât după câte cercărĭ le avurămŭ, după câte le-am sufe'rit noĭ Româniĭ şi întreagă ţeara, nimenĭ nu tăgăduesce că sórele viitoruluĭ strălucesce pentru noĭ din sînul luĭ Dumneḑeŭ, şi cată ca să aşteptămŭ binele ce 'l dorimŭ... Ĕnsă Dumneḑeŭ voesce ca noĭ să fimŭ uniţĭ, să fimŭ toţĭ de una ş'aceeaşĭ credinţă pentru bine; să dămŭ braţul şi să fimŭ cu toţiĭ tarĭ pentru iubita nóstră patrie; — să ajutămŭ cu toţiĭ pentru luminarea poporuluĭ, ca să se facĕ dintrênsul ceea ce lumea civilisată şi luminată numesce progresŭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XVIII

Scene curióse petrecute pe Mușătoiul

Amŭ fi terminat opul nostru aci. — Dar ca să încheiămŭ cu ceea ce am începutŭ, continuăm cu solemnitatea și serbătorirea rustică din Mușătoiul, de ocasiunea maritagiuluĭ fiiceĭ veteranuluĭ cu junele român Transilvăneanŭ, avênd în scopŭ de a da lectoruluĭ uă idee despre aplecările uneĭ părțĭ a membrilor societățiĭ nóstre, privind ca într'uă dagherotipie minoritatea societățiĭ visitatorilor din acest munte, ca să putemŭ judeca despre aceea care o vedemŭ pretutindeniĭ la noĭ...

Eată ce se petrecea maĭ la uă parte, de către ómeniĭ cari sunt numițĭ că trăescŭ de modă, în faça locuitorilor țereanĭ cari se găsiaŭ precum îĭ descriserămŭ.

Vînătoriĭ făcuseră focŭ în marginea bărculuĭ. Maĭ multe dame și bărbațĭ se prăjiaŭ cu spatele pe lângă flacără.

Jos pe uă scórță așternută, se aflaŭ treĭ patru individĭ șeḍênd cu picĭórele încrucișate, cu câte uă grămăḍie de aurŭ dinnainte-le, și la miḍlocul covoruluĭ ținênd câte-va părechĭ de cărțĭ, unele usitate. Eĭ se aflaŭ așa de preocupațĭ de jocŭ, și maĭ ales de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

jocul stosului, încât păreaŭ a nu da nicĭ uă importanţă la cele ce se petreceaŭ dinaintea stânelor.

Sunt nisce ómenĭ a cărora reputaţie e cam îndoelnică, cam echivocă despre felul şi mijlócele vieţiĭ cum şi le procură. Acestia sunt un fel de cavalerĭ în felul dumnealor; îĭ află cine-va în tot locul; îĭ găsescĭ amestecaţĭ în tóte şi făcênd paradă cu pospĕitura D-lor; trecŭ şi de diplomaţĭ, şi une orĭ pretind de a pune ţeara la cale...

Precum vedeţi! şi aridicêndu-vĕ ochiĭ cât de sus între clase o să vedeţĭ multe d'al de astea, şi puteţi judeca în ce stare ne aflămŭ cu progresul. Aicĭ nu voimŭ a înţelege numaĭ stosariĭ de cărţi!... Sînt stosarĭ de maĭ multe feluri la noĭ!.. Dar să urmămŭ înainte fie cu orĭ-cine veţi socoti...

Unul dintre jucătorĭ brunŭ, burtosŭ, şi prea original de a face pe ceĭ-lalţi tot d'auna a rîde, striga cu tonul sĕŭ ilaricŭ: — Magnatul perde!.. Magnatul perde! — D'aea e magnat, ḑiseră cei-lalţĭ, ca să dea la alţiĭ!...

Damele auḑind acésta, se grăbiră a scoborî panta cósteĭ venind în linie de zigzacŭ, ca să nu oboséscă prea tare, şi apropiindu-se de arătaţiĭ jucătorĭ întrebară cu multă curiositate: cine câştigă, şi cât perde Magnatul?

Magnatul, ast-fel numit, era un june ce moştenise de la părinţi seĭ uă avere însemnată, şi pe care se credea de sigurŭ că o va perde în curênd...

Eĭ sunt maĭ mulţĭ fraţĭ, şi dintre care unul cel maĭ micŭ, a perdut asemenea în jocul cărţilor, la Mechadia într'un birtŭ, nă mie cincĭ sute de galbenĭ.

Arghiriţa, dintre damele ce venise lângă focŭ, voia prea mult să trécĕ că e de spiritŭ şi numaĭ puţin de uă Aspasie în frumuseţe şi în graţiĭ. Ea dar începuse a'şĭ essersa spiritul în socotéla celuĭ care perdea la jocŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Iulia, pe care o mai numirămŭ: uă junĕ vĕduvă, fiica unuĭ proprietarŭ renumit de lîngă gura Motruluĭ, și care șĭ împrumutase acest nume provisoriŭ, numaĭ din pasiunea ce o avea cu lectura romanțelor, sciea într'un chipŭ admirabile a trage cu ochiul unuia din junii cari juca jos, numit Iorgu.

Iorgu, cu uă talie elegantă, fisionomia regulată, pĕrul capuluĭ castaniŭ și tot-d'auna înbuclat, căutătura dulce și nu lipsit de óre-care rutină, de a face pe uă femeie a se orbi ș'a fi subjugată de dênsul, surîse Iulieĭ cu acel aerŭ fermecătorŭ, încât juna femeie îșĭ schimbă fața și 'șĭ lăsă ochiĭ în jos, ca cum s'ar fi temut de ea însă-șĭ, a nu fi trădată, prin emoțiunea ce o simți în întru-ĭ.

Dumneḑeŭ scie daca și el simți tot uă aceiașĭ emoțiune precum tînĕra vĕduvă! El îĭ rĕspunse surîḑênd și cu căutătură afirmativă de ochĭ, ca cum ar' fi voit a o reasigura.

Toțĭ rĕspunseră:—Iorgu câștigă! afară numaĭ de Magnatul cel ce sta tăcut și gônditorŭ, dar care spuma de turbare...

Se făcuse vîlvă că acesta, jucând tótă nóptea și în acea ḑi pĕnă la tóca popilor, a perdut douĕ sute de galbenĭ, și prin urmare a doua ḑi căuta să plece din Mușătoiul fiind-că nu 'ĭ maĭ remăsese un banŭ de cheltuială.

Proprietarul de pe Gilort, cel ce ținea óre-care tonŭ de uă autoritate, ca unul ce avea casa luĭ aci; ca cel d'àntêĭ care a întrodus obiceiul d'a fi véra munțiĭ populațĭ de visitatorĭ; bărbat cu óre-care însemnă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tate prin un nume notabile alŭ familieĭ sale, tată de copiĭ şcl., s'a indignat prea mult aflând că se urmédă nisce ast-fel de despuieri care desmoralişédă poporul, prin essemplu cel rĕŭ, în muntele sĕŭ favorit, unde petrece el în tóte verile şi multe familiĭ îşĭ caută sănătatea cea ruinată de aerul cel contagiosŭ al oraşelor...

Maĭ ales ascultând cine-va şi sciind cu ce greutăţĭ s'a fost luptat ţeara, sciind ce datoriĭ are fie ce cetăţén, de a da essemple bune pentru salutul şi moralitatea publică, ajunge a fi, ca şi acela, un neamicŭ ne'mpăcat în contra celor desmoralisatorĭ...

Afară de asta unde este la noĭ acea emulaţiune sacră pentru progresŭ la culture, sciinţe, asociaţiune, comerciu, industrie ect. Cine încurageadă literile, artele şi tot felul de luminĭ când capitalurile care s'ar întrebuinţa în asemenea lucrurĭ, se aruncă de particulariĭ şi proprietariĭ Românĭ în jocurĭ vicióse?...

El dar, proprietarul sus dis, îşĭ puse în capŭ să pedepséscĕ nisce ast-fel de urmărĭ, adică abusul, dicênd şi acésta: că ceĭ ce câştigă asemenia banĭ, cu ast-fel de miḑlóce, apoĭ îĭ aruncă neuitându-se şi neţiind niciŭă socotélă pe ce; care prin acésta nărăvesce pe speculanţĭ, pe usurierĭ şi altele, din care provine sărăcie, corumpţiune şi tot felul de miseriĭ desfavorabile naţiuneĭ şi ţereĭ...

Apoĭ ca Românĭ, ómenĭ cu stare, ómenĭ junĭ, să nu facĕ alt ce-va în viaţa dumnealor, de cât a juca pe aurŭ pĕnă şi pe munţĭ, pĕnă şi pe Muşătoiul, locul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cel de repausŭ, de plăcere, de sănătate, de essersicii şcl.?

Va rĕspunde cine-va că, proprietarul de la Gilort nu era autorisat de nimenĭ de a priveghia moralitatea publică în acel locŭ, şi că fie-care este solidariŭ de faptele sale, pe cât timp legile tolereadă nisce ast-fel de urmărĭ, şi ce 'ĭ pasă dumnéluĭ că unul a perdut spre a se umple posunarele celor care câştigă?.. aŭ nu sunt persóne onorabile în societate, al cărora merit a fost numaĭ că a sciut să câştige sume enorme din cărţĭ?.. nu găsesce cine-va în tóte casele acest joc ŭ? şi pĕnă şi pe vapórele ce facŭ transportul pe Dunăre câte un Evreŭ jucătorŭ, care este ţinut şi hrănit gratis de căpitanŭ, numaĭ ca să jóce cărţĭ cu pasagerii, şi remâne la agilitatea, la industria sa, d'a câştiga orĭ cât de mult de la contrari sĕĭ?...

Acésta, înţelegeţĭ, se ia ca un produsŭ al civilisaţieĭ, după D-lor!...

Spre rĕspuns, nu ne e cunoscut daca alte motive a făcut pe proprietarul sus ḑis, d'a lua iniţiativa în cele ce se petrecură; dar declaraţia sa fu că tocmaĭ de acésta a fost el indignat.

Am arătat că proprietarul acesta este cam originalŭ şi ĭĭ place a avea óre-care tonŭ pe moşie acasă la el, precum şi pe munte unde earăşĭ are casă.

Ascultaţĭ ce s'a întêmplat.

Proprietarul chiămă la sine pe doĭ dintre Ungureni cari ţineaŭ Mușătoiul în arendă.

Eĭ se presintară cu căciulele în mânĭ dinaintea luĭ; pentru că de şi acestĭ ómenĭ nu prea voescŭ a scie de nimenĭ, de cât numaĭ de sub prefectul local, saŭ póte şi de prefectŭ, când le trântesce la casele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lor vre uă essecuție de uă despărțire de dorobanți cu oficerul lor, care le mătură și cenușa din vatră mâncându-le totu, după legile constituționale, pentru a aduce la îndeplinire vre un ordin al guvernului, la care ei nu arătaseră supunere mai nainte; totu-și, fiind că ei mai de multe ori dideseră de câte uă nevoe trecênd cu oile, viind de la baltă, pe moșiile de lângă Gilort, nu le dedea mâna a se presinta alt-fel dinaintea aceluia.

— Ia spuneți'mi, dise el către ceĭ doi Ungureni, n'am arvunit eu, astă primă-véră, când voi treceați despre Dunăre pe moșie la mine, a 'mi da cu chirie trei camere din casa făcută de reposatul?... .....Cine șade acum întrênsele?

— Uite, cocóne! rĕspunse Ion cel plăviț ca un Rusneacu, vĕdênd că D-ta nu pui pe nimeni să șédĕ în ele, ca să nu stea deșerte, puserămu noi pe acei trei domni cari au venit de uă sĕptĕmână de dile.

— Nu sciu nimica! adăogă proprietarul cu un tonu óre cum fermu și prea mult agitat; mie îmi trebuescu casele; noi avurămu vorbă de astă primă-véră pentru ele și am și dat arvună; prin urmare voiu să mutu ómeni mei acolo.

Nu termină acesta și Arghirița care avea drepturi asupra lui: nisce drepturi de rudenie, veni a se plânge, precum uă-dată Iunona se plânse Țeului vînturilor, că imperiul seu este ultrageat de navigatorii cari plecaseră de la Ilion, nesocotindu puterea ei în Cartago.

Ast-fel femeia ce fundase un nouu imperiu pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muşătoiul, de cochetărie şi graţii, de care cu adevărat nu fusese lipsită mai de mult, şi crezând că nimeni n'o să 'i dispute tocmai aci aceste drepturi; dênsa, care prin jocul ei de spiritu scia să închidă gura femeilor şi bărbaţilor, aici s'a vĕdut înfruntată prin uă purtare şi rĕspunsuri de tot grosiere, din partea celor trei jucători de cărţi. Ea dar luă într'uă parte pe sus disul proprietarŭ, şi 'i spuse cum acestia aŭ maltratat-o, şi că unul dintre ei 'i a fost dis vorbele cele mai nepoliticóse; ceru negreşit a se face reparaţie injuriilor ce ea a suferit.

Proprietarul resuci négra sa mustaţiă şi posomorî fruntea ascultând-o, dar nu dise nimicŭ.

El urmă a se adresa către ceĭ doi Ungurenĭ cari se aflaŭ âncă afară pe prispa caseĭ, şi adăogă: Atâta vĕ spuiŭ, îmĭ trebue cele treĭ camere!..

— Cum sciĭ să facĭ cocóne!.. fu tot rĕspunsul care îl deteră ei.

Ziua dar variase schimbându-se timpul în câteva rânduri, când sóre, când nuorŭ, care ĕnsă nu împedicase danţul şi jocurile de serbătorirea ţereanilor.

Jucătoriĭ de cărţi dar după uă luptă de uă nópte întrégă şi a doua zi pên' la amiazĭ, vĕdură pe Magnatul cu desăvêrşire pus la cale, cel ce şi începu să 'şĭ lege geamantanul ca să se scobóre din munţi... Le mai rĕmăsese ĕnsă un june studentŭ care urmézĕ cursu de agronomie în Francia, cel ce viind în ţeră de vacanciă, se afla şi el în Muşătoiul, cu intenţiune d'a face cură; ei simţiseră şi la acesta că are vre uă câţi-va ducaţi aurŭ în posunaru-ĭ, şi voiaŭ a'l dichisi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dupre cum le era obiceiul. — Lăsară pentru după masă lucrarea acésta.

Ceĭ treĭ jucătorĭ, nedespărțiți întocmaĭ ca treĭ craĭ dela rĕsărit, merseră dar obosiți și flămânzĭ să și restaure puterile la un prânsŭ gătit din carnea vînatuluĭ adus de vînătorul Cocoșŭ, și a prinde sânge dintr'un minunat vin de la Drincenĭ, roșu ca para foculuĭ, și în urmă a se repausa puțin, pentru ca să pótă, în séra viitóre, din nuoŭ a 'și continua industria.

Pe când dar acestia se regulaŭ cu chipul cel maĭ deliciosŭ, făcênd a preumbla din mână în mână uă năstrapă de cristalŭ de culórea vișineĭ, închinând unul în sănătatea altuia, audiră de uă-dată, în camera alăturată, nisce chiote și sberăturĭ ce resunaŭ ca pe câmpul Bărăganuluĭ.

— Ce este? ce este acolo?.. întrebară câteșĭ treĭ tovarĕșiĭ, sărind în sus de la masă, afară numaĭ de Iorgu cel ce tocmaĭ atuncĭ avusese timpŭ a se gôndi la biata Iulia, care îĭ păruse mult patetică și amorósă în acea dĭ.

— Blestemaților! ce căutațĭ voĭ aci a ne turbura liniștea?.. dișerĕ eĭ uneĭ grupe de țiganĭ, vînătorĭ și argațĭ cari se aședaseră la focŭ, în camera alăturată de cea unde era ospĕțul, și sberaŭ cât îĭ lua gura bătênd într'uă tobă, bênd rachiŭ din nisce óle pline și făcênd tot felul de neorânduelĭ... Cine v'a chiămat aci blestemaților!... ce este astă mișelie?.. adăogară ceĭ treĭ înșĭ pré mânioșĭ; periți d'aci, saŭ vĕ spargemŭ capul!!.

Lăpădatul, ast-fel se numia argatul ce ținea uă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tobă acăţată la şoldŭ, în care bătea mereŭ cu un reteveiŭ de bradŭ pănă o sparse, şi într'uă mână ţiind uă ólă cu rachiŭ, dând ochiĭ peste capŭ; fiind busatŭ, negru, nepremenit, cu părul sburlitŭ lăţosŭ, îndestul de trenţărosŭ la vestmînte şi fórte îngroḑitorŭ la vedere, care semăna ca urme remase încă de când cu sclavagiul; el scóse din noŭ chiotĕrĭ împreună cu Dan cel cu cisme roşiĭ cu tuslucĭ, şi cu Niţă băiatul care era armat de uă măciucă cât tóte ḑilele în mânile luĭ; şi nicĭ că se uitaŭ eĭ la aceĭ domnişorĭ, cari se turburaseră aşa de mult şi se lăudaŭ că o să 'ĭ dea afară, şi le va sparge capul.

Lumea alergă din tóte părţile; comedia luă nisce proporţiĭ de îngrijit; unii din visitatori munteluĭ rîdeaŭ, alţiĭ începuseră a remânea pe gôndurĭ. În munte nu este poliţie, nu găsescĭ îndată pe judecătorul de instrucţ'e...

Maltratările şi injuriile făcute celor treĭ indiviḑĭ, din partea celor beţĭ, merseră fórte departe.

Lăutarul şi chefuiitoriĭ trecură şi în camera de ospĕţŭ a celor treĭ. Cine ar' fi cutezat să 'ĭ dea afară? — Intrară d'aci şi în a treia cameră; — masa a fost rĕsturnată şi vinul vărsat pe josŭ... Ceĭ cărora li se juca comedia, nu şĭ găsiaŭ loc fugind în camerile din estremitatea opusă, dar ş'acolo fuseră urmăriţĭ. Lăpădatul sbera ca un turbat; Dan era mort de bétŭ făcênd escesurĭ ce nu se spune; Niţă nu lăsa ciomagul din mână.

Proprietarul de la Gilort, în timpul acesta, sta nemişcat ca uă stâncă pe pragul caseĭ, şi îşĭ resucia mustaţa, declarând că are uă sută de focurĭ la puşca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sa cea prusiană cu două ţevi, şi că cine va pofti să îndrăsniască a 'i bate slugile, va avea a face cu dênsul.

Ceĭ treĭ jucătorĭ de stosŭ, rĕmâind nemâncaţĭ şi pĕnă în buse plinĭ cu veninŭ, căutară a 'şĭ părăsi locuinţa într'un chipŭ fórte tristŭ, pentru că în tot Muşătoiul nu se maĭ găsiaŭ case neocupate.

Biet Bălăşica, uă damă cu suflet bun, i se făcuse milă de dênşi şi 'i învită să se repause un minut în casa eĭ, pĕnă va trece vijelia, şi chiar le oferi şi masă.

Iorgul ênsă, preocupat maĭ mult de patetica Iulia şi de ruşinea ce o a fost păţit, uită că este chiămat în casa uneĭ persóne de bună condiţiune, şi merse cum se găsia, adică numaĭ în vestă şi cu cămaşa, care acésta a nemulţiămit prea mult pe sus ḑisa.

Buna cuviinţă, ḑise dómna în sine, nu trebue uitată orĭ unde, şi orĭ şi când. Ea depărtă din acea cameră pe institutórea fiiceĭ sale ce o avea cu sine, şi pe fiica sa în etate ca de 16 anĭ.

Acel dintre jucătorĭ, despre care vorbirămŭ: ócheşŭ, şi care provoca tot-d'auna rîsul spectatorilor, devenise un tigru.

Se pretindea că el avea uă forţă de Ercule, şi că daca nu ş'a rĕsbunat asupra proprietaruluĭ Gilortean, de afrontul ce a suferit, a fost óre-care consideraţiunĭ: că avusese şi el încurcătură cu uă proprietate a sa, nu departe de aceluĭ de maĭ sus.

Trăsnea şi fulgera, ĕnsă în inima sa, şi nu putea să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se astâmpere, căutând să 'şĭ verse focul pe cine-va, pe orĭ-cine 'l ar' fi eşit înainte.

Vĕḑu pe Ungurenii ce se strânseseră de p'înprejurŭ, cari se uitaŭ şi rêdeaŭ.

— Eĭ bine, blestemaţilor! veţĭ plăti voĭ pagubele nóstre şi ruşinea ce o păţiramŭ, ḑise acela Ungurenilor; şi maĭ întîĭ nu veţĭ maĭ vedea un ban de la noĭ pe cât vĕ datorimŭ cheltuiala la stână.

Cheltuiala acelora la stânĭ se urca la vre uă câţĭ-va galbenĭ.

Ungurenii cari maĭ bucuroşĭ ş'ar perde ḑilele de cât baniĭ, alergară şi puseră mâna pe ciomege, spre a 'şĭ face îndestulare. Se înarmaseră dintr'asta şi alţiĭ din spectatorĭ vĕḑênd că comedia va ajunge una din tragediile serióse.

Mușătoiul pentru a triumfa în acea ḑi de strălucire căta să represinte fel de fel de scene...

Cel aprins de mânie şi care trimitea fulgere de injuriĭ pe capul Ungurenilor, ca unĭ ce sunt datorĭ să apere causa camaraḑilor luĭ, ca nisce arendaşĭ ce sunt eĭ acolo, şi cari le ia bani pentru cel maĭ micŭ lucru, şi că eĭ aŭ fost complici înţeleşĭ cu sus ḑisul proprietarŭ, d'a'ĭ maltrata atacându-le onórea ş'a le viola domiciliul, crimă grea în regimul consţituţionale, eşi cu un revolverŭ cu şése focurĭ în mânĭ, cu care sfidă pe toţĭ la bătaie.

Dar Ungurenii neînţelegênd de vorbe aşa multe şi de acea puşculiţă cu tóte trăsnetele cu care îĭ ameninţă, se repeḑiră la ciomegele de pe la stânĭ: un lucru obicĭnuit pe românesce!.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În adevĕrŭ focurile începură a ploa din revolverŭ care merseră în vîntŭ fără a lovi pe nimenĭ; dar Ungurenii nicĭ una nicĭ alta şi răsturnaseră la pămêntŭ pe adversaru lor care îl ţinéŭ ghemuit sub genuchĭ. Săriră dar şi ceĭ din preginurŭ, de a domoli furia acestora şi a scóte din mânile lor pe cel căḑut. Ciomegile ĕnsă începuseră a lovi unele în altele; p'aci era să se întêmple să fie câte-va mânĭ frânte, şi câte-va capete sparte, şi lucru ar' fi ajuns fórte departe daca, ca uă minune, nu se arăta un omŭ în miḑlocul lor cel ce prin cuvîntarea sa şi aerul seŭ imposant, cu un vestmîntŭ modestŭ, dar cu vorbe şi cu essemple sănătóse, n'ar fi adus pacea şi înţelegerea între aprinşiĭ adversarĭ de aci.

Ciomegele atuncĭ se lăsaseră în josŭ din mânile Ungurenilor, dar înjuriile nu încetaseră, care era să aprinḑă din nuoŭ lupta, adică să maĭ facĕ uă serbătóre.

Cŏcĭ din micĭ lucrurĭ se potŭ ivi întêmplărĭ marĭ!..

Cel al treilea care a suferit şi maĭ mult batjocura şi insulta argaţilor beţĭ, căuta să înşeleḑe un calŭ spre a merge ca să aducĕ pe sub prefectŭ şi pe primarul de Novacĭ, ca să constate delictul la faça loculuĭ, ĕnsă uă ploie cu torente îl împedică în acea ḑi.

Eată ce le vorbi omul a căruia espresiune, şi 'n acéstă împregiurare, avu puterea uraganuluĭ pentru dênşiĭ; şi braţul sĕŭ, tare ca uă stâncă de pétră,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

putu a 'i despărți și a 'i face să arunce ciomegile din mâni:

„Pace Românî! nu vĕ sfâșiați! nu vĕ ucideți între voi pentru nimicuri!.. Omul se armédă în contra féreï, în contra călcătoruluï străin în țéră; pentru căminul fiilor și al părinților seï!.. Pace fraților! Pace iubiți Românî!..“

Și acest omŭ vestmîntat într'uă modestă rasă de preutŭ, capul sĕŭ învĕlit cu uă căciulă de mónăstire țesută, piciórele sale încălțate într'uă încălțăminte ordinară, dar călcătura luï era înfiptă ca a soldatuluï în câmpul de bătălie, ochiul sĕŭ agerŭ c'al unuï Apostolŭ; fruntea sa vestejită și făcènd multe creturi, era âncŏ redicată și senină, deprinsă a despreți mórtea; dar sufletul sĕŭ tênĕrŭ âncŏ, deprins a vedea pe Dumnedeŭ în fapte virtóse și în dreptate; acest omŭ a fost ascultat.

Dintre toți, jucătoriï aŭ remas rușinați, și eï aŭ plecat maï ântîï din munte!..

Și acest omŭ care făcuse a înjuga mânia și resbunarea în inimile celor cari se sfădeaŭ, cel ce fu îmbrățișat cu cordialitate, priimit, aclamat, chiămat și ascultat în tóte consiliile păstorilor, fu părintele Marieï, și care, precât timpŭ se petrecuse afară numaï bucurie și serbătórea păstorilor, nu eșise din stână.

D'aci bărbatul revoluțiuneï din 848, se uită împregiurŭ să védĕ pe visitatorï și populul care 'l cunoscea.

Ochiul sĕŭ ĕnsă, ca al acuileï din stâncele Parenguluï, vedu de departe pe străinul călughĕrŭ cel os-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pětat la una din stâne... Merse la el să 'l întrebe cum se numesce, unde îi este închinată metania și în ce locŭ călĕtoresce.

— Mĕ numescŭ Ambrosie, rĕspunde monachul fratelui și sichastrului de la Lainicĭ, care se apropiase de dênsul cu multă politeță să 'i vorbéscĕ; mĕ găsescŭ aședat la schitul Cheia în munți.

Constantin auḍind aceste câte-va vorbe din gura monachului străin, rĕmâne uimit și par'că nu da încredere auḍului și vedereĭ sale...

— Nu cum-va, cinstite părinte! îmĭ eștĭ cunoscut? pare-mi-se după vorbă că...

— Se póte, respunse monachul, sunt ĕnsă cinci-spreḍece anĭ de când am înbrățișat acéstă viață, de când am și trecut la credința Cristianilor.

— Pentru numele luĭ Dumneḍeŭ! nu mĕ înșel?.. ce fericită întêmplare, bătrânule prietene, să te maĭ revĕḍŭ?..

— Iisus Christu, a voit acésta, ca maĭ 'nainte d'a mĕ sfêrși din viață, să îmbrățișeḍŭ cară pe băiatu al meŭ care 'l-am ținut în brațele mele când era pruncŭ. Ce cauți aicĭ? ce facĭ?... Te vĕḍŭ, eștĭ ca și mine?..

— Oh! Ḍumneḍeule! esclamă cestă-laltŭ, tu aĭ însoțit pe mama mea pĕnă la mormêntŭ și te aĭ scoborît în al Soreĭ, în minutul când era să tragĕ pământul peste dênsa!.. Bine te maĭ revĕḍŭ bunule tată! Te îmbrățișeḍŭ din tótă inima! Te îmbrățișeḍŭ!..

Eĭ se îmbrățișară cu căldură ca doĭ amicĭ bĕtrânĭ.

Monachul îĭ vorbi cu ochiĭ plinĭ de lscrime:

— De și cu numele mĕ arătam de uă altă cre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dință, dar inima mea a fost tot-d'auna de Crestian. Cristŭ să fie lăudat!.. Prieteni meĭ ceĭ de aprope eraŭ Crestianĭ și eŭ 'ĭ-am iubit. Fapta lor cea bună, sântul prieteșugŭ și sânțenia recunoscinței a ținut în mine locul unuĭ templu. Eŭ dar m'am închinat bisericeĭ luĭ Cristu, ne maĭ remâind nimenĭ dintre ómeniĭ buni meĭ prietenĭ...

Nu, respunde Constantin, maĭ sunt cine să te iubéscĕ ca pe un tată!.. aștépta!..

Și Constantin îmbrățișând pe bătrânul monachŭ, transportat de bucurie, alergà iute să chiăme pe Ionel și pe Maria și pe toțĭ locuitoriĭ pĕnă la copilŭ de care atuncĭ resuna munțiĭ, a'ĭ aduce dinaintea astui străin pe care întêmplarea, saŭ drumul sĕŭ într'adins, îl făcuse să ajungĕ pênà aici.

Eĭ cunosceaŭ, juniĭ și bĕtrâniĭ, din narațiunea pompieruluĭ, pe Ali, acuma Creștinŭ.

FINE.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr